

בבלי ירושלמי תוספתא

חוברת שבועית ללימוד בי"ת
ביחד עם **תכשיטי הבית**
פרק נ"ך ליום

בעידודו של מו"ר הרה"צ שליט"א

פרשת
חקת
כ"ט סיון – ה' תמוז תשפ"ג

יוצא לאור ע"י חסידי ברסלב
יבנאל עיר ברסלב – עיר השמחה

ניתן להשיג בתיבה בכניסה ל'היכל מוהרא"ש'
או שלח צרף למייל: breslevsheli1@gmail.com

נדפס לזכות נשמתו הטהורה
של כ"ק אדמו"ר עט"ר

מוהרא"ש

ר' אליעזר שלמה בן

ר' מנחם זאב זי"ע

לזכות
מורנו ורבנו הרה"צ

ר' יצחק שמואל אהרן

לעזער שליט"א

יהי רצון שימשיך להנהיג את הקהילה
הקדושה מתוך בריאות איתנה ונחת מכל
יצ"ח ותלמידיו

פלוני ופלוני — תרי משמע, וקרי להו דיינים. **רוכל** — מוכר צרורות של בשמים. **חותמין בלמטה** — גבי פרוטוכול תנן לה במסכת שביעית (פרק עשירי משנה ד). **לטה לי לפיתני** **דיינים או עדים** — פשיטא דסגי בהני או בהני, וליתני עדים והוא הדין אי חתמי דיינים: **בלשון דיינים** — כגון: בי דינא הוינא, ואתא פלוני, ואמר לנא: מוסרני לכם פלוני ופלוני כו'. **וחתמי עדים** — בלשון עדות, כגון: איש פלוני עד. **ולא שנא כתוב בלשון עדות** — כגון: דוכרן סהדותא דהוה באנפנא כו', וחתמי למטה: אני פלוני דיין. הכי גרסינן: **לא שנא כתוב בלשון עדים וחתמי דיינים, ולא שנא כתוב בלשון דיינים וחתמי עדים.** **תקנת ממזרים** — כלומר, שלא יהו ממזרים בישראל. **בפני שנים** — היה מבטלו קודם תקנה. הכי גרסינן: **וכי תרי לית להו קלא ולא ידעה דבטליה ואזלה ומינסבא.** **תקנת ענוגות הוא דאיכא** — דאצרכיניה לילך אחריו, או לשלוח שליח, והוא לא יטרח בכל אלה בשביל לעגנה. **בטלו** — לאחר תקנת רבן גמליאל, בפני בית דין. **מבוטל** — דאף על גב דעבר אתקנתא — בטל שליחותא. **להוסיף על תנאי** — אם היה בו שום תנאי. **מה כח בית דין** — של תקנת רבן גמליאל יפה. **אם** — אם דבריהן בטלים על ידי זה? **דמדאורייתא בטל גיטא** — שהרי לא בא לידה, וזה ביטל את השליח מהיות שלוחו לגירושין. **אדרעא דרבנן מקדש** — להיות קדושין חלין כדת משה וישראל שהנהיגו חכמי ישראל. **והרי** הם אמרו שפקיעתו כל קדושין שבישראל על ידי גט כזה, הילכך פקעי, שעל מנת כן קידשה. **תינח דקדיש בכספא** — איכא למימר: אפקעינהו לקידושין בגט דדברהן, ואמרו: לידוי מעות למפרע מתנה, וממילא פקעו, שהרי בשקידש — על מנת כן קידש. **קדיש בביאה** — דקיימא לן בקידושין (ד,א) מ"כי יקח איש אשה ובעלה" — דאשה מתקדשת נמי בביאה. **מאי** — אפקעתא איכא למימר בהא ביאה? **שויה רבנן** — לההיא ביאה למפרע, על ידי גט זה. **בעילת זנות** — דאפקעו שם קידושין מינה. ויש בהן כח לכך, שהרי בשקידש — על מנהג חוק דתם קידש. כך אני מפרש בכל מקום מלבי. ומרבותי קבלתי: בל דמקדש אדעתא דרבנן מקדש — דקדושי כסף דרבנן, דלא כתיב בהדיא, אלא גמרינן "קיחה" "קיחה" משדה עפרון. והיינו דקפריך: תינח דקדיש בכספא, קדיש בביאה, דכתיב בהדיא (דברים כד) "כי יקח איש אשה ובעלה" מאי איכא למימר — היאך יכלו לעקור דבר מן התורה? ומשני: שויוה רבנן לבעילתו בעילת זנות של כל מקדש בביאה, כדאמר התם (קידושין יב,א): רב מנגיד אמאן דמקדש בביאה משום פריצותא. ותשובות קשות יש בדבר: חדא — דגזירה שוה גופה תורה היא, שהרי לא למדו נסקלין אלא בגזירה שוה, ונותר שהוא בכרת — מגזירה שוה למדנו, ונערה המאורסה נהרגת בקדושי כסף, ואי דרבנן — מי מיקטלא? ועוד: דקמשני שויוה רבנן לבעילתו בעילת זנות — היכי מצי לשוויה בעילת זנות? הא דאורייתא היא! וכי אמרן רב מנגיד אמאן דמקדש בביאה — קידושין מיהא לא בטלי! אלא, הא והא דאורייתא. והא דאית ברבנן כח לבטל — מפני שבשעת קידושין תלה בדעתם, לקדש כדת שהנהיגו חכמים בישראל. **אמר לעשרה כתבו גט לאשתי** — וקיימא לן (גיטין סו,??): כל כמה דלא אמר "כולכם" — אחד כותב ושנים חותמין. **יכול לבטל** — מותר לבטל, ולומר לשנים מהם: אל תכתבוהו, ואין זה לעקור תקנת רבן גמליאל. **אינו יכול** — שאף זו מן התקנה, ואם בטלו — אינו מבוטל, דאם כן — מה בח בית דין יפה.

לא

לא שנא כתוב בלשון דיינים וחתימי עדים — כמו שכתוב בפרוטוכול: בי דינא הוינא, אנא פלוני בר פלוני, ונזכרין שם הדיינים בתוך התורף, ולמטה חותמים עדים להעיד על הפרוטוכול שהוא אמת. וקמשמע לן דחשיב דיינים או בהני, ולית לן בהא דאין חתמי דיינין עצמם. לא שנא כתוב בלשון עדים – שאין דיינין נזכרים בתוך התורף של פרוטוכול. **דכתיב** ביה הכי: בי דינא הוינא, ואתא פלוני ואמר לנא: מוסרני לכם כל חוב שיש לי ביד פלוני, ופלוני ופלוני עדים, וחתומים למטה הדיינים. ובקונטרס פירש בענין אחר. **ובי** תרי לית להו קלא – ואם תאמר: ולתקנו שיבטל בפני שלשה! ויש לומר: מפני תקנת ענוגות. **ובי** תלתא אית להו קלא – ואף על גב דמלתה של פה לא גבי ממשעבדי, אפילו הלוהו בפני כמה עדים – היינו משום דמאן דזיף – בצנעא זיף, כדאמרינן ב"חזקת הבתים" (בבא בתרא מב,א) ואין רגילות להודות לבני אדם, אלא כופר לכל השואלים ממנו. והא דאמר הכא דבי תרי לית להו קלא, וגבי מוכר שדהו בעדים אמרינן ב"חזקת הבתים" (שם מא,ב) דגובה מנכסים משועבדים – הכא בעינן גילוי מילתא טפי. **ושמעה** וידעה ולא מינסבא ותקנת ענוגות הוא דאיכא – אף על גב דבדין לא מינסבא – חשיב עגון, דהכי נמי אמרינן בפרק "בל הגט" (גיטין כו,ב), ובדין הוא אפילו טופס לא לכתוב, אלא דמנין דבעי למיזל למדינת הים ולא משכח ספרא שביק לה, ואזיל, ומיעגנה ויתבה. **כל** דמקדש אדרעא דרבנן מקדש – ולכך אומר בשעת קידושין "כדת משה וישראל". **ואפקעינהו** רבנן לקידושין מיניה – הקשה הרב רבינו שמואל: אם כן – יחפה על בת אחותו, וכשיבואו עדים שזיפתה – ישלח לה גט, ויבטל שלא בפני שליח, ופקעי קידושין, ונמצא שהיא פנויה! ואומר רבינו יצחק: דלא קשה, דאין לחוש אלא כשמחפה עליה שלא בדין, אבל הכא – כדין מחפה, ומן התורה פטורה. ועוד הקשה רבינו שמואל: דהיכי מהזיבינן לעולם מיתה אשת איש שזינתה? והא התראת ספק היא, דשמא ישלח לה גט ויבטלנו! ועוד: יכולין ממזרים ליכתר! ואומר רבינו חם: דבי האי גוונא לא הוי התראת ספק, דאולינן בתר רובא, ורוב אין מגרשין נשותיהן, וכששולחין גט אין מבטלין. ועוד: דאוקמינן אחזקתה שהיא עכשיו כשנואה. דאם לא כן – נזיר שהיה שותה יין, או מטמא למתים אמאי לוקה, דאם אמרו לו "אל תשתה אל תשתה" – חייב על כל אחת ואחת (נזיר מב,א)? והא התראת ספק היא, שמא ישאל ויודיעוהו! ומה שהקשה: אם בן יחפה על בת אחותו, ויבוטלו ממזרין ליכתר – אי ידעינן שלכך מתכוין – לא מפקעינן קדושין מיניה, דלתקנה עשו חכמים ולא לתקלה, שמתוך כך יהיו בנות ישראל פרוצות בעריות. אבל אם ברור לנו שלא נתכוין לכך – לא חיישינן אם יכולים ליכתר.

רבי סבר עדות שבטלה מקצתה לא בטלה כולה – ואם תאמר: מנא ליה להתלמוד דסבר לא בטלה כולה, ויכול לבטל – היינו אפילו לבתחילה? דלמא סבר בטלה כולה, ואפילו הכי יכול לבטל – בדיעבד, דהא לעיל אית ליה בטלו מבוטל! דמשלון "יכול" לא מצי למידק שיהא מותר לבטל לכתחילה, כדמוכח בפרק "הזהב" (בבא מציעא מט,א) דאמר: האומר לחבירו "מתנה אני נותן לך" – יכול לחזור בו. ופריק: יכול? פשיטא! אלא אימא: מותר לחזור בו. ויש לומר: דמשמע ליה מילתא דרבי דייכול לבטל אפילו בפני אחד, אף על גב דאין דבר שבערוה פחות משנים, כיון שלשליח עצמו אומר שהוא מבטלו – הוא מבוטל, אי נמי, אפילו לא מהני בלא שנים – מכל מקום יכול לבטל בפני שנים זה שלא בפני זה, ואי בטלה כולה – אפילו רבי מודה דאינו מבוטל אפילו בדיעבד, כדפרישית לעיל, דדוקא בפני שלשה לרב ששת, או בפני שנים ביחד לרב נחמן הוא דמבוטל. א"נ: אף על גב דביטלו בבית דין אומר [רבי] דמבוטל – היינו משום דדהם ליכא למיחש כולי האי לממזרות, שאם יוודע לשליח קודם דנתינה – לא יתננו לה, או לאשה קודם שתנשא – לא תנשא. אבל כאן, אפילו בשידעו כולם וגם האשה שביטל הבעל מקצת מן העשרה – פעמים יטעו, ויזהו סבורים שאחרים לא נתבטלו, ותנשא על ידי גיטה. ולכך, אם היה סובר בטלה כולה היה מודה דאינו מבוטל. ולפי זה אתי שפיר מה שמסתפק התלמוד בי כרבי דהכי סברן שמעון בן גמליאל אפילו למאי דמוקמינן פלוגתייהו בעדות שבטלה מקצתה, דאפילו קיימא לן כרבי בביטלו מבוטל – בזה שלא בפני זה מצי שפיר לפסוק כרבן שמעון בן גמליאל דאינו מבוטל, דאפילו רבי אי הוה סבר בטלה כולה – הוה מודה באומר לעשרה שאינו מבוטל. אבל מתוך פירוש הקונטרס משמע דלרבן שמעון בן גמליאל דבטלה כולה אף זה מתקנת רבן גמליאל, ועל כרחך למאן דאמר

תוספות

רש"י

מפני תקנת עגונות – לא דמו אהדדי. ולפירושו שמשוה אותם, מה שמתפק התלמוד הי כרבי והי כרבן שמעון בן גמליאל – היינו דוקא לפי מה דמוקי פלוגתייהו בצריכי בי עשרה למשלפה. אבל למאי דמוקי פלוגתייהו בעדות שבטלה מקצתה – אין להסתפק, דאי קיימא לן בבייטול מבוטל כרבי – תו לא מצי למיפסק באומר לעשרה לגמרי כרבן שמעון בן גמליאל. דאפילו קיימא לן כוותיה דבטלה בולה – במאי דקאמר שאין הביטול מועיל אפילו דיעבד – לא קיימא לן כוותיה. ומיהו, אם משמעות ד"אינו יכול" דקאמר רבן שמעון בן גמליאל לא משמע דיעבד, אלא דאתא לאפוקי מדרבי דשרי אפילו לכתחילה – אתי שפיר, דמסתפק אפילו לליישנא דפליגי בעדות שבטלה מקצתה. ומכל מקום, לרבן שמעון בן גמליאל – אפילו בדיעבד אינו מבוטל, כדפירש בקונטרס מכח הדיא דלעיל, דקאמר: אם כן מה כח בית דין יפה. **צריכי** בי עשרה למשלפה – ואפילו אותם שנים שביטל יכולין לכתוב. ותימה: ביון דמדאוריימא יכול לבטל אפילו שלא בפניהם, אמאי תקנו חכמים שלא יועיל ביטול לגבי אותם שנים עצמם? ויש לומר: ביון שהצריכו לתקן שאין ביטול מועיל לגבי אחרים – תיקנו נמי שלא יהא לו כח לבטל בזה הגט כלל. **אמר** רב יוסף ניחוש אנן – אף על גב דרב יוסף אית ליה הכא דביטלו אינו מבוטל, קאמר רב יוסף בפרק קמא דקידושין (יב,ב) דרב מנגיד אמאן דמבטל גיטא, אף על גב דאינו מבוטל. דמ"מ דרי מציא לעז על הגט, כי היכי דמנגיד אמאן דמקדש בשוקא או בביאה, אף על גב דליכא איסורא. **וחזר** רבי ועשה כרבן שמעון בן גמליאל – ואם תאמר: מנא ליה משום דחזר בו ממאי דאמר ביטלו מבוטל? דלמא ההיא דשום הדיינים דמי טפי לביטלו שלא בבית דין, דהתם מודה רבי דאינו מבוטל, דאמרינן: מה כח בית דין יפה, כדפרישית לעיל? ויש לומר: דרב יוסף מדמה להו, משום דלא איפלגו רבי ורבן שמעון בן גמליאל אלא בהני תרי מילי: במה כח בית דין יפה בשום הדיינין, ובביטול הגט בבית דין. ולכך מדמה להו אהדדי, ומסתמא כשחזר מזה – חזר נמי מזה.

ליבדרו אירבדיי – אפילו למאן דמוקי פלוגתייהו בעדות שבטלה מקצתה – דייק שפיר דבהא קיימא לן כרבי. דלדידיה ליכא למימר דלבדורי אירבדיי, דכיון שיכול לבטל זה שלא בפני זה – לא יועיל פיזור, דיבטל כל אחד שימצא בפני עצמו עד שיבטל כולן. אבל לרבן שמעון בן גמליאל, דאין יכול לבטל זה שלא בפני זה – אין בביטולו כלום אפילו מבטל כולם כל אחד בפני עצמו, אף על גב דהשתא ליכא למיחש דלמא אזלי הנך דלא ידעי וכתבי ויהבי להו – לא הוי ביטול עד שיבטל כולם יחד, זה בפני זה.

יתומין

1 לֹא בְּטֵלָה כּוּלָּהּ, וְאִי אָזְלִי הָנָךְ כָּתְבִי וְיָהֲבִי - לִיכְתְּבוּ 2 וְלֵיתְבוּ; רַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל סָבַר: עֵדוּת שֶׁבְּטֵלָה 3 מִקְצָתָהּ בְּטֵלָה כּוּלָּהּ, וְהָנָךְ לָא יָדְעִי וְאָזְלִי וְכָתְבִי 4 וְיָהֲבִי, וְשָׁרִי אֵשֶׁת אִישׁ לְעָלְמָא. וְאִיבָּעֵית אֵימָא: דְּכוּלֵּי 5 עָלְמָא - עֵדוּת שֶׁבְּטֵלָה מִקְצָתָהּ לֹא בְּטֵלָה כּוּלָּהּ, וְהָכָא 6 הֵיינוּ טַעְמָא דְּרַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל, דְּסָבַר: מִלְּתָא 7 דְּמִתְעַבְּדָא בְּאַפֵּי עֲשָׂרָה צְרִיכָא בֵּי עֲשָׂרָה לְמִשְׁלְפָהּ. 8 אִיבָּעֵיָא לְהוּ: "כּוּלְּכֶם", מַהוּ? טַעְמָא דְּרַבָּן שִׁמְעוֹן 9 בֶּן גַּמְלִיאֵל, מִשּׁוּם דְּקָסָבַר: עֵדוּת שֶׁבְּטֵלָה מִקְצָתָהּ 10 בְּטֵלָה כּוּלָּהּ, וְהָנֵי, כֵּיוָן דַּאֲמַר לְהוּ "כּוּלְּכֶם" - לָא מָצוּ 11 כָּתְבִי וְיָהֲבִי. אוֹ דִלְמָא טַעְמָא דְּרַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל, 12 מִשּׁוּם דְּקָסָבַר: כָּל מִלְּתָא דְּמִתְעַבְּדָא בְּאַפֵּי בֵּי עֲשָׂרָה 13 צְרִיכָא בֵּי עֲשָׂרָה לְמִישְׁלְפָהּ, וְהִילְּכָךְ אֲפִילּוּ "כּוּלְּכֶם" 14 נָמֵי? תָּא שְׁמַע: אָמַר לְשָׁנִים "תְּנוּ גֵּט לְאִשְׁתִּי" - יָכוֹל 15 לְבַטֵּל אוֹמֵר: אֵינוֹ יָכוֹל לְבַטֵּל אֶלָּא זֶה בִּפְנֵי זֶה; וְהָא 16 שְׁנַיִם דִּכְי "כּוּלְּכֶם" דָּמוּ, וּפְלִיגִי. אָמַר רַב אַשֵׁי: אִי 17 בְּעֵדֵי פִּרְיָה - הָכִי נָמֵי, הָכָא בְּמַאי עָסְקִינַן - בְּעֵדֵי 18 הוֹלָכָה. הָכִי נָמֵי מֵימַתְּבָרָא, דְּקָתָנֵי סֵיפָא: אָמַר לָזֶה 19 בִּפְנֵי עַצְמוֹ וְלָזֶה בִּפְנֵי עַצְמוֹ - יָכוֹל לְבַטֵּל זֶה שֶׁלּוֹ 20 בִּפְנֵי זֶה; אִי אָמַרְתְּ בְּשֶׁלָּמָא בְּעֵדֵי הוֹלָכָה - שַׁפִּיר, 21 אֶלָּא אִי אָמַרְתְּ בְּעֵדֵי פִּרְיָה, מִי מְצַמְּרְפִי? הָא אָמַר 22 מָר: אֵין עֵדוּתָן מִצְטָרֶפֶת עַד שֶׁיִּרְאוּ שְׁנֵיהֶם כְּאֶחָד! 23 - דִּלְמָא כְּרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן קָרְחָה סְבִירָא לֵיהּ. אָמַר רַב 24 שְׁמוּאֵל בַּר יְהוּדָה: שְׁמָעִית מִינַּיהּ דְּרַבִּי אַבָּא תַּרְתֵּי, 25 חַדָּא כְּרַבִּי וְחַדָּא כְּרַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל, וְלָא יָדַעְנָא 26 הֵי כְּרַבִּי וְהֵי כְּרַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל. אָמַר רַב יוֹסֵף: 27 נִיחֲזֵי אֲנַן, דְּכִי אָתָא רַב דִּימִי אָמַר: מַעֲשֶׂה וְעָשָׂה 28 רַבִּי בִּרְבֵי חֲכָמִים, אָמַר לְפָנָיו רַבִּי פְּרִידָא בְּנוֹ שֶׁל 29 רַבִּי אֶלְעָזָר בֶּן פְּרִידָא בֶּן בְּנוֹ שֶׁל רַבִּי פְּרִידָא הַגָּדוֹל: 30 אִם כֵּן, מַה כֹּחַ בֵּית דִּין יָפֶה? וְחָזַר רַבִּי וְעָשָׂה כְּרַבָּן 31 שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל; וּמִדְּהָא כְּרַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל, 32 הָךְ כְּרַבִּי. וְאַף רַבִּי יְאוֹשִׁיָּה דְּמִן אוּשָׁא סָבַר: חַדָּא 33 כְּרַבִּי וְחַדָּא כְּרַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל. דַּאֲמַר רַבָּה בַּר 34 בַּר חָנָה: חֲמִשָּׁה סָבֵי הֲווֹ קָיְימִי דְּרַבִּי יְאוֹשִׁיָּה דְּמִן 35 אוּשָׁא, הָא דַּהֲווּ גָּמְרִי וְשָׁקְלִיהּ גִּיטָּא עַל כּוֹרְחֵיהּ, אָמַר לָן: זִילוּ אֲמְטוּרוּ וְכִתְבוּ לָהּ; 36 וְאִי סָלְקָא דַּעְתָּךְ כְּרַבִּי, כִּי מִיפַּטְּרִי מַאי הֲוֵי? אֶלָּא שְׁמַע מִינַּהּ כְּרַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל סְבִירָא 37 לֵיהּ. וְאִי סָלְקָא דַּעְתָּךְ דְּעָתָךְ אֵידָךְ נָמֵי כְּרַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל, לָמָּה לְהוּ אֲמְטוּרֵי? לִיכְדְּרוּ אֵירְבְּדֵי! 38 אֶלָּא שְׁמַע מִינַּהּ: חֲדָא כְּרַבִּי, וְחֲדָא כְּרַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל. וְרָבָא אָמַר רַב נַחְמָן: הֲלָכָה 39 כְּרַבִּי בְּשִׁתֵּיהֶן. וְלֵית לֵיהּ לְרַב נַחְמָן מַה כֹּחַ בֵּית דִּין יָפֶה? וְהָאָמַר רַב נַחְמָן אָמַר שְׁמוּאֵל: 40

יתומין

לא בטלה כולה — הלכך לא חש רבן גמליאל להושיב בית דין ולימנות על כך, שאין בזו מפני תיקון העולם. דאי אזלי הנך דלא בטיל קמייהו, וכתבי ויהבי להו, ואזלא ומינסבא — שפיר קא מינסבא. **בטלה כולה** — ואפילו נשתיירו שנים שעדותן עדות, וזה לא בטל בפניהם — בטלו אף הן. **והנך לא ידעי** — דבטל, ואזלי וכתבי ויהבי להו, ומינסבא בגט פסול. **ואי בעית אימא לא בטלה כולה** — ואין כאן גזירה, אלא טעמא דרבן שמעון בן גמליאל לא משום תקנה הוא, אלא קסבר: אין ביטולו ביטול עד שיבטל בפני כולן. והאי אינו יכול דקאמר לאו איסורא הוא משום עובר על תקנה אלא הכי קאמר אין בו כח לבטל אלא בפני כולן, **למישלפה** — להלצה ולהסירה. **כולכם** — חתומו. דקיימא לן דאינו גט עד שיחתמו כולן. **מהו** — מי אסר רבן שמעון [בן גמליאל] שלא יבטל את אחד או את שנים שלא בפני חבריהם. **טעמא דרבן שמעון בן גמליאל** — היכא דלא אמר "כולכם". **משום דקסבר בטלה כולה** — וחיישינן דלמא אזלי הני דלא ידעי בביטולא, ויהבי לה. והכא ליכא למיחש להכי, דמידע ידעי דכולן צריכין לחתום, וכל כמה דלא חתימו כולהו — לא יהבי לה. **או דלמא משום דקסבר כי'** — והלכך לאו בטל הוא לגמרי, וחתמי ביה אפילו הני דבטיל קמייהו, עם חבריהם, ויהבי לה. **יכול לבטל** — והוי ביטול, ואין זה כשר להיות עוד עד בדבר, עד שיצאו. **אינו יכול לבטל** — והלה עצמו כשר לחתום. **והא שנים** — דכולם צריכין לחתום, וליכא למיחש דלמא אזיל חד וחתים בלא חבריה, ואקמור: אינו יכול לבטל. אלמא רבן שמעון לאו איסורא קאמר, אלא אינו ביטול קאמר. **אמר רב אשי א'** — הני שנים עדי כתיבה וחתימה הם. **הכי נמי** — דמודה רבן שמעון [בן גמליאל] דיכול לבטל, וביטולו ביטול. דטעמא משום גזירה היא, והכא ליכא למיגזר מידי. **בעדי הולכה** — דהאי "יתנו" דקאמר הבא לשנים — הגט ניתן להם להיות שלוחים ולמוסרו לה. דהכא כי קאמר לחד — אלא אידך לא ידע. ומסר לה, לפי שאין זה עדות שיהו שניהם צריכין להיות שם, אלא לשיחות, ולא ידע דבטלה שליחותא. דשליחות שבטלה מקצתה בטלה כולה, דכי היכי דבטליה להאי — בטליה להאי. **הכי נמי מסתברא** — בדעדי הולכה קאמר, וטעמא — משום חששא דלמא אזל האי דלא ידע, ויהבי לה. **אמר לזה בפני עצמו כו'** — אי מתחלה, כשעשאן שלוחים, לא אמר לשניהם יחד אלא לאחד מהן, וחזר ואמר לחבירו "דנה מסרתי גט לפלוני לתתו לאשתי" ואם תרצה גם אתה הוי שליח לגרשה. **יכול לבטל** — ובטל זה מתורת השליחות, שאם גרשה זה — אינה מגורשת. אבל השני — יכול לגרש, דכיון דמתחלה לא בטל אחת הוי — אין כאן לומר שליחות שבטלה מקצתה בטלה כולה, ואי אזיל האי דלא ידע בביטולא, ויהבי לה — שפיר קיהיב לה. **שפיר** — איכא למימר: אמר לזה בפני עצמו, שאין זה עדות שיצטרכו לראות או לשמוע העדות ותחילה כאחד. **אלא אי אמרת עדי חתימה** — הא עדות גמורה בעינן, ומי מצטרפי כי אמר לזה בפני עצמו ולזה בפני עצמו? **עד שיראו שניהם כאחד** — את העדות.

כרבי יהושע בן קרחה — דפליג עלה בפרק שני דכתובות (כו,א) ובסנהדרין (ל,א), ואמר: אפילו בזה אחר זה. **שמעית מיניה דרבי אבא תרתי** — כלומר, בהנך תרתי פלוגתא דרבי ורבן שמעון בן גמליאל, בביטלו מבוטל וביכול לבטל לה זה שלא בפני זה — שמעית מיניה דרבי אבא כרבי שמעון [בן גמליאל]. **מעשה ועשה רבי** — בבתובות בפרק "אלמנה ניזונית". **כדברי חכמים** — שהיו אומרים: שום הדיינים שפיחתו שתות או הותירו שתות — מכרן בטל. **והחזיר רבי את המעשה** — אלמא הדר ביה, וקם בשיטתיה דרבן שמעון [בן גמליאל] ליפות כח בית דין. אלמא בהא הלכה כרבן שמעון [בן גמליאל]. **ואשקליה ניטא על כריחיה** — השיאו בעל כרחיה לגרש את אשתו. כגון בהנך דאמרינן בהו "רציא ויתן כתובה". **ואמר להו** — רבי יאשיה לסהדי. **דילו אימטורי** — לאחר שכפאתהו עד שיאמר "רצה אני" — הסתירו עצמכם כדי שלא יבטל אתכם מן העדות. **ואי סלקא דעתך** — בקמייתא הלכתא כרבי, שאם ביטלו בפני שנים אחרים מבוטל, כי מיטמרי הני מאי הוי? **ליכדרו אירבדי** — שלא ימצאם ביחד, ואינו יכול לבטל זה שלא בפני זה.

יתומין

יתומין — קטנים. **אפוטרופוס** — לכל אחד. **ובוררין להן** — כל אפוטרופוס יברור חלק יפה שלו, שמתוך כך יהיו החלקים שוים. **כה בית דין** — שמינו להם האפוטרופוס. **התם ממונא** — והפקר בית דין היה הפקר. **הכא איסורא** — דאשת איש, ומשום "מה כח בית דין יפה" לא אפקעו רבנן קידושין. **גירוד בר ליעלאי.** ונירולה = אורגת. **הא ניעל** — דראדו לה, ולא מסרו לה. **ברוך המוב והמטיב** — שלא מסרת לה. **ולא בעל גיטא** — ואם בא שליח זה ומסרו לה למחר — מגורשת. **גלוי דעתא** — שאינו חפץ עוד בשליחות זה. **אמר לכו רב ששת** — רב ששת אמר לכם ואני שמעתי. לדלטיל גיטא. **ואצריכי רב ששת גיטא אחריבא** — אלמא: משום דגליא דעתיה בביטולא. **אטו רב ששת מבטל גיטא דאינשי הוה** — אפילו גלוי דעתא ליבא, דהא לא אמר: אנא בטלתיה אלא: רב ששת, והכא ליכא גלוי דעתא דידיה. **איהו בטליה** — ואמר בהדיא: לישבול. **משום דפני** — בני אדם המכין וחובטין אותו במצות רב ששת, ואומר לו: למה אתה מבטלו? אמר להו הכי: רב ששת צוה כן. **ירמיה בריאה** — כך שמו. **תנא אשקילה** — שנה שניה, וכפדו לצוות לכתוב אחר. **אותיבו קרי באודנייכו** — שימו קנכת ירק דק של דלועין באזניכם, שלא תשמעו ביטולו. **אשור הבו לה הייא** — התחזקו לתתו מהר. **אשור** — כמו אשרתא דדייני (גיטין כו,א), וכמו "אשרו חמוץ" (ישעיה א) — לשון חיזוק. **אטו לבטולי ניטא בעי** — זה שגילה בדעתו שאינו חפץ בגירושין הלכך, כלום גילה שדוא בא להפקיעו על ידי ביטול גט? **לקיומי תנאה בעי** — על ידי קיום תנאי הוא בא להפקיע, לומר: התניתי לבא עד שלשים, ואם לאו — יהא גט, והרי באתי וקיימתי תנאי. **אי לא נסיבנא** — כתב גט ונתן לארוסתו על מנת שאם לא יבנס עד שלשים יום — יהא גט. **קורחנא** — בערבי חופה. **ואנוס אני. אין מעגת אונס** — והוי גיטא. **והלכתא בנחמן** — דאמר לעיל בטיול בפני שנים. **והלכתא בנחמן** — נמי בהא דאמר הלכה כרבי בשתיהן.

והלכתא

יתומין שבאו לחלוק כר' - אומר רבינו תם: דוקא שניהם רוצים, אבל אחד רוצה ואחד אינו רוצה - לא. והיכא שלא באו שניהם אלא אחד, והשני אינו בפנינו - אמר רבינו יצחק דחולקין, דהא ברייש פרק שני דקידושין (מב,א) מייתי לה אחלוקת הארץ, שהיו שם כמה יונקי שדים. ומיהו, אין ראיה מגורה משם, דלאו לגמרי מדמי לה, דחלוקת הארץ היתה על פי הדיבור, והיו שם אורים ותומים – (משום הכי) הגדילו אין יכולין למחות. ובפרק "אלמנה" ביבמות (סז,ב) דאמר (כולם) זכרים יאכלו, אף על גב דשמא ימצא עובר זכר, דעבדינן תקנתא כדרב נחמן - נמי אין ראיה, דהתם שאני, דאף על פי שלא בא כי אם האחד - עבדינן להו תקנתא, לפי שיש תקנה גם לעובר ומתעלה חלקו בכך במה שיאכלו עבדים של אלו בתרומה, שלא יזותו ברעב.

בית דין מעמידין להם אפוטרופוס ובוררים להם

כו' - אומר רבינו תם וכן רבינו חננאל: דבוררים להם - בית דין, דצריך שומת בית דין, ואפוטרופוס מעמידין להן לשמור לכל אחד חלקו בפני עצמו. דעד עתה היה שומר הכל ביחד. ובוררין על ידי גורל, דאין טריחותא להטיל גורלות. ואפילו בגורל שייך לברור חלק יפה, כגון אם יש שלש שדות, דטוב שיטול כל אחד ואחד שדה אחת, ויהיה חלקו בבת אחת ממה שיחלוקו כל שדה לשלשה חלקים. וכמה ענייני ברירות יש בו, בחלונות וסולמות ודרך. ודוקא בדבר שאין שייך בו גוד או איגוד בחלוקין. ומדקתני רבינו תם: דאי חולקין אפילו בדבר ששייך בו גוד או איגוד – אמאי דחיק בריש "האיש מקדש" (קידושין מב,ב): יכולין למחות – ברחוקות? הוה ליה למימר דיכולין למחות בגוד או איגוד! והא דלא קאמר: יכולין למחות אם טעו בפחות משתות המכרן קיים – משום דלא מסתבר שיאמר שמואל אם הגדילו יכולין למחות בשביל טעות דפחות משתות, דמדה שמואל ויש ליפות בכך בת בית דין, דהוי כמאן דלא טעו כלל. אף על גב שיכולין למחות ברוחות – בזה אין ליפות בת בית דין, דאין זה תלוי בשומא. וכל שכן דאם נפרש דמכרן קיים ומחזיר האונאה, דאתי שפיר. ומיהו, יש לדחות: דהדרא מיניה ונקט. ומההוא דיבמות דפרק "אלמנה" (סז,ב) דמשמע שעושים תקנה לכל העבדים שיאכלו בתרומה, שנותנין לבנים כל העבדים, חלק אחד נותנים לעובר כנגדן, אין להוכיח דחולקין אפילו בדבר ששייך בו גוד או איגוד כגון העבדים. דשאני התם דמתעלה חלק העובר בכך במה שעבדים אוכלים בתרומה, ויש לעובר בכך חלק יפה יותר. ועוד, לא לכל העבדים באנו לעשות תקנה אלא לחלק הבנים שנולדו. ועוד (הני מילי) שיש שדות שיכולין ליתן לעובר כנגד העבדים, שיש בת לבית דין לעשות כן, כדאמרינן ב"דיצקין" (גיטין נב,א). ושותף הבא להחלק שלא בדעת חברו, מספקא לרבינו יצחק אם יכול להחלק הקרקעות, ששייכא קפידא ברוחות. ואין לדקדק

יְתוֹמִין שֶׁבָּאוּ לַחֲלוֹק בִּנְכָסֵי אֲבִיהֶן, בֵּית דִּין מְעַמִּידִין לָהֶן אַפּוֹטְרוֹפּוֹס וּבוֹרְרִים לָהֶן חֵלֶק יָפֶה, הִגְדִּילוּ - יְכוֹלִין לְמְחוֹת; וְרַב נַחְמָן דִּידְיהּ אָמַר: הִגְדִּילוּ - אֵין יְכוֹלִין לְמְחוֹת, דְּאִם כֵּן, מַה כֹּחַ בֵּית דִּין יָפֶה? - הָתָם מְמוֹנָא, הָכָא אִיפּוּרָא. גִּידּוּל בַּר רְעֶיְלַאי שָׁדַר לָהּ גִּיטָּא לְדִבֵּיתְהוּ, אֲזַל שְׁלָחָא אַשַּׁמְּעָהּ דְּהַוָּה יָתְבָה וְנַוָּלוֹלָה, אֲמַר לָהּ: הָא גִּיטֵּיךְ, אֲמָרָה לֵיהּ: זִיל דְּשָׁתֵא מֵיהָא וְתֵא לְמָחָר. אֲזַל לְגַבֵּיהּ וַאֲמַר לֵיהּ, פְּתַח וַאֲמַר: בָּרוּךְ הַטּוֹב וְהַמֵּטִיב. אֲבַיֵּי אָמַר: בָּרוּךְ הַטּוֹב וְהַמֵּטִיב, וְלָא בָּטֵל גִּיטָּא; רָבָא אָמַר: בָּרוּךְ הַטּוֹב וְהַמֵּטִיב, וּבָטֵל גִּיטָּא. בְּמַאי קָמִפַּלְגִי? בְּגִלּוּי דַּעְתָּא בְּגִיטָּא קָמִפַּלְגִי, דְּאַבַּיֵי סָבַר: גִּלּוּי דַּעְתָּא בְּגִיטָּא לָאו מִלְּתָא הִיא, וְרָבָא סָבַר: גִּלּוּי דַּעְתָּא בְּגִיטָּא מִילְּתָא הִיא. אָמַר רָבָא: מְנָא אָמְינָא לָהּ? דְּרַב שֵׁשֶׁת אַשְׁקְלֵיהּ גִּיטָּא לְחַבְרֵיהּ וְאָמַר לֵיהּ: לְהֵוֵי לְחַבְרֵי, וְאָמַר אַבַּיֵי: מְנָא אָמְינָא לָהּ? דְּרַב יְהוּדָה אַשְׁקְלֵיהּ גִּיטָּא לְחַבְרֵיהּ דְּרַבִּי יִרְמְיָה בִּירְאָה וּבְטְלֵיהּ, תָּנָא אַשְׁקְלֵיהּ וּבְטְלֵיהּ, חָדַר תָּנָא וְאַשְׁקְלֵיהּ עַל בְּרָחֵיהּ, וַאֲמַר לֵיהּ לְמֵיהַדְּרֵי: אוֹתְבוּ קָרֵי בְּאוּנְיָנוּ וּכְתוֹבוּ לֵיהּ; וְאִי סָלְקָא דַּעְתָּךְ גִּלּוּי דַּעְתָּא בְּגִיטָּא מִילְּתָא הִיא, הָא חָזוּ לֵיהּ דְּקָא רָהֲטִי בְּתַרְיֵיהוּ. - וְרָבָא: הַאי דְּקָא רָהֲטִי בְּתַרְיֵיהוּ, דְּאָמַר לְהוּ: אֲשׁוּר הָבוּ לָהּ הַיְיָא, כִּי הֵיכָא דְּמִשְׁלַם צַעֲרָא דְּהַהוּא גַּבְרָא.

והלכתא

וְאָמַר אַבַּיֵי: מְנָא אָמְינָא לָהּ? דְּהַהוּא דַּאֲמַר לְהוּ: אִי לָא אַתֵּינָא עַד תְּלָתִין יוֹמִין לֵיהֱוֵי גִּיטָּא, אָתָא וּפְסָקָהּ מַבָּרָא אָמַר לְהוּ: חָזוּ דַּאֲתַאי, חָזוּ דַּאֲתַאי, וַאֲמַר שְׁמוּאֵל: לָא שְׁמִיעָה מִינַּיְיהוּ. - וְרָבָא: אִטּוּ הָתָם לְבַטּוֹלֵי גִּיטָּא בָּעֵי? הָתָם לְקִיּוּמֵי תְּנָאֵיהּ קָא בָּעֵי, וְהָא לָא אִיקַּיְּים תְּנָאֵיהּ. דְּהַהוּא דַּאֲמַר לְהוּ: אִי לָא נָסֵיבְנָא עַד תְּלָתִין יוֹמִין לֵיהֱוֵי גִּיטָּא, כִּי מָטוּ תְּלָתִין יוֹמִין, אֲמַר לְהוּ: הָא טָרְחָנָא; לְמַאי נִיחוּשׁ לָהּ? אִי מִשּׁוּם אוֹנְסָא - אֵין אוֹנֶס בְּגִיטִּין, אִי מִשּׁוּם גִּלּוּיֵי דַּעְתָּא בְּגִיטָּא - פְּלוּגְתָּא דְּאַבַּיֵי וְרָבָא הוּא. דְּהַהוּא דַּאֲמַר לְהוּ: אִי לָא נָסֵיבְנָא לְרֵישׁ יַרְחָא דְּאָתֵי גִּיטָּא, כִּי מָטָא רֵישׁ יַרְחָא דַּאֲדַר, אֲמַר לְהוּ: אָנָא לְרֵישׁ יַרְחָא דִּינְסָן אֲמָרִי, לְמַאי נִיחוּשׁ לָהּ? אִי מִשּׁוּם אוֹנֶס - אֵין אוֹנֶס בְּגִיטִּין, אִי מִשּׁוּם גִּלּוּיֵי דַּעְתָּא - פְּלוּגְתָּא דְּאַבַּיֵי וְרָבָא. וְהִלְכְתָא כְּנַחְמָן, וְהִלְכְתָא כְּנַחְמָן,

והלכתא

מדא דאמר בפרק "בית כור" (בבא בתרא קו,ב); אלא מעתה דבי רבי לא תלתא אזלי דקיימי, ואזול תרי מיניידו ופלגו, הכי נמי דבטלה מחלוקת? דמשמע שהחלוקה קיימת, אף על גב דבקרקע מיירי. שהחלוקה שבקרקע קיימת – איכא למימר דהיינו כשחזר וחלקו עמו, נפל לו בגורל אותו חלק עצמו שנפל לו בתחילה כשחלקו השנים בלעדיו, דאז קיימת החלוקה. אבל מכל מקום חזר ומטיל גורל עם שניהם כאילו באים לחלק בתחילה. **התם** ממונא הכא איסורא – ואם תאמר: אם כן היכי דייק לעיל ממה שחזר רבי ועשה כרבן שמעון בן גמליאל בהחזיר הכתובות (ק,א), דחזר בו נמי ממאי דאמר ביטלו מבוטל? הא איכא לחלק בין איסורא לממונא! ויש לומר: דרב נחמן, דאמר הלכה כרבי בשתיהן – הוא דמפליג בין איסורא לממונא. אף על גב דרבי גופיה לא מפליג בין איסורא לממונא היכא דטעו, מכל מקום רב נחמן מפליג אליבא דרבי אפילו בממונא דטעו, דהא רבי גופיה חזר בו בכתובות, והכא פסיק רב נחמן כוותיה. אבל הנהו דלעיל – לא מפליג, וכי פריך הכא דרב נחמן אדרב נחמן – היה יכול להקשות: והא רבי גופיה הדר ביה מ"ביטלו מבוטל", כדמוכח ההיא דכתובות. אלא דניחא ליה לאקשויי דרב נחמן אדרב נחמן גופיה. ועוד יש לומר: דהכא מחלק בין איסורא לממונא דלא טעו, אבל לעיל מדמה ממונא דטעו לאיסורא. ובפרק שני דקדושין (מב,א) ובכתובות בפרק "אלמנה" (ק,א) פריך ארב נחמן דפסיק התם הלכה כחכמים, מההיא דיתומים שבאו לחלוק, דאית ליה לרב נחמן מה כח בית דין יפה! ומשני: הא – דטעו, הא – דלא טעו. ורבי, ודאי בשחזר בו מההיא דכתובות – חזר בו גם מ"ביטלו מבוטל" והא דפסיק רב נחמן כרבי בביטלו מבוטל – משום דאיהו פוסק בההיא דכתובות בחכמים. **ואי** משום גלויי דעתא דאביי ורבא – היינו לפי סברת אביי. אבל רבא קאמר לעיל: אטו לבטולי גיטא קבעי? לקיומי תנאי קא בעי? ולא פליג רבא הכא.

וכל שום שיש לו – בטוספי גיטין של ה"ג כתוב בגט "וכל שום וחניכה דאית לי ולאתראי", משמע שלשון זה היו כותבין בגט. ואין נראה לרבינו תם, דדזמנין דאתי לידי תקלה כשאין לו אלא אותו שם הכתוב בגט ואין לו חניכה, וכשכותב בגט "וכל שום וחניכה" – נראה זה הגט של אדם אחר שיש לו שום וחניכה. לכך נראה לרבינו תם: "וכל שום שיש לו" דקתני במתניתין – היינו כל שמותיו בפירוש. ותיקן רבינו תם לכתוב בגט: אני פלוני דמיתקרי כך וכך, כדאמרינן בגמרא: שרה דמיתקריא מרים, אחא בר הדיא דמיתקרי איה מרי. והא דקתני בגמרא: בשמו שביהודה ושם דגליל עמו – משמע קצת בפירוש רבינו תם. **והוא** דאתחזק בתרי שמי – שאלו לרבינו תם על מומר לעבודה זרה שגירש את אשתו, ולא נכנב בגט אלא שם של יהודות ולא שם של גוי. והשיב רבינו תם: חלילה להוסיף שם גוי בתורת משה וישראל. והביא ראיה מדאמר בתוספתא (פרק שישי) גר ששינה שמו לשם גוים וגרש בו – כשר, והוא הדין במומר דשם יהודות כשר אף לכתחלה. וכתב חניכתו וחניכתה אמרינן לקמן דכשר. ופירש בערוך: אף על פי שלא נכתב שם מובהק. ובהלכות גדולות מפרש מתניתין דבפרק בתרא (גיטין פו,ב): וכך היו נקיי הדעת שבירושלים עושים כן – היינו שהיו כותבין חניכתו וחניכתה. והא דקתני בברייתא דבסמוך דאינה מגורשת עד שיכתוב שם דיהודה ושם דגליל עמו – היינו דוקא דאיתחזק בשני שמות בשני המקומות, חד במקום הכתיבה וחד במקום הנתינה. דהא לא קתני: היו לו שני שמות ביהודה, או שני שמות סתם – שיגרש בשני שמותיו, אלא בשיש לו שני שמות אחד ביהודה ואחד בגליל, דאז צריך לכתוב שניהם, מקום הכתיבה ומקום הנתינה. דאותן שבגליל לא יכירו שם דיהודה, ויאמרו שלא גירשו, ויוציאו לעז על בניה מן השני. אבל בהוחזק בשני שמות במקום אחד – כשר בדיעבד אפילו באחד מהן, ואפילו בחניכה. ומיהו, לכתחילה צריך לכתוב שניהם, אפילו כתיבה ונתינה במקום אחד. כדאמר בסמוך: רוכב מרים ומיעט שרה – "מרים וכל שום שיש לה", משמע דבחד מקום קרו לה הכי והכי. וכן משמע בירושלמי על הך ברייתא דהכא: מתניתין בשהיה ביהודה וכתב לגרש את אשתו שבגליל, או שהיה בגליל וכתב לגרש את אשתו שביהודה, אבל אם היה ביהודה וכתב לגרש אשתו שביהודה בו' – הרי זו מגורשת. אמר רבי יוסי: הדא דתימא בדיעבד, אבל לכתחלה – צריך לכתוב שניהם. והכא עושה שם מקום הנתינה עיקר לשל מקום הכתיבה טפל, כדקתני: עד שיגרש אשתו שבגליל בשמו שבגליל, ושם דיהודה עמו כו'. אבל בתוספתא עושה מקום כתיבת הגט עיקר, וכן איתא התם: יש לו שתי נשים אחת בגליל ואחת ביהודה, גירש אשתו שביהודה בשם שבגליל, ואשתו שבגליל בשם שביהודה – פסול. ואם אמר: אני פלוני שביהודה עם השם שיש לי בגליל, או שהיה במקום אחר וכתב אחד מהן – כשר. רבן שמעון בן גמליאל אומר: אפילו כתב שם דיהודה בגליל, ושם דגליל ביהודה – כשר. ומהדתם נמי משמע דבמגרש בגליל אותה שביהודה מיירי. והשתא בראשונה היה משנה שמו ושמה – קורא שינוי מה שאינו כותב אלא שם אחד משני המקומות, לפי שאין מכירין בו במקום אחר, ודומה להם שינוי שמו ושמה. וכן יש לפרש שם עירו ושם עירה. והא דקאמר ב"המגרש" (גיטין פו,ב): כתב חניכתו וחניכתה כשר, וכך היו נקיי הדעת שבירושלים עושים כן – משמע דאפילו לכתחלה אין צריך לכתוב שניהם, אף על גב דגבי מרים שבסמוך, ובירושלמי אמרינן דדוקא בדיעבד כשר – ע"כ דנקיי הדעת שבירושלים היו שמותיהן ידועים, וליכא לעז. אי נמי, כשהשמות דומין זה לזה, שהכניני דומה לשם – לכתחילה כשר אף בכינוי. אין אלמנה נפרעת מנכסי יתומים אלא בשבועה. ואם תאמר: והא לא ניתנה כתובה לגיבות מחיים, ואמר ריש לקיש בפרק קמא דבבא בתרא (יח,א) חזקה אין אדם פורע בתוך זמנו, ואמרינן התם: הלכתא כוותיה, ואפילו מיתמי, ליפרע בלא שבועה! ויש לומר: דדני מילי בעל חוב, אבל אלמנה דאית לה בתנאי בית דין – מתפיס לה צררי אפילו בתוך זמנה, כדאשכחן בפרק "הנושא" (כתובות קב,ב) דחיישינן בבנותיו טפי לצררי מבנות אשתו, משום דכיון דאיתנהו בתנאי בית דין – אתפיסינהו צררי. ואם תאמר: הא דפריך בגמרא מאי אירא אלמנה כו' – לימא דנקט אלמנה אף על פי שהוא תוך זמנה! ויש לומר: דטפי הוה ליה לאשמעינן בדבר שאינו תנאי בית דין, כגון בבעל חוב לאחר זמנו, מבאלמנה, אף על גב שהיא תוך זמנה, כיון דאית לה בתנאי בית דין. **מאי** איריא אלמנה אפילו בולי עלמא נמי – ואי משום דרבי סיפא דנמנעו מלהשביעה – דוה ליה למיתני: אין נפרעין מנכסי יתומים אלא בשבועה, ונמנעו מלהשביע את אלמנה. ומשני: אלמנה איצטריכא ליה, והוי חידוש באלמנה טפי מבבעל חוב, ולכך נקט רישא נמי באלמנה. **אלמנה** איצטריכא ליה – ואם תאמר: אלמנה נמי תנינא ב"הכותב" (כתובות פו,א): הנפרעת מנכסי יתומים לא תפרע אלא בשבועה! ויש לומר: דאיכא לאוקמא בגרושה. אף על גב דבכתובות פרק "אלמנה" (צו,ב) אמרינן דגרושה נמי בעי חן – מכל מקום לא שמעינן מינה אלמנה. דגרושה, נהי דאיכא חינא – הויא אחר אחר ומנה, אבל אלמנה אית בה תרתי – דתוך זמנה, ואיכא נמי חינא. ועוד: דדרך תנא להשמיענו כשאין צריך להאריך בשביל כך יותר, אף על פי שבכר השמיענו במקום אחר, כדאשכחן בריש ברכות (ב,א) ובשאר דוכתי.

לא

וְהִלְכָתָא בְּנַחְמָנִי. **משנה** **בְּרֵאשׁוֹנָה הָיָה מְשַׁנֶּה שְׁמוֹ וְשִׁמְחָה, שֵׁם עִירוֹ וְשֵׁם עִירָהּ; הַחֹתֵךְ רֶבַע מִגְּלִיאֵל הַזָּקֵן, שֶׁיְּהֵא כּוֹתֵב: "אִישׁ פְּלוֹנִי וְכָל שׁוּם שֶׁיֵּשׁ לוֹ", "אִשָּׁה פְּלוֹנִית וְכָל שׁוּם שֶׁיֵּשׁ לָהּ", מִפְּנֵי תִּיקּוּן הָעוֹלָם.** **גמרא** אָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר שְׁמוּאֵל: שָׁלְחוּ לֵיהּ בְּנֵי מְדִינַת הַיָּם לְרַבָּן גַּמְלִיאֵל: בְּנֵי אָדָם הַבָּאִים מִשָּׁם לָבֹא, שְׁמוֹ יוֹסֵף וְקוֹרְאִין לוֹ יוֹחָנָן, יוֹחָנָן וְקוֹרְאִין לוֹ יוֹסֵף, הַיְאַךְ מְעָרְשִׁין נְשׁוֹתֵיהֶן? עָמַד רַבָּן גַּמְלִיאֵל וְהִתְקִין, שֶׁיְּהֵא כּוֹתְבִין: אִישׁ פְּלוֹנִי וְכָל שׁוּם שֶׁיֵּשׁ לוֹ, אִשָּׁה פְּלוֹנִית וְכָל שׁוּם שֶׁיֵּשׁ לָהּ, מִפְּנֵי תִּיקּוּן הָעוֹלָם. אָמַר רַב אַשִׁי: וְהוּא דְּאִתְחֲזַק בְּתָרֵי שְׁמֵי. אָמַר לֵיהּ רַבִּי אַבָּא לְרַב אַשִׁי: רַבִּי מָרֵי וְרַבִּי אֶלְעָזָר קַיְימֵי בְּוָותָךְ. תַּנְיָא כְּוָותֵיהּ דְּרַב אַשִׁי: הָיוּ לוֹ שְׁתֵּי נָשִׁים – אַחַת בִּיהוּדָה וְאַחַת בַּגָּלִיל, וְלוֹ שְׁנֵי שֵׁמוֹת – אֶחָד בִּיהוּדָה וְאֶחָד בַּגָּלִיל, וְגֵרַשׁ אֶת אִשְׁתּוֹ שֶׁבִּיהוּדָה בְּשֵׁמוֹ שֶׁבִּיהוּדָה, וְאֶת אִשְׁתּוֹ שֶׁבַּגָּלִיל בְּשֵׁמוֹ שֶׁבַּגָּלִיל - אֵינָהּ מְגוֹרֶשֶׁת, עַד שֶׁיְּגָרֵשׁ אֶת אִשְׁתּוֹ שֶׁבִּיהוּדָה בְּשֵׁמוֹ שֶׁבִּיהוּדָה וְשֵׁם דְּגָלִיל עִמּוֹ, וְאֶת אִשְׁתּוֹ שֶׁבַּגָּלִיל בְּשֵׁמוֹ שֶׁבַּגָּלִיל וְשֵׁם דִּיהוּדָה עִמּוֹ. יָצָא לְמָקוֹם אַחֵר וְגֵרַשׁ בְּאַחַד מֵהֶן - מְגוֹרֶשֶׁת; וְהָאֲמַרְתְּ: שֵׁם דְּגָלִיל עִמּוֹ! אֶלָּא שְׁמַע מִינָּהּ: הָא דְּאִתַּחֲזַק, הָא דְּלָא אִתַּחֲזַק, שְׁמַע מִינָּהּ. **הֲהִיא דְּהַוּוּ קָרוּ לָהּ מְרִים, וּפִּירְקָא שָׂרָה, אָמְרֵי נָהֳרְדָּעֵי: מְרִים וְכָל שׁוּם שֶׁיֵּשׁ לָהּ, וְלָא שָׂרָה וְכָל שׁוּם שֶׁיֵּשׁ לָהּ.** **משנה** אֵין אַלְמָנָה נִפְרַעַת מִנְּכָסִי יְתוֹמִים אֶלָּא בְּשִׁבּוּעָה. נִמְנְעוּ מִלְּהַשְׁבִּיעָהּ, הִתְקִין רַבָּן גַּמְלִיאֵל הַזָּקֵן, שֶׁתְּהֵא נוֹדֶרֶת לַיְתוֹמִים כָּל מַה שֶּׁיִּרְצוּ וְגוֹבָה כְּתוּבָּתָהּ. הָעֲדִים חוֹתְמִין עַל הַגֵּט, מִפְּנֵי תִּיקּוּן הָעוֹלָם. וְהִלֵּל הִתְקִין פְּרוּזְבּוּל, מִפְּנֵי תִּיקּוּן הָעוֹלָם. **גמרא** מַאי אִירְיָא אַלְמָנָה? אֲפִילּוּ כּוּלֵּי עָלְמָא נַמִּי, דְּהָא קָיְימָא לָן: הַבָּא לִיפָּרַע מִנְּכָסֵי יְתוֹמִים - לֹא יִפָּרַע אֶלָּא בִּשְׁבוּעָה! - אַלְמָנָה אִצְטְרִיכָא לֵיהּ, סָלְקָא דַּעְתָּךְ אָמִינָא

משום

והלכתא בנחמני — אביי, דאמר: גלוי דעתיה בגיטא לאו מלתא היא וזו היא. אחת מהלכות של סימן יע"ל קג"ם דהלכתא כאביי. ונראה בעיני דעל שם שרבה בר נחמני גידל אביי בביתו ולמדו תורה, שהיה יתום, השיאו את שם אביו נחמני. רבה סתם הוא רבה בר נחמני. **משנה** **בראשונה היה משנה שמו ושמה** — כשהיו לו שני שמות אחד כאן ואחד במדינת הים — היה מגרשה בשם הנוהג במקום כתיבת הגט, ולא היה מקפיד לכתוב שניהם. **מפני תיקון העולם** — שלא יוציאו לעז על בניה מן השני, לאמור: לא גירשה בעלה, שאין זה שמו. **גמרא** **והוא דאתחזק** — אבל לא אתחזק כאן שיש לו שני שמות — אין צריך לכתוב "וכל שום שיש לו". ואפילו נודע לאחר זמן שיש לו שם אחר — הוי הגט כשר, שאין לנו אלא שם שקרא הוא לעצמו בפנינו, והוחזק בו. **יצא למקום אחר** — שאינו ביהודה וגליל. **מגורשת** — משום דבאותו מקום לא היו מוחזקין שיהיו לו שני שמות, אבל ביהודה היו יודעים שיש לו שם אחר — לפיכך הוצרכו כל שמותיו שהחזיק עצמו בהם לפניהם, דבתר חזקה אזלינן. **ויותרתא שרה** — מיעוט בני עירם היו קוראין את שמה שרה. **מרים** — צריך לכתוב בגט, שהוא עיקר, והדר "וכל שום דאית לה". **משנה** **אין אלמנה נפרעת מנכסי יתומים** — את כתובתה. **אלא בשבועה** — שלא נתקבלה כלום. **נמנעו מלהשביעה** — והיתה מפסדת כתובתה. ובגמרא מפרש מאי טעמא. **שתהא נודרת ליתומים כל מה שירצו** — יבחרו להם דבר קשה להדירה בו, כגון: "קונם מיני מזונות עלי אם נהניתי מכתובתי". **וגובה כתובתה** — ואם נתקבלה תחילה — הרי היא נאספת בכל מזון. הילכך, לא הות הדרה ושקלה, דלא חשידא לעבור על נדרה. **העדים חותמין על הגט** — כל אלו מתקנות רבן גמליאל הזקן. **מפני תיקון העולם** — אבולהו קאי. גבי אלמנה — שיהו נשים נשאות לבעלים ולא תדאגנה להפסיד כתובתן, וגבי חותמין — מפרש בגמרא מאי תיקון איכא.

גמרא משום

גמרא משום חינא — שיהא חן האנשים בעיני הנשים, לינשא להם. יהנה — יועיל להמיתו. **דאשתרשי לה מקום דיבר** — נשתברה בו עיסה בעובי הדיבר. שאם לא היה הדיבר — היתה נותנת עוד עיסה בכבר. **ומאי מי שנשבע באמת** — האי לאו אמת הוא! **כמי שנשבע באמת** — דהא שוגגת היא. ומפני שענש שבועה מרובה נמנעו מלהשביעה. **אתיא לאורויי היתירא** — בדבר מועט, וסבורה שאין פרעון לה, שבשכר טורחה נוטלתו. **חוץ לבית דין משביעין אותה** — שבשעת הדיינין של תורה היא. ונקט ספר תורה בידיה או תפילין, ומשביע לה בשם או בכינוי, כדאשכחן באברהם: "שים נא ידך וגו' ואשביעך בה" (בראשית כד), ועונשה מרובה. **וחוץ לבית דין** — שבועה דרבנן, בקללת ארור, ולא נקיט מידי, ואין עונשה כל כך. **לא מצי כתובה** — משום דנמנעו מלהשביעה. ואם איתא — לישבעה חוץ לבית דין, ולגבייה כתובתה! **ולאידיה** — כדתנן: נודרת ליתומים כל מה שירצו. **קיולי נידרי** — קלים היו נדרים בעיניהם לעבור עליהם, הלכך לא סמכינן אנדרה לאגבוייה. **בקופצת** — הואיל וקפצה ונשבעה — הרי נשבעה ונגובה. **אין לה מזונות** — מעתה. דגליא דעתה דבעי לאינסובי, ואיהו לא אתני בהדה אלא "כל ימי מיגר ארמלותיך בביתי" שהיא אלמנה, בשביל בעלה. **הפכו לבורסיה ותרצוה** — הפכו כסאו וזקפוהו, כדי שתתקיים הקללה בכך. פירוש אחר: הפכו לבורסייה = תשפל גדולתו. **כבי תרי דיינת לי** — כרב דלא מגבי כתובה, וכשמואל להפסיד מזונות. עד כאן. **לא איפרק מחולשא** — לא נצול מלבא לידי חולי. **אדרה בב"ד** — כל מה שירצו יתומים. **וליפול באודני** — חפץ אני שישמע הקול באזני, שהוגבה כתובה בימי. **דבעינן דאיקניה כה מעשה** — כשמואל רבי, לקרוצייא מלבן של תלמידיו של רב, בגון רב הונא ובית דינו, שלא היו מגבין בכתובות אלמנה. **אבל נרושה משביעין** — דלא טרחא קמייהו, ולא מוריא היתירא. **ונרושה** — לא סגי בהדרה; בתמיה. **והא שלחו מתם** — האשה מבבל היתה, והלכה היא ובעלה לארץ ישראל ונרשה שם, ותבעתו כתובתה. ועשו לה פסק דין על נכסיו שבבבל. **דמתקרי איה מרי** — כך היתה תובעתו. **ונודרת ואוסרת כל פירות שבעולם עלה** — אם קבלה מכתובתה. **אלא גלופקרא** = קוטא. ומפלשות — ספר משלי. ושמנום

לא היו ימים מועטים — ואם תאמר: ומאי טעמא אינעוש? הא אמרינן בפרק שלישי דשבועות (ז,א) "האדם בשבועה" – פרט לאנוס, כדרב כהנא ורב אסי, דמר משתבע: הכי אמר רב, ומר משתבע: הכי אמר רב. וכי אתו לקמיה דרב ואמר בחד מיניהו: אמר ליה איהך: ואנא בשקרא אישתבעי? ואמר ליה: את לבך אנסך. וליכא למימר דלא ממעט קרא התם אלא למפטר מקרבן, אבל ענוש איכא, דהאשכחן בפרק שני דנדרים (יז,א) גבי נשבע לבטל את המצוה, דמיבעי לן תרי קראי: חד למיפטריה מקרבן, וחד למיפטריה מלאו. ואיבעי לן: ואיכא דליכא אלא חד קרא – למיפטריה מקרבן, אבל ענוש דשבועת שוא – איכא. דהא "לבך אנסך" משמע: ולא נשבעת לשקר. ועוד: דבפרק שלישי דנדרים (כה,ב) מייתי דרב כהנא ורב אסי אשבועות שגגות. דתניא בגמרא: כשם שנדרי שגגות מותרות – כך שבועות שגגות מותרות, ומפרש שבועות שגגות – כדרב כהנא ורב אסי. דמשמע דמותרות, ואפילו ענוש ליכא. ולא דמי לנשבע לבטל את המצוה דאיכא ענוש שבועת שוא, דהתם מיבעי לן תרי קראי, אחד למיפטר שוגג מקרבן ואחד למיפטר מזיד ממלקות, ובשפטר שוגג – לגמרי פטרו מענוש ומקרבן, והוא הדין נבי "האדם בשבועה" פרט לאנוס – דפטור לגמרי! ויש לומר: דהכא גבי פקדון הוה לה להודר יותר, לשמרו היטב, והוה לה לאסוקי אדעתא שתבא לידי שבועה.

דמוריא היתירא – ולכך נמנעו מלהשביעה, שענוש שבועה מרובה, אלא בהדרה דלא חמיר בולי האי. והשתא בזמן הזה תקנו לקבל חרם במקום שבועה, שלא יהא הענוש גדול כל כך.

לא שנו אלא בבית דין – פירש בקונטרס: דהמירא, משום דהויא באנקוטי חפצא, ואיכא ענוש טפי. והא דאמר ב"החובר" (כתובות פח,א): אי פקח הוא מיתי לה לידי שבועה דאורייתא – לא כמו שפירש בקונטרס (שם) דנפקא מינה בין דאורייתא לדרבנן לענין באנקוטי חפצא, דאפילו שבועה דרבנן הויא באנקוטי חפצא, כדפי' הקונטרס בעצמו כאן. אלא יש לחלק בין דאורייתא לדרבנן כמו שמפרש בערוך. שבשבועה דאורייתא הויא כבבני נרות. ועוד ברייש "שבועת הדיינין" (שבועות מא,א) מפרש חילוק בין דאורייתא לדרבנן (ובההיא פירקא מפרש מאי איכא בין שבועה דאורייתא לדרבנן, והתם לא מיתיר חילוק דבבוי ולאנקוטי חפצא).

ונודרת ואוסרת פירות שבעולם עליה שלא קיבלה מכתובתה בו' – לא גרסינן "כל פירות". דאף על גב דנדר חייל אף על דבר שאינו יכול לקיים, כדאמר בפרק שני דנדרים (טו,א) גבי "קונם עיני בשיבה", דפריך: ואי לא יהיב שיערא למילתיה מי שבקינן ליה עד דעבר באיסור "בל יחל"? והרי אמר יחזקן: "שבועה שלא אישן שלשה ימים" – מכין אותו, וישן לאלתר! והא דנדרי הבאי מותרים, כדאמר בפרק שלישי דנדרים (כד,ב) – לאו משום דאסר עצמו במה שאינו יכול לקיים, בגון דאמר "אסרו כל הפירות שבעולם עלי אם לא ראיתי גמל פורח באויר ונחש בקורת בית הבד", אלא לפי שאין דעתו לומר ממש גמל, ולא ממש בקורת בית הבד, אלא מה שהוא טרוף בגבו מאד ומשונה משאר נחשים קורא "בקורת בית הבד", וחיל גדול מאד שראה קורא "בעולי מצרים". ואינו אומר כן אלא להחזיק דבריו. ודוקא שבועות הבאי אסור מדרבנן, דהתמירו משום דכתיב בה "לא ינקף", אבל נדרי הבאי, ואפילו לא אמר "כל הפירות", אלא אסר עליה חד פירא – שרי בנדר, ואין חילוק בין כל פירות ובין חד פירא. מכל מקום הכא לא גרסינן "כל פירות". דאף על פי שעוברת לאלתר ב"בל יחל" אם קבלה מכתובתה, כיון דמשם ואילך לא מיתסרא, כדאמר: מכין אותו וישן לאלתר – אינה חוששת, הואיל ואינה עומדת באיסור כל מיד, כדמפרש בסמוך. ואם תאמר: בפרק בתרא דנדרים (פט,ב), דאמר: והוא גברא דאמר "תיתסר הנאות דעלמא עלי אי נסיבנא איתתא עד דלא תנינא להלכתא" כו', ואתא רב אחא ושבשיה ואנסביה איתתא ושרקיה טינא כדי שלא יהנה מן העולם – מה מועיל מאי דשרקיה? דכי אנסביה מיד עבר, כיון שאין יכול בסוף לקיים! ויש לומר: דדוקא בשעה שנודר, אם אי אפשר לו לקיים – עובר לאלתר, אבל התם בשעה שנדר – היה יכול לקיים, דאפשר לו שלא ישא. אף על גב דכי אנסביה אין יכול לקיים – אינו עובר לאלתר עד שיהנה.

1 משום חינא אקילו רבנן גבה, קא משמע לן. "נמנעו
2 מלהשביעה". מאי טעמא? אילימא משום דרב פפא
3 דאמר רב פפא, ואמרי לה אמר רב יהודה אמר רב:
4 מעשה באדם אחד בשני בצורת שהפקיד יינו וזבד
5 אצל אלמנה, והניחתו בבד של קמח, ואפאתו בפת
6 ונתנתו לעני, לימים בא בעל הדינר ואמר לה: הבי לי
7 דינרי, אמרה ליה: יהבה סם המות באחד מבניך של
8 אותה אשה אם נהגיתי מדינרך כלום! אמרו: לא היו
9 ימים מועטין עד שמת אחד מבניה. וכששמעו חכמים
10 בדבר, אמרו: מה מי שנשבע באמת - כך, הנשבע על
11 שקר - על אחת כמה וכמה; מאי טעמא אינעשה?
12 דאישתרשי לה מקום דינר. ומאי "מי שנשבע
13 באמת"? - כמי שנשבע באמת. אי משום הא, מאי
14 אירייא אלמנה? אפילו גרושה נמי! אלמה אמר רבי
15 זירא אמר שמואל: לא שנו אלא אלמנה, אבל גרושה
16 משביעין אותה! - אלמנה שאני, דבההיא הנאה דקא
17 טרחה קמי דיתמי אתיא לאורויי היתירא. אמר רב
18 יהודה אמר רבי ירמיה בר אבא: רב ושמואל דאמרי
19 תרוייהו: לא שנו אלא בבית דין, אבל חוץ לבית דין
20 - משביעין אותה. איני? והא רב לא מגבי כתובה
21 לארמלתא! קשיא. בסורא מתנו הכי. בנהרדעא מתנו
22 הכי: אמר רב יהודה אמר שמואל: לא שנו אלא
23 בבית דין, אבל חוץ לבית דין - משביעין אותה;
24 ורב אמר: אפילו חוץ לבית דין נמי אין משביעין
25 אותה. רב לטעמיה, דרב לא מגבי כתובה לארמלתא.
26 ולאידך? ולגביה? - בשני דרב קילי נדרי. ההיא
27 דאתאי לקמיה דרב הונא, אמר לה: מה אעביד ליך,
28 דרב לא מגבי כתובה לארמלתא. אמרה ליה: מידי
29 הוא טעמא אלא דלמא נקטנא מידי מפתופתי, ח' ה'
30 צבאות אם נהגיתי מפתופתי כלום! אמר רב הונא:
31 מודה רב בקופצת. ההיא דאתאי לקמיה דרבה בר
32 רב הונא, אמר לה: מאי אעביד ליך, דרב לא מגבי כתובה לארמלתא, ואבא מרי לא מגבי
33 כתובה לארמלתא. אמרה ליה: הב לי מזוני, אמר לה: מזוני נמי לית ליך, דאמר רב יהודה
34 אמר שמואל: התובעת כתובתה בבית דין - אין לה מזונות. אמרה ליה: אפכוה לכורסיה,
35 כבי תרי עבדא לי! הפכוה לכורסיה ותרצוה, ואפילו הכי לא איפרק מחולשא. אמר ליה רב
36 יהודה לרב ירמיה ביראה: אדרה בבית דין ואשבעה חוץ לבית דין, וליתי קלא וליפול באודני,
37 דבעינא כי היכי דאעבדי בה מעשה. גופא, אמר רבי זירא אמר שמואל: לא שנו אלא אלמנה,
38 אבל גרושה - משביעין אותה. גרושה דאדרה לא? והא שלחו מתם: "אייב פלונית בת פלוני
39 קבילתי גיטא מן ידא דאהבא בר חידיא דמתקרי איה מרי, ונדרת ואסרת פירות שבעולם עלה,
40 דלא קבילתי מכתובתה אלא גלופקרא אחד וספר תהלים אחד וספר איוב ומשלות בלואים,

נמ יבמין הוה – פירש בקונטרס: שנתן לה גט לפוסלה על האחין, וכתובתה על נכסי בעלה הראשון. וקשה: דלא היה להם להזכיר גט, דלא ניתנה כתובה ליגבות עד שתחלוץ, והיה להם לכתוב שחלצה! ואמר רבינו יצחק: גט יבמין הוה, דלאחר שנתייבמה – גרשה היבם, וכתובתה על נכסי בעלה הראשון, ומוריא היתירא משום דקא טרחה קמי אחוי.

אבל נשאת אין מדיירין אותה – ואם תאמר: וידירה שלא תאכל ככר זה אם נתנית משל בעלה, ותאכל לאלתר בפנינו! וכן קשה בסמוך, דפריך: ליחוש דלמא אזלה לגבי חכם ושרי לה! ולרבי אליעזר דאמר בפרק "נערה המאורסה" (נדרים עה,א) שיכול לחפר כל נדרים שעתידה לידור – אתי שפיר, דאיכא למיחש שמא בבר הפר לה כל מה שעתידה לידור, אבל לשאר תנאי קשה! ויש לומר: שאינה חרושת אלא בנדר שעל ידה היא עומדת באיסור כל ימיה. ואם תאמר: ונדירה בפני בעלה, ויאמר לה "קיים ליבי", דאז אין יכול להפר, כדאמר בפרק "נערה המאורסה" (שם עט,א)! ויש לומר: דחדישינן שמא יפר לה בלחש, קודם שיאמר "קיים ליבי". ואם תאמר: וידירה על דעת רבים, דאין לו הפרה, כדאמר אמימר לקמן! ויש לומר: דלעניין נדרי אשתו – אין לחלק בין ברבים בין על דעת רבים, וכיון דלרב הונא ברבים יש לה הפרה – הוא הדין על דעת רבים, דכיון שאינה תלויה בדעתה, דיכול להפר אפילו בלא תרשה – כך יכול להפר בלא דעת רבים. וכי פריך: ודלמא אזלה לגבי חכם ושרי לה – הוה מצי לשנויי דמדירנן לה על דעת רבים, אלא דבלאו הכי משני שפיר. ועוד יש לומר: דרב הונא לית ליה דאמימר, והא דאמר אמימר: אפילו למאן דאמר יש לו הפרה – לא קאי ארב הונא, אלא אדרבן דרבי יהודה דמתניתין, דתנן (גיטין מה,ב) רבי יהודה אומר: כל נדר שידעו בו רבים – לא יחזיר, משום פריצותא, שנדרה נדר שאין לו הפרה. ושלא ידעו בו רבים – יחזיר, דלא חייש לקלקולא. ורבנן פליגי, ואמרי: לא יחזיר, משום קלקולא, ולא מפלגי בין ידעו רבים ללא ידעו בו רבים. אלמא: יש לו הפרה. וכן משמע התם דקאמר לרבנן: אטו התם מי חייל עלייהו שבועה? משמע דלרבנן יש לו הפרה. ואם תאמר: לאמימר, והא על דעת רבים אין לו הפרה, אם כן על כרחך לא בכל עניין אמרי רבנן דלא יחזיר, דבעל דעת רבים ליכא קלקולא. אם כן ברבים נמי מצא לית ליה דסברי דיש לו הפרה? ויש לומר: דברבים שהזכיר רבי יהודה, אם נדרה דלרבנן אין לו הפרה – הוו להו לרבנן לפרושי ולחלק, ולומר אפיכא מדרבי יהודה. אבל בעל דעת רבים – אין לחוש, דלא איירי בה רבנן, דרבי יהודה נמי לא הזכיר על דעת רבים. ועוד: דבעל דעת רבים לא פסיקא להו לרבנן למתני דיחזיר, דלפעמים יש היתר בעל דעת רבים, כגון מדעתם של אותם רבים, או לדבר מצוה, ואיכא קלקולא. אבל ברבים, אם איתא דאין לו הפרה – דזי להו למתני דיחזיר, דמילתא דפסיקא היא דבשום ענין אין לו הפרה, למאן דאמר אין לו הפרה – לא שנא לדבר מצוה, לא שנא לדבר הרשות. תדע, דמעשה גבעונים לדבר מצוה היה, דאמתני' ליכא למיפרך, דהא איכא למימר דמדירנן לה על דעת רבים. אבל לרב הונא לא מצי לשנויי הכי, אבל למאי דפירש דגבי חכם מודה רב הונא דאין לו הפרה – בלא רב הונא הוה מצי למיפרך אמתניתין! ויש לומר: דלא מצי למיפרך אמתניתין בלא רב הונא, דאיכא למימר שנדיר אותה על זה הכבר, ותאבל לאלתר בפנינו. אבל לרב הונא, דקאמר: ניסת או מדיירין אותה, ואין מועיל להדירה על הכבר, שאינה חרושתן, ביון דאינה באיסור כל ימיה – כי לא ניסת נמי, ניחוש דלמא אזלה לגבי חכם ושרי לה. ואם תאמר: בין חכם בין בעל איך יכולין להפר שלא בפני היתומים? הא אמרינן בנדרים בפרק "רבי אליעזר" (סה,א) דהמודר הנאה מחבירו אין מתירין לו אלא בפניו, חילוף ממשה וצדקיהו: במדין נדרת – במדין לך והתיר נדרך! ויש לומר: דבדיעבד, אם הפר – מופר. תדע, מדמסיק צדקיהו שהיה חסיד גמור על מה שהתירו לו סנהדרין שלא בפני בובותבדעך. ועוד: דטעם דאין מתירין לו אלא בפניו מפרש בירושלמי דנדרים, דאמר התם בפרק "השותפין": המודר הנאה מחבירו בפניו – אין נשאל אלא בפניו, שלא בפניו – נשאל בין בפניו בין שלא בפניו. רבי יוחנן אמר: מפני הבושה, ורבי יהושע בן לוי אמר: מפני החושד. ואתא הדא פלוגתא כהלין פלוגתא, דתניא: יום הכפורים צריך לפרט את מעשיו, דברי רבי יהודה בן בתירא. רבי עקיבא אומר: אין צריך לפרט את מעשיו. פירוש מפני הבושה – שנתבייש לפניו במה שנדר הנאה ממנו, וכן מפרט מעשיו כדי שיתביישו מחטאיו. ומאן דאמר מפני החשד – פירוש: שלא יחשדוהו שעבר על נדרו. ולכך נמי לא יפרט מעשיו, שלא יחשדוהו בשאר עבירות. והשתא ניתא הכא, דלא שייך לא בושה ולא חשד, דלא ידעי אם קבלה כלום מכותבתה. והא דליף ממשה וצדקיהו – היינו כרבי יהושע בן לוי, דהתם מפני החשד איכא, מפני בושה ליכא.

קסבר צריך לפרט את הנדר – בירושלמי משמע דהכי קיימא לן. דההוא דאתא קמיה דרבי בון, אמר ליה: התיר לי נדרי. אמר ליה: מאי נדרת? אמר ליה: נדרית דלא מרוותאנא. אמר ליה: וכי עבדין דדין? אמר ליה: לימחק בקוביא קמאינתא, אמר ליה: ברוך שבחר בדברי חכמים, שאמרו: צריך לפרט את הנדר, דאי לאו דפרטת לנדר – התרתיהו לך. ואם תאמר: בפרק "שום היתומין" (ערכין כג,א) גבי מקדיש נכסיו והיתה עליו בתורבה (ובעל חוב) דקאמר רבי אליעזר: כשהוא מגרשה – דיור הנאה, ורבי יהושע אומר: אינו צריך, ומפרש דלפליגי בנדר שהודר ברבים, דרבי אליעזר סבר דאין לו הפרה, ורבי יהושע סבר יש לו הפרה, ו"אינו צריך" דקאמר – היינו דאינו מועיל. ואם כן תקשי, כדפריך התם לעיל: לימא רב הונא בתנאי אמר לשמעתיה?! דכיון דרב הונא סבר צריך לפרט – אמאי אינו מועיל? ואם כן הא דרב הונא דצריך לפרט – דוקא בתנאי? ומיהו לא קיימא לן כמסקנא הכי.

תנן הנושא נשים בר' – הוא הדין דמצי למיפרך ממתניתין דהכא. **ותני** עלה נודר לעובד יורד ומגרש – קשה לרבינו יצחק: דאמאי הוצרך לאתויי "ותני עלה"? לפרוך ממתניתין גופיה, דקתני: פסול עד שידור הנאה! ואי אמרת אין צריך לפרט הנדר – ליחוש דלמא בר'! ונראה לי דאמתניתין הוה מצי למימר דפסול מלעבוד אפילו גרשה, עד שידור הנאה שלא יקח לעולם נשים פסולות יותר. ולכך לא שייך למיפרך ליחוש דלמא בר', ביון דבבר גירש – תו ליכא למיחש דלמא ישאל על נדרו כדי ליקח נשים פסולות. אבל הא דתני ועובד ומגרש – פריך שפיר, כיון דעדיין לא גרשה – יש לחוש דלמא אזל לגבי חכם, ושרי ליה, ולא יגרש.

אמר

ושמנום בחמשה מנה — הביאתם לפנינו, ושמנו דמיהן חמשה מנה. **נמ יבמין הוה** — יבמה היה זה שנתן לה גט, לפוסלה על האחין, והיא באה לגבות כתובה מנכסי בעלה הראשון שנתארמלה הימנו. **לא שנו** — דגביא בהדרה. **אלא בשלא ניסת** — לאחר בעשת בבית כתובה. **רמיפר לה בעל** — והיא סומכת על כך, ונודרת וגובה על שקר. **בקודמין** — בנדרים שקדמו לנשואין. **צריך לפרט את הנדר** — הנשאל לחכם על נדרו, צריך לפרט היאך נדר הנדר הזה. וכי מפרטה קמיה דליתומים נדרה, וכך נדרה: אם נהניתי מכתובתי כלום — לא שרו לה. **ברבים** — נודרת בפני עשרה, וקסבר: נדר שהודר ברבים — אין לו הפרה. **מאי לאו נדירה השתא** — בשעת גבייה לאחר נשואין, וקשיא לרב הונא. **מעיקרא** — נדרה, קודם נשואין — גובה אף אחר נשואין, דאינו מיפר בקודמים דכתיב "ואם בית אישה נדרה" (במדבר ל). **נודרת וגובה** — משמע: נודרת השתא. **תנאי היא** — לקמן פליגי בה בפרקין (מה,א), איכא למאן דאמר יש לו הפרה — ואליביה לא גביא, משום דמיפר לה. **ואיכא למאן דאמר אין לו הפרה** — ואליביה מדרינן לה ברבים, וגביא. **דנאיו ליה לרבי'ורי'ה** — ואינו מפרש הכל. **וחכם** — אינו מיפר אלא לדעת מה שישמע, הילכך לא יפרט על מה נדר, אלא יאמר: כך נדרתי ואסרתני עלי פירות מין פלוני. **משום איסורא** — שמא על דבר איסור נדרה, כגון על גיבוי בתובה, וכגון "אסרו עלי כל פירות שבעולם אם אעבור בעבירה פלונ'" ובא להתיר את נדרו שתם, ורוצה לעבור בעבירה. **הנושא נשים בעבירה** — כהן הנושא נשים פסולות לכהונה — פסול לעבודה. **עד שיהור הנאה** — ממנה לגרשה, ומשנה היא בבבורות (מה,א). **נודר** — הנאה. **ועובד** — עבודה, ואף על פי שעדיין לא גרשה. **יורד** — מן העבודה לאחר שסיים, ומגרשה.

על

וְשָׁמְנוּם בַּחֲמִשָּׁה מָנֶה, לְכָשֶׁתָּבֹא לְיָדֵכֶם הַגְבִיהָ אֶת הַשָּׁאֲר"! אָמַר רַב אַשִׁי: הָהוּא גֵּט יְבָמִין הָוָה. "הִתְקִין רַבָּן גַּמְלִיאֵל הַזָּקֵן שֶׁתְּהֵא נוֹדֶרֶת" כו'. אָמַר רַב הוּנָא: לֹא שָׁנוּ אֶלָּא בְּשֶׁלֹּא נִיסֵּת, אֲבָל נִיסֵּת - אֵין מְדִירִין אוֹתָהּ. נִיסֵּת מַאי טַעְמָא - דְּמִיפַּר לָהּ בַּעַל, כִּי לָא נִיסֵּת נַמִי - לְכִי מִנַּסְבָא מִיפַּר לָהּ בַּעַל! - אֵין הַבַּעַל מֵיפַר בְּקוֹדְמִין. - וְנִיחוֹשׁ דִּלְמָא אָזְלָה אָזְלָה לְגַבֵּי חָכָם וְשָׁרֵי לָהּ! - קָסָבַר: צָרִיךְ לְפָרֵט אֶת הַנֶּדֶר. רַב נַחְמָן אָמַר: אֲפִילּוּ נִיסֵּת. - נִיסֵּת, וְדַאי מֵיפַר לָהּ בַּעַל! - דְּמִדְּרִינַן לָהּ בְּרַבִּים. מֵיתִיבִי: נִיסֵּת - גּוֹבָה כְּתוּבָתָהּ אִם נָדְרָה; מַאי לָאו נָדְרָה הַשְׁתָּא? - לָא, דְּנָדְרָה מֵעִיקָּרָא. - וְהָתַנְיָא: נִיסֵּת - נוֹדֶרֶת וְגוֹבָה כְּתוּבָתָהּ! - תַּנָּאֵי הִיא, דְּאִיכָּא לְמַאן דְּאָמַר: נֶדֶר שֶׁהוּדַּר בָּרַבִּים - יֵשׁ לוֹ הֲפָרָה, וְאִיכָּא לְמַאן דְּאָמַר: אֵין לוֹ הֲפָרָה. אִיבָּעֵיָא לְהוּ: צָרִיךְ לְפָרֵט אֶת הַנֶּדֶר, אוֹ אֵינוֹ צָרִיךְ? רַב נַחְמָן אָמַר: אֵינוֹ צָרִיךְ, רַב פָּפָּא אָמַר: צָרִיךְ. רַב נַחְמָן אָמַר אֵינוֹ צָרִיךְ, דְּאִי אָמְרַתְּ צָרִיךְ, וְיִמְנֵין דְּגָיֵיס לֵיהּ לְדֵיזְוִירָה, וְחָכָם מַאי דְּשָׁמַע מֵיפַר; רַב פָּפָּא אָמַר צָרִיךְ, מְשׁוּם מִילְתָא דְּאִיסּוּרָא. תָּנֵן: הַנּוֹשֵׂא נָשִׁים בַּעֲבֵירָה - פְּסוּל, עַד שֶׁיְּהוֹר הַנָּאָה, וְתָנֵי עֲלָהּ: נוֹדֵר לְעוֹבֵד, יוֹרֵד וּמְגָרֵשׁ; וְאִי אָמְרַתְּ אֵינוֹ צָרִיךְ לְפָרֵט אֶת הַנֶּדֶר, לֵיחוֹשׁ דִּילְמָא אָזֵיל לְגַבֵּי חָכָם וְשָׁרֵי לֵיהּ!

על דעת רבים — כך יאמרו לו: הרי אנו מדיירין אותך על דעתינו. **והני מילי** — דאין לו **הפרה. לדבר הרשות** — שאין צריכים להפרתו לצורך דבר מצוה. **הדרישה** — שלא ילמד עוד תינוקות. **והוה פשע ביניהן** — חובטן יותר מדאי. **לרבי אלעזר האמר** — בפרק בתרא (גיטין פו,א): עדי מסירה כרתי. דקתני, רבי אלעזר אומר: אפילו אין עליו עדים אלא שנתנו לה בפני עדים — כשר, והאי קרא עצה טובה קא משמע לן. **מפני תיקון העולם** — דלמא מייתי עדי מסירה, ומערער בעל לומר: לא גירשתיה. **מפרשי שמותיהן** — ראובן או שמעון. מעיקרא לא היו חותמים אלא: אני פלוני חתמתי עד, ולא היה נוקב שמו. **כדתניא כו' אם היה כתב ידו יוצא ממקום אחר כשר** — דמתוך שלא היה מפרש שמו — לא היו יודעין לבקש עדים מכירים ויודעים שיעידו על כתב ידו, והיו צריכין לחזר אחר שטרות אחרים שחתימתם דומה לזו, ונתקיימו בבית דין על ידי העדאת החתומים עצמן, כדקיימנא לן בכתובות (כ,א); אין מקיימין את השטר אלא משטר שקרא עליו ערער והוחזק בבית דין. **מפני תיקון העולם** — שמאחר שיתפרשו שמותם — יחזרו אחד יודעיהם ומכיריהם להעיד על כתב ידם. **צייר בורא** — ולא היה חותם שמו. **חרוטא** = ענף של דקל. **מכוחא** = וילון ספינה. **מעיקרא במאי אפקעינהו** — במה הודיעו לבריות שאלה חותמיהן? בשטרות ליכא למימר מעיקרא — דהא אמרת "התקינו". **בדיספקי** — שטרי שאלות ותשובות, ושלומות. **אינו משמש** — מאחר שכתב פרוסבול אינו משמש חובו בשביעית. **מיסרי לבם** — את שטרותיו, שאתם תהיו נוגשים ואני לא אגוש. ולקמן מוקי דיש כח בידם להפקיע ממונו של זה וליתן לזה, במקום שיש סייג ותקנה, והתקין הלל — דלא תשמט, ועקר דבר מן התורה. **בשביעית בזמן הזה** — והלל כרבי סבירא ליה, דאמר: שביעית להשמטת מלוה בזמן הזה דרבנן הוא, ואף על גב דהלל בבית שני הוה — סבירא ליה לאביי דבבית שני, הואיל ולא היה יובל נוהג — לא נהגו שמיטין מדאורייתא. ודאמרינן בערכין (לב,א): מנו יובלות לקדש שמיטין — מדרבנן קאמר. ומיצאתי בתלמידי רבינו יצחק הלוי שכתב במסכת גיטין בירושלמי: מנין שאין השמיטה נוהגת אלא בזמן שיובל נוהג — שנאמר "וזה דבר השמיטה שמוט" — אחת שמיטה יובל ואחת שמיטה שביעית. אבל בתורת כהנים ראיתי שביעית נוהג בזמן שאין יובל נוהג, ואומר אני שהוא מחלוקת. **בזמן שאי אתה משמט קרקע** — כגון עכשיו, שבטלה קדושת הארץ. **אי אתה משמט בכספים** — ואף על פי שהשמטת בספים חובת הגוף היא, ואינה תלויה בארץ — ילפינן בהיקישא דלא נהגא. ואמר

אמר אמימר הלכתא אפילו למאן דאמר כר' – במכות (טז,א) גרסינן ברוב ספרים: אמר אמימר: הילכתא, נדר שהודר ברבים – יש לו הפרה, על דעת רבים – אין לו הפרה. ולפי גירסא זו משמע דכן הלכה, דנדר שהודר ברבים – יש לו הפרה. ולמאי דגרס נמי: אפילו למאן דאמר כר', שלא בא לפסוק בהודר ברבים – מכל מקום, מדפסקם בעל דעת רבים דאין לו הפרה – מכלל שסובר דברבים יש לו הפרה. דאי אין לו – כל שכן על דעת רבים, ומה הוצרך לפסוק הלכתא בעל דעת רבים, ביון דאפילו ברבים אין לו הפרה? ושלא בלשון פסק היה לו לומר: אפילו למאן דאמר ברבים יש לו הפרה כר'. אף על גב דקאמר לעיל דמדרינן ליה ברבים אלימא דרב נחמן, דקיימא לן כוותיה בדיני, ולענין דינא אית‍יתי לענין פרעון כתובה – הא פריך בתר הכי: הניחא למאן דאמר. ואיבא למימר דאדרב נחמן נמי קאי. ומדאדרב רב אחא נמי לההוא מקרי דדרקי על דעת רבים – משמע דקסבר דברבים יש לו הפרה. ורב יוסף דאמר ב'ערבי פסחים' (פסחים קז,א): אדור ברבים דלא אישתי שיכרא – משמע דקסבר דברבים אין לו הפרה – לא קיימא לן דכי.

אבל לדבר מצוה יש לו הפרה – אומר רבינו חנ: משום דמסתמא ניחא להו לרבים, משום מצוה. ועוד אומר רבינו חנ: דו"על דעת" – היינו כשאומר "על דעת פלוני ופלוני", אפילו שלא בפניהם, אבל "על דעת רבים" סתם – לאו כלום הוא. ועל דעת יחיד, אף על פי שפרט על דעתו – יכול חכם להתיר. [שייך לעיל ל"ב במשנה:]

והעדים חותמין על הגט כר' – רבינו הם מוזכ מספרו ויי"ו מ"והתעדים". ושמא משום דהוה משמע דרבן גמליאל תיקן, ובגמרא אמר רבן גמליאל: תקנה גדולה התקינו – משמע דמקודם נתקנה.

מי איבא מידי דמאורייתא משמט שביעית ותיקן הלל דלא משמט – השתא לא בעי רבא לשנויי אהך קושיא דהפקר בית דין היה הפקר, כדמשני בתר הכי. משום דקשיא ליה, דלא היה לו להלל לעקור שביעית שהיא דאורייתא. ואף על גב דדרשינן בספרי "ואשר יהיה לך את אחיך תשמט ידך" (דברים טו) – ולא של אחיך בידך, מכאן אמרו: המלוה חבירו על המשכון, והמוסר שטרותיו לבית דין – אין משמיטין, מכל מקום לא היה לו לעשות תקנה ללמד לעשות כן, שביטל בכך השמטת כספים שצוותה תורה. ובקונטרס פירש דרבא קאי נמי לשנויי פרכא דהכא. ודרשא דספרי עיקרה אמכלה על המשכון, דמוסר שטרותיו הוי מטעם דהפקר בית דין היה הפקר, אלא דאקרא קסמיך לה. **בזמן** שאתה משמט כו' – פירש בקונטרס: דהשמטת קרקע לא נהגא בבית שני, כדאמרינן בירושלמי בפרקין: מנין שאין שמיטה נוהגת אלא בזמן שהיובל נוהג – שנאמר "וזה דבר השמיטה שמוט" – אחת שמיטת יובל ואחת שמיטת שביעית כו'. ובבית שני, דהואיל ולא נהג יובל, שלא היו כל ישיבה עליה – לא נהגא שמיטה מדאורייתא. והא דאמרינן בערכין (לב,ב): מנו יובלות לקדש שמיטין – היינו מדרבנן. וקשה לרבינו חנ: דהיה לו להניא היוא דירושלמי. ואפילו נאמר דסמיך אההיא, והך דהכא מייתי משום כספים – אבתי קשה ברישׁ מועד קטן (ב,ב) דפריך: חרישה וזריעה בשביעית מי שרי? ומייתי דך דהכא, והתם לא שייך כלל לאתויי אלא היהא דירושלמי? ונראה לרבינו חנ: דהשמטת קרקע דהכא דהתם לא איירי בחרישה וזריעה, אלא בשדות החזורות לבעלים ביובל. והשמטת קרקע קרי ליובל, ולשביעית – השמטת כספים. דשמיטה משמטת כספים ולא יובל, כדאמרינן בהדיא בפרשת "ראה אנכי" ודריש לה מ"דבר השמיטה שמוט", והכי קאמר: בזמן שאתה משמט יובל – אתה משמט שביעית, כי היכא דירושלמי. ואומר רבינו חנ: דבבית שני נהג יובל, דאמרינן בפרק "ארבעה מחוסרי כפרה" (בריתות יא,א) "ואשמעם אילו צאן על אשמתם" – מלמד שכולן שפחות חרופות בעלו. ושפחה חרופה היינו חציה שפחה וחציה בת חורין המאורסת לעבד עברי, ועבד עברי אינו נהג אלא בזמן שהזיבוב נהג, כדאמר בסוף פרק "המקדיש שדהו" (ערכין כט,א), ולא מטהבר לומר שהביאו על שבעלו שפחות חרופות בבית ראשון, כדאשכחן בסוף פרק קמא דהוריות (ו,א) שהביאו על עבודה זרה שעבדו בימי צדקיהו – דבעבודה זרה אשכחן דנשתדו, אבל על שפחה חרופה לא אשכחן דנחשדו. ועוד: דהא נהג בתי ערי חומה בבית שני, כדתנן במסכת ערכין (לא,ב) ומייתי לה לקמן ב"מי שאחזו" (עד,ב): בראשונה היה נוסק, והתקינו כו'. ואמרינן נמי בסוף "המקדיש שדהו" (ערכין כו,א) דבתי ערי חומה אין נוהגין אלא בזמן שיובל נוהג. ולא תיקן הלל פרוסבול לדורו, שהרי היה בזמן הבית, ודהלל ושמעון גמליאל ושמעון נהגו נשיאותן בפני הבית מאה שנה (שבת טו,א), אלא לאחר חורבן.

ותקיעה

דְּמְדַרְיִנַן לֵיהּ בְּרַבִּים. הָנֵיחָא לְמַאן דְּאָמַר נָדַר שֶׁהוֹדַר בְּרַבִּים - אֵין לוֹ הֲפָרָה, אֶלָּא לְמַאן דְּאָמַר יֵשׁ לוֹ הֲפָרָה מַאי אִיכָּא לְמֵימַר? - דְּמְדַרְיִנַן לֵיהּ עַל דַּעַת רַבִּים. דַּאֲמַר אַמֵּימָר, הִלְכְתָא: אֲפִילּוּ לְמַאן דְּאָמַר נָדַר שֶׁהוֹדַר בְּרַבִּים - יֵשׁ לוֹ הֲפָרָה, עַל דַּעַת רַבִּים - אֵין לוֹ הֲפָרָה. וְהֵנֵי מִילֵּי לִדְבַר הָרְשׁוּת, אֲבָל לְדָבָר מִצְוָה - יֵשׁ לוֹ הֲפָרָה, כִּי הַהוּא מַקֵּרֵי דְּרָדְקֵי דְּאַדְרִיהּ רַב אַחָא עַל דַּעַת רַבִּים, דַּהֲוָה פָּשֵׁעַ בֵּינַיְיהוּ, וְאַהַדְרִיהּ רַבִּינָא, דְּלָא אִישְׁתַּמַּט דְּדַיֵּיק בְּווּתֵיהּ. "וְהָעֵדִים חוֹתְמִין עַל הַגֵּט, מִפְּנֵי תִּיקּוּן הָעוֹלָם". מִפְּנֵי תִּיקּוּן הָעוֹלָם? דְּאוֹרַיְיתָא הוּא, דִּכְתִיב: "וְכָתַב בְּסֵפֶר וְחָתוֹם"! אֲמַר רַבָּה: לָא צְרִיכָא לְרַבִּי אֶלְעָזָר, דְּאָמַר: עֲדֵי מְסִירָה כָּרְתִי, תַּקִּינוּ רַבָּנָן עֲדֵי חֲתִימָה מִפְּנֵי תִּיקּוּן הָעוֹלָם, דִּימְנִין דְּמַיְיתֵי סַהֲדֵי, אֵי נַמִּי יִמְנִין דְּאָזְלִי לְמְדִינַת הַיָּם. רַב יוֹסֵף אָמַר: אֲפִילּוּ תֵּימָא לְרַבִּי מֵאִיר, הָתְקִינוּ שֶׁיְּהֵא עֵדִים מְפֹרָשִׁין שְׁמוֹתֵיהֶן בְּגִיטִּין, מִפְּנֵי תִּיקּוּן הָעוֹלָם; כְּדְרַבָּיְיא: בְּרֵאשׁוֹנָה הָיָה כּוֹתֵב "אֲנִי פְלוֹנִי חָתַמְתִּי עֵד", אִם כָּתַב יָדוֹ יוֹצֵא מִמְּקוֹם אַחֵר - כָּשֵׁר, וְאִם לָאו - פָּסוּל. אָמַר רַבָּן גַּמְלִיאֵל: תַּקָּנָה גְּדוֹלָה הִתְקִינוּ, שֶׁיִּהְיוּ מְפֹרָשִׁין שְׁמוֹתֵיהֶן בְּגִיטִּין, מִפְּנֵי תִּיקּוּן הָעוֹלָם. וּבִסֵּימָנָא לָאו? וְהָא רַב צְיָיר בְּוָרָא, וְרַבִּי חֲנִינָא צָיֵיר חְרוּטָא, רַב חִסְדָּא - סַמָּךְ, וְרַב הוֹשַׁעְיָא - עַיִן, רַבָּה בַּר רַב הוּנָא צָיֵיר מְכוּתָא! - שָׁאנֵי רַבָּנָן, דְּבִקְיָאִין סִימָנְיֵיהוּ - מַעֲקָרָא בְּמַאי אַפְקְעִינְהוּ? - בְּדִיסְקֵי. "הַלֵּל הִתְקִין פְּרוֹסְבּוֹל" וכו'. תְּנַן הָתָם: פְּרוֹסְבּוֹל אֵינוֹ מְשַׁמֵּט. זֶה אֶחָד מִן הַדְּבָרִים שֶׁהִתְקִין הַלֵּל הַזָּקֵן, שֶׁרָאָה אֶת הָעָם שֶׁנִּמְנְעוּ מִלְּהַלְווֹת זֶה אֶת זֶה וְעָבְרוּ עַל מַה שֶּׁכָּתוּב בַּתּוֹרָה "הִשָּׁמֶר לְךָ פֶּן יִהְיֶה דָּבָר עִם לְבָבְךָ בְּלִיַּעַל" וגו', עָמַד וְהִתְקִין פְּרוֹסְבּוֹל, וְזֶה הוּא גּוּפוֹ שֶׁל פְּרוֹסְבּוֹל: מוֹסְרֵנִי לָכֶם פְּלוֹנִי דַּיְינִין שֶׁבַּמָּקוֹם פְּלוֹנִי, שֶׁכָּל חוֹב שֶׁיֵּשׁ לִי אֶצְל פְּלוֹנִי שֶׁאֲגַבְּנוּ כָּל זְמַן שֶׁאֶרְצֶה, וְהַדַּיָּנִים חוֹתְמִים לְמַטָּה אוֹ הָעֵדִים. וּמִי אִיכָּא מִידִּי, דְּמַדְּאוֹרַיְיתָא מְשַׁמְּטָא שְׁבִיעִית, וְהִתְקִין הִלֵּל דְּלָא מְשַׁמְּטָא? אֲמַר אַבַּיֵי: בְּשְׁבִיעִית בִּזְמַן הַזֶּה, וְרַבִּי הִיא; דְּתָנְיָא, רַבִּי אוֹמֵר: "זֶה דְּבַר הַשְּׁמִיטָה שָׁמוֹט" - בְּשָׁהֵי שְׁמִיטּוֹת אַתָּה מְשַׁמֵּט בְּכַסְפִּים, בִּזְמַן שֶׁאַתָּה מְשַׁמֵּט קַרְקַע - אִי אַתָּה מְשַׁמֵּט בְּכַסְפִּים; הַתָּם בְּשֶׁאֵין שָׁם יוֹבֵל, אֲבָל הָכָא בְּשֶׁיֵּשׁ שָׁם יוֹבֵל. בְּשֶׁאֵין שָׁם יוֹבֵל, מַאי טַעְמָא? דִּכְתִיב: "וְזֶה דְּבַר הַשְּׁמִטָּה שָׁמוֹט" - שְׁמִיטָּה אַחַת שְׁמִיטַּת יוֹבֵל וְאַחַת שְׁמִיטַּת שְׁבִיעִית. וְהָא דְּאָמְרִי בְּעַרְכִין: מִנּוֹ יוֹבֵלוֹת לְקַדֵּשׁ שְׁמִיטִּין – הַיְינוּ מִדְּרַבָּנַן. וְקָשֶׁה לְרַבֵּינוּ חַנַּאֵל: הָהִיא דְּתַנְיָא בְּסִפְרֵי: "וְאֲשֶׁר יִהְיֶה לְךָ אֶת אָחִיךָ תְּשַׁמֵּט יָדֶךָ" (דְּבָרִים טו) – וְלֹא שֶׁל אָחִיךָ בְּיָדֶךָ, מִכָּאן אָמְרוּ: הַמַּלְוֶה חֲבֵירוֹ עַל הַמַּשְׁכּוֹן, וְהַמּוֹסֵר שְׁטָרוֹתָיו לְבֵית דִּין – אֵין מְשַׁמְּטִין, מִכָּל מָקוֹם לֹא הָיָה לוֹ לַעֲשׂוֹת תַּקָּנָה לְלַמֵּד לַעֲשׂוֹת כֵּן, שֶׁבִּיטֵּל בְּכָךְ הַשְּׁמִטַּת כַּסְפִּים שֶׁצִּוְּתָה תּוֹרָה. וּבְקוּנְטְרֵס פֵּירֵשׁ דְּרַבָּא קָאֵי נַמִּי לְשִׁנּוּיֵי פִּרְכָא דְּהָכָא. וְדִרְשָׁא דְּסִפְרֵי עִיקָּרָהּ אִמְּכָלָה עַל הַמַּשְׁכּוֹן, דְּמוֹסֵר שְׁטָרוֹתָיו הוֵי מִטַּעַם דְּהֶפְקֵר בֵּית דִּין הָיָה הֶפְקֵר, אֶלָּא דְּאִקְּרָא קְסָמֵיךְ לֵהּ. **בִּזְמַן שֶׁאַתָּה מְשַׁמֵּט כו' – פֵּירֵשׁ בְּקוּנְטְרֵס: דְּהַשְׁמִטַּת קַרְקַע לֹא נָהֲגָא בְּבֵית שֵׁנִי, כְּדַאֲמְרִינַן בִּירוּשְׁלְמִי בְּפֶרֶק קַמָּא: מִנַּיִן שֶׁאֵין שְׁמִיטָּה נוֹהֶגֶת אֶלָּא בִּזְמַן שֶׁהַיּוֹבֵל נוֹהֵג – שֶׁנֶּאֱמַר "וְזֶה דְּבַר הַשְּׁמִטָּה שָׁמוֹט" – אַחַת שְׁמִיטַּת יוֹבֵל וְאַחַת שְׁמִיטַּת שְׁבִיעִית כו'. וּבְבֵית שֵׁנִי, דְּהוֹאִיל וְלֹא נָהֲגוּ יוֹבֵל, שֶׁלֹּא הָיוּ כָּל יְשִׁיבָה עָלֶיהָ – לֹא נָהֲגָא שְׁמִיטָּה מִדְּאוֹרַיְיתָא. וְהָא דַּאֲמְרִינַן בְּעַרְכִין (לב,ב): מִנּוֹ יוֹבֵלוֹת לְקַדֵּשׁ שְׁמִיטִּין – הַיְינוּ מִדְּרַבָּנַן. וְקָשֶׁה לְרַבֵּינוּ חַנַּאֵל: הָהִיא דְּהָכָא הִיא דִּירוּשְׁלְמִי, וְהָךְ דְּהָכָא מְיַיתֵי מִשּׁוּם כַּסְפִּים – אִבְּתֵי קָשֶׁה בְּרֵישׁ מוֹעֵד קָטָן (ב,ב) דְּפָרִיךְ: חֲרִישָׁה וּזְרִיעָה בְּשְׁבִיעִית מִי שְׁרֵי? וּמְיַיתֵי דָּךְ דְּהָכָא, וְהָתָם לָא שַׁיְיךְ כְּלָל לְאָתוּיֵי אֶלָּא הָהִיא דִּירוּשְׁלְמִי? וְנִרְאֶה לְרַבֵּינוּ חַנַּאֵל: דְּהַשְׁמִטַּת קַרְקַע דְּהָכָא דְּהָתָם לָא אִיְירֵי בְּחֲרִישָׁה וּזְרִיעָה, אֶלָּא בִּשְׁדוֹת הַחֲזוּרוֹת לִבְעָלִים בְּיוֹבֵל. וְהַשְׁמִטַּת קַרְקַע קְרֵי לֵיהּ לְיוֹבֵל, וְלִשְׁבִיעִית – הַשְׁמִטַּת כַּסְפִּים. דִּשְׁמִיטָּה מְשַׁמֶּטֶת כַּסְפִּים וְלֹא יוֹבֵל, כְּדַאֲמְרִינַן בְּהַדְיָא בְּפָרָשַׁת "רְאֵה אָנֹכִי" וְדָרֵישׁ לֵהּ מִ"דְּבַר הַשְּׁמִיטָּה שָׁמוֹט", וְהָכִי קָאָמַר: בִּזְמַן שֶׁאַתָּה מְשַׁמֵּט יוֹבֵל – אַתָּה מְשַׁמֵּט שְׁבִיעִית, כִּי הֵיכָא דִּירוּשְׁלְמִי. וְאוֹמֵר רַבֵּינוּ חַנַּאֵל: דְּבְבֵית שֵׁנִי נָהֲגָה יוֹבֵל, דַּאֲמְרִינַן בְּפֶרֶק "אַרְבָּעָה מְחוּסְרֵי כַּפָּרָה" (בְּרֵיתוֹת יא,א) "וְאִשְׁמְעִם אֵילּוּ צֹאן עַל אֲשָׁמֹתָם" – מְלַמֵּד שֶׁכּוּלָּן שִׁפְחוֹת חֲרוּפוֹת בְּעוּלוֹת. וְשִׁפְחָה חֲרוּפָה הֵיינוּ חֶצְיָהּ שִׁפְחָה וְחֶצְיָהּ בַּת חוֹרִין הַמְאוֹרָסֶת לְעֶבֶד עִבְרִי, וְעֶבֶד עִבְרִי אֵינוֹ נוֹהֵג אֶלָּא בִּזְמַן שֶׁהַזִּיבּוּב נוֹהֵג, כְּדַאֲמַר בְּסוֹף פֶּרֶק "הַמַּקְדִּישׁ שָׂדֵהוּ" (עַרְכִין כט,א), וְלָא מְסַתְּבַר לְמֵימַר שֶׁהֵבִיאוּ עַל שֶׁבְּעוֹלִין שִׁפְחוֹת חֲרוּפוֹת בְּבֵית רִאשׁוֹן, כְּדַאֲשְׁכַּחַן בְּסוֹף פֶּרֶק קַמָּא דְּהוֹרָיוֹת (ו,א) שֶׁהֵבִיאוּ עַל עֲבוֹדָה זָרָה שֶׁעָבְדוּ בִּימֵי צִדְקִיָּהוּ – דְּבַעֲבוֹדָה זָרָה אִשְׁכַּחַן דְּנִשְׁתַּדּוּ, אֲבָל עַל שִׁפְחָה חֲרוּפָה לֹא אִשְׁכַּחַן דְּנִחְשְׁדוּ. וְעוֹד: דְּהָא נָהֲגוּ בְּתֵי עָרֵי חוֹמָה בְּבֵית שֵׁנִי, כְּדִתְנַן בְּמַסֶּכֶת עֲרָכִין (לא,ב) וּמְיַיתֵי לֵהּ לְקַמָּן ב"מִי שֶׁאֲחָזוֹ" (עד,ב): בְּרִאשׁוֹנָה הָיָה נוֹסֵק, וְהִתְקִינוּ כו'. וְאָמְרִינַן נַמִּי בְּסוֹף "הַמַּקְדִּישׁ שָׂדֵהוּ" (עַרְכִין כו,א) דְּבְתֵי עָרֵי חוֹמָה אֵין נוֹהֲגִין אֶלָּא בִּזְמַן שֶׁיּוֹבֵל נוֹהֵג. וְלֹא תִּיקֵּן הִלֵּל פְּרוֹסְבּוֹל לְדוֹרוֹ, שֶׁהֲרֵי הָיָה בִּזְמַן הַבַּיִת, וְדְהִלֵּל וּשְׁמַעְיוֹן גַּמְלִיאֵל וּשְׁמַעְיוֹן נָהֲגוּ נְשִׂיאוּתָן בִּפְנֵי הַבַּיִת מֵאָה שָׁנָה (שַׁבָּת טו,א), אֶלָּא לְאַחַר חֻרְבָּן.

תוספות

דהוו ידעי דחרוב ביתא, כדאמרינן בנזיר בפרק "בית שמאי" (לב,ב), והא דבעי בסמוך: לדרישה תקון – לאו לדרישה ממש, אלא לדרוש הסמוך אחר חורבן. אי נמי: ההיא בעיא – אליבא דרבנן, דמשני הפקר בית היה הפקר. והא דאמר בסוף ערכין (לב,ב) מנו יובלות לקדש שמיטין – דמשמע דיובל לא נהג – היינו למאי דסלקא דעתך התם מעיקרא דלא חזרו עשרת השבטים שגלו, ולא היו בגלות בבל אלא שני שבטים, וכשעלו בבית שני לא היו כל יושביה עליה. אבל במסקנא דאמרינן דירמיהו החזירן ויאשיהו מלך עליהן – נמצאו דהיו שם משנים עשר שבטים, ואף על גב שלא עלו כולם – חשיב כל יושביה. ומיהו קשה: דזיל קרי בי רב הוא, דבעודא מני לכל שנים עשר שבטים.

ותקון רבנן דתשמט זכר לשביעית – והא דלא תקון נמי יובל זכר ליובל – משום דאין רוב צבור יכולין לעמוד בה, ליאסר בעבודת קרקע שתי שנים רצופות.

אלא אם כן גדול הימנו בר' – ואם תאמר: היכי דמי? אי דפשט ברוב ישראל – אפילו גדול הימנו אין יכול לבטל, כדאמרינן בפרק "אין מעמידין" (עבודה זרה לו,א) גבי שמונה עשר דבר, שאפילו יבא אליהו ובית דינו – אין שומעין לו. ואי דלא פשט ברוב ישראל – אפילו קטן יכול לבטל, כדאמרינן נמי התם גבי שמן, דרבי יהודה הנשיא ובית דינו נמנו עליו והתירוהו, משום דלא פשט איסורו ברוב ישראל! ויש לומר: דהא קאמר התם: וסמכו רבותינו על דברי רבן שמעון בן גמליאל, ועל דברי רבי אלעזר בר צדוק שהיו אומרים: אין גוזרין גזירה על הצבור אלא אם כן רוב הצבור יכולים לעמוד בה – משמע משום דהוה תרתי היה להם לחד להתיר: דלא פשט, וגם לא היו יכולים לעמוד בה, אבל הכא – או פשט ולא היו יכולים לעמוד, או היו יכולים לעמוד ולא פשט. ואין משמע כן בירושלמי בפרק קמא דשבת, דאמר התם: ???רנ???? יחתכו בעי: ולא כן תנינן שאין בית דין יכולין לבטל דברי בית דין חברו אלא אם כן גדול הימנו בחכמה ובמנין, ורבי יהודה הנשיא ובית דינו מתירין מה שאסר דניאל וחבורתו! אלא רבי יוחנן כדעתיה, דאמר רבי יוחנן בשם רבי אלעזר בר צדוק: מקובלני שכל גזירה שבית דין גוזרין על הצבור ולא קיבלו רוב צבור עליהן – אינה גזירה. ובדקו ומצאו בגזירתו של שמן, ולא קבלו רוב צבור עליהן, אלמא משמע דבדאי טעמא לחודיה סגי, ועוד, בריש מגילה (ב,א) פריך: ואי סלקא דעתך אנשי כנסת הגדולה ערבאה עשר וחמשה עשר הוא דתקון – אתו רבנן ועקרו תקנתא דתקינו אנשי כנסת הגדולה? והתנן אין בית דין כו'. והתם מסתמא פשט, ויכולין לעמוד! ויש לומר: דזוקא בשמונה עשר דבר אפילו גדול אין יכול לבטל, כדאשכחן בירושלמי: מפני שעמדו להם בנפשותיהם, כדאיתא התם דתלמידי בית שמאי היו הורגין בתלמידי בית הלל. ובכל דבר – גדול יכול לבטל, חוץ משמונה עשר דבר. והיכא דלא פשט, כגון שמן, אף על גב דעמדו עליהן בנפשותיהן – אפילו קטן יכול להתיר. והא דקאמר: וסמכו רבותינו אהא דאין גוזרים גזירה על הצבור – לא מייתי ההוא טעמא אלא משום דלא תימא: הואיל והראשונים נמנו עליו לאוסרו, למה נמנה הוא עליו להתירו? אדרבה, היה לו להמנות לאסור, דאשכחן בכמה דוכתי דראשונים גוזרו ולא קיבלו מניהו, ובתראי גוזר וקבלו מניהו, בפרק קמא דשבת (יד,ב) ובפרק קמא דחולין (ו,א), להכי קאמר דלא רצה להמנות לאסור – משום דזקא לעמוד בו. ומיהו, בדבר שלא תקנו שתפשט האיסור בכל ישראל אלא במקום אחד דוקא, כההיא דבפרק "כל הבשר" (חולין קי,א) דרב איקלע לטשלופוש, דאמר: בקעה מצא וגדר בה גדר, ואסר להו בחלל, וכן כל דנך דפרק "תולין" (שבת קלט,א) דשלחו לה בני בבר ואסר להם לפי שאינן בני תורה – גדול יכול להתיר, ולא קטן. **דאלימי** לאפקועי ממונא – רבינו הם כתב פרוסבול, כי היה אומר דלא בעינן אלא בית דין חשוב שבדור, ואשכחן נמי (ניטין לו,א) שהיו מקילין רבנן דבי רב אשי דמסרי מיילייהו אהדדי. תנן במסכת שביעית (פרק עשיר משנה ה): פרוסבול המוקדם כשר והמאוחר פסול. ומפרש בירושלמי: משום דפרוסבול אינו מועיל מה שמלוה אחר בתיבת פרוסבול, אלא למה שהלוה קודם זמן הכתוב בפרוסבול, ולכך מאוחר פסול – דמרויח שלא בדין כל מה שהלוה אחר כתיבת פרוסבול עד זמן הכתוב בו. **דכתיב** נתן ולא כתיב הסריה – אף על גב דאית ליה למכתב לישנא מעליא, מכל מקום הוה מצי למכתב "עזב".

ואמאן רבנן דתשמט — בזמן הזה. **זכר לשביעית** — שלא תשתכח תורת שביעית. **ומי איכא מידי דמדאוריתא לא משמטא שביעית** — בזמן הזה, כרבי. **ואמאי רבנן דתשמט** — דנמצא הלוה גולן על פיהם. **שב ואל תעשה** — והלוה הזה שב ובטל, ואינו עושה המצוה לפרוע את חובו, ולא עקר ליה בידים, וכי האי גוונא — מותר לעקור דבר מן התורה, כגון שופר ולולב ודומיהן בימות ב"האשה רבה" (צ,א), דלא עקירה בידים היא. **רבא אמר** — לעולם, בין לרבנן דפליגי אדרבי ואמרי שביעית להשמטת מלוה בזמן הזה דאורייתא, ותקין הלל דלא תשמט, בין לרבי דאמר לאו דאורייתא, ואמאי רבנן דתשמט — לא תקישי דבר. דבדבר שבממון אין כאן עקירת דבר מן התורה במקום סייג וגדר, דהפקר בית דין בממון היה הפקר. **יחתם בל ירבושו** — באנשי כנסת הגדולה כתיב. **מה ענין ראשים אצל אבות** — הוה ליה למכתב: וראשי המטות. **כל מה שירצו** — מחלק נכסיו על פיו. **לבטוליה** — להושיב בית דין — אי אבשור דרי, שלא יהו מונעין מלהלוות — לבטל את תקנת הלל, שאפילו כתב פרוזבול ישמט. **לא בחבינן פרוסבול** — דלא אלים לאפקועי ממונא. **אלא בי דינא דסורא** — רב. **בי דינא דנהרדעא** — שמואל. דכי אמרה שמואל לדך מילתא, וכי אישתיל הך שאלתא — בבי מדרשא הוה, בי דינא דרב אמי ורב אסי. והיינו דמשני: דלמא בי תקון הלל נמי לדרי עלמא — לא תקון אלא בגון בי דינא דרב אמי ורב אסי. **עולבנא דדייני הוא** — לקנן מפרש: לשון חרצפא, שנוטלים ממון שלא כדין בחזקה. **אם איישר חיל** — אם אחזיק כח. **אבטלינ"ה** — אלמא: לאו לדרי עלמא תקון, דאם כן היכי מצי שמואל למימר אבטלינה? **אימא בית פילתא** — אושבי בית דין, ואתקון דסתם מלוין יהו בסורין שטרותיהן לבית דין, ואף על גב דלא כתב — ניתוי כמו שכתב. **לישנא דניחותא** — לא עשאוהו אלא לנחת הדיינים, שלא יטריחו להגבות מלוותיהם לפני שביעית, שלא תבא שביעית ותשמיטה. הלכך, אי איישר חיל — אבטלינה. **עלובה** — חצופה. **שוינתה בקרב חופתה** — בעוד שכינה וישראל בסיני עשו את העגל, שהרי לא נסעו מסיני עד לאחר הקמת המשכן בשנה שניה, כדכתיב "ויהי בשנה השנית בחדש השני וגו' ויסעו בני ישראל למסעיהם ממדבר סיני" (במדבר י). **מאי קרא** — דיש לדרוש עליהם כלה מזנה בחופתה. **במצבו** — בחופתו. **נידי נתן ריחו** — בושמי עזב ריחו הטוב. כמו "ולא נתן סיחון את ישראל" וגו' (שם כא). **עדיין חביבותא הוא נבן** — אף על פי שהזכיר קלקוליהן לא הזכיר אלא במראית חיבה, דלא כתיב הסריה. **הנעלבים** — גרסינן, אותן שנעלבים מיד אחרים. **ואין עולבים** — את אחרים. **עושין** — מצות מאהבה המקום, ולא ליטול שכר ולא מיראת פורענות. **פריו** — תקנה.

בולי

רש"י

1 וְתַקִּינוּ רַבָּנָן דְּתִשַּׁמֵּט, זֵכֶר לַשְּׁבִיעִית. רָאָה הִלֵּל
2 שֶׁנִּמְנְעוּ הָעָם מִלַּהֲלוֹוֹת זֶה אֶת זֶה, עָמַד וְהִתְקִין
3 פְּרוֹסְבּוֹל. וּמִי אִיכָּא מִידֵּי דְּמִדְּאוֹרַיְיתָא לָא מְשַׁמְּטָא
4 שְׁבִיעִית, וְתַקִּינוּ רַבָּנָן דְּתִשַּׁמֵּט? אֲמַר אַבַּיֵי: שֵׁב וְאַל
5 תַּעֲשֶׂה הוּא. רָבָא אָמַר: הֶפְקֵר בֵּית דִּין הָיָה הֶפְקֵר,
6 דְּאָמַר רַבִּי יִצְחָק: מִנַּיִן שֶׁהֶפְקֵר בֵּית דִּין הָיָה הֶפְקֵר?
7 שֶׁנֶּאֱמַר: "וְכָל אֲשֶׁר לֹא יָבוֹא לִשְׁלֹשֶׁת הַיָּמִים כַּעֲצַת
8 הַשָּׂרִים וְהַזְּקֵנִים יֶחֱרַם כָּל רְכוּשׁוֹ וְהוּא יִבָּדֵל מִקְּהַל
9 הַגּוֹלָה". רַבִּי אֶלְיְעֶזֶר אָמַר, מֵהָכָא: "אֲלֹהֵי הַנְּחָלוֹת
10 אֲשֶׁר נָחַלוּ אֲלָעֲזָר הַכֹּהֵן וִיהוֹשֻׁעַ בִּן נוּן וְזַקְנֵי הָאָבוֹת"
11 וגו', וְכִי מָה עִנְיַן רָאשִׁים אֵצֶל אָבוֹת? לוֹמַר לְךָ, מָה
12 אָבוֹת מְנַחִילִין אֶת בְּנֵיהֶם כָּל מַה שֶּׁיִּרְצוּ, אַף רָאשִׁים
13 מְנַחִילִין הָעָם כָּל מַה שֶּׁיִּרְצוּ. אִיבָּעֵיָא לְהוּ: כִּי הִתְקִין
14 הִלֵּל פְּרוֹסְבּוֹל, לְדִרְיֵהּ הוּא דְּתִקֵּן, אוֹ לְדִלְמָא לְדִרֵי
15 עָלְמָא נָמֵי תִּקֵּן? וְלְמֵאי נָפְקָא מִינָּהּ? לְצַבּוֹתֵיהּ; אִי
16 אָמְרַתְּ לְדִרְיֵהּ הוּא דְּתִקֵּן - מְצַבְּתִינַן לֵיהּ, אֶלָּא אִי
17 אָמְרַתְּ לְדִרֵי עָלְמָא נָמֵי תִּקֵּן - הָא אֵין בֵּית דִּין יָכוֹל
18 לְבַטֵּל דִּבְרֵי בֵית דִּין חֲבֵרוֹ אֶלָּא אִם כֵּן גָּדוֹל הֵימֶנּוּ
19 בְּחָכְמָה וּבְמִנְיָן, מֵאי? תָּא שְׁמַע, דַּאֲמַר שְׁמוּאֵל: לָא
20 כָּתְבִינַן פְּרוֹסְבּוֹל אֶלָּא אִי בְּבֵי דִּינָא דְּסוֹרָא אִי בְּבֵי
21 דִּינָא דִּנְהַרְדְּעָא, וְאִי סָלְקָא דַּעְתָּךְ לְדִרֵי עָלְמָא נָמֵי
22 תִּקֵּן, בְּשָׁאר בֵּי דִּינָא נָמֵי לִכְתְּבוּ! - דִּלְמָא כִּי תִּקֵּן
23 הִלֵּל לְדִרֵי עָלְמָא - כְּגוֹן בֵּי דִּינָא דִּידֵיהּ, וּכְרַב אַמֵּי וְרַב
24 אַסִּי, דְּאִלֵּימֵי לְאַפְקוּעֵי מְמוֹנָא, אֲבָל לְכוּלֵּי עָלְמָא לָא.
25 תָּא שְׁמַע, דְּאָמַר שְׁמוּאֵל: הָא פְּרוֹסְבְּלָא - עוֹלְבָנָא
26 דְּדַיְּינֵי הוּא, אִי אִיישַׁר חֵיל אַבְטְלִינְהוּ. אַבַּטְלִינְהוּ?
27 וְהָא אֵין בֵּית דִּין יָכוֹל לְבַטֵּל דִּבְרֵי בֵית דִּין חֲבֵרוֹ אֶלָּא
28 אִם כֵּן גָּדוֹל הֵימֶנּוּ בְּחָכְמָה וּבְמִנְיָן! - הָכִי קָאָמַר: אִם
29 אִיישַׁר חֵיל יוֹתֵר מֵהַלֵּל - אַבַּטְלִינְהוּ. וְרַב נַחְמָן אָמַר:
30 אַקְנְיֵימֵנְהוּ. - אַקְנְיֵימֵנְהוּ? הָא מִיקְנֵים וְקָנֵי! - הָכִי קָאָמַר:
31 אִימָא בֵּיהּ מִילְּתָא, דַּאַף עַל גַּב דְּלָא כָּתוּב כִּכְתוּב
32 דָּמֵי. אִיבָּעֵיָא לְהוּ: הַאי עוֹלְבָנָא, לִישָׁנָא דְּחוּצְפָּא הוּא
33 אוֹ לִישָׁנָא דִּנְיחוּתָא הוּא? תָּא שְׁמַע, דַּאֲמַר עוּלָּא:
34 עֲלוּבָה כְּלָה שֶׁזִּינְּתָה בְּקֶרֶב חוּפָּתָהּ. אָמַר רַב מָרִי בְּרֵהּ
35 דְּרַב שְׁמוּאֵל: מַאי קְרָא - "עַד שֶׁהַמֶּלֶךְ בְּמְסִבּוֹ נִרְדִּי
36 נָתַן רֵיחוֹ". אָמַר רָבָא: עֲדַיִן חֲבִיבוּתָא הוּא נָבֵן, דִּכְתִיב
37 "נָתַן" וְלָא כְּתִיב הִסְרִיחַ. תָּנוּ רַבָּנָן: הַנַּעֲלָבִין וְאֵינָן
38 עוֹלְבִים, שׁוֹמְעִין חֶרְפָּתָן וְאֵין מְשִׁיבִין, עוֹשִׂין מֵאַהֲבָה וּשְׂמֵחִין בְּיִסּוּרִין, עֲלֵיהֶן הַכָּתוּב אוֹמֵר:
39 "וְאוֹהֲבָיו כְּצֵאת הַשֶּׁמֶשׁ בִּגְבוּרָתוֹ". מַאי? פְּרוֹסְבּוֹל? אָמַר רַב חִסְדָּא: פְּרוֹס בּוּלֵי בּוּלֵי;

בולי ובוטי — עשירים ועניים; עשירים — שלא יפסידו, ועניים — שלא ינעלו דלת בפניהם. **בולאות** — עשירים. **העכנו** — ומי הן הלוזים — עניים. **ללועזא** — שאינו מדבר בלשון עברי הוא לועזא. ואותו שאמר רבא דהימנו זאת היה מדבר בלשון פרוזבול, ופירש לו שבלשונו פרוז — פורסא, תקנה. **אין צייצין פריסבו'** — שאין שביעית משמטת חוב של אביהן המת. **רבן גמליאל ובית דינו** — בלומר, נשיאי ישראל שבכל דור ודור. **אביהן של יתומין הן** — וממונים עליהן ועל ממונם, והיו שטרותיהן במסורים לבית דין. הא דנקט רבן גמליאל — שהיה בית דינו קיים ונוהג בשנשנית משנה זו, והא דרמי בר חמא — בריייתא היא. **אלא** על המקרקע — אם יש קרקע ללוה. דלא תקנו אלא בזמן שהחוב כשאר רוב שטרות, שהן נגבין מן הקרקע, דהוי מלוה דשיעבוד. דבאמרינן בכמה דוכתי דבמלוה דלא שביעא לא עבוד רבנן תקנתא. ואף על פי שאינו שוה כל החוב, כדקתני לקמיה: קרקע כל שהוא — האמרן: אפילו מלא מחט גובה מלא קרדום, כמעשה דקטינא דאביי (כתובות עא,א). **ואם אין לו** — קרקע ללוה. **מזהו** — המלוה קרקע כל שהוא בתוך שדהו. **לתגר** — לחנית בו תגור או כירים המטלטלין. **הא תני הלל** — אמורא הוה. **אלא** על **עציין נקוב** — שהוא מחובר, וכל שכן על קרקע עצמו, אם שלו הוא. **האיבא מקומו** — דהא מקומו — או שלו הוא או השאילוהו לו, הואיל ועציץ שלו הוא. **דמנח אביכי** — על גבי יתדות, ואין הקרקע שלו. הלכך, נקוב הוי כמחובר, ושאינו נקוב — אין כאן קרקע. **גידמא** — גוע דקל קצוץ, והגזע מחובר בארץ. **מפרי מילייהו** — בלא כתיבת פרוזבול, אלא כך אמר לחברים: הרי אתם בית דין, וחובני מסור לכם לגבותו כל זמן שארצה. **ולחייב לו יש לו** — לאדם אחר שחייב ללוה זה מנה. **מודרני נתן** — הוי קרקע לרי החייב לשמעון משועבד לפרוזבול של ראובן, המלוה את שמעון. **שיש בו אחריות נכסים** — ששיעבד לו קרקעותיו. **אינו משמט** — דכבורו דמי, וכמו שהקרקעות בחזקת המלוה הן, וגובייה ממש, ואין כאן חוב. **סיים לו** — הלוה למלוה. **שזה אחת בחלואתו** — יחדה לו לגבות הימנה. **סיים** — הראה בסימניה ובמצריה, דכבורו ממש דמי. **אפילו כתב כל נכסיי אחראין** — דלא דמי לגבי כל כך כסיים, אפילו הכי אינו משמט. **קריביה דרבי אבי** — הוא היה המלוה. **מדמין** — נראה בעינינו, וכמדומין אנו בו, ולא שמענו מרבותינו. **נעשה מעשה** — לחדוציא ממנו בידים. **רבית שמאי** — במסכת סוטה (כה,א): מתו בעליהן עד שלא שתו, בית שמאי אומרים: נוטלות כתובתן ולא שותות כו'. **העומד לגבות** — מאחר ששטר כשר הוא, והקרקע משועבד לו. **דתפיס לתו בי דינא** — ודהפקר הפקר, וגבי מלוה לא קרינן ביה "לא יגוש". **דתפיס ליה** — ואינו נוגש ותובעו כלום. **שאני משכון** — דמטלטלי. **דקני ליה** — למלוה, ואם אבד — חייב באחריותו. הלכך כגבוי נמי דמי לענין שביעית.

המחזיר

בּוֹלֵי - אִלּוּ עֲשִׁירִים, דִּכְתִיב: "וְשָׁבַרְתִּי אֶת גְּאוֹן עֻזְּכֶם", וְתָנֵי רַב יוֹסֵף: אִלּוּ בּוֹלְאוֹת שֶׁבִּיהוּדָה; בּוֹטֵי - אִלּוּ הָעֲנִיִּים, דִּכְתִיב: "הָעֲבֵט תַּעֲבִיטֻנּוּ". אֲמַר לֵיהּ רָבָא לְלֶעְזָא: מַאי פְּרוֹסְבּוֹל? אֲמַר לֵיהּ: פּוּרְקָא דְּמִילְּתָא. אֲמַר רַב יְהוּדָה אֲמַר שְׁמוּאֵל: יְתוֹמִין אֵין צְרִיכִין פְּרוֹסְבּוֹל; וְכֵן תָּנֵי רָמֵי בַּר חָמָא: יְתוֹמִין אֵין צְרִיכִין פְּרוֹסְבּוֹל, דְּרַבָּן גַּמְלִיאֵל וּבֵית דִּינוֹ אֲבִיהֶן שֶׁל יְתוֹמִין. תָּנֵן הָתָם: אֵין כּוֹתְבִין פְּרוֹסְבּוֹל אֶלָּא עַל הַמְּקֻרְקָע, אִם אֵין לוֹ - מְזַהֵּהוּ בְּתוֹךְ שָׂדֶהוּ כָּל שֶׁהוּ. וְכַמָּה כָּל שֶׁהוּ? אֲמַר רַב חִייָא בַּר אַשִׁי אֲמַר רַב: אֲפִילּוּ כֻּלָּא שֶׁל כַּרּוּב. אֲמַר רַב יְהוּדָה: אֲפִילּוּ הִשְׁאִילוּ מָקוֹם לְתַגּוּר וְלַכִּירַיִם. כּוֹתְבִין עָלָיו פְּרוֹסְבּוֹל. אִינִי? וְהָתָנֵי הִלֵּל: אֵין כּוֹתְבִין פְּרוֹסְבּוֹל אֶלָּא עַל עָצִיץ נָקוּב בִּלְבַד; נָקוּב - אִין, שֶׁאֵינוֹ נָקוּב - לָא, אַמַּאי? וְהָא אִיבָּא מְקוֹמוֹ! - לָא צְרִיכָא, דְּמַנַּח אַפֵּיכִי. רַב אַשִׁי מַתְנֵי לֵיהּ גִּידְמָא דְּדִיקְלָא וְכָתַב עָלֶיהָ פְּרוֹסְבּוֹל. רַבָּנַן דְּבֵי רַב אַשִׁי מָחֲרֵי מִילֵּיהוּ לְהַדָּדֵי. רַבִּי יוֹנָתָן מֵסַר מִילֵּי לְרַבִּי חִייָא בַּר אַבָּא, אֲמַר לֵיהּ: צְרִיכְנָא מִידֵּי אַחֲרִינָא? אֲמַר לֵיהּ: לָא צְרִיכְתָּ. תָּנוּ רַבָּנַן: אֵין לוֹ קַרְקַע, וְלָעֲרֵב יֵשׁ לוֹ קַרְקַע - כּוֹתְבִין עָלָיו פְּרוֹסְבּוֹל; לוֹ וְלָעֲרֵב אֵין לָהֶן קַרְקַע, וְלַחַייֵב לוֹ יֵשׁ לוֹ קַרְקַע - כּוֹתְבִין עָלָיו פְּרוֹסְבּוֹל, מִדְּרַבִּי נָתָן, דְּתָנְיָא רַבִּי נָתָן אוֹמֵר: מְנַיִן לִגּוֹשֶׁה בַּחֲבֵרוֹ מָנֶה וַחֲבֵרוֹ בַּחֲבֵרוֹ, מְנַיִן שֶׁמּוֹצִיאִין מִזֶּה וְנוֹתְנִין לָזֶה? תַּלְמוּד לוֹמַר: "וְנָתַן לַאֲשֶׁר אָשָׁם לוֹ". תָּנֵן הָתָם: הַשְׁבִּיעִית מְשַׁמֶּטֶת אֶת הַמִּלְוֶה, בֵּין בִּשְׁטָר בֵּין שֶׁלֹּא בִּשְׁטָר - שְׁטָר שֶׁיֵּשׁ בּוֹ אַחֲרָיוּת נְכָסִים, שֶׁלֹּא בִּשְׁטָר - שֶׁאֵין בּוֹ אַחֲרָיוּת נְכָסִים; כָּל שֶׁכֵּן מִלְוֶה עַל פֶּה. רַבִּי יוֹחָנָן וְרַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן לָקִישׁ דְּאָמְרִי תַּרְוַיְיהוּ: בִּשְׁטָר - שְׁטָר שֶׁאֵין בּוֹ אַחֲרָיוּת נְכָסִים, שֶׁלֹּא בִּשְׁטָר - מִלְוֶה עַל פֶּה; אֲבָל שְׁטָר שֶׁיֵּשׁ בּוֹ אַחֲרָיוּת נְכָסִים - אֵינוֹ מְשַׁמֵּט. תַּנְיָא כְּוָותֵיהּ דְּרַבִּי יוֹחָנָן וְרַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן לָקִישׁ: שְׁטָר חוֹב מְשַׁמֵּט, וְאִם יֵשׁ בּוֹ אַחֲרָיוּת נְכָסִים - אֵינוֹ מְשַׁמֵּט. קְרִיבֵיהּ דְּרַבִּי אַסִי הָיָה לֵיהּ הַהוּא שְׁטָרָא דַּהֲוָה כָּתִיב בֵּיהּ אַחֲרָיוּת נְכָסִים, אֲתָא לְקַמֵּיהּ דְּרַבִּי אַסִי, אֲמַר לֵיהּ: מְשַׁמֵּט אוֹ אֵינוֹ מְשַׁמֵּט? אֲמַר לֵיהּ: אֵינוֹ מְשַׁמֵּט. שִׁבְקֵיהּ וַאֲתָא לְקַמֵּיהּ דְּרַבִּי יוֹנָתָן, אֲמַר לֵיהּ: מְשַׁמֵּט אוֹ אֵינוֹ מְשַׁמֵּט? אֲמַר לֵיהּ: מְשַׁמֵּט. אֲתָא רַבִּי אַסִי לְקַמֵּיהּ דְּרַבִּי יוֹנָתָן, אֲמַר לֵיהּ: מְשַׁמֵּט אוֹ אֵינוֹ מְשַׁמֵּט? אֲמַר לֵיהּ: מְשַׁמֵּט. - וְהָא מָר הוּא דַּאֲמַר אֵינוֹ מְשַׁמֵּט! אֲמַר לֵיהּ: וְכִי מִפְּנֵי שֶׁאָנוּ מְדַמִּין נַעֲשֶׂה מַעֲשֶׂה? אֲמַר לֵיהּ: וְהָתְנְיָא כְּוָותֵיהּ דְּיָמָר! אֲמַר לֵיהּ: דִּלְמָא הָהִיא - בֵּית שַׁמַּאי הִיא, דְּאָמְרִי: שְׁטָר הָעוֹמֵד לִגְבוֹת גְּבוּיֵי דְּמֵי. תָּנֵן הָתָם: הַמַּלְוֶה אֶת חֲבֵרוֹ מָעוֹת עַל הַמַּשְׁכּוֹן, וְהַמּוֹסֵר שְׁטָרוֹתָיו לְבֵית דִּין - אֵין מְשַׁמְּטִין. בְּשִׁלָּמָא מוֹסֵר שְׁטָרוֹתָיו לְבֵית דִּין - דְּתָפְסֵי לְהוּ בֵּי דִּינָא, אֶלָּא מַלְוֶה עַל הַמַּשְׁכּוֹן מַאי טַעֲמָא? אֲמַר רָבָא: מְשׁוּם דְּתָפֵס לֵיהּ. אֲמַר לֵיהּ אַבַּיֵי: אֶלָּא מַעֲתָּה, הַלְוָהוּ וְדָר בָּהֶן, דְּתָפֵס לֵיהּ, הָכִי נַמִּי דְּלָא מְשַׁמֵּט? אֲמַר לֵיהּ: שָׁאנֵי מְשַׁכּוֹן, דְּקָנֵי לֵיהּ, מִדְּרַבִּי יִצְחָק, דְּאָמַר רַבִּי יִצְחָק: מְנַיִן לְבַעַל חוֹב שֶׁקָּנָה מַשְׁכּוֹן? שֶׁנֶּאֱמַר: "וְלִיץ תִּהְיֶה צְדָקָה", אִם אֵינוֹ קוֹנֶה - צְדָקָה מְנַיִן? מִכָּאן לְבַעַל חוֹב שֶׁקָּנָה מַשְׁכּוֹן? תָּנֵן הָתָם:

המחזיר

אֲלָא על המקרקע – משום דמלתא דשביחא היא שמלוה למי שיש לו קרקע, לפי שאין יכול לכלותו, ועומדת בפניו. ואף על גב דעציץ נקוב יכול לכלותו – לא פלוג רבנן במקרעי. והא דכתבינן אקרקע כל שהוא – פירש בקונטרס משום דראוי לגבות בו כל החוב, במעשה דקטינא דאביי. ורבינו שמואל פירש: משום דקרקע כל שהוא שוה כל החוב, דאין אונאה לקרקעות. ושקה: דהא אמרינן (כתובות קב,ב) דביטול מקח יש להם עד פלגא.

מדרבי נתן – הלכה כרבי נתן – דרבא בפרק "כל שעה" (פסחים לא,א) לא מתוקמא מלתיה אלא כרבי נתן, גבי פלוגתא דלמפרע הוא גובה דאביי ורבא, וקיימוא לן כרבא בר מיע"ל קג"ם. ורבינו תם בתחלה רצה לומר דאין הלכה כרבי נתן, ושוב חזר בו. ואין להאריך כאן.

שטר שיש בו אחריות נכסים אינו משמט – הא דאמרינן לעיל בפרק שני (יח,א) דאונס קנס ופיתוי שוקפן במלוה משמטין, ומפרש דהיינו משעת העמדה בדין, אף על גב דמשעמד בדין גבי ממעבדי, כדמוכח בכמה דוכתי. וכן כתובה משתפגום ותוקף משמטת, אף על גב דגבי ממשעבדי. מכל מקום אלים טפי בשמפורש שיעבוד בשטר.

דתפיס ליה – פירוש: בתורת משכון, ודרשינן בספרי: ולא של אחיך בידך.

אלא מעתה הלוהו ודר בחצרו – אין לפרש דפריך מהלוהו שלא על חצרו, מדלא נקט הלוהו ויש לו משכון בידו. אלא פריך: הלוהו על חצירו ודר בחצירו, אפילו הכי משמט, כדתמוה בפרק "איזהו נשך" (בבא מציעא סה,ב) דאמרינן: האי משכנתא, באתרא דמסלקי – שביעית משמטת.

שאני משכון דקני ליה מדרבי יצחק – ואם תאמר: והא דרבי יצחק שלא בשעת הלוואתו, דאמרינן ב"האומנים" (בבא מציעא סב,א) ובשלהי פרק "הדיינין" (שבועות מד,א), והכא "המלוה על המשכון" קתני – דמשמע בשעת הלוואתו, כדאמר" התם: והא אידי ואידי "הלוהו על המשכון" קתני. ואין סברא לחלק בין "המלוה" ל"הלוהו"! ועוד בפרק "החובב" (בבא מציעא מח,ב) ובפרק "הדיינין" (שבועות מד,ב) משמע נמי דאפילו בשעת הלוואתו אינו משמט, גבי מלוה על המשכון ואינו שוה אלא פלגא, דקאמר רבן שמעון בן גמליאל דאינו משמט, פירוש: מה שבגוד המשכון, ורבי יהודה הנשיא סבר דמשמט משום דלא תפיס ליה אלא לזכרון דברים בעלמא. והיינו על כרחך במשכון בשעת הלוואתו, דשלא בשעת הלוואתו – מאי המשכון שקיל לגובייניא, ואפילו הכי אם היה שוה המשכון כנגד ההלואה – אינו משמט! ויש לומר: דמסתברא ליה להתלמוד, מאחר דקני ליה מדרבי יצחק שלא בשעת הלוואתו – אלים נמי שיעבודיה בשעת הלוואה דלא משמט, דקרינן ביה "ולא של אחיך בידך". וכן צריך לפרש בפרק "כל שעה" (פסחים לא,ב) דמיתיי דרבי יצחק גבי ישראל שהלוה לגוי על חמצו, דאלים שיעבודיה אפילו בשעת הלוואתו דמיקרי "שלך" לעבור ב"בל יראה", הואיל שלא בשעת הלוואה קני לגמרי. דאפילו מקבל פקדון

מגוים

תוספות

רש"י

המחזיר חוב לחבירו בשביעית — בזמן שהשביעית נוהגת, ועברה עליו שביעית, ואחר כך החזירו. ולא שהחזירו בשביעית עצמה, דאם כן לא הוה צריך למימר "משמט אני", דקיימא לן: אין שביעית משמטת אלא בסופה. צריך — המלוה שיאמר לו "משמט אני". ואם אמר לו אף על פי כן — אני רוצה להחזירו לך. שנאמר וזה דבר השמטה — צריך לומר דיבור של שמיטה. תלוי ליה — אם היה רוצה לחזור בו — יחלנו על עץ אם גברה יד, עד דאמר ליה "אף על פי כן". עד דאמר הכי — "במתנה אני נותן לך". ואין כאן משום "לא יגרוש", דלא בבי דינא קתבע ליה, ולאו משום חוב. הוה ממיק ביה רבה זוזי — היה נושה בו מעות. רבה היה המלוה. אול לגביה — אבי אתא לגבי אבא בר מרתא. אמר — רבה: לא הוה ביה דעתא בהאי מדרבנן מעיקרא, דהוה ליה למימר "אף על פי כן". כיון דתקון רבנן פרוזבול — ומצי למיגבי בהיתרא. לא שביק היתיתיא — דמלוה בלא פרוזבול, למימר: הוה לי ואבד, ואכיל איסורא. הדי אלו לא יפרעו — בכתובות בפרק "הכותב". אלמא: לא מהימן לומר "היה לי ואבד". דעל ברחיך בדעתא "היה לי ואבד" עסקינן, דאי לאו הכי — צריכא למימר דשביעית משמטת? אינו צריך — דנאמן לומר "אבד". משנה עבד — כנעני. שנשבה ופראוהו — ישראלים אחרים. ישתעבד — בגמרא מפרש. גמרא אי לפני יאוש — של בעלים הראשונים פראוהו מן הגוי. לשם עבד אמאי ישתעבד — וקא סלקא דעתך לרבו ראשון, ואמאי? הרי נתייאשו! ולשום עבד — על מנת להחזירו לרבו ראשון, או אפילו על מנת להשתעבד בו. ישתעבד לרבו ראשון — דשני לא קנה, דמידע ידע דלא פקע שם מריה מיניה לפני יאוש, והרי הוא כגנוסו ממנו. כך מצוה לפדיות את העבדים — ולהכא למיחש למימנעי ולא פרקי. לרבו שני — ולקמן פריך: ממאן קנייה? בין כך ובין כך ישתעבד — לרבו ראשון, כדרחזקיה. בשלמא לאבי — דמוקי בלפני יאוש, וטעמא דתנא קמא משום מימנעי ולא פרקי. היינו דקאמר בשם — דאיהו לא חייש למימנעי ולא פרקי, משום דמצוה לפדותו. אלא לרבא — דמוקי בלאחר יאוש, מאי "בשם" דקאמר? הא אפקעתא דיאוש הוא, טעמא דתנא קמא משום דרבן שמעון בן גמליאל משום דחזקיה, שלא יפיל עצמו לגייסות הואיל למעשה ידיו — וישראל קני ליה מידו למעשה ידיו בכספא, ולגופיה בטבילה לשם עבדות, כדאמרינן ביבמות ב"החולץ" (מז,א) ואפילו מל וטבל גבי רבו ראשון — קנייה שבאי ביאוש למעשה ידיו, דדא אפילו ישראל נמי מיקני ליה לגוי למעשה ידיו. ונהי דישראל נפיק מיניה ביובל — אבל עבד משתעבד לעולם. מהם תקנו — רבויא הוא, דדא כתיב לעיל מיניה "מהם תקנו עבד ואמה" וכתיב בתרי' "וגם מבני התושבים הגרים עמכם", ולישתוק.

ולא

מגוים אם מקבל עליה אחריות – מחייב עליה ב'בל יראה". וגוי שהלוה לישראל על חמצו, אי הוה קני גוי מישראל – לא מחייב ישראל אפילו משכנו בשעת הלוואה, משום דאלים שיעבודיה, דלא חשיב מצוי ביד ישראל, דדרשינן "לא ימצא" – מי שמצוי בידו, למעוטי יחזד לו ביח, אפילו קיבל עליו אחריות, בראמרינן בפרק קמא דפסחים (ו,א). ומיהו, בפרק קמא דקידושין (ח,ב) גבי קדשה במשכון אחרים דמקודשת, ומייתי מדרבי יצחק – צריך לומר דדוקא במשכנו שלא בשעת הלוואתו מקודשת, דבפרק "האומנין" (בבא מציעא פב,א) משמע דלא מהני דרבי יצחק להתחייב באונסין, ולא חשיב אלא כשומר שכר – אלמא לא חשיב כשלו לגמרי, אם כן מאיזה טעם נחשב כשומר שכר – אם לא משום דנהנה, דקני ליה לקנות בו את האשה וקרקעות, או בחליפין. ואם כן בשעת הלוואתו אינו יכול לקדש בו את האשה.

לא שביק היתיתא ואביל איסורא – אומר רבינו תם: דמדאי טעמא נאמן אפילו בלא שבועה.

לעולם לפני יאוש בו' – לרבו שני לא – דהא לשום בן חורין פרקיה. הוא הדין דמצי למימר: לרבו שני לא – דהא לפני יאוש הוא.

דלמא מימנעי ולא פרקי ליה – ואם תאמר: מהאי טעמא, כשפדאו לשום עבד ישתעבד לרבו שני! ויש לומר: דמטעם זה אין ראוי לגזול לזה את עבדו וליתנו להבירו. ולא שייך האי טעמא אלא כשפדהו לשם מצוה, לשם בן חורין. **בין** כך ובין כך ישתעבד כדחזקיה – פירש בקונטרס: לרבו ראשון. וכן מגיה רבינו תם. דאי בשפדאו לשם עבד ישתעבד לשני – יפיל עצמו לגייסות כדי שירויח לענין מציאה ומתנה, דלא קני ליה שני אלא למעשה ידיו. ופעמים נמי שהוא שונא לרבו ראשון מתמול שלשום, ומפקיע עצמו ממנו. ומיהו, נוכל לומר דלא פליג רבן שמעון בן גמליאל אתנא קמא אלא בפדאו לשום בן חורין, דמשום דבר מועט לא יפיל עצמו לגייסות. **אי** לפני יאוש קאמריתו – אף על פי שמתפקע רבן שמעון בן גמליאל בדברי רבנן – מכל מקום לא מסתבר ליה לרבא כלל לומר דפליג לפני יאוש.

אבל

צָרִיךְ. משנה עֶבֶד שֶׁנִּשְׁבָּה וּפְרָאוּהוּ, אִם לְשׁוּם עֶבֶד - יִשְׁתַּעְבֵּד אִם לְשׁוּם בֶּן חוֹרִין - לֹא יִשְׁתַּעְבֵּד; רַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר: בֵּין כָּךְ וּבֵין כָּךְ יִשְׁתַּעְבֵּד. **גמרא** בְּמַאי עָסְקִינַן? אִילֵימָא לִפְנֵי יֵאוּשׁ, לְשׁוּם בֶּן חוֹרִין אַמַּאי לֹא יִשְׁתַּעְבֵּד? אֶלָּא לְאַחַר יֵאוּשׁ, לְשׁוּם עֶבֶד אַמַּאי יִשְׁתַּעְבֵּד? אָמַר אַבָּיֵי: לְעוֹלָם לִפְנֵי יֵאוּשׁ, וּלְשׁוּם עֶבֶד - יִשְׁתַּעְבֵּד לְרַבּוֹ רִאשׁוֹן, לְשׁוּם בֶּן חוֹרִין - לֹא יִשְׁתַּעְבֵּד לֹא לְרַבּוֹ רִאשׁוֹן וְלֹא לְרַבּוֹ שֵׁנִי; לְרַבּוֹ שֵׁנִי לָא, דְּהָא לְשׁוּם בֶּן חוֹרִין פְּרָקֵיהּ, לְרַבּוֹ רִאשׁוֹן נָמֵי לָא - דְּהָא לְאַחַר יֵאוּשׁ הָוֶה. רַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר: בֵּין כָּךְ וּבֵין כָּךְ יִשְׁתַּעְבֵּד, כִּדְרַחְזְקִיָּה; דְּאָמַר חִזְקִיָּה: מִפְּנֵי מָה אָמְרוּ בֵּין כָּךְ וּבֵין כָּךְ יִשְׁתַּעְבֵּד? שֶׁלֹּא יְהֵא כָּל אֶחָד וְאֶחָד הוֹלֵךְ וּמַפִּיל עַצְמוֹ לַגַּיָּיסוֹת, וּמַפְקִיעַ עַצְמוֹ מִיַּד רַבּוֹ. מֵיתִיבִי, אָמַר לָהֶן רַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל: בְּשֵׁם שֶׁמְּצוָה לִפְדּוֹת אֶת בְּנֵי חוֹרִין, כָּךְ מִצְוָה לִפְדּוֹת אֶת הָעֲבָדִים; בְּשֶׁלָּמָּא לְאַבָּיֵי, דַּאֲמַר: לְאַחַר יֵאוּשׁ הַאי "כְּשֵׁם"? מִשּׁוּם דְּחִזְקִיָּה הוּא! - אָמַר לָךְ רָבָא: רַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל לָא הֲוֵי יָדַע מַאי קָאָמְרִי רַבָּנַן, וְהָכִי קָאָמַר לְהוּ: אִי לִפְנֵי יֵאוּשׁ קָאָמְרִיתוּ - הֵיינוּ "כְּשֵׁם", אִי לְאַחַר יֵאוּשׁ קָאָמְרִיתוּ - כִּדְרַחְזְקִיָּה. וּלְרָבָא, דַּאֲמַר: לְאַחַר יֵאוּשׁ, וּלְרַבּוֹ שֵׁנִי, רַבּוֹ שֶׁנִּי מִמַּאן קָנֵי לֵיהּ? מִשְּׁבָאי, שַׁבַּאי גּוּפֵיהּ מִי קָנֵי לֵיהּ? - אֵין, קָנֵי לֵיהּ לְמַעֲשֶׂה יָדָיו, דַּאֲמַר רֵישׁ לָקִישׁ: מְנַיִן לְגוֹי שֶׁקָּנָה אֶת הַגּוֹי לְמַעֲשֶׂה יָדָיו? שֶׁנֶּאֱמַר: "וְגַם מִבְּנֵי הַתּוֹשָׁבִים הַגָּרִים עִמָּכֶם מֵהֶם תִּקְנוּ, אֹתָם קוֹנִים מֵהֶם,

ולא

רש"י

ולא הם קונים — אם אחד מכם. לגופו — שיהא צריך הימנו גט, או אם יברח ממנו ויתגייר — מותר בבת ישראל, שאין גופו קנוי לחברו. גוי קונה ישראל — למעשה ידיו, שנאמר "וכי תשיג יד גר וגו' או לעקר משפחת גר" (ויקרא כה). הני מילי — דגוי קונה חברו. בכספא — דומיא דגוי קונה ישראל בכסף, דכתיב "מכסף מקנתו" בעברי הנמכר לגוי. וקניית גוי בגוי — הא ילפת ליה מקניית גוי בישראל. בחזקה — כגון שבאי שהחזיק בו וקנאו בחזקת יאוש, כשהפקירו רבו כשנתייאש הימנו (ולא בכסף). חזקה שעבד בעניני נקנה בו — היינו חזקה של עבדות: הלבישו הנעילו הרחיצו לרבו, כדתניא ב"האשה נקנית" (קדושין כב.א), נהי דישראל קני ליה לגוי בחזקה, דאיתקוש עבדים לקרקעות. אבל גוי — לא קני קרקע בחזקה בישראל, אלא כל קנינו בכסף. עמון ומואב שהרי בסיחון — אלמא: גוי קונה מחבירו קרקע בחזקה. והאי עבד נמי, כיון דאפקריה ישראל ביאוש — קנה ליה גוי בחזקה. שהרי בסיחון — דכתיב (דברים ב) "אל תצר את מואב", וכן בבני עמון "אל תצורם" (שם), וכתיב (במדבר כא) "כי חשבון עיר סיחון" וגו' — אלמא: טהר מואב בסיחון. ובני עמון אשכחן ביפתה (שופטים יא) שאמרו לו מלאכי בני עמון "כי לקח ישראל את ארצי בעלותו ממצרים מארנון ועד היבוק", ואשכחן כשכבשו את ארץ סיחון "ויירש את ארצו מארנון עד יבוק" וגו' — אלמא: מבני עמון כבשה. והדור כשחזר וכבשו מיניה, ושדרה להם על ידו — אלמא: קנייה בחזקה. גוי מישראל מנלן — כגון עבד זה, דשייר במצות. וישב ממנו שבי — מדקרי ליה שבי דידיה — שמע מינה קנייה בחזקה. מן האסורין — עבד כנעני של ישראל שנשבה, וברח מן האסורין של גוים. יצא לחירות — מלהשתעבד לרבו עוד. וכותב לו גט — להתירו בבת ישראל. אמר רבי יוחנן כל מקום בו' — וקשיא דרבי יוחנן אדרבי יוחנן. לקמלא מפר נפשיה — כדי לצאת מידי ניסוח, שהרי בורח מן האסורין, ויודע שאם ישיגוהו יהרגו. ואינהו — דפרקוה לשום אמהתהא. סבור — דלא נתייאש מר שמואל הימנה. יאוש — הוי הפקר. איש — יתירא הוא. תרומותיה — גוי היה מתרמנד. שלחו ליה לדידיה — לרבי אבא. אי דמצו פרקי לה — שהגוי רוצה לתתה בדמים. למה לי ניסא דחיריותא — יפדוה לו לשם עבדות. מאי הוי — דרי כבושה היא ביד הגוי. חבורי מחברי — בני העיר אהדדי, ופרקי לה. אבל לשם עבדות לא היו רוצין לפדותה לו, דלית ליה דרבן שמעון ובן גמליאל). מיתולא באפיה — מפני שיגלה לכל ששפחת ישראל היתה. ומפריק לה — נותנה בכדי פדיונה. ואמר מר — במסכת עבודה זרה (כב.א), בעשרה "לעולם בהם שעבודו" (ויקרא כה). וכתב לה ניסא דחירותא — ונסיב לה ישראל, ומינער לה.

וכפו

וְלֹא הֵם קוֹנִים מֵהֶם, וְלֹא הֵם קוֹנִים זֶה מִזֶּה; יָכוֹל לֹא יִקְנוּ זֶה אֶת זֶה? - יָכוֹל לֹא יִקְנוּ זֶה אֶת זֶה?! הָאֲמַרְתְּ: לֹא הֵם קוֹנִים זֶה מִזֶּה! - הָכִי קָאָמַר: וְלֹא הֵם קוֹנִים זֶה מִזֶּה לְגוּפוֹ; יָכוֹל לֹא יִקְנוּ זֶה אֶת זֶה לְמַעֲשֶׂה יָדָיו? אֲמַרְתְּ קַל וָחוֹמֶר: גּוֹי יִשְׂרָאֵל קוֹנֶה, גּוֹי גּוֹי לֹא כָּל שֶׁכֵּן. - וְאֵימָא: הָנֵי מִילֵּי בִּכְסָפָא, אֲבָל בַּחֲזָקָה לָא! אֲמַר רַב פָּפָּא: עַמּוֹן וּמוֹאָב שֶׁהֵרֵי בְּסִיחוֹן. אַשְׁכַּחַן גּוֹי גּוֹי, גּוֹי יִשְׂרָאֵל מְנָלַן? דִּכְתִיב: "וַיֵּשֶׁב מֵמֶנּוּ שֹׁבֶי". אָמַר רַב שֵׁמֶן בַּר אַבָּא אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: עֶבֶד שֶׁנִּשְׁבָּה מִבֵּית הָאֲסוּרִים - יָצָא לְחֵירוּת; וְלֹא עוֹד אֶלָּא שֶׁכּוֹפִין אֶת רַבּוֹ וְכוֹתֵב לוֹ גֵּט שִׁיחְרוּר. תָּנַן, רַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר: בֵּין כָּךְ וּבֵין כָּךְ יִשְׁתַּעְבֵּד; וְאָמַר רַבָּה בַּר בַּר חָנָה אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: כָּל מָקוֹם שֶׁשָּׁנָה רַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל בְּמִשְׁנָתֵנוּ - הֲלָכָה כְּמוֹתוֹ, חוּץ מֵעֶרֶב וַיָּצֵרְ וּרְאִיָּה אֲחָרוֹנָה; בְּשָׁלְמָא לְאַבָּיֵי, מוֹקֵי לָהּ לְהַאי דְּלָפֵי יֵאוּשׁ וְהַאי לְאַחַר יֵאוּשׁ. אֶלָּא לְרָבָא, דַּאֲמַר: לְאַחַר יֵאוּשׁ קָשֶׁה דְּרַבִּי יוֹחָנָן אַדְּרַבִּי יוֹחָנָן! - אָמַר לָךְ רָבָא: טַעֲמָא מַאי - מִשּׁוּם דְּחִזְקָיָה. בּוֹרַח שָׁאנֵי, הָשְׁתָּא לְקַטְלָא מָסַר נַפְשֵׁיהּ, אֲפוֹאֵי אַפֵּיל נַפְשֵׁיהּ לְגֵיסוֹת?! אַמַּתְיהּ דְּמָר שְׁמוּאֵל אִשְׁתְּבַאי, פָּרְקוּהָ לְשׁוּם אַמַּתְהָא וְשַׁדְּרוּהָ לֵיהּ, שָׁלְחוּ לֵיהּ: אֲנַן כְּרַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל סְבִירָא לָן, אַתְּ אִי נְמֵי כְּרַבָּנָן סְבִירָא לָךְ, אֲנַן לְשׁוּם אַמַּתְהָא פָּרְקִינָן לָהּ נִיחְלָהּ. וְאִינְהוּ סְבוּר: לְפִי יֵאוּשׁ הָוֶה. וְלָא הֵיא, לְאַחַר יֵאוּשׁ הָוֶה. וּשְׁמוּאֵל לָא מִיבָּעֲיָא דְּאִשְׁתְּעַבּוּדֵי לָא מְשַׁתְּעַבַּד בָּהּ, אֶלָּא גִּיטָּא דְּחֵירוּתָא נְמֵי לָא אַצְרְכָהּ; שְׁמוּאֵל לְטַעֲמֵיהּ, דְּאָמַר שְׁמוּאֵל: הַמַּפְקִיר עַבְדּוֹ - יָצָא לְחֵירוּת, וְאֵינוֹ צָרִיךְ גֵּט שִׁיחְרוּר, שֶׁנֶּאֱמַר: "וְכָל עֶבֶד אִישׁ מִקְנַת כָּסֶף", עֶבֶד אִישׁ וְלֹא עֶבֶד אִשָּׁה? אֶלָּא, עֶבֶד שֶׁיֵּשׁ לוֹ רְשׁוּת לְרַבּוֹ עָלָיו קְרוֹי עֶבֶד, שֶׁאֵין לוֹ רְשׁוּת לְרַבּוֹ עָלָיו אֵין קְרוֹי עֶבֶד. אַמַּתְיהּ דְּרַבִּי אַבָּא בַּר זוּטְרָא אִישְׁתְּבַאי, פָּרְקָהּ הַהוּא תַּרְמוֹדָאָה לְשׁוּם אִיתְּתָא, שָׁלְחוּ לֵיהּ לְדִידֵיהּ: אִי יְאוּשׁ עֲבָדָהּ, שָׁדַר לָהּ גִּיטָּא דְּחֵירוּתָא. הֵיכִי דָּמֵי? אִי דְּמָצוּ פָּרְקִי לָהּ, לְמָה לִי גִּיטָּא דְּחֵירוּתָא? אִי דְּלָא מָצוּ פָּרְקִי לָהּ, כִּי שָׁדַר לָהּ גִּיטָּא דְּחֵירוּתָא מַאי הָוֵי? - לְעוֹלָם דְּמָצוּ פָּרְקִי לָהּ, וְכֵיוָן דְּמִשַּׁדַּר לָהּ גִּיטָּא דְּחֵירוּתָא - חַבּוּרֵי מְחַבְּרֵי אַהֲדָדֵי וּפָרְקִי לָהּ. וְאֵיבָעֵית אֵימָא: לְעוֹלָם דְּלָא מָצוּ פָּרְקִי לָהּ, וְכֵיוָן דְּמִשַּׁדַּר לָהּ גִּיטָּא דְּחֵירוּתָא - מִיתְּוֹלָא בְּאַפַּיהּ וּמְפָרֵיק לָהּ. - וְהָאֲמַר מָר: הַכּוֹתֵב לָהֶן בְּהֶמְתָּן שֶׁל יִשְׂרָאֵל יוֹתֵר מִנְּשׁוֹתֵיהֶן! הָנֵי מִילֵּי בְּצִינְעָא, אֲבָל בְּפַרְהֶסְיָא זִילָא בְּהוּ מִילְּתָא. הַהִיא אַמְתָא דַּהֲוַת בְּפוּמְבְּדִיתָא דַּהֲווּ קָא מְעַבְּדֵי בָּהּ אֵינְשֵׁי אִיסּוּרָא, אֲמַר אַבָּיֵי: אִי לָאו דְּאֲמַר רַב יְהוּדָה אָמַר שְׁמוּאֵל: כָּל הַמְשַׁחְרֵר עַבְדּוֹ עוֹבֵר בַּעֲשֶׂה, הָוֶה כְּייָפְנָא לֵיהּ לְמָרָהּ וְכָתֵיב לָהּ גִּיטָּא דְּחֵירוּתָא. רָבִינָא אָמַר: כִּי הָא מוֹדֶה רַב יְהוּדָה, מִשּׁוּם מִילְּתָא דְּאִיסּוּרָא. וְאַבָּיֵי, מִשּׁוּם אִיסּוּרָא לָא? הָאֲמַר רַב חֲנִינָא בַּר רַב קְטִינָא אָמַר רַבִּי יִצְחָק: מַעֲשֶׂה בְּאִשָּׁה אַחַת שֶׁחָבְשָׁה שִׁפְחָה וְחִצְּתָה בַּת חוֹרִין,

וכפו

תוספות

אבל בחוקה לא – פירש בקונטרס: חזקה של עבדות, כגון הלבישו הנעילו והרחיצו לרבו, כדתניא בפרק קמא דקדושין (כב,ב). ופקשו: דאפילו ישראל מישראל לא קני עבד עברי אלא בכסף ושטר, כדאמר בפרק קמא דקדושין (יד,ב) – כל שכן גוי ועבד, דאמר התם: אשכחן עברי הנמכר לגוי – הואיל וכל קנינו של גוי בכסף! ופירש רבינו תם: הואיל וכל קנינו של גוי – בעבד עברי, אבל בעלמא – קנינו של גוי במשיכה לרבי יוחנן, דקיימא לן כוותיה לגבי ריש לקיש. וכיון דאמר רבי יוחנן דבר תורה מעות קונות – אם כן לגוי במשיכה, דכתיב "מקנתו" בעברי הנמכר לגוי. ואומר רבינו תם: דדהתם בפרק שני דבכורות (יג,א), אלא צריך לפרש, דהכא בחזקה של בבוש מלחמה איירי. וכן פירש רבינו חננאל.

עמון ומואב טהרו בסיחון – וכי היכי דקנו ארצם בחזקה – קנו נמי גופם בחזקה.

דכתיב וישב ממנו שבי – ואם תאמר: למה לי השתא הא דעמון ומואב טהרו בסיחון? השתא גוי ישראל קני – גוי לגוי לא כל שכן! ויש לומר: דמ"וישב ממנו שבי" לא הוה ילפינן מיניה שום קנין, אי לאו דאשכחן דטיהרו, ולהכי מייתי לעיל מדרישו לקיש – דמ"וישב ממנו שבי" לחודיה לא הוה ידעינן, ומיהו, איצטריך לאתויי לאשמועינן דלא קנוי גופו.

ואינהו סבור לפני יאוש הוה – תימה: דלמא ידעי שפיר דלאחר יאוש הוה, וסברי כרבא דלעיל! ולמאי דפרשינא דלרבא מודה רבן שמעון בן גמליאל לרבנן דלשם שעבד ישתעבד לרבו שני – ניחא, דאם כן היתה שלהם, ולא מסתבר שהיו באים לתתה לו במתנה.

אלא אפילו גיטא דחירותא נמי לא אצרכה – כאביי סבירא ליה. דלרבא, כיון דאמר ישתעבד – בעינן גט שיחרור.

המפקיר עבדו יצא לחירות ואין צריך גט שיחרור – אין להקשות: אם כן לשמואל למה לי שטרא בעבד כנעני? לימא ליה באפי תרי "זיל", כדאמרינן בפרק קמא דקידושין (טז.א) גבי עבד עברי. ומאי משני נמי התם דעבד עברי גופו קנוי? אכתי יפקירנו, דאפילו מאן דצריך בעבד כנעני גט שיחרור – היינו בדי להתירו בבת חורין, אבל בעבד עברי בלאו הכי מותר בה! דהתם בקדושין (שם) לא קאמר אלא משום דסלקא דעתיה דעבד עברי אין גופו קנוי, ולהכי פריך: למה לי שטר? דאותו לשון עצמו שכותב בשטר כגון "הרי את בן חורין" "הרי את לעצמך" יאמר לו בעל פה! ומשני: דגופו קנוי, ולא מהני "הרי את לעצמך" שהוא לשון קנין או לשון מחילה, בלא שטר. ולאותן לשונות צריך שטר, אבל הפקר, שמסלק רשותו מעליו – מהני לשמואל אפילו בלא שטר. **כל** המשחרר עבדו לעבוד בעשה – והא דאמר לקמן (גיטין מ,א) במי שאמר בשעת מיתתו: פלונית שפחתי אל ישתעבדו בה, ומסקינן דאי אמר לשון שיחרור – כופין את היורשין לכתוב לה גט שיחרור. וכן בירושלמי אמרינן בהדיא דאי אמר "שחררו" – משחררין. התם, כיון דאין היורשין רשאין להשתעבד בה משום דקיים לקיים דברי המת – לא קרינן בה "לעולם בהם תעבדו". ומשום נתינת גט לחרותה ליכא איסור עשה. וחציו בן חורין (שם מא.ב) דכופין את רבו – התם משום דאיכא מצוה רבה ד"לשבת יצרה", כדדרשינן הכא משום מצוה דרבים.

גופיה לא קדיש – פירש בקונטרס: שאינו ראוי למזבח ולא לברך הבית. לדמי לא קאמר, דהיה לו לומר "דמי עבדי עלי". ולא דמי למקדיש בהמה טמאה, דהתם כיון דליכא למימר למיהוי עם קדוש קאמר – על כרחך לדמי קאמר, אף על גב דלא אמר "דמיה עלי" – הרי היא קדושה למיכר קאמר. אבל הכא, דשייכא בגופיה לשון קדושה – לא אמרינן דלדמי קאמר. ואם תאמר: ואמאי לא קאמר נמי: קדוש לימכר לא קאמר, כיון דמילתא אחריתא היא! וי"ש לומר, כדפירש בקונטרס בסמוך: דאפילו אמר כן בהדיא שיהא קדוש לימכר – יצא לחירות, מידי דהוה אמתפיס תמימים לבדק הבית, דאין יוצאין מידי מזבח לעולם. ולהכי לא מוקי ההיא ד"אין הגזברין" כגון דאמר שיהו קדושין לדמיהן. ומיהו קשה: דאי מדמינן למתפיס תמימים – נימא דאף על פי שהעבד יצא לחירות – צריך לפדייה, ויפלו דמיו לבדק הבית, כמו במתפיס תמימים, שתימכר לצורכי מזבח, כדאמרינן ב"המנחות והנסכים" (מנחות קא,א), כשאין נפדין אין נפדין אלא למזבח, והדמים הם לבדק הבית, כדאמר בפרק קמא דתמורה (ג,א) דאף על פי שהוא בלא תעשה – מה שעשה עשוי, ולכאורה משמע דליחוש עם קדוש קאמר, ואינו נותן שום דמים להקדש! ועוד: מאי קפריך מ"אך כל חרם"? דהתם דאמר בלשון חרם – לא שייך לומר דלמיהוי עם קדוש קאמר! ועוד: כי משני דאמר לדמי, ודיינו לפירוש הקונטרס דאמר "דמי עבדי ושפחתי עלי", דאם הקדישם לדמים יצאו לחירות – אם כן מאי איריא עבדיו ושפחותיו? אפילו חבירו נמי! ועוד: מאי שנא בנענים? אפילו עבדיו ושפחותיו העברים נמי! ונראה לפרש: גופיה לא קדיש, פירוש: ליאסר בהנאה, כמו בהמה טמאה שמועלין בה, וכן בקרקע – אם עקר ממנו חוליא, ואפילו במחובר – איסורא מיהא איכא. לדמי לא קאמר – שיהא גופיה קדוש לימכר. והשתא פריך שפיר מ"כל חרם", דמיתפסא בהון קדושה ליאסר בהנאה כמו מזרים שאר נכסיהן! ומשני: דאמר לדמי, שיהיו לימכר, ולא מיירי במקדיש בלשון חרם. והשתא ניחא דקתני עבדיו ושפחותיו הכנענים, ופריק: אירך נמי דאמר לדמי! ומשני: אי הכי – גזברין מאי עבידתייהו, דאותו שהקדישו לדמיו – הוא יפדנו, ויהיה שלו.

אין הגזברין רשאין להוציא אותן לחירות – וכן אמר בפרק "המזקיק" (גיטין נב,א), גבי יתומין, דאין האפוטרופסין רשאין להוציא אותן לחירות, אבל מוכרין אותן לאחרים כו'. ונראה דהיינו טעמא דאסור דרך שיחרור – דסברי דקא מזלזלי בנכסי יתומים והקדש, אבל דרך מכירה – ידעי כולי עלמא שמוכרין אותן בשויין.

הא

וְכִפּוּ אֶת רֵבָּה וַעֲשָׂאָהּ בַּת חוֹרִין, וְאָמַר רַב נַחְמָן בַּר יִצְחָק: מְנָהֲגָא הָכִּפְרָא נָהֲגוּ בָּהּ? - הָכִי הָשְׁתָּא? הָתָם לָא לְעֶבֶד חַיָּיא וְלָא לְבֶן חוֹרִין חַיָּיא הָכָא אֶפְשָׁר דִּמְיַחֲד לָהּ לְעַבְדֵּיהּ וּמְנַטַּר לָהּ. גּוּפָא, אָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר שְׁמוּאֵל: כָּל הַמְשַׁחְרֵר עַבְדּוֹ עוֹבֵר בַּעֲשֵׂה, שֶׁנֶּאֱמַר: "לְעוֹלָם בָּהֶם תַּעֲבֹדוּ". מֵיתִיבִי: מַעֲשֶׂה בְּרַבִּי אֶלְיֶעֶזֶר שֶׁנִּכְנַס בְּבֵית הַכִּסֵּא וְלֹא מָצָא עֲשָׂרָה, וְשִׁחְרֵר עַבְדּוֹ וְהִשְׁלִימוֹ לַעֲשָׂרָה! - מִצְוָה שָׁאנֵי. תָּנוּ רַבָּנָן: "לְעוֹלָם בָּהֶם תַּעֲבֹדוּ" - רְשׁוּת, דִּבְרֵי רַבִּי יִשְׁמָעֵאל, רַבִּי עֲקִיבָא אוֹמֵר: חוֹבָה. וְדִילְמָא רַבִּי אֶלִיעֶזֶר סָבַר לָהּ כְּמַאן דְּאָמַר רִשׁוּת! - לָא סָלְקָא דַּעְתָּךְ, דְּתַנְיָא: בְּהָדְיָא: רַבִּי אֶלְיֶעֶזֶר אוֹמֵר: חוֹבָה. אָמַר רָבָה, בְּהָנֵי תְּלָת מִילֵּי נָחֲתֵי בַּעֲלֵי בָתִּים מִנְּכָסֵיהוֹן: דְּמַפְקֵי עַבְדֵיהוּ לְחֵירוּתָא, וּדְסָיְירֵי נִכְסֵיהוּ בְּשַׁבְּתָא, וְדִקְבָעֵי סְעוּדְתַיְיהוּ בְּשַׁבְּתָא בְּעִידָּן בֵּי מְדָרְשָׁא, דְּאָמַר רַבִּי חִיָּיא בַּר אַבָּא אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: שְׁתֵּי מִשְׁפָּחוֹת הָיוּ בִּירוּשָׁלַיִם, אַחַת קָבְעָה סְעוּדָתָהּ בְּשַׁבָּתָהּ וְאַחַת קָבְעָה סְעוּדָתָהּ בְּעֶרֶב שַׁבָּת, וּשְׁתֵּיהֶן נֶעֱקְרוּ. אָמַר רָבָה אָמַר רַב: הַמְקַדֵּישׁ עַבְדּוֹ יָצָא לְחֵירוּת; מַאי מַעְמָא? גּוּפֵיהּ לָא קָדֵישׁ, לְדָמָיו לָא קָאָמַר, דְּלֵיהֱוֵי "עָם קָדוֹשׁ" קָאָמַר. וְרַב יוֹסֵף אָמַר רַב: הַמַּפְקִיר עַבְדּוֹ יָצָא לְחֵירוּת. מַאן דְּאָמַר מַקְדִּישׁ, כָּל שֶׁכֵּן מַפְקִיר; מַאן דְּאָמַר מַפְקִיר - אֲבָל מַקְדִּישׁ לָא, דִּלְמָא לְדָמָיו קָאָמַר. אִיבַּעְיָא לְהוּ: צָרִיךְ גֵּט שִׁיחְרוּר אוֹ לֹא צָרִיךְ? תָּא שְׁמַע, דְּאָמַר רַב חִיָּיא בַּר אַבִּין אָמַר רַב: אֶחָד זֶה וְאֶחָד זֶה - יָצָא לְחֵירוּת, וְצָרִיךְ גֵּט שִׁחְרוּר. אַמַּאי? רֵישָׁא, וּמוֹתְבִינַן אֲשַׁמְעִתִּין: הַמַּקְדִּישׁ נְכָסָיו וְהֵיוּ בָּהֶן עֲבָדִים, אֵין הַגִּזְבָּרִין רַשָּׁאִין לְהוֹצִיאָן לְחֵירוּת, אֲבָל מוֹכְרִין אוֹתָן לַאֲחֵרִים וַאֲחֵרִים מוֹצִיאִין אוֹתָן לְחֵירוּת; רַבִּי אוֹמֵר, אוֹמֵר אֲנִי: אַף הוּא נוֹתֵן דְּמֵי עַצְמוֹ וְיוֹצֵא, מִפְּנֵי שֶׁהוּא כְּמוֹכְרוֹ לוֹ! - מַתְנִיתָא קָא רָמֵית עֲלֵיהּ דְּרַב? רַב תַּנָּא הוּא וּפְלִיג. תָּא שְׁמַע: "אַךְ כָּל חֵרֶם" וגו', "מֵאָדָם" - אִלּוּ עֲבָדַיי וְשִׁפְחוֹתַיי הַכְּנַעֲנִים! - הָכָא בְּמַאי עָסְקִינַן - דְּאָמַר לְדָמָיו. - אִי הָכִי, אִידַּךְ נַמִּי דְּאָמַר לְדָמָיו! - אִי הָכִי, "אֵין הַגִּזְבָּרִים רַשָּׁאִין לְהוֹצִיאָן לְחֵירוּת", וְתוּ, "אֲבָל מוֹכְרִין אוֹתָן לַאֲחֵרִים וַאֲחֵרִים מוֹצִיאִין אוֹתָן לְחֵירוּת", אֲחֵרִים מַאי עֲבִידְתַּיְיהוּ? וְתוּ, "רַבִּי אוֹמֵר, אוֹמֵר אֲנִי: אַף הוּא נוֹתֵן דְּמֵי עַצְמוֹ וְיוֹצֵא, מִפְּנֵי שֶׁהוּא כְּמוֹכְרוֹ לוֹ", וְאִי לְדָמָיו, מַאי "מִפְּנֵי שֶׁהוּא כְּמוֹכְרוֹ לוֹ"? תָּא שְׁמַע: הַמַּקְדִּישׁ עַבְדּוֹ - עוֹשֶׂה וְאוֹכֵל, שֶׁלֹּא הִקְדִּישׁ אֶלָּא דָּמָיו!

וכפו את רבה – מפני שלא היתה ראויה לא לעבד ולא לבן חורין. **ואמר רב נחמן** – לאו משום דאיתא מיפקדה אפריה ורביה, אלא מתוך שלא היתה ראויה – לא היתה מיוחדת לאיש, והיו נוהגין בה כהפקר בזונות. **רשות** – משום דכתיב (דברים כ) בשבעה אומות "לא תחיה כל נשמה" – איצטריך למיכתב "מבני התושבים לעולם בהם תעבודו" – להתיר אחד משאר אומות הבא על הבהמה בעבירה, שהיא משבעה אומות, והוליד בן – שאתה רשאי לקנותו בעבד. והכי מפרש לה ב"המקנא". **ודלמא רבי אליעזר סבר לה** – כרבי ישמעאל, ומאי דתוקמה לשנויי לעיל מצוה שאניא? **דמפקי עבדייהו לחירות** – ועברי בעשה. **מסיירי נכסייהו** – שדותיהם מסתכלין בשבת, לידע מה הן צריכין. **בעידן בי מדרשא** – בשהחבר דורש דרשות לרבים בשבת, והם יושבין בסעודה. והיה להם להקדיש או לאחר. **בערב שבת** – בלילי שבת. ואין כאן בבוד שבת, דקיימא לן: כבוד יום קודם לכבוד לילה. והם היו מתכוונים בשביל ביטול בית המדרש. ואיבא דמפרשי: בערב שבת ממש. וכן בכל יום, מרוב עושר. אבל בהא מיהא איבא איסורא, שיבטל לשבת בשהוא שבע, בלא תאוה. **נופיה לא קדיש** – שאינו ראוי לא למזבח ולא לבדק הבית. **לדמי לא קאמר** – היה לו לומר "דמי עבדי עלי". **לפירוש עם קדוש** – ישראל גמור, דכתיב בהו "כי עם קדוש אתה" (דברים יד). ולא דמי למקדיש בהמה טמאה, דהתם כיון דליכא למימר בה דתיהוי בהמה קדושה עם קדוש קאמר – על כרחך לדמי קאמר, ואף על גב דלא קאמר "דמיה עלי" הכי קאמר: הרי היא קדושה ליימכר. אבל הכא, דשייכא בגופיה לשון קדושה – לא אמרינן לדמי קאמר. **צריך גט שיחרור** – מקדיש ומפקיר. **אחד זה ואחד זה** – מקדיש ומפקיר. **ומותבינן אשמעתין** – אשמועת עצמינו. **אין הגזברין רשאין להוציאן לחירות** – ואפילו לקבל מיד העבד פדיונו, דקיימא לן (קידושין כג,א): עבד קונה את עצמו בכסף, אם נתנו לו על מנת שאין לרבו רשות בו – פודה בו את עצמו מיד בעליו. והני גזברין אין רשאין לברך, שאין גופן קנוי להקדש, שלא הקדישן אלא לדמן. וזו דרך שחרור הוא, ולא דרך מכירה. אבל מוכרין אותן לאחרים, והדמים להקדש, ואותן אחרים מוציאין אותם לחירות, אם ירצו. **אף הוא נותן דמי עצמו ויוצא** – אם ימצא אדם שיהא נותן לו כסף על מנת שאין לבעליו רשות בו. **מפני שהוא כמוכרו** – הגזבר, לו – לעצמו, כשם שהוא יכול למכור לאחרים. ובלבד שיתנם דרך מקח וממכר, ולא דרך פדיון. אלמא, המקדיש עבד – קדוש לדמיו. **אך כל חרם אשר יחרים איש לה' מכל אשר לו מאדם וגו' אלו עבדיו ושפחותיו הכנענים** – שאם הקדישן – מקודשים לבדק הבית. וכיון דליף טעמא מקרא – קשיא לרב. **דאמר לדמי** – "דמיו עלי להקדש", ולא הזכיר עליו שם קדושה. **אי הכי אידך נמי** – אמאי אוקמת דפליג אדרב? תרצה **נמי דאמר מאי עבידתייהו** – מה רשות יש להן בעבד? הלא אין להן על הבעלים אלא מעות. ואי קשיא: לוקמה כגון דאמר "הרי הוא קדוש לדמיו" דעבשיו הוא קדוש לימכר, ורשותו עליו למכור, וכמקדיש קרקע ובהמה טמאה! תריץ: דכיון דשייך בגופו לשון קדושה ד"עם קדוש", כי אמר "הרי הוא קדוש לדמיו" – הוילה אגופו למיהוי בן חורין. בדקיימא לן במתפיס תמימים לבדק הבית, דאין יוצאין מידי מזבח, בברייתות ובתמורה (לג,א). הלכך על כרחך מתניתין פליגא, למימר דסבר אמר "הרי הוא קדוש" – לא לשון עם קדוש הוא, אלא לשון הקדש, לימכר בדמיו. **עושה** – העבד. **ואוכל** – ואין מעשה ידיו הקדש. **שלא הקדישו אלא דמיו** – ולא אמר אלא: הרי הוא הקדש לדמיו, והוי בקרקע ובהמה טמאה.

רש"י

הא מני רבי מאיר היא דאמר אין אדם מוציא דבריו — להקדש לבטלה. דתניא (ערכין ה,א): המערין פחות מבן חדש — רבי מאיר אומר: נותן דמיו, דאדם יודע שאין ערך לפחות מבן חדש, וגמר ואמר לשם דמים. הבא נמי — יודע שאין עבד ראוי לא להקרבה ולא לבנין, וכיון דבלשון הקדש אקדשיה — גמר בדעתו להקדיש דמיו, ולומר: דמיו עלי. **אי אמרת בשלמא רבי מאיר היא** — וטעמא לאו משום מקדיש סתם שיקדיש לימכר, אלא משום דאין מוציא דבריו לבטלה הוא, וכמו שאמר "דמיו עלי" ויש להן עליו מעות — היינו דחזיב לתת דמים, דאדם יודע שאין גופו קדוש, ואמר לשם דמים. **אלא אי אמרת רבנן** — וטעמא משום דמקדיש סתם דבר שאין ראוי לגופו — הקדישו לדמיו, לימכר. **בשלמא** — בעבד, איכא למימר: סתמיה לדמים קאי, והכי קאמר: דרך הוא קדוש לימכר. אבל בעצמו — מי איכא למימר שיהא קדוש לימכר? וכי יש דמים לבן חורין, ומה מכירה יש בו? אלא רבי מאיר היא, ולאו דמשמע מלתא לדמי, אלא מתוך שאינו מוציא דבריו לבטלה — גמר בלבו ואמר: דמי עצמי עלי. והיינו דאמר: הריני הקדש — שמין אותו כעבד, ולא שימכר. וגבי עבד נמי אין רשות הגזברין עליו, אלא מעות יש להן על הבעלים. **לימא כתנאי** — מקדיש בשעתו — דוקא נקט, ולקמיה מפרש לה. **אלא דכולי עלמא** קדיש — לימכר דדמי. **אין מעילה בקרקעות** — דגמרינן מעילה "חטא" "חטא" מתרומה, מה תרומה בתלוש — אף מעילה בתלוש, במסכת מעילה (יח,א) ובחורת כהנים. **בגוזו דמי** — ואינו כמחובר לקרקע. **יש דברים שהם בקרקע** — מחוברין לקרקע. **ואינן בקרקע** — דקיימנא לן: אין נשבעין על הקרקעות. ועל נפנים הללו נשבעין בהודאת מקצת הטענה. **מפרתי לך** — לשמור בקרקעי. **אפילו תימא** — הא דקתני הכא "אין מועלין בשערו" — כרבי מאיר היא. **אשכוחי משכח** — הלכך לאו כגזו דמי, דעדיין צריך לחיבורו. **להא שמעתא דרב** — המפקיר עבדו יצא לחירות. **אמר רב הכי** — בתחמיהה. ופריך התלמוד: ואיהו, רבי יוחנן, מי לא אמר הכי? ומאי מתנמה אדרב. **לא סיימוה קמיה** — למילתיה דרב בולה, אלא כרב יוסף אמרו קמיה, דלא סיים בה משמיה דרב: וצריך גט שחרור. ולא פירשו לפניו הא דאמרינן לעיל דרב חייא בר אבין סיים בה משמיה דרב: וצריך גט שחרור. **גי שטת** — ואין לו יורשין, וכל נכסיו להפקר. **קני עצמן** — הן קודמין לכל אדם להחזיק בעצמן מן ההפקר. **אבא שאול אומר** — קטנים אין להן יד לזכות בעצמן. **מי כותב גט שחרור לאלו** — מעתה, להתירן בישראלית? דרי מהו בעלים! **עבדו דני כאשתו** — כלומר, אין הפקר זה דומה להפקר מחיים. דעבד גמר "לה" "לה" מאשה, "וכתב לה ספר" (דברים כד) "או חופשה לא נתן לה" (ויקרא יט). הלכך, מחיים אין לו תקנה בלא גט, כאשה. אבל הפקר שלאחר מיתה, כי היכי דאשתו משולחת בלא גט — עבדו נמי לא בעי גט. **אי הכי** — ישראל שמת נמי לא יזכו בניו בעבדיו, דהא כאשתו הם! **המפקיר עבדו** — דתו ליכא נחלה לבניו. **ומת** — לא ליבעי גט שחרור להפקיע איסורו, דהא מית ליה, ובניו לא זכו בהן מעולם. אין לו תקנה — כדמפרש לקמן, דכיון דהפקירו — פקע ממונתיה מיניה, ואיסורא הוא דפש לבעלים לעיקו. וכי מיית — אין זו ירושה להורישה לבניו, הלכך אין לו מי שיתירנו בגט.

בפירוש

תוספות

הא מני רבי מאיר היא – הבא משמע דרב דלא כרבי מאיר. והא דאמר בפרק קמא דערכין (ה,א): האומר "ערך כלי עלי" – נותן דמיו, כרבי מאיר. וכן בפרק "האומר משקלי עלי" (שם כ,א) דתנן: "ערך ידי ורגלי עלי" – לא אמר כלום. ואמר בה נמי: יודע שאין ערך לבן; נותן דמיו, ומפרש: לרבי מאיר – אליבא דרבי מאיר קאמר, וליה לא סביר ליה. ואף על גב דבסוף פרק קמא דסנהדרין (טו,א) גבי הערכין המטלטלין מפרש רב באומר "ערך כלי עלי" כרבי מאיר – לא סביר ליה הכי. וכי האי גוונא אשכחן ברישי "אלמנה נזונית" (כתובות צו,א) דבעי למימר שמואל ד"הניזונות" תנן, ובאשי יהודה, אף על גב דבסוף "נערה שנתפתתה" (שם נד,א) אמר שמואל: הלכה כאנשי גליל. **עבדא** כמלקחני דמי – ולכך אין מועלים בו, דאין מעילה במחובר. דבפרק "הנהנה" (מעילה יח,ב) ילפינן מעילה "חטא" "חטא" מתרומה. והא דאמרינן בפרק "המוכר את הספינה" (בבא בתרא עט,א): הקדיש בור מלא מים – מועלין בו ובמה שבתוכו – לא כמו שפירש שם רבינו שמואל שהצניע חפציו בבור – דהא אין מעילה במחובר, אלא כשעקר מן הבור חוליא, ונדנה ממנה.

קטנים כל המחזיק בהן זכה בהן – דאין להן יד לזכות בעצמן. וכן בפרק "מי שמת" (בבא בתרא קנ,ב) גבי פלוגתא דזכין לקטן ואין זכין לגדול. ואף על גב דאית ליה זכיה במציאה, דאמרינן ב"הניזקין" (גיטין נט,ב) – היינו מדרבנן, מפני דרכי שלום, והכא לא שייך ההוא טעמא. ואם תאמר: בפרק "לולב וערבה" (סוכה מג,ב) אמר: לא ליקני אינש לולבא לינוקא ביום טוב ראשון, דינוקא מקני קני, אקניוי לא מקני. וליכא למימר דהתם בפיקח, כגון צרור חרקו אגוז ונוטלו – דהא בפרק קמא דקדושין (כב,ב) בהחזה עובדא דאמר ליה "שלוף לי מטבא" – משמע דהוה בו דעת, וקאמר התם: איכא דאמרי קטן הוה! ויש לומר: דדעת אחרת מקנה אותן שאני. **ובי** מי כתב גט שחרור לאלו – אלמא לא בעי גט להתירו בבת חורין, והיינו כשמואל, דאמר: מי שאין לו רשות רבו עליו – אינו קרוי עבד. וטעמא דאבא שאול בקטנים – דחשיב רשות רבן עליהן, כיון שאין להן יד בעצמן.

אלמה אמר אמימר כו' – ואם תאמר: מאי אי הכי? כל שכן דלשמואל תקשי דאמימר! ויש לומר: דהא לא קשיא ליה, משום דשמואל תנאי היא, בפרק "החולץ" (יבמות מח,א), ובפרק בתרא דנזיר (סב,ב). אבל הא קשיא ליה: אי אתיא דאמימר דלא כרבי יוחנן רביה. ולהכי נמי לא מצי למיפרך לאמימר מדרבנן דאבא שאול, דאיהו מוקי להו בההוא תנא דאית ליה דשמואל, אבל איהו סבר בההוא תנא דפליג עלייהו, וסבר דלדידיה צריך גט שחרור ואין לו תקנה.

הלכה כאבא שאול – אומר רבינו תם: ההלכה כרבי יהושע בן לוי לגבי רבי יוחנן, כדמוכח בפרק בתרא דמגילה (כז,א) דאמר: כוותיה דרב פפי מסתברא, דאמר רבי יהושע בן לוי: בית הכנסת מותר לעשותו בית המדרש, ואף על גב דרבי יוחנן פליג עליה התם – דייק מדרבי יהושע בן לוי דהלכה כרב פפי.

- הָא מַנִּי? רַבִּי מֵאִיר הִיא, דְּאָמַר: אֵין אָדָם מוֹצִיא דִּבְרָיו לְבַטָּלָה. הָכִי נָמֵי מִסְתַּבְּרָא, דְּקָתָנֵי סֵיפָא: וְכֵן הוּא שֶׁהִקְדִּישׁ עֲצָמוֹ - עוֹשֶׂה וְאוֹכֵל, שֶׁלֹּא הִקְדִּישׁ אֶלָּא דָּמָיו; אִי אָמְרַתְּ בְּשֶׁלָּמָא רַבִּי מֵאִיר הִיא - שַׁפִּיר, אֶלָּא אִי אָמְרַתְּ רַבָּנַן הִיא, בְּשֶׁלָּמָא עֲבָדוֹ - לְדָמֵי קָאֵי, אֶלָּא אִיהוּ לְדָמֵי קָאֵי? לֵימָא תְּנָאֵי: הַמַּקְדִּישׁ עַבְדּוֹ - אֵין מוֹעֲלִין בּוֹ, רַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר: מוֹעֲלִין בְּשֶׁעָרוֹ; מַאי לָאו בְּהָא קָמִפַּלְגִי, דְּמָר סָבַר: קָדוֹשׁ, וּמָר סָבַר: לָא קָדוֹשׁ? - וְתַסְבְּרָא? הַאי "מוֹעֲלִין בּוֹ" וְ"אֵין מוֹעֲלִין בּוֹ", הַאי "קָדוֹשׁ" וְ"אֵינוֹ קָדוֹשׁ" מִיבָּעֵי לֵיהּ! אֶלָּא, דְּכוּלֵי עָלְמָא - קָדוֹשׁ, וְהָכָא בְּהָא קָמִיפַּלְגִי, דְּמָר סָבַר: עַבְדָּא בְּמִקְרְקְעֵי דָּמֵי, וּמָר סָבַר: בְּמִטַּלְטְלֵי דָּמֵי. - אִי הָכִי, אַדְּמִפְלְגִי בִּשְׁעָרוֹ, לִיפְלְגוּ בְּגוּפוֹ! אֶלָּא, דְּכוּלֵי עָלְמָא עַבְדָּא בְּמִקְרְקְעֵי דָּמֵי, וְהָכָא בִּשְׁעָרוֹ הָעוֹמֵד לִיגָּזֵז קָמִיפַּלְגִי, מָר סָבַר: כְּגוּזוֹ דָּמֵי, וּמָר סָבַר: לָאו כְּגוּזוֹ דָּמֵי. לֵימָא, הָנֵי תַּנָּאֵי כְּהָנֵי תַּנָּאֵי דְּתָנַן, רַבִּי מֵאִיר אוֹמֵר: יֵשׁ דְּבָרִים שֶׁהֵם בְּקַרְקַע וְאֵינָן בְּקַרְקַע, וְאֵין חֲכָמִים מוֹדִים לוֹ, בֵּיצַד? "עֲשָׂב בְּנָפִים טְעוּנוֹת מְסַרְתִּי לָךְ", וְהָלָה אוֹמֵר "אֵינָן אֶלָּא חֻמָּשׁ" - רַבִּי מֵאִיר מְחַיֵּב, וַחֲכָמִים אוֹמְרִים: כָּל הַמְחוּבָּר לְקַרְקַע הֲרֵי הוּא כְּקַרְקַע; וְאָמַר רַבִּי יוֹסֵי בְּרַבִּי חֲנִינָא: עֲנָבִים הָעוֹמְדוֹת לְיַבֵּשׁ אֵינָן בֵּינֵיהֶן, דִּבְרֵי מֵאִיר שֶׁבְּרֵי: כִּבְצוֹרוֹת דָּמְיָין, וְרַבָּנַן שֶׁבְּרֵי: לָאו כִּבְצוֹרוֹת דָּמְיָין? - אֲפִילּוּ תֵּימָא רַבִּי מֵאִיר, עַד כָּאן לָא קָאָמַר רַבִּי מֵאִיר הָתָם אֶלָּא בַּעֲנָבִים, דְּכַמָּה דְּקַיְימִין מִיכְחֲשׁ כָּחֲשִׁי, אֲבָל הָכָא כַּמָּה דְּקָאֵי אֲשַׁבּוּחֵי מַשְׁבַּח. כִּי סָלֵיק רַבִּי חִיָּיא בַּר יוֹסֵף, אָמַר לְהָאי אֲשַׁבּוּחֵי מַשְׁבַּח. דְּרַב קַמִּיהּ דְּרַבִּי יוֹחָנָן, אָמַר לֵיהּ: אָמַר רַב הָכִי? - וְהוּא לָא אָמַר הָכִי? וְהָאָמַר עוּלָּא אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: הַמַּפְקִיר עַבְדּוֹ יָצָא לְחֵירוּת, וְצָרִיךְ גֵּט שִׁחְרוּר! - הָכִי קָאָמַר לֵיהּ: אָמַר רַב בְּיוּתִי? וְאֵיפָא דְּאָמְרִי: לָא סַיְימוּהָ קַמֵּיהּ. אָמַר רַב בְּיוּתִי? וְלָא אָמַר רַב צָרִיךְ גֵּט שִׁחְרוּר? וְרַבִּי יוֹחָנָן לְמַעֲמִיהּ, דְּאָמַר עוּלָּא אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: הַמַּפְקִיר עַבְדּוֹ יָצָא לְחֵירוּת, וְצָרִיךְ גֵּט שִׁחְרוּר. גּוּפָא, אָמַר עוּלָּא אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: הַמַּפְקִיר עַבְדּוֹ יָצָא לְחֵירוּת, וְצָרִיךְ גֵּט שִׁיחְרוּר. אֵיתִיבֵיהּ רַבִּי אַבָּא לְעוּלָּא: גֵּר שֶׁמֵּת וּבְזָזוּ יִשְׂרָאֵל נְכָסָיו, וְהָיוּ בָּהֶן עֲבָדִים, בֵּין גְּדוֹלִים וּבֵין קְטַנִּים - קְנוּ עַצְמָן בְּנֵי חוֹרִין, אַבָּא שָׁאוּל אוֹמֵר: גְּדוֹלִים - קָנוּ עַצְמָן בְּנֵי חוֹרִין, קְטַנִּים - כָּל הַמַּחֲזִיק בָּהֶן זָכָה בָּהֶן; וְכִי מִי כָּתַב גֵּט שִׁחְרוּר לְאֵלּוּ? אָמַר: דְּמֵי הַאי מִדְּרַבָּנַן בִּדְלָא נְמֵרֵי אֵינְשֵׁי שְׁמַעְתָּא. וְטַעֲמָא מַאי? אָמַר רַב נַחְמָן, קִנְיַן עוֹלֶה: עֲבָדוֹ דִּגְר כִּי אִשְׁתּוֹ, מָה אִשְׁתּוֹ מְשֻׁתַּלַּחַת בְּלֹא גֵּט, אַף עֲבָדָיו מְשֻׁתַּלְּחִים בְּלֹא גֵּט. - אִי הָכִי, אֲפִילּוּ יִשְׂרָאֵל נָמֵי! - אָמַר קְרָא: "וְהִתְנַחַלְתֶּם אוֹתָם לִבְנֵיכֶם אַחֲרֵיכֶם לָרֶשֶׁת אֲחֻזָּה". - אִי הָכִי, הַמַּפְקִיר עַבְדּוֹ וּמֵת נָמֵי! אֲלָמָּה אָמַר אַמֵימָר: הַמַּפְקִיר עַבְדּוֹ וּמֵת, אוֹתוֹ הָעֶבֶד אֵין לוֹ תַּקָּנָה? דְּאַמֵימָר קַשְׁיָא. אָמַר רַבִּי יַעֲקֹב בַּר אִידִי: אִידִי אָמַר רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי: הֲלָכָה כְּאַבָּא שָׁאוּל. אָמַר לֵיהּ רַבִּי זֵירָא לְרַבִּי יַעֲקֹב בַּר אִידִי:

תוספות

מה אשה איסורא ולא ממונא – ואם תאמר: היאך עבד משתחרר בשטר לאבא שאול, אם אמרינן איסורא ולא ממונא דומיא דאשה, אבל שטר שבתוב בהדיא בקרא "או חופשה לא ניתן לה" (ויקרא יט) – משתחררת בשטר לחרותה, דמקרא מלא דיבר הכתוב. ועוד: דאיתקש שטר לקנין בסף, דבתיב (שם) "והפדה לא נפדתה", ועיקר קנין כסף מפקיע ממון, כדאמר הבא: "נתייאשתי מפלוני עבדי" – אין לו תקנה אלא בשטר, אבל בבסף – לא, דפקע ליה בספיה מכי אפקריה.

אמר להן לא עשה ולא כלום – פירש בקונטרס: משום דדברי שכיב מרע ככתובין וכמסורין דמו ליכא, שהרי לא צוה כמוסר לבניו להקנותה לעצמה, אלא בקנין זה נתבטן לשחררה – והרי הוא טועה, ולא שייך להכזיב כאן מתנת שכיב מרע דהויא ליה במקצת. ולמצוה לקיים דברי המת איכא לתמויי, אם היה כמוסר לבניו.

משום דהוה ליה כליו של מקנה – אבל אם היה בליו של קונה – היתה זוכה עצמה בחליפין, דתניא בהדיא בפרק קמא דקידושין (כב.): דעבד כענעני נקנה בחליפין, משום דחליפין דמו לכסף, וכל היכא דכסף קני – חליפין נמי קני, לבר מאשה, משום דבפחות משוה פרוטה לא מקניא נפשה, כדאמר בריש קדושין (ג,א). ומכאן יש להוכיח דהלכה כרב דאמר בכליו של קונה בפרק "החודב" (בבא מציעא מג,ב). ועוד אמרינן התם: "במנא דכשר למקניא ביה" – לאפוקי מדלוי. ולא דמי להא דאמר בפרק "המגרש" (גיטין פה,ב) דאתקין רבא "מיומא דנן ולעלם" לאפוקי

רש"י

בפירוש שמיע לך — מרבי יהושע בן לוי. **מאי בללא** — מאיזה כלל יש לי ללמוד, דקבעית מינאי "מכללא שמיע לך"? **נתייאשתי** — לשון הפקר הוא. **אין לו תקנה** — בבת ישראל, ולא בשפחה, שדרי משוחרר הוא קצת, ואינו גמור. **מה אשה** — אם הפקירה בעלה — לא התירה לגיסא לאחר בכך, עד שיתן גט. **וקא דייקת מינה** — כיון דרבי מאשה יליף — לא איירי רבי אלא במפקיר עבד גדול, שיש לו יד לקנות עצמו, ומשהפקירו — אין לו עליו אלא איסור, אבל לא ממון. כאשה זו שגט שלה אינו בא להפקיע ממון שיש לו עליה, אלא איסור. אבל בעבד קטן — לא איירי רבי, דלאו דומיא דאשה הוא, דאיכא דדרא דממונא עליה. ובדידיה סבירא ליה דיש לו תקנה בשפחה, דלא קנה עצמו להפקר. **ואי מכללא** — ילפינא, מאי קשיא לך בגוה דאצטריך לך למיבני בפירוש או מכללא? **אמר ליה** — אי מכללא שמיע לך — לאו שפיר דייקת. דוק **מינה להאי גיסא מה אשה בין גדולה בין קטנה** — אף מפקיר עבדו, דאיירי ביה רבי — בין גדול בין קטן קאמר, ודומיא דאשה הוא לתך גיסא. **אין לו תקנה אלא בשטר** — כאשה. השתא משמע דעבד אינו ניתר אפילו בפדיון. **או בבסף או בשטר** — תקנתו של עבד, דהא איתקוש פדיון כסף לשטר, דכתיב "והפדה לא נפדתה או חופשה" וגו'. **והאי** — דאפקריה. **פקע ליה בספיה** — ומעתה אין לו תקנה אלא בשטר. **ולאפוקי מהאי תנא** — הא דאמרינן: עבד ניתר בכסף — לאפוקי מהאי תנא. **יכול יהא בכסף גומר** — שהרודה, אף להפקיע מידי איסור. **אורעה כל הפרשה** — כל מקרא הפרשה אורעה וסיומה ל"לא חופשה". מדלא כתיב בסיפא "לא יומתו כי לא נפדתה או חופשה", אלא "כי לא חופשה" — שמע מינה כי נפדתה נמי לא יומתו, דאין בקידושין משום אשת איש, והואיל ולא נכתב לה גט שחרור. והכי קאמר קרא: "והפדה לא נפדתה" — פדויה ואינה פדויה, הנחרפת לאיש, בגון שפחה כנענית חציה שפחה וחציה בת חורין המאורסת לעבד עברי, שהוא מותר בשפחה ובבת חורין — הבא עליה באשם, דאי לא נפדתה כלל — אין כאן אשם. ולכך הותרה פדיה, ולא משום דאי נפדתה לגמרי יהו קידושיה קדושין והבא עליה במיתה, דמדכתב סיפא "לא יומתו כי לא חופשה" — משמע אורעה דין מיתתה בחיפוש השטר, ואפילו נפדתה כולה בלא שטר — אין בה מיתה. והא דכתיב "לא נפדתה" — רבותא אשמעינן, דאף על גב דלא נפדתה כולה אלא חציה — איכא אשם. **גומר בה** — מוציאה לגמרי, בין משעבוד בין מאיסור. **ואין בסף גומר בה** — דאינו מוציא אלא מידי שעבוד, אבל לא מידי איסור שפחה, שיהו קדושין תופסין בה. **דבי תפלה** — בית הכנסת. **אמר לו אני הייתי אומר אין הלכה ורבנן דאתו בו'** — נחלקו עלי, ואמרו דרבי זירא משמיה דרב נחמן אמר הלכה. **וכי אתאי** — אנא לסורא, אשכחתיה בו'. **אימא לי איזי גופא דעובדא** — דרב נחמן, דשמעינן מינה דאמר הלכה, היכי הוה? **שקל בוטיתיה** — כובעו. **מאן דהוא** — סבר משום דהלכה כרבי שמעון, שהיו סבורין שאלו חליפין הן בקנין סודר, דקונה

1 בְּפֵרוּשׁ שְׁמִיעַ לָךְ אוֹ מִכְּלָלָא שְׁמִיעַ לָךְ? מַאי כְּלָלָא?
2 דְּאָמַר רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי, אָמְרוּ לְפָנַי רַבִּי: אָמַר
3 "נִתְייָאֲשְׁתִּי מִפְּלוֹנִי עַבְדִּי", מַהוּ? אָמַר לָהֶם, אוֹמַר
4 אֲנִי: אֵין לוֹ תַּקָּנָה אֶלָּא בְּשֶׁטָּר; וְאָמַר רַבִּי יוֹחָנָן:
5 מַאי מַעֲמָא דְּרַבִּי? גָּמַר "לָהּ" "לָהּ" מֵאִשָּׁה, מָה
6 אִשָּׁה בְּשֶׁטָּר, אַף עֶבֶד נַמִּי בְּשֶׁטָּר; וְקָא דָּיְיקַת מִינַּהּ:
7 כְּאִשָּׁה, מָה אִשָּׁה אִיסּוּרָא וְלָא מָמוֹנָא, אַף עֶבֶד נַמִּי
8 - אִיסּוּרָא וְלָא מָמוֹנָא. - וְאִי מִכְּלָלָא מַאי? אָמַר לֵיהּ:
9 אַדְּרַבָּה, דּוֹק מִינַּהּ לְאִידָךְ גִּיסָּא: מָה אִשָּׁה בֵּין גְּדוֹלָה
10 בֵּין קְטַנָּה, אַף עֶבֶד נַמִּי - בֵּין גָּדוֹל בֵּין קָטָן! אָמַר
11 לֵיהּ: בְּפֵרוּשׁ שְׁמִיעַ לִי. וְרַבִּי חִייָא בַּר אַבָּא אָמַר רַבִּי
12 יוֹחָנָן: אֵין הֲלָכָה כְּאַבָּא שָׁאוּל. אָמַר לֵיהּ רַבִּי זֵירָא
13 לְרַבִּי חִייָא בַּר אַבָּא: בְּפֵרוּשׁ שְׁמִיעַ לָךְ אוֹ מִכְּלָלָא
14 שְׁמִיעַ לָךְ? - מַאי כְּלָלָא? דְּאָמַר רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי,
15 אָמְרוּ לְפָנַי רַבִּי: "נִתְייָאֲשְׁתִּי מִפְּלוֹנִי עַבְדִּי", מַהוּ?
16 אָמַר לָהֶם, אוֹמַר אֲנִי: אֵין לוֹ תַּקָּנָה אֶלָּא בְּשֶׁטָּר;
17 וְאָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: מַאי טַעֲמָא דְּרַבִּי? גָּמַר "לָהּ" "לָהּ"
18 מֵאִשָּׁה, מָה אִשָּׁה בְּשֶׁטָּר, אַף עֶבֶד נַמִּי בְּשֶׁטָּר; וְקָא
19 דָּיְיקַת מִינַּהּ: כְּאִשָּׁה, מָה אִשָּׁה בֵּין גְּדוֹלָה בֵּין קְטַנָּה,
20 אַף עֶבֶד נַמִּי - בֵּין גָּדוֹל בֵּין קָטָן. וְאִי מִכְּלָלָא מַאי?
21 - אַדְּרַבָּה, דּוֹק מִינַּהּ לְהָךְ גִּיסָּא: מָה אִשָּׁה אִיסּוּרָא
22 וְלָא מָמוֹנָא, אַף עֶבֶד נַמִּי - אִיסּוּרֵי וְלָא מָמוֹנָא!
23 אָמַר לֵיהּ: בְּפֵרוּשׁ שְׁמִיעַ לִי. אָמַר מָר: אָמַר לָהֶם,
24 אוֹמַר אֲנִי: אֵין לוֹ תַּקָּנָה אֶלָּא בְּשֶׁטָּר. וְהָתַנְיָא: רַבִּי
25 אוֹמֵר, אוֹמֵר אֲנִי: אַף הוּא נוֹתֵן דְּמֵי עַצְמוֹ וְיוֹצֵא, מִפְּנֵי שֶׁהוּא כְּמוֹכְרוֹ לוֹ! - הָכִי קָאָמַר:
26 אוֹ בְּכֶסֶף אוֹ בְּשֶׁטָּר, וְהַאי - פְּקָע לֵיהּ בְּסִפֵּיהּ. וּלְאַפּוֹקֵי מֵהַאי תַּנָּא; דְּתַנְיָא, רַבִּי שִׁמְעוֹן
27 אוֹמֵר מְשׁוּם רַבִּי עֲקִיבָא: יָכוֹל יְהֵא כֶּסֶף גּוֹמֵר בָּהּ, בְּדֶרֶךְ שֶׁשֶּׁטָר גּוֹמֵר בָּהּ? תַּלְמוּד לוֹמַר:
28 "וְהָפְדָּה לֹא נִפְדְּתָה", אוֹרְעָה כָּל הַפָּרָשָׁה כּוּלָּהּ לְ"לֹא חוּפָּשָׁה", לוֹמַר לְךָ: שְׁטָר גּוֹמֵר
29 בָּהּ, וְאֵין הַכֶּסֶף גּוֹמֵר בָּהּ. אָמַר רְמִי בַּר חָמָא אָמַר רַב נַחְמָן: הֲלָכָה כְּרַבִּי שִׁמְעוֹן, וְרַב
30 יוֹסֵף בַּר חָמָא אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: אֵין הֲלָכָה כְּרַבִּי שִׁמְעוֹן. אֲשַׁכְּחֵיהּ רַב נַחְמָן בַּר יִצְחָק
31 לְרֵבָא בַּר שְׁאֵילְתָא דַּהֲוָה קָאֵי אֲפִיתְחָא דְּבֵי תְּפִלָּה, אָמַר לֵיהּ: הֲלָכָה אוֹ אֵין הֲלָכָה? אָמַר
32 לֵיהּ: אֲנִי אוֹמֵר אֵין הֲלָכָה, וְרַבָּנָן דְּאָתוּ מִמְּחוֹזָא אָמְרִי: אֲמַר רַבִּי זֵירָא מִשְּׁמֵיהּ דְּרַב נַחְמָן
33 הֲלָכָה, וְכִי אֲתַאי לְסוּרָא אַשְׁכְּחֵיהּ לְרַבִּי חִייָא בַּר אַבִּין, אֲמַרִי לֵיהּ: אֵימָא לִי אֵיזִי גּוּפָא
34 דְּעוּבְדָּא הֵיכִי הֲוָה, אָמַר לִי: דַּהֲהִיא אַמַּתָא דַּהֲוָה מָרָהּ שָׁכִיב מָרַע, אֲתָיָא בְּבָיְיהּ קַמֵּיהּ,
35 אָמְרָה לֵיהּ: עַד אֵימָת תְּשַׁתַּעְבֵּיד וְתִיזִיל הֲהִיא אֵיתָתָא? שְׁקַל כּוּמְטֵיהּ שְׁדָא בָּהּ, אָמַר
36 לָהּ: זִיל קַנֵּי הָא וְקַנֵּי נַפְשָׁיךְ. אִתּוֹ לְקַמֵּיהּ דְּרַב נַחְמָן, אָמַר לְהוּ: לֹא עָשָׂה וְלֹא כְּלוּם.
37 מַאן דְּחָיֵישׁ, סָבַר: מְשׁוּם דְּהֲלָכָה כְּרַבִּי שִׁמְעוֹן. וְלָא הִיא, אֶלָּא מְשׁוּם דַּהֲוָה לֵיהּ כֵּלָיו שֶׁל
38 מַקָּנֶה. אָמַר רַב שְׁמוּאֵל בַּר אֲחִיתָאי אָמַר רַב הַמְנוּנָא סָבָא אָמַר רַבִּי יִצְחָק בַּר אַשְׁיָאן אָמַר
39 רַב הוּנָא אָמַר רַב הַמְנוּנָא: הֲלָכָה כְּרַבִּי שִׁמְעוֹן. וְלָא הִיא, אֵין הֲלָכָה כְּרַבִּי שִׁמְעוֹן. אָמַר
40 רַבִּי זֵירָא אָמַר רַבִּי חֲנִינָא אָמַר רַב אַשִׁי אָמַר רַבִּי: עֶבֶד שֶׁנִּשָּׂא אֶת בַּת חוֹרִין בְּפִנֵּי רַבּוֹ

בבסף, דתניא "שלף איש נעלו" (רות ד) ו"לא אמר כלום" דרב נחמן – להתירה לישראל קאמר, כרבי שמעון, אבל מידי שעבוד – יצאת. **ולא היא** — דאי דאמר לי דרב נחמן אמר הלכה, אלא אי הלכה קאמר, כדאמינא מדעתאי: אף מידי שעבוד לא יצאת. והוה ליה כליו של מקנה – וקיימא לן בפרק "הזהב" (בבא מציעא מז,א) דהלכתא כרב, דאמר: בכליו של קונה. ומשום דברי שכיב מרע — ליכא, שהרי לא צוה כמוסר לבניו להקנותה לעצמה במתנת שכיב מרע, אלא בקנין זה נתבטן לשחררה, והרי הוא טועה.

[דף ג' ע"א]

אַתֶּם – פְּרַט לַתּוֹרֵם אֶת שֶׁאֵינוֹ שֶׁלּוֹ. מַה אַתְּ עָבִיד לֵיהּ? בְּתוֹרֵם אֶת שֶׁאֵינוֹ שֶׁלּוֹ, אוֹ בְּתוֹרֵם אֶת שֶׁל חֲבֵירוֹ? הִבְקִיר כִּרְיוֹ וּתְרָמוֹ, וְחָזַר וְזָכָה בּוֹ, אֵין תַּעֲבִדִינֵיהּ כְּתוֹרֵם אֶת שֶׁאֵינוֹ שֶׁלּוֹ – אֵין תְּרוּמָתוֹ תְּרוּמָה. וְאֵין תַּעֲבִדִינֵיהּ כְּתוֹרֵם אֶת שֶׁל חֲבֵירוֹ – תְּרוּמָתוֹ תְּרוּמָה.

נִשְׁמְעִינָא מִן הָדָא: גָּנַב תְּרוּמַת הֶקְדֵּשׁ וַאֲכָלָהּ – מְשַׁלֵּם שְׁנֵי חוּמְשִׁין וְקֶרֶן אֶחָד, שֶׁאֵין בְּהֶקְדֵּשׁ תַּשְׁלוּמֵי כֶּפֶל. מַנּוּ תּוֹרֵם? לֹא גְזָבָר? הֲרֵי הוּא תּוֹרֵם אֶת שֶׁאֵינוֹ שֶׁלּוֹ, וְאַתְּ אָמַרְתְּ תְּרוּמָתוֹ תְּרוּמָה! תֵּיוּ: לֵית טַעְמָא דְּלָא כְּתוֹרֵם אֶת שֶׁל חֲבֵירוֹ. אוֹ נֹאמַר מַאן הוּא תּוֹרֵם? בַּר לֵוִי[4] שֶׁהֶקְדִּישׁ תְּרוּמָה. וְהָתָנֵי רַבִּי הוֹשַׁעְיָא: אֶחָד הַמַּקְדִּישׁ טִבְלוֹ, וְאֶחָד הַמַּקְדִּישׁ תְּרוּמָתוֹ! אָמַר רַבִּי אִידִי: גִּיזְבַּר – כְּמַאן דְּאִינוּן בָּעְלִים. וּדְלָא כְּרַבִּי יוֹסֵי. דְּרַבִּי יוֹסֵי אָמַר: הוּא הַגִּיזְבַּר, הוּא אַחֵר.

רַבִּי זְעֵירָא, רַבִּי אַחָא, רַבִּי יָסָא, רַבִּי יוֹחָנָן בְּשֵׁם רַבִּי יַנַּאי: אַתֶּם, **גַּם אַתֶּם** – לְרַבּוֹת שְׁלוּחֲכֶם. מַה אַתֶּם בְּנֵי בְּרִית, אַף שְׁלוּחֲכֶם בְּנֵי בְּרִית. **אַתֶּם** – עוֹשִׂין שָׁלִיחַ, וְאֵין הַגּוֹי עוֹשֶׂה שָׁלִיחַ. רַבִּי יוֹסֵי סָבַר מֵימַר: אֵין הַגּוֹי עוֹשֶׂה שָׁלִיחַ בְּגוֹי אַחֵר חֲבֵירוֹ, הָא בְּיִשְׂרָאֵל – עוֹשֶׂה.

אָמַר לֵיהּ רַבִּי זְעֵירָא: מִינֵיהּ וּמִינֵיהּ, **אַתֶּם** עוֹשִׂין שָׁלִיחַ וְלֹא בְּיִשְׂרָאֵל? וְדִכְוָותַהּ, אֵין הַגּוֹי עוֹשֶׂה שָׁלִיחַ אֲפִילּוּ בְּיִשְׂרָאֵל!

הֲתִיב רַבִּי הוֹשַׁעְיָא: וְהָא מַתְנִיתָא מְסַיְּיעָ לְרַבִּי יוֹסֵי! אָמַר רַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל: וּמַה אִם יִרְצֶה הַגּוֹי הַזֶּה שֶׁלֹּא לִתְרוֹם פֵּירוֹתָיו – אֵינוֹ תּוֹרֵם, הָא אִם רָצָה – תּוֹרֵם!

[דף ג' ע"ב]

רַבִּי אַבָּא אָמַר: בְּמַאֲמִין עַל יָדוֹ.

רַבִּי יוֹחָנָן בְּשֵׁם רַבִּי יַנַּאי: יִשְׂרָאֵל שֶׁאָמַר לְלֵוִי: "כּוֹר מַעֲשֵׂר יֵשׁ לְךָ בְּיָדִי" וְהָלַךְ אוֹתוֹ בֶּן לֵוִי וַעֲשָׂאָן תְּרוּמַת מַעֲשֵׂר עַל מָקוֹם אַחֵר, וְהָלַךְ יִשְׂרָאֵל וְנוֹתְנָן לְבֶן לֵוִי אַחֵר – אֵין לוֹ עָלָיו אֶלָּא תַּרְעוֹמֶת. הָדָא דְּתֵימָא: בְּשֶׁנְּתָנוֹ זֶה עַד שֶׁלֹּא עָשָׂאוֹ זֶה. אֲבָל אִם עָשָׂאוֹ זֶה עַד שֶׁלֹּא נְתָנוֹ זֶה – לֹא.

כְּהָדָא מַתְנִיתָא, בִּיטֵּל, אִם עַד שֶׁלֹּא תָּרַם בִּיטֵּל – אֵין תְּרוּמָתוֹ תְּרוּמָה. וְאִם מִשֶּׁתָּרַם בִּיטֵּל – תְּרוּמָתוֹ תְּרוּמָה. וְכוֹלָּה מִינֵיהּ? מִכֵּיוָן שֶׁאָמַר לוֹ: "כּוֹר מַעֲשֵׂר יֵשׁ לְךָ בְּיָדִי" – נַעֲשָׂה שְׁלוּחוֹ, נִמְצָא כְּתוֹרֵם בִּרְשׁוּת יִשְׂרָאֵל.

פְּתַר לָהּ כְּרַבִּי יוֹסֵי. דְּרַבִּי יוֹסֵי אָמַר: בַּעַל הַבַּיִת שֶׁתָּרַם אֶת הַמַּעֲשְׂרוֹת – מַה שֶׁעָשָׂה עָשׂוּי.

---

[4] גירסת הגר"א: כֹּהֵן.

רַבִּי יוֹחָנָן בְּשֵׁם רַבִּי יַנַּאי: יִשְׂרָאֵל שֶׁאָמַר לְבָן לֵוִי: "כּוֹר מַעֲשֵׂר יֵשׁ לְךָ בְּיָדִי" וְהֵילַךְ אֶת דָּמוֹ – [אֵינוֹ] חוֹשֵׁשׁ לִתְרוּמַת מַעֲשֵׂר שֶׁבּוֹ.

כְּהָדָא אִילֵיפּוֹסָה יָהֵב לְרַבִּי שִׁמְעוֹן בַּר אַבָּא מַעֲשֵׂר. אָמַר לֵיהּ: "מְתוּקָּן הוּא" אַתָּא שָׁאַל לְרַבִּי יוֹחָנָן. אָמַר לֵיהּ: אִילֵיפּוֹסָה אָחִינוּ נָאֶמָן הוּא.

רַבִּי אִיסִי בָּעֵי קוֹמֵי דְּרַבִּי יוֹחָנָן: כְּמַאן? כְּרַבִּי יוֹסֵי! דְּרַבִּי יוֹסֵי אָמַר: בַּעַל הַבַּיִת שֶׁתָּרַם אֶת הַמַּעֲשְׂרוֹת – מַה שֶּׁעָשָׂה עָשׂוּי. אָמַר לֵיהּ: אִין! בַּבְלָיָא קָמַת עֲלֵיהּ.

[דף ד' ע"א]

לְמִי נִצְרָכָה? לְרַבִּי יוֹסֵי. הֵיידֵן רַבִּי יוֹסֵי? הַהוּא דְּתָנֵינָן תַּמָּן: הַקּוֹרֵא אֶת שְׁמַע וְלֹא הִשְׁמִיעַ לְאָזְנוֹ – יָצָא. רַבִּי יוֹסֵי אוֹמֵר: לֹא יָצָא. אָמַר רַב מַתְנָה: דְּרַבִּי יוֹסֵי הִיא.

אָמַר רַבִּי יוֹסֵי: חֲוִינַן סָבְרִין מֵימַר: מַה פְּלִיגִין רַבִּי יוֹסֵי וְרַבָּנָן? בְּקְרִיאַת שְׁמַע, דְּכְתִיב בָּהּ **שְׁמַע**. הָא שְׁאָר כָּל הַמִּצְוֹת – לֹא.

מִן מַה דְּאָמַר רַב מַתְנָה: דְּרַבִּי יוֹסֵי הִיא, הָדָא אָמְרָה: הִיא קְרִיאַת שְׁמַע, הִיא שְׁאָר הַמִּצְוֹת שֶׁבַּתּוֹרָה.

מַאי טַעְמָא דְּרַבִּי יוֹסֵי? **וְהָאֲזַנְתָּ לְמִצְוֹתָיו וְגוֹ'** – שְׁמַע לְאָזְנֶיךָ מַה שֶּׁפִּיךָ מְדַבֵּר.

אָמַר רַב חִסְדָּא: לֵית כָּאן חֵרֵשׁ! אַשְׁגְּרַת לָשׁוֹן הִיא מַתְנִיתָא. אָמַר רַבִּי יוֹסֵי: מִסְתַּבְּרָא, יוֹדֵי רַב חִסְדָּא בִּתְרוּמָה דְּהִיא דְּרַבִּי יוֹסֵי.

אָמַר רַבִּי בּוֹן: עַל בָּרָקָךְ אִתְמַר דְּהִיא דְּרַבִּי יוֹסֵי! דְּתָנֵינָן: חֲמִישָׁתֵי קַדְמַיְיתָא, וְלָא תָּנֵינְתָא עִמְּהוֹן. וְאִין מִשּׁוּם שֶׁאֵין תְּרוּמָתָן תְּרוּמָה, וְהָא תָּנֵינָן חֲמִישָׁתֵי אָחֳרָיְיתָא וְלָא תָּנֵינְתָא עִמְּהוֹן! חֲרֵי סוֹפָךְ מֵימַר: דְּרַבִּי יוֹסֵי הִיא.

תַּמָּן תָּנֵינָן: הַכֹּל חַיָּבִין בְּרֵאשִׁיָּה חוּץ מֵחֵרֵשׁ שׁוֹטֶה וְקָטָן. חַבְרַיָּא בְּשֵׁם רַבִּי לְעָזָר: **לְמַעַן יִשְׁמְעוּן וּלְמַעַן יִלְמְדוּן.**

עַד כְּדוֹן מְדַבֵּר וְאֵינוֹ שׁוֹמֵעַ. שׁוֹמֵעַ וְאֵינוֹ מְדַבֵּר? רַבִּי הִילָא בְּשֵׁם רַבִּי לְעָזָר: לְמַעַן יִלְמְדוּן **"וּלְמַעַן" יִלְמְדוּן.**

אָמַר רַבִּי יוֹנָה: הָדָא אָמְרָה: דְּלֵית כְּלָלִין דְּרַבִּי – כְּלָלִין. דְּתָנֵינָא: חֵרֵשׁ, וְסָבְרִינַן מֵימַר שׁוֹמֵעַ וְאֵינוֹ מְדַבֵּר – חֵרֵשׁ. מְדַבֵּר וְאֵינוֹ שׁוֹמֵעַ – חֵרֵשׁ.

וְהָתָנֵינָן: חֵרֵשׁ שֶׁחָלַץ, וְהַחֵרֶשֶׁת שֶׁחָלְצָה, וְהַחוֹלָצָת לְקָטָן – חֲלִיצָתָהּ פְּסוּלָה. וְאָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: בְּשֶׁאֵין יְכוֹלִין לוֹמַר. **וְאָמַר וְאָמְרָה.** וְתָנֵינָן: חֵרֵשׁ שֶׁהֵיבִּרוּ חֲכָמִים בְּכָל מָקוֹם – שֶׁאֵינוֹ לֹא שׁוֹמֵעַ וְלֹא מְדַבֵּר. הָדָא מְסַיֵּיעַ לְרַבִּי יוֹנָה. דְּרַבִּי יוֹנָה אָמַר: הָדָא אָמְרָה: דְּלֵית כְּלָלִין דְּרַבִּי – כְּלָלִין.

[דף ד' ע"ב]

תָּנֵי בְּשֵׁם רַבִּי מֵאִיר: לְעוֹלָם אֵין תְּרוּמָתוֹ תְּרוּמָה עַד שֶׁיָּבִיא שְׁתֵּי שְׂעָרוֹת.

רַבִּי אַבָּא בַּר כַּהֲנָא בְּשֵׁם רַבָּנָן: **וְנֶחְשַׁב לָכֶם תְּרוּמַתְכֶם,** אֶת שֶׁכָּתוּב בּוֹ מַחֲשָׁבָה – תּוֹרֵם, וְאֶת שֶׁאֵין כָּתוּב בּוֹ מַחֲשָׁבָה – אֵינוֹ תּוֹרֵם. הֲתִיבוּן: הֲרֵי גּוֹי שֶׁאֵין כְּתִיב בּוֹ מַחֲשָׁבָה וְתוֹרֵם!

רַבִּי יוּדָה בְּשֵׁם רַבִּי הִילָא: **וְלֹא תִשְׂאוּ עָלָיו חֵטְא,** אֶת שֶׁהוּא בִּנְשִׂיאַת עָוֹן – תּוֹרֵם. וְאֶת שֶׁאֵינוֹ בִּנְשִׂיאַת עָוֹן – אֵינוֹ תּוֹרֵם.

הֲתִיבוּן: הֲרֵי גּוֹי אֵינוֹ בִּנְשִׂיאַת עָוֹן וְתוֹרֵם! וְהָתָנֵי רַבִּי הוֹשַׁעְיָא: עַכּוּ"ם אֵין לָהֶן מַחֲשָׁבָה! תַּמָּן – לְהַכְשִׁיר, וְכָאן – לִתְרוּמָה.

רַבִּי אַחָא, רַבִּי חִינְנָא בְּשֵׁם רַב כַּהֲנָא: כְּדִבְרֵי מִי שֶׁהוּא אוֹמֵר: אֵינוֹ תּוֹרֵם – אֵינוֹ מַקְדִּישׁ. וְלָמָּה לֹא אָמַר כְּדִבְרֵי מִי שֶׁהוּא אוֹמֵר: תּוֹרֵם – מַקְדִּישׁ? בִּגְזִין דְּרַבִּי יְהוּדָא! דְּרַבִּי יְהוּדָא אוֹמֵר: תּוֹרֵם וְאֵינוֹ מַקְדִּישׁ! וְרַבִּי יוֹחָנָן אָמַר: אֲפִילּוּ כְּמַאן דְּאָמַר אֵינוֹ תּוֹרֵם – מַקְדִּישׁ.

וּמַהוּ מַקְדִּישׁ? עוֹלָה וּשְׁלָמִים. לְהָבִיא חַטַּאת חֵלֶב – אֵינוֹ יָכוֹל, שֶׁאֵין לוֹ חַטַּאת חֵלֶב. חַטַּאת דָּם – אֵינוֹ יָכוֹל, שֶׁאֵין לוֹ חַטָּאת דָּם.

מַהוּ שֶׁיָּבִיא קָרְבַּן זִיבָה וְקָרְבַּן צָרַעַת? מֵאַחַר שֶׁהוּא חוֹבָה אֵינוֹ מֵבִיא, אוֹ מֵאַחַר שֶׁהוּא מְטַמֵּא בָּהֶן – מֵבִיא? פְּשִׁיטָא לָךְ שֶׁהוּא מֵבִיא.

מַהוּ שֶׁיַּעֲשֶׂה בָּהֶן שְׁלִיחַ? מֵאַחַר שֶׁהוּא מְטַמֵּא בָּהֶן הוּא נַעֲשֶׂה בָּהֶן שָׁלִיחַ, אוֹ מֵאַחַר שֶׁאֵינוֹ נַעֲשֶׂה שָׁלִיחַ לְכָל הַדְּבָרִים – אֵינוֹ נַעֲשֶׂה בָּהֶן שָׁלִיחַ?

הֲתִיב רַבִּי יוּדָן: הֲרֵי יֵשׁ לוֹ טָבָל דִּבַּר תּוֹרָה, אֵינוֹ פּוֹטֵר טְבָלוֹ דִּבַּר תּוֹרָה! וְכָאן אַף עַל פִּי שֶׁהוּא מְטַמֵּא בָּהֶן – אֵינוֹ נַעֲשֶׂה שָׁלִיחַ.

מַהוּ שֶׁיָּבִיא בִּיכּוּרִים? רַבִּי יְהוּדָא הוּא אָמַר: הוּקְשׁוּ לְקָדְשֵׁי הַגָּבוֹהַּ – אֵינוֹ מֵבִיא. רַבָּנָן הוּא אָמְרִין: הוּקְשׁוּ לְקָדְשֵׁי מִקְדָּשׁ – מֵבִיא.

מַהוּ שֶׁיָּבִיא חֲגִיגָה? מֵאַחַר שֶׁהִיא חוֹבָה – אֵינוֹ מֵבִיא. אוֹ מֵאַחַר שֶׁהוּא מְשַׁנֶּהוּ לְשֵׁם שְׁלָמִים – מֵבִיא?

מַהוּ לְהָבִיא פֶּסַח? מֵאַחַר שֶׁהוּא חוֹבָה – לֹא יָבִיא. אוֹ מֵאַחַר דְּאָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן לָקִישׁ בְּשֵׁם רַבִּי יוּדָן נְשִׂיאָה: מֵבִיא אָדָם פֶּסַח בְּשָׁאַר יְמוֹת הַשָּׁנָה וּמְשַׁנֶּהוּ לְשֵׁם שְׁלָמִים – מֵבִיא!

מַהוּ שֶׁיָּבִיא מַעֲשֵׂר בְּהֵמָה? וְאֵין יְסִבּוֹר רַבִּי מֵאִיר **מִכֹּל מַעְשְׂרוֹתֵיכֶם** הוּקְשׁוּ מַעֲשְׂרוֹת זֶה לָזֶה, בְּשֵׁם שֶׁהוּא [אֵינוֹ] מֵבִיא מַעֲשֵׂר דָּגָן, כָּךְ הוּא [אֵינוֹ] מֵבִיא מַעֲשֵׂר בְּהֵמָה.

מַהוּ לַעֲשׂוֹת תְּמוּרָה? אֵין סָבַר רַבִּי מֵאִיר הוֹקְשׁוּ כָּל הַמַּעֲשְׂרוֹת זֶה לְזֶה, כְּשֵׁם שֶׁ[אֵינוֹ] מֵבִיא מַעֲשֵׂר דָּגָן – כָּךְ אֵינוֹ מֵבִיא מַעֲשֵׂר בְּהֵמָה. כְּשֵׁם שֶׁהוּא [אֵינוֹ] מֵבִיא מַעֲשֵׂר בְּהֵמָה – כָּךְ אֵינוֹ עוֹשֶׂה תְּמוּרָה.

וְיִסְבּוֹר רְבִּי שִׁמְעוֹן, דְּרַבִּי שִׁמְעוֹן אָמַר: מַעֲשֵׂר בְּהֵמָה לִיפֵּד עַל כָּל הַקָּדָשִׁים לִתְמוּרָה! אֶלָּא כְּשֵׁם שֶׁהוּא [אֵינוֹ] מֵבִיא מַעֲשֵׂר דָּגָן, כָּךְ הוּא [אֵינוֹ] מֵבִיא מַעֲשֵׂר בְּהֵמָה. וּכְשֵׁם שֶׁ[אֵינוֹ] מֵבִיא מַעֲשֵׂר בְּהֵמָה, כָּךְ אֵינוֹ עוֹשֶׂה תְּמוּרָה. וּכְשֵׁם שֶׁאֵינוֹ מֵמִיר בּוֹ – כָּךְ אֵינוֹ מֵמִיר בְּכָל הַקָּדָשִׁים.

מַהוּ שֶׁיְּהוּ חַיָּבִין עַל

[דף ה' ע"א]

קָדָשָׁיו מִבַּחוּץ? כַּהֲנָא אָמַר: אֵין חַיָּבִין עַל קָדָשָׁיו מִבַּחוּץ. רַבִּי יוֹחָנָן וְרַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן לָקִישׁ אָמְרֵי: חַיָּבִין עַל קָדָשָׁיו מִבַּחוּץ. וְהָדָא דְכַהֲנָא – פְּלִיגָא דְּרַבִּי יוּדָא! דְּרַבִּי יוּדָא! פּוֹטֵר טִבְלוֹ דְּבַר תּוֹרָה. וְתֵימַר אָבֵן? כְּמַאן דְּאָמַר מֵאֵילֵיהֶן קִבְּלוּ עֲלֵיהֶן אֶת הַמַּעֲשְׂרוֹת.

הֲלָכָה ב'

מתני' אֵין תּוֹרְמִין זֵיתִים עַל הַשֶּׁמֶן, וְלֹא עֲנָבִים עַל הַיַּיִן. וְאִם תָּרְמוּ, בֵּית שַׁמַּאי אוֹמְרִים: תְּרוּמָת עַצְמָן בָּהֶן. וּבֵית הִלֵּל אוֹמְרִים: אֵין תְּרוּמָתָן תְּרוּמָה.

גמרא תַּמָּן תָּנֵינַן: אֵין תּוֹרְמִין מִדָּבָר שֶׁנִּגְמְרָה מְלַאכְתּוֹ עַל דָּבָר שֶׁלֹּא נִגְמְרָה מְלַאכְתּוֹ. וְכָא אַתְּ אָמַר הָכֵין! רַבִּי אִילָא בְּשֵׁם רַבִּי יוֹחָנָן: מִפְּנֵי גֶּזֶל הַשֵּׁבֶט. מַהוּ מִפְּנֵי גֶּזֶל הַשֵּׁבֶט? אָמַר רַבִּי חֲנַנְיָא: מִפְּנֵי הַטוֹרַח. הַגַּע עַצְמְךָ, שֶׁהָיְתָה שְׁעוֹרָה שֶׁל אוֹרֶז! נַחַת רוּחַ הוּא לָאָדָם לִהְיוֹת כּוֹתֵשׁ כָּל שֶׁהוּא. הַגַּע עַצְמְךָ, שֶׁהָיְתָה שִׁיבֳּלִים! עַד כְּאן קְשֵׁי רַבִּי חֲנִינָא.

רַבִּי מָנָא לֹא אָמַר כֵּן! אֶלָּא שֶׁהוּא מְבַקֵּשׁ לִתְרוֹם לְפִי שֶׁמֶן, וְאֵינוֹ תוֹרֵם אֶלָּא לְפִי זֵיתִים. הַגַּע עַצְמְךָ, שֶׁתָּרַם לְפִי הַשֶּׁמֶן! בְּדוֹן עָבִיד בֵּן, זְמַן חוֹרֶן לֹא עָבִיד בֵּן. וְלֹא עוֹד, אֶלָּא דְּחַבְרֵיהּ חֲמֵי לֵיהּ, וְאוֹמֵר: זֶה מִתְבַּזֵּין לְרַבּוֹת, וַאֲנִי אֵינִי מִתְבַּזֵּין לְרַבּוֹת.

חִזְקִיָּה אָמַר: לֹא אָמְרוּ אֶלָּא זֵיתִים עַל שֶׁמֶן וַעֲנָבִים עַל הַיַּיִן, הָא שְׁאָר כָּל הַדְּבָרִים – לֹא.

אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: לָא שַׁנְיָיא הִיא, אֶלָּא זֵיתִים עַל שֶׁמֶן, וַעֲנָבִים עַל הַיַּיִן, הָא שְׁאָר כָּל הַדְּבָרִים – לֹא.

[דף ה' ע"ב]

חַבְרַיָּיא בְּשֵׁם רַבִּי יוֹחָנָן: וְאַפִּילּוּ עַל אֲתַר. רַבִּי חֲנַנְיָא, רַבִּי אִימִי בְּשֵׁם רַבִּי יוֹחָנָן: דִּבְרֵי בֵּית שַׁמַּאי נֶעֱשָׂה כְּאוֹמֵר: "חֲרֵי זוֹ תְּרוּמָה" עָלֶיהָ וְעַל שֶׁלְּמַטָּן.

רַבִּי חֲנַנְיָא סָבַר מֵימַר: בְּמִינוֹ. אָמַר לֵיהּ רַבִּי זְעִירָא: לֹא תִקַּבֵּל עָלֶיךָ בֵּן! מִכֵּיוָן שֶׁאָמַר "חֲרֵי זוֹ" – נִפְטַר מַה שֶּׁבְּיָדוֹ, וְהַשְּׁאָר – חוּלִין.

וְחוֹלִין פּוֹטְרִין אֶת הַטָּבֶל? אָמַר רַבִּי חֲנַנְיָא בְּרֵיהּ דְּרַבִּי חִלְּל: כְּאַחַת! מִכָּיוָן שֶׁאָמַר "הֲרֵי זוּ" – נִפְטַר מַה שֶּׁבְּיָדוֹ וְנִפְטַר מַה שֶּׁלְּמַטָּן.

אָמַר רַבִּי חֲנִינָא: נִרְאִין הַדְּבָרִים בִּתְרוּמָה גְּדוֹלָה שֶׁהִיא נִיטֶּלֶת מֵאוֹמֶד. אֲבָל בִּתְרוּמַת מַעֲשֵׂר – צְרִיכָה שֶׁתְּהֵא מְצוּמְצֶמֶת בְּמִידָה בְּמִשְׁקָל וּבְמִנְיָן.

תַּמָּן תָּנֵינָן: אֵין תּוֹרְמִין מִן הַטְּמֵאָה עַל הַטְּהוֹר. תָּנֵי בְּשֵׁם רַבִּי יוֹסֵי: וְאִם תָּרַם מִן הַטְּמֵאָה עַל הַטְּהוֹר, בֵּין בְּשׁוֹגֵג בֵּין בְּמֵזִיד – מַה שֶּׁעָשָׂה עָשׂוּי. מַה אָמַר רַבִּי יוֹסֵי הָכָא? וּמַה אִין תַּמָּן שֶׁכּוּלּוֹ הֶפְסֵד לַכֹּהֲנִים – אַתְּ אָמַר מַה שֶּׁעָשָׂה עָשׂוּי, הָכָא דְּאֵין כּוּלּוֹ הֶפְסֵד לַכֹּהֲנִים – לֹא כֹל שֶׁכֵּן! אַשְׁכַּח תָּנֵי בְּשֵׁם רַבִּי יוֹסֵי: אֵין תּוֹרְמִין זֵיתִים עַל שֶׁמֶן וְלֹא עֲנָבִים עַל יַיִן. וְאִם תָּרַם, בֵּית שַׁמַּאי אוֹמְרִים: תְּרוּמַת עַצְמָן בָּהֶן. וּבֵית הִלֵּל אוֹמְרִים: אֵין תְּרוּמָתָן תְּרוּמָה.

מְחַלְפָה שִׁיטָתֵיהּ דְּרַבִּי יוֹסֵי! תַּמָּן הוּא אָמַר: מַה שֶּׁעָשָׂה עָשׂוּי, וְכָא הוּא אָמַר: אֵין תְּרוּמָתָן תְּרוּמָה! תַּמָּן – טוּמְאָה אֵינָהּ מְצוּיָה, וְאֵין בְּנֵי אָדָם טוֹעִין לוֹמַר שֶׁתּוֹרְמִין וּמְעַשְּׂרִין מִזֶּה עַל זֶה. אֲבָל זֵיתִים עַל שֶׁמֶן וַעֲנָבִים עַל הַיַּיִן – מְצוּיִין הֵן, וְאִם אָמַר אַתְּ בֵּן, אַף הוּא סָבַר מֵימַר: שֶׁמּוּתָּר לְתָרוֹם זֵיתִים עַל שֶׁמֶן וַעֲנָבִים עַל הַיַּיִן.

[דף ו' ע"א]

הֲלָכָה ג'

מתני' אֵין תּוֹרְמִין מִן הַלֶּקֶט, וּמִן הַשִּׁכְחָה, וּמִן הַפֵּאָה, וּמִן הַהֶפְקֵר, וְלֹא מִמַּעֲשֵׂר רִאשׁוֹן שֶׁנִּטְּלָה תְּרוּמָתוֹ, וְלֹא מִמַּעֲשֵׂר שֵׁנִי וְהֶקְדֵּשׁ שֶׁנִּפְדּוּ.

וְלֹא מִן הַחִיּוּב עַל הַפְּטוּר, וְלֹא מִן הַפְּטוּר עַל הַחִיּוּב.

וְלֹא מִן הַתָּלוּשׁ עַל הַמְחוּבָּר, וְלֹא מִן הַמְחוּבָּר עַל הַתָּלוּשׁ. וְלֹא מִן הֶחָדָשׁ עַל הַיָּשָׁן, וְלֹא מִן הַיָּשָׁן עַל הֶחָדָשׁ.

וְלֹא מִפֵּירוֹת הָאָרֶץ עַל פֵּירוֹת חוּצָה לָאָרֶץ, וְלֹא מִפֵּירוֹת חוּצָה לָאָרֶץ עַל פֵּירוֹת הָאָרֶץ. וְאִם תָּרְמוּ – אֵין תְּרוּמָתָן תְּרוּמָה.

גמרא רַבִּי יוֹחָנָן בְּשֵׁם רַבִּי יַנַּאי: זֶה אֶחָד מִשְּׁלֹשָׁה מִקְרָיוֹת מְחֻוָּורִין בַּתּוֹרָה. **וּבָא הַלֵּוִי כִּי אֵין לוֹ חֵלֶק וְנַחֲלָה עִמָּךְ** (דברים יד, כט) מִמַּה שֶּׁיֵּשׁ לְךָ וְאֵין לוֹ – אַתְּ חַיָּיב לִיתֵּן לוֹ. יָצָא הֶכְבֵּר שֶׁיְּדֵדְ וְיָדוֹ שָׁוִין בּוֹ. הִיא לֶקֶט, הִיא שִׁכְחָה, הִיא פֵּיאָה, הִיא הֶפְקֵר.

וְלֹא כְּבַר תַּנְיֵית הֵן כּוּלְּהוֹן? כֵּן הִיא מַתְנִיתָא, וְלֹא מִפֵּירוֹת שֶׁהֵבִיאוּ שְׁלִישׁ עַל פֵּירוֹת שֶׁלֹּא הֵבִיאוּ שְׁלִישׁ. וְאִם תָּרַם – תְּרוּמָתוֹ תְּרוּמָה. עַל דַּעְתֵּיהּ דְּהָווְקָיָה – בְּמַהֲלוֹקֶת. עַל דַּעְתֵּיהּ דְּרַבִּי יוֹחָנָן – דִּבְרֵי הַכֹּל.

הֲלָכָה ד׳

מתני׳ חֲמִשָּׁה לֹא יִתְרוֹמוּ, וְאִם תָּרְמוּ – תְּרוּמָתָן תְּרוּמָה. הָאוֹיֵב, וְהַשִּׁכּוֹר, וְהֶעָרוֹם, וְהַסּוּמָא, וּבַעַל קֶרִי, לֹא יִתְרוֹמוּ. וְאִם תָּרְמוּ – תְּרוּמָתָן תְּרוּמָה.

אֵין תּוֹרְמִין לֹא בַּמִּדָּה, וְלֹא בַּמִּשְׁקָל, וְלֹא בַּמְּנָיָן. אֲבָל תּוֹרֵם הוּא אֶת הַמָּדוּד וְאֶת הַשָּׁקוּל וְאֶת הַמָּנוּי.

אֵין תּוֹרְמִין בַּסַּל וּבַקּוּפָּה שֶׁהֵן שֶׁל מִידָּה. אֲבָל תּוֹרֵם הוּא בָּהֶן חֶצְיָין אוֹ שְׁלִישָׁן. לֹא יִתְרוֹם בַּסְּאָה חֶצְיָיהּ שֶׁחֶצְיָיהּ מִידָּה.

גמרא יֵשׁ מֵהֶן מִפְּנֵי הַבְּרָכָה. וְיֵשׁ מֵהֶן שֶׁאֵין יְכוֹלִין לִתְרוֹם מִן הַמּוּבְחָר. הָאוֹיֵב וְהֶעָרוֹם וּבַעַל קֶרִי – מִפְּנֵי הַבְּרָכָה. הַסּוּמָא וְהַשִּׁכּוֹר – שֶׁאֵין יְכוֹלִין לִתְרוֹם מִן הַמּוּבְחָר.

אַבָּא בַּר רַב הוּנָא אָמַר: שָׁתוּי – אַל יִתְפַּלֵּל, וְאִם הִתְפַּלֵּל – תְּפִילָּתוֹ תַּחֲנוּנִים. שִׁיכּוֹר – אַל יִתְפַּלֵּל, וְאִם הִתְפַּלֵּל – תְּפִילָּתוֹ גְּידוּפִין. אֵיזוֹ שָׁתוּי? כָּל שֶׁשָּׁתָה רְבִיעִית. שִׁיכּוֹר? שֶׁשָּׁתָה יוֹתֵר.

[דף ו׳ ע״ב]

תַּמָּן אָמְרִי: כֹּל שֶׁאֵינוֹ יָכוֹל לְדַבֵּר לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ. רַבִּי זְעֵירָא בָּעֵי קוֹמֵי רַבִּי אִיסִי: שִׁיכּוֹר מַהוּ שֶׁיְּבָרֵךְ? אָמַר לֵיהּ: **וְאָכַלְתָּ וְשָׂבָעְתָּ וּבֵרַכְתָּ.** וַאֲפִילּוּ מְדוּמְדָּם. לֹא צוֹרְכָה דְּלָא, מַהוּ שֶׁיִּקְרָא שְׁמַע? אָמַר אַבָּא בַּר אָבִין: חַד חָסִיד שָׁאַל לְאֵלִיָּהוּ זָכוּר לְטוֹב, עָרוֹם מַהוּ שֶׁיִּקְרָא שְׁמַע. אָמַר לֵיהּ: **וְלֹא יִרְאֶה בְךָ עֶרְוַת דָּבָר** – עֶרְוַת דִּיבּוּר. תְּנֵי חִזְקִיָּה: בֵּין לִקְרוֹת, בֵּין לְבָרֵךְ.

תַּמָּן תָּנֵינָן: הַמּוֹנֶה – מְשׁוּבָּח, וְהַמּוֹדֵד – מְשׁוּבָּח הֵימֶינּוּ, וְהַשּׁוֹקֵל – מְשׁוּבָּח מִשְּׁנֵיהֶן. וְכָא אַתְּ אָמַר כֵּן! אָמַר רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי: כָּאן – בִּתְרוּמָה גְּדוֹלָה. כָּאן – בִּתְרוּמַת מַעֲשֵׂר.

וְתָנֵי בֵּן: אֶלְעָזָר בֶּן גּוֹמֶל אוֹמֵר: מִנַּיִן שֶׁאֵין תּוֹרְמִין לֹא בְּמִידָּה וְלֹא בְּמִשְׁקָל וְלֹא בְּמִנְיָן? תַּלְמוּד לוֹמַר: **וְנֶחְשַׁב לָכֶם תְּרוּמַתְכֶם.** בְּמַחֲשָׁבָה אַתְּ תּוֹרֵם, וְאֵין אַתְּ תּוֹרֵם בְּמִידָּה וּבְמִשְׁקָל וּבְמִנְיָן. מַה תְּרוּמָה גְּדוֹלָה – בְּמַחֲשָׁבָה, אַף תְּרוּמַת מַעֲשֵׂר – בְּמַחֲשָׁבָה.

וְהָא תָּנֵינָן: אֲבָל תּוֹרֵם הוּא אֶת הַמָּדוּד וְאֶת הַשָּׁקוּל וְאֶת הַמָּנוּי! אָמַר רַבִּי לְעָזָר: בֵּינִי מַתְנִיתָא, מוֹדֶד אָדָם אֶת טִבְלוֹ וּמַכְנִיסוֹ לְתוֹךְ בֵּיתוֹ, וּבִלְבַד שֶׁלֹּא יִתְרוֹם בְּמִידָּה. שׁוֹקֵל אָדָם אֶת טִבְלוֹ וּמַכְנִיסוֹ לְתוֹךְ בֵּיתוֹ, וּבִלְבַד שֶׁלֹּא יִתְרוֹם בַּמִּשְׁקָל. מוֹנֶה הוּא אָדָם אֶת טִבְלוֹ וּמַכְנִיסוֹ לְתוֹךְ בֵּיתוֹ, וּבִלְבַד שֶׁלֹּא יִתְרוֹם בְּמִנְיָן.

[דף ז' ע"א]

הֲלָכָה ה' מתני' אֵין תּוֹרְמִין שָׁמָן עַל זֵיתִים הַנִּכְתָּשִׁין. וְלֹא יַיִן עַל עֲנָבִים הַנִּדְרָכוֹת. וְאִם תָּרַם – תְּרוּמָתוֹ תְּרוּמָה, וַיְחַזּוֹר וְיִתְרוֹם. הָרִאשׁוֹנָה – מְדַמַּעַת בִּפְנֵי עַצְמָהּ וְחַיָּבִים עָלֶיהָ חוֹמֶשׁ, אֲבָל לֹא שְׁנִיָּה. וְתוֹרְמִין שָׁמָן עַל זֵיתִים הַנִּכְבָּשִׁים, וְיַיִן עַל עֲנָבִים לַעֲשׂוֹתָן צִימּוּקִין.

מִי שֶׁתָּרַם שָׁמָן עַל זֵיתִים לַאֲבִילָה, וְזֵיתִים עַל זֵיתִים לַאֲבִילָה, וְיַיִן עַל עֲנָבִים לַאֲבִילָה, וַעֲנָבִים עַל עֲנָבִים לַאֲבִילָה, וְנִמְלַךְ לְדוֹרְכָן – אֵין צָרִיךְ לְתָרֵם.

אֵין תּוֹרְמִין מִדָּבָר שֶׁנִּגְמְרָה מְלַאכְתּוֹ עַל דָּבָר שֶׁלֹּא נִגְמְרָה מְלַאכְתּוֹ, וְלֹא מִדָּבָר שֶׁלֹּא נִגְמְרָה מְלַאכְתּוֹ עַל דָּבָר שֶׁנִּגְמְרָה מְלַאכְתּוֹ, וְלֹא מִדָּבָר שֶׁלֹּא נִגְמְרָה מְלַאכְתּוֹ עַל דָּבָר שֶׁלֹּא נִגְמְרָה מְלַאכְתּוֹ. וְאִם תָּרַם – תְּרוּמָתָן תְּרוּמָה.

גמרא תַּפְתָּן תָּנֵינָן: אֵין תּוֹרְמִין מִדָּבָר שֶׁנִּגְמְרָה מְלַאכְתּוֹ עַל דָּבָר שֶׁלֹּא נִגְמְרָה מְלַאכְתּוֹ וְכוּ'. וְכָא אַתְּ אָמַר הָכֵן! רַבִּי אִילָא בְּשֵׁם רַבִּי יוֹחָנָן: מִפְּנֵי גָּדֵר מֵי חַטָּאת, שֶׁלֹּא יְהוּ מֵי חַטָּאת בְּטֵלִין. מִי חָמִיר? גֵּזֶל הַשֵּׁבֶט, אוֹ גָּדֵר מֵי חַטָּאת? נִשְׁמְעִינָא מִן הָדָא: זֵיתִין עַל זֵיתִין וְהוּא עָתִיד לְכוֹתְשָׁן, עֲנָבִים עַל עֲנָבִים וְהוּא עָתִיד לְדוֹרְכָן – תְּרוּמָה וַיְחַזּוֹר וְיִתְרוֹם. הֲרֵי יֵשׁ כָּאן גֵּזֶל הַשֵּׁבֶט וְגָדֵר מֵי חַטָּאת. וְתָנֵי עָלָהּ: תְּרוּמָה וַיְחַזּוֹר וְיִתְרוֹם! הָדָא אָמְרָה: שֶׁגָּדֵר מֵי חַטָּאת – חָמִיר מִגֵּזֶל הַשֵּׁבֶט.

מַה אָמַר רַבִּי יוֹסֵי הָכָא? וּמַה אִין רַבִּי מֵאִיר דְּמֵיקֵל בְּגֵזֶל הַשֵּׁבֶט – מַחְמִיר בְּגָדֵר מֵי חַטָּאת, רַבִּי יוֹסֵי דְּמַחְמִיר בְּגֵזֶל הַשֵּׁבֶט – לֹא כֹל שֶׁכֵּן דּוּ מַחְמִיר בְּגָדֵר מֵי חַטָּאת! אַשְׁכַּח תָּנֵי בְּשֵׁם רַבִּי יוֹסֵי: אֵין תּוֹרְמִין זֵיתִים עַל שֶׁמֶן, וְלֹא עֲנָבִים עַל יַיִן, וְאִם תָּרַם – תְּרוּמָתוֹ תְּרוּמָה וְאֵין צָרִיךְ לְתָרֵם שְׁנִיָּה; דִּבְרֵי רַבִּי מֵאִיר. רַבִּי יוֹסֵי אוֹמֵר, בֵּית שַׁמַּאי אוֹמְרִים: תּוֹרְמִין. וּבֵית הִלֵּל אוֹמְרִים: אֵין תּוֹרְמִין. הַכֹּל מוֹדִים, שֶׁאִם תָּרַם – שֶׁאֵין צָרִיךְ לְתָרֵם שְׁנִיָּה.

[דף ז' ע"ב]

הֲוֵי רַעְיוֹן, רַבִּי מֵאִיר מֵיקֵל בְּגֵזֶל הַשֵּׁבֶט, וּמַחְמִיר בְּגָדֵר מֵי חַטָּאת. רַבִּי יוֹסֵי מַחְמִיר בְּגֵזֶל הַשֵּׁבֶט, וּמֵיקֵל בְּגָדֵר מֵי חַטָּאת.

תַּפְתָּן תָּנֵינָן: רַבִּי יוֹסֵי אָמַר: שִׁשָּׁה דְּבָרִים מִקּוּלֵי בֵּית שַׁמַּאי וּמֵחוּמְרֵי בֵּית הִלֵּל. הָעוֹף עוֹלֶה עַל הַשּׁוּלְחָן עִם הַגְּבִינָה וְאֵינוֹ נֶאֱכָל; כְּדִבְרֵי בֵּית שַׁמַּאי. וּבֵית הִלֵּל אוֹמְרִים: לֹא עוֹלֶה וְלֹא נֶאֱכָל. תּוֹרְמִין זֵיתִים עַל שֶׁמֶן, וַעֲנָבִים עַל יַיִן; כְּדִבְרֵי בֵּית שַׁמַּאי. וּבֵית הִלֵּל אוֹמְרִים: אֵין תּוֹרְמִין. אָמַר רַבִּי מָנָא: לֵית כָּאן זֵיתִים עַל שֶׁמֶן, אֶלָּא שֶׁמֶן עַל זֵיתִים. דְּהִיא – דְּרַבִּי יוֹסֵי. דְּרַבִּי יוֹסֵי אָמַר: תְּרוּמָה וַיְחַזּוֹר וְיִתְרוֹם – כְּשֶׁאֵין הָרִאשׁוֹנָה קַיֶּמֶת. אֲבָל אִם הָרִאשׁוֹנָה קַיֶּמֶת – קוֹרֵא לָהּ שֵׁם וְדַיּוֹ.

תָּנֵי: שְׁנָיָיה לֹא תֵּאָכֵל עַד שֶׁיּוֹצִיא עָלֶיהָ תְּרוּמָה וּמַעֲשְׂרוֹת רִאשׁוֹנָה. מַה הִיא? מִן מַה דְּתָנֵי: חָזַר וְעָשָׂה זֵיתִים רִאשׁוֹנִים שָׁמָּן, וַעֲנָבִים יַיִן – קוֹרֵא שֵׁם וְאֵין צָרִיךְ לְתָרוֹם שְׁנִיָּיה.

[דף ח' ע"א]

הָדָא אָמְרָה: שֶׁהוּא צָרִיךְ לְקָרוֹת שֵׁם לְמַעֲשְׂרוֹתָיו.

תָּנֵינַן דְּבַתְרָהּ: אֵין תּוֹרְמִין מִדָּבָר שֶׁנִּגְמְרָה מְלַאכְתּוֹ עַל דָּבָר שֶׁלֹּא נִגְמְרָה מְלַאכְתּוֹ. וְהָכָא לְשֶׁעָבַר. הָא לְכַתְּחִילָּה – לֹא. וְכָא – אֲפִילּוּ לְכַתְּחִילָּה! אֵין תֵּימַר שַׁנְיָיא הִיא מִדָּבָר שֶׁנִּגְמְרָה מְלַאכְתּוֹ, הָא תָּנֵינַן: הַפֶּרֶד וְהַצְּמוּקִים וְהֶחָרוּבִין – מְשַׁיְּעַמִּיד עֲרֵימָה. רַבִּי יוֹסֵי בֶּן יוֹסֵי בְּשֵׁם רַבִּי יִצְחָק בֶּן לְעָזָר: אֵין לְךָ אָסוּר מִדָּבָר שֶׁנִּגְמְרָה מְלַאכְתּוֹ עַל דָּבָר שֶׁלֹּא נִגְמְרָה מְלַאכְתּוֹ אֶלָּא גּוֹרֶן וְיֶקֶב בִּלְבַד.

לְפִי מַה הוּא תּוֹרֵם? לְפִי שַׁמְנָן אוֹ לְפִי אוֹכְלָן? אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: אַיְיתֵיתֵהּ מִדְּחִילְפַּיי. רַבִּי אוֹמֵר: לְפִי שַׁמְנָן. רַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר: לְפִי אוֹכְלָן. אֲבָל לֹא עַל גַּרְעִינֵיהוֹן. הַכֹּל מוֹדִים בִּכְלוֹסְטִין – שֶׁהֵן תּוֹרְמִין לְפִי אוֹכְלָן, אֲבָל לֹא עַל גַּרְעִינֵיהֶן.

חֲנִנְיָה בָּעֵי: וְאַף לְעִנְיַן שַׁבָּת כֵּן? אַשְׁכַּח תָּנֵי, רַבִּי אוֹמֵר: בִּרְבִיעִית. רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר: כִּגְרוֹגָרוֹת.

אָמַר רַבִּי חֲנִנְיָה בְּשֵׁם רַבִּי הִלֵּל: וְאַף אֲנַן נַמִי תָּנֵינַן הָדָא, דְּמִסַּייַע לְהָדָא דְּתָנֵי רַבִּי הוֹשַׁעְיָא: זֵיתִים עַל זֵיתִים וְהוּא עָתִיד לְכוֹתְשָׁן, עֲנָבִים עַל עֲנָבִים וְהוּא עָתִיד לְדוֹרְכָן – תְּרוּמָה וַיְחַזּוֹר וְיִתְרוֹם. וְתָנֵינַן: מִי שֶׁתָּרַם שָׁמָן עַל זֵיתִים לַאֲכִילָה. זֵיתִים עַל זֵיתִים לַאֲכִילָה. יַיִן עַל עֲנָבִים לַאֲכִילָה. וַעֲנָבִים עַל עֲנָבִים לַאֲכִילָה. וְנִמְלַךְ לְדוֹרְכָן – אֵינוֹ צָרִיךְ לַחֲזוֹר וְלִתְרוֹם. מִפְּנֵי שֶׁנִּמְלַךְ. הָא לֹא נִמְלַךְ – תְּרוּמָה וַיְחַזּוֹר וְיִתְרוֹם.

רַבִּי אֵימִי בְּשֵׁם רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן לָקִישׁ: **וְנֶחְשַׁב לָכֶם תְּרוּמַתְכֶם כַּדָּגָן מִן הַגֹּרֶן.** מִמַּה שֶׁהוּא מְצַוֶּה אֶת בְּנֵי לֵוִי לִתְרוֹם מִן הַגְּמוּר. הָדָא אָמְרָה: שֶׁאִם נָתַן לוֹ שְׁבָלִים – מַעֲשְׂרוֹתָיו מַעֲשֵׂר[5].

חִייָא בַּר אַדָּא בְּשֵׁם רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן לָקִישׁ: מַעֲשֵׂר רִאשׁוֹן שֶׁהִקְדִּימוֹ בְּשִׁיבָּלִין – אָסוּר לוֹכַל מִמֶּנּוּ עֲרַאי. וּמַה טַעַם? **אֶת**

[דף ח' ע"ב]

קָדְשֵׁי בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לֹא תְחַלְּלוּ וְלֹא תָמוּתוּ.

מַהוּ שֶׁיְּלַקֵּט עַל טִבְלוֹ דִּבַּר תּוֹרָה? רַבִּי אָשִׁיאָן בְּשֵׁם רַבִּי יוֹנָה: מַתְנִיתָא אָמְרָה בֵּן! אֵין לוֹקְטִין עַל טִבְלוֹ דִּבַּר תּוֹרָה. דְּתָנֵינַן תַּמָּן: תְּרוּמַת מַעֲשֵׂר – שֶׁוֶה לַבִּיכּוּרִים בִּשְׁנֵי דְּרָכִים, וְלִתְרוּמָה בִּשְׁנֵי

[5] כן הוא גירסת הגר"א.

דְּרָכִים. נִיטֶּלֶת מִן הַטָּהוֹר עַל הַטָּמֵא, וְשֶׁלֹּא מִן הַמּוּקָף – כַּבִּיכּוּרִים. וְאוֹסֶרֶת מִן הַגּוֹרֶן, וְיֵשׁ לָהּ שִׁיעוּר – כִּתְרוּמָה. אִית לָךְ מֵימַר: אוֹסֶרֶת מִן הַגּוֹרֶן? לֹא, לְאַחַר מֵירוּחַ. הָדָא אָמְרָה: שֶׁאֵין לוֹקִין עַל טִבְלוֹ דִּבַר תּוֹרָה.

הַדְרָן עָלָךְ חֲמִשָּׁה לֹא יִתְרוֹמוּ

פֶּרֶק שֵׁנִי

הֲלָכָה א' מתני' אֵין תּוֹרְמִין מִן הַטָּהוֹר עַל הַטָּמֵא. וְאִם תָּרְמוּ – תְּרוּמָתָן תְּרוּמָה. בֶּאֱמֶת אָמְרוּ: הָעִיגּוּל שֶׁל דְּבֵילָה שֶׁנִּטְמָא מִקְצָתוֹ – תּוֹרֵם מִן הַטָּהוֹר שֶׁיֵּשׁ בּוֹ עַל הַטָּמֵא שֶׁיֵּשׁ בּוֹ. וְכֵן אֲגוּדָּה שֶׁל יָרָק, וְכֵן עֲרֵמָה.

הָיוּ שְׁנֵי עִיגּוּלִים, שְׁנֵי אֲגוּדּוֹת, שְׁתֵּי עֲרֵימוֹת, אַחַת טְהוֹרָה וְאַחַת טְמֵאָה – לֹא יִתְרוֹם מִזֶּה עַל זֶה. רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר: תּוֹרְמִין מִן הַטָּהוֹר עַל הַטָּמֵא.

אֵין תּוֹרְמִין מִן הַטָּמֵא עַל הַטָּהוֹר. וְאִם תָּרַם, שׁוֹגֵג – תְּרוּמָתוֹ תְּרוּמָה. מֵזִיד – לֹא עָשָׂה כְּלוּם. וְכֵן בֶּן לֵוִי שֶׁהָיָה לוֹ מַעֲשֵׂר טָבֶל הָיָה מַפְרִישׁ עָלָיו וְהוֹלֵךְ, שׁוֹגֵג – מַה שֶּׁעָשָׂה עָשׂוּי. מֵזִיד – לֹא עָשָׂה וְלֹא כְּלוּם. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: אִם הָיָה יוֹדֵעַ בּוֹ מִתְּחִילָּה, אַף עַל פִּי שֶׁהוּא שׁוֹגֵג – לֹא עָשָׂה וְלֹא כְּלוּם.

הַמַּטְבִּיל כֵּלִים בַּשַּׁבָּת, בְּשׁוֹגֵג – יִשְׁתַּמֵּשׁ בָּהֶן. וּמֵזִיד – לֹא יִשְׁתַּמֵּשׁ בָּהֶן.

הַמְעַשֵּׂר וְהַמְכַשֵּׁל בַּשַּׁבָּת, בְּשׁוֹגֵג – יֹאכַל. מֵזִיד – לֹא יֹאכַל. הַנּוֹטֵעַ בַּשַּׁבָּת, שׁוֹגֵג – יִקַּיִּם. מֵזִיד – יַעֲקוֹר. וּבַשְּׁבִיעִית, בֵּין שׁוֹגֵג בֵּין מֵזִיד – יַעֲקוֹר.

גמרא אֵין תּוֹרְמִין מִן הַטָּהוֹר כו'. רַבִּי יוֹחָנָן בְּשֵׁם רַבִּי יַנַּאי: **וְנֶחְשַׁב לָכֶם תְּרוּמַתְכֶם כַּדָּגָן מִן הַגֹּרֶן וְכַמְּלֵאָה מִן הַיֶּקֶב.** מַה יֶּקֶב אֶפְשָׁר שֶׁיְּהֵא מְקֻצָּתוֹ טָמֵא וּמְקֻצָּתוֹ טָהוֹר?! וְזֶה אַף עַל פִּי שֶׁאֶפְשָׁר, לְמֵידִין אֶפְשָׁר מִשֶּׁאִי אֶפְשָׁר.

מֵעַתָּה, לֹא יְהֵא תְּרוּמָתוֹ תְּרוּמָה! **מִמֶּנּוּ** כְּתִיב.

כָּל הַדְּבָרִים – לְמֵידִין וּמְלַמְּדִין. תְּרוּמַת מַעֲשֵׂר – הִיא מְלַמֶּדֶת וְאֵינָהּ לְמֵידָה. תְּרוּמַת מַעֲשֵׂר לִיתְּדָה עַל תְּרוּמָה גְּדוֹלָה שֶׁלֹּא תְּהֵא נִיטֶּלֶת מִן הַטָּהוֹר עַל הַטָּמֵא, וְהִיא נִיטֶּלֶת מִן הַטָּהוֹר עַל הַטָּמֵא. מְנַיִין? רַבִּי יוֹסֵי בְּשֵׁם חִזְקִיָּה, רַבִּי יוֹנָה בְּשֵׁם רַבִּי יַנַּאי: **וּנְתַתֶּם מִמֶּנּוּ אֶת תְּרוּמַת ה' לְאַהֲרֹן הַכֹּהֵן.** עֲשֵׂה שֶׁנִּתָּנוּ לְאַהֲרֹן הַכֹּהֵן בִּכְהוּנָתוֹ.

כָּהֲנָא אָמַר **מִכָּל חֶלְבּוֹ אֶת מִקְדְּשׁוֹ מִמֶּנּוּ** – טוֹל מִן הַמְקוּדָּשׁ שֶׁבּוֹ.

תְּרוּמַת מַעֲשֵׂר לִיפְתָּה עַל תְּרוּמָה גְּדוֹלָה שֶׁהִיא נִיטֶּלֶת מִן הַמּוּקָף וְהִיא נִיטֶּלֶת שֶׁלֹּא מִן הַמּוּקָף. מִנַּיִן שֶׁתְּרוּמַת מַעֲשֵׂר נִיטֶּלֶת שֶׁלֹּא מִן הַמּוּקָף?

[דף ט' ע"א]

מִכֹּל מַעֲשְׂרוֹתֵיכֶם – אֶחָד בִּיהוּדָה וְאֶחָד בַּגָּלִיל.

תְּרוּמַת מַעֲשֵׂר לִיפְתָּה עַל תְּרוּמָה גְּדוֹלָה – שֶׁלֹּא תְהֵא נִיטֶּלֶת אֶלָּא מִן הַגָּמוּר. וְאַף הִיא נִיטֶּלֶת מִן הַגָּמוּר. תְּרוּמַת מַעֲשֵׂר נִיטֶּלֶת מִן הַטָּהוֹר עַל הַטָּהוֹר, וּמִן הַטָּמֵא עַל הַטָּמֵא. מִן הַטָּהוֹר עַל הַטָּמֵא, וְאֵינָהּ נִיטֶּלֶת מִן הַטָּמֵא עַל הַטָּהוֹר.

רַבִּי נְחֶמְיָה אוֹמֵר: כְּשֵׁם שֶׁאֵינָהּ נִיטֶּלֶת מִן הַטָּמֵא עַל הַטָּהוֹר – כָּךְ אֵינָהּ נִיטֶּלֶת מִן הַטָּמֵא עַל הַטָּמֵא. וּמוֹדֶה רַבִּי נְחֶמְיָה בִּדְמַיי.

עַד כְּדוֹן בְּשֶׁהָיָה לוֹ מֵאוֹתוֹ הַמִּין. לֹא הָיָה לוֹ מֵאוֹתוֹ הַמִּין? נִשְׁמְעִינָא מִן הָדָא: רַבִּי חֲנִינָא עַנְתּוּנָא סָלַק עִם רַבִּי וְעֵירָה לַחֲמַת גְּרַר. זְבַן לֵיהּ קְלוּסְקִין. בָּעֵי מְתַקְנָא מִיּוֹם לְחַבְרֵיהּ. אָמַר לֵיהּ: לֵית אֲנַן צְרִיכִין חָשְׁשִׁין לִיחִידָאֵי! אִית לָךְ מֵימַר כְּשֶׁהָיָה לוֹ מֵאוֹתוֹ הַמִּין?!

בֶּאֱמֶת. אָמַר רַבִּי לְעָזָר: כָּל מָקוֹם שֶׁשָּׁנִינוּ "בֶּאֱמֶת" – הֲלָכָה לְמֹשֶׁה מִסִּינַי.

עִיגּוּל שֶׁל דְּבֵילָה שֶׁנִּטְמָא מִקְצָתוֹ. מִכֵּיוָן שֶׁנִּטְמָא מִקְצָתוֹ, אֵין כּוּלּוֹ טָמֵא בְּמַהוּבָּר? בְּמֵי פֵּירוֹת הִיא מַתְנִיתָא.

וְאֵין סוֹפוֹ לֵיחָלֵק וְלַעֲשׂוֹתוֹ שְׁנַיִם? תִּיפָּתֵר, שֶׁקָּרָא לָהּ שֵׁם בְּמַהוּבָּר.

וְכֵן אֲגוּדָה שֶׁל יָרָק. מַתְנִיתִין שֶׁנִּטְמֵאת וְעוֹדָהּ אֲגוּדָה. אֲבָל נִטְמֵאת קְלָחִין וַאֲגָדָן – לָא בְּדָא. וְאֵין סוֹפָהּ לֵיחָלֵק וְלֵעָשׂוֹת שְׁתַּיִם? תִּיפָּתֵר שֶׁקָּרָא לָהּ שֵׁם בְּמַהוּבָּר. אֶגֶד שֶׁנִּטְמָא וְהִתִּירוֹ וַאֲגָדוֹ מַהוּ?

וְלִיתְנֵי "עִיגּוּל" וְלֹא לִיתְנֵי "אֲגוּדָה". נִיתְנֵי "אֲגוּדָה" וְלֹא לִיתְנֵי "עֲרֵימָה"!

אִילּוּ תָנֵינַן "עִיגּוּל" וְלָא תָנֵינַן "אֲגוּדָה", הֲוֵינַן אָמְרִין: "עִיגּוּל" שֶׁכּוּלּוֹ גּוּף אֶחָד – תּוֹרֵם. "אֲגוּדָה" שֶׁאֵין כּוּלָּהּ גּוּף אַחַת – אֵינוֹ תּוֹרֵם. הֲוֵי, צוֹרְכָה מִיתְנֵי "אֲגוּדָה".

וְאִילּוּ תָנֵינַן "אֲגוּדָה" וְלָא תָנֵינַן "עֲרֵימָה", הֲוֵינַן אָמְרִין: "אֲגוּדָה" שֶׁכּוּלָּהּ תְּפוּשָׂה אַחַת – תּוֹרֵם. "עֲרֵימָה" שֶׁאֵין כּוּלָּהּ תְּפוּשָׂה אַחַת – אֵינוֹ תּוֹרֵם. הֲוֵי, צוֹרְכָה מִיתְנֵי "עִיגּוּל" וְצוֹרְכָה מִיתְנֵי "אֲגוּדָה" וְצוֹרְכָה מִיתְנֵי "עֲרֵימָה".

מִכֵּיוָן דְּתָנֵינַן: הָיוּ שְׁנֵי עִיגּוּלִין וּשְׁתֵּי אֲגוּדוֹת וּשְׁתֵּי עֲרֵימוֹת, מַה צוֹרְכָה דְּהַהִיא דְּמַר רַבִּי יוֹחָנָן בְּשֵׁם רַבִּי יַנַּאי: **וְנֶחְשַׁב לָכֶם תְּרוּמַתְכֶם כַּדָּגָן וְגוֹ'**

[דף ט' ע"ב]

אָמַר רַבִּי חִייָה בַּר אַדָּא: בַּעֲרֵימָה שֶׁל קִישׁוּאִין וּדְלוּעִין הִיא מַתְנִיתָא.

הָיוּ שְׁנֵי עִיגּוּלִין, אֶחָד מִקְצָתוֹ טָמֵא, וְאֶחָד מִקְצָתוֹ טָהוֹר, מַהוּ שֶׁיִּתְרוֹם מִזֶּה עַל זֶה? יֵיבָא כְּהָדָא: הָיוּ לְפָנָיו שְׁנֵי בָּרִיים, אֶחָד הִפְרִישׁ מִמֶּנּוּ מִקְצַת תְּרוּמוֹת וּמַעֲשְׂרוֹת, וְאֶחָד הִפְרִישׁ מִמֶּנּוּ מִקְצָת תְּרוּמוֹת וּמַעֲשְׂרוֹת מַהוּ שֶׁיִּתְרוֹם מִזֶּה עַל זֶה?

תַּלְמִידוֹ דְּרַבִּי חִייָא רוּפָּה שְׁאָלוֹן לְרַבִּי חִייָא רוּפָּה, וְאָמַר לוֹן: **הַכְּסִיל חֹבֵק אֶת יָדָיו וְאֹכֵל אֶת בְּשָׂרוֹ** (קהלת ד, ה).

רַבִּי לְעָזָר בְּשֵׁם רַבִּי חִייָא רַבָּה: אֵין תּוֹרְמִין וּמְעַשְּׂרִין מִזֶּה עַל זֶה.

חֲרֵי שֶׁהֵבִיא מִינִין הָרַבֵּה בְּקוּפָּה, וּכְרוּב מִלְּמַעְלָן וּכְרוּב מִלְּמַטָּן, וְדָבָר אַחֵר בָּאֶמְצַע – אֵין תּוֹרְמִין וְלֹא מְעַשְּׂרִין מִזֶּה עַל זֶה. הָדָא דְּתֵימָא בְּשֶׁאֵין שָׁם חָלָל. אֲבָל אִם יֵשׁ שָׁם חָלָל – תּוֹרְמִין וּמְעַשְּׂרִין מִזֶּה עַל זֶה.

כָּל בֵּית הַגִּיתּוֹת – אֶחָד. כָּל בֵּית הַגְּרָנוֹת – אֶחָד. תָּנֵי, אָמַר רַבִּי יוּדָה: וְהוּא שֶׁתְּהֵא תּוֹפֶסֶת הַגּוֹרֶן בָּאֶמְצַע. עַד כְּדוֹן חִיטִּין. אֲפִילּוּ קֶשׁ? וַאֲפִילּוּ תֶּבֶן? רַבִּי חַגַּיי בָּעֵי קוֹמֵי רַבִּי יוֹסֵי: הָיָה טָמֵא בָּאֶמְצַע? אָמַר לֵיהּ: וְהֵיינוּ נוֹשׁוֹף.

חַבְרַיָּא בָּעוֹן קוֹמֵי רַבִּי יוֹסֵי: הָיְתָה מַפָּה בָּאֶמְצַע? אָמַר לוֹן: וְהֵיינוּ חֲמִשָּׁה שַׁקִּין בַּגּוֹרֶן! דְּתָנֵי: חֲמִשָּׁה שַׁקִּין בַּגּוֹרֶן –

[דף י' ע"א]

תּוֹרְמִין וּמְעַשְּׂרִין מִזֶּה עַל זֶה. תָּנֵי, רַבִּי אִילָעַאי אוֹמֵר מִשּׁוּם רַבִּי לְעָזָר: תּוֹרְמִין מִן הַטָּהוֹר עַל הַטָּמֵא בַּלַּח. כֵּיצַד? כָּבַשׁ זֵיתִים בְּטוּמְאָה וְהוּא רוֹצֶה לְתוֹרְמָן בְּטָהֳרָה – מֵבִיא מַשְׁפֵּךְ שֶׁאֵין בְּפִיו כַּבֵּיצָה וּמְמַלֵּא אוֹתוֹ זֵיתִים, וְנוֹתְנוֹ עַל פִּי חָבִית, וְנִמְצָא תּוֹרֵם מִן הַמּוּקָף.

לָמָּה לִי פָּחוֹת מִכַּבֵּיצָה, אֲפִילּוּ כַּבֵּיצָה? לֹא פֵּירוּרִין אֵינוֹן?! שֶׁלֹּא יְטַמֵּא זֵיתִים הָרַבֵּה.

אָמְרוּ לוֹ: אֵין לְךָ כָּל לַח קָרוּי לַח, אֶלָּא יַיִן וְשֶׁמֶן בִּלְבָד.

הֵיאַךְ עֲבִידָה? קוֹרָה אַחַת לִשְׁנֵי בוֹרוֹת. שְׁנֵי קוֹרוֹת לְבוֹר אֶחָד. נִיחָא קוֹרָה אַחַת לִשְׁנֵי בוֹרוֹת. אֶלָּא שְׁנֵי קוֹרוֹת לְבוֹר אֶחָד, לֹא מִתּוֹךְ שֶׁנִּטְמְאוּ מִקְצָתָן נִטְמְאוּ כּוּלָּן? רַבִּי לָא בְּשֵׁם רַבִּי לְעָזָר: תִּיפָּתֵר, שֶׁהָיָה בְּלִבּוֹ לַעֲשׂוֹתוֹ תְּפוּשָׂה אַחַת, וְנִמְלַךְ לַעֲשׂוֹתוֹ שְׁתֵּי תְּפוּסוֹת.

אָמַר רַבִּי יוֹסֵי בִּי רַבִּי בוֹן: הָדָא דְּתֵימַר, כְּשֶׁנִּטְמָא מִשֶּׁיִּשְׁלֶה וּמִשֶּׁיִּקָּפֶה שֶׁכְּבָר נִרְאוּ לְתוֹרְמָן בְּטָהֳרָה. אֲבָל אִם נִטְמָא עַד שֶׁלֹּא שִׁילָה וְעַד שֶׁלֹּא קִיפָּה – לָא בְּדָא.

תּוֹסֶפְתָּא

מַסֶּכֶת כֵּלִים קַמָּא פֶּרֶק שֵׁנִי

א. כְּלֵי נֶתֶר, בֵּית שַׁמַּאי אוֹמְרִים: מְטַמְּאִין מִתּוֹכָן וּמֵאֲוִירָן כִּכְלֵי חֶרֶשׂ, וּמֵאֲחוֹרֵיהֶן כִּכְלֵי שֶׁטַח. וּבֵית הִלֵּל אוֹמְרִין: כְּלֵי נֶתֶר הֲרֵי הֵן כִּכְלֵי חֶרֶשׂ לְכָל דָּבָר. רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן אֶלְעָזָר אוֹמֵר: בְּלָשׁוֹן אַחֶרֶת. בֵּית שַׁמַּאי אוֹמְרִים: מְטַמְּאִין בִּכְלֵי חֶרֶשׂ וּבִכְלֵי שֶׁטַח. וּבֵית הִלֵּל אוֹמְרִים: הֲרֵי הֵן כִּכְלֵי חֶרֶשׂ לְכָל דָּבָר. הַדֵּקִין שֶׁבִּכְלֵי חֶרֶשׂ - יוֹשְׁבִין שֶׁלֹּא מְסָמָּכִין, שְׁעוּרָן בִּכְדֵי סִיכַת קָטָן עַד לוֹג, לוֹג כְּלַמַּטָּה הֵימֶנּוּ. מִלּוֹג וְעַד סְאָה בְּרְבִיעִית סְאָה כְּלַמַּטָּה הֵימֶנּוּ מִסְּאָה, וְעַד סָאתַיִם כַּחֲצִי לוֹג סָאתַיִם כְּלַמַּטָּה הֵימֶנּוּ. מִסָּאתַיִם וְעַד שָׁלֹשׁ, וְעַד חָמֵשׁ סְאִין בְּלוֹג, וְחָמֵשׁ וּלְמַעְלָה כְּלַמַּטָּה הֵימֶנּוּ. רַבִּי עֲקִיבָה אוֹמֵר: מִלַּחְמִיּוֹת וְעַד חֲצָבִים גְּדוֹלִים בְּלוֹג. מִכָּאן וְאֵילָךְ בְּלוֹג. נִשְׁתַּקְּעוּ דְּבָרִים וְלֹא נֶאֶמְרוּ. רַבִּי נְחֶמְיָה וְרַבִּי אֶלְיעֶזֶר בֶּן יַעֲקֹב אֶמְרוּ: חֲצָבִים גְּדוֹלִים. שְׁנֵי לוּגִין. הַפַּכִּין הַגְּלִילִין וְהַחֲבִיּוֹנוֹת שֶׁבִּיהוּדָה - יֵשׁ לָהֶן קַרְקָרוֹת[1] וְאֵין לָהֶן דְּפָנוֹת. הַסִּילוֹנוֹת[2] וְהַקַּרְמִיּוֹן שֶׁעָשָׂה בָּהֶן בֵּית קִבּוּל מַיִם, אוֹ צְרוֹרוֹת טְמֵאִין אוֹ לוּלָגִין פְּרוּסָה טְהוֹרָה מִגַּפָּפַת - הֲרֵי זוֹ טְמֵאָה. הַכִּסֵּא וְהַסַּפְסָל וְכָל מִדְרָס כְּלֵי חֶרֶס - טְהוֹרִין. רַבִּי יוֹסֵי אוֹמֵר: טְמֵאִים. לָגִין פְּרוּצָה - טְהוֹרָה. מְגַפָּפַת - טְמֵאָה. מַשְׁפֵּךְ שֶׁל מַתֶּכֶת, בֵּין שֶׁל בַּעֲלֵי בָּתִּים וּבֵין שֶׁל רוֹכְלִין וּמְגוּפַּת הַיּוֹצְרִין, אֶת שֶׁהוּא פּוֹתֵחַ בָּהּ - טְהוֹרָה, וְשֶׁהוּא גּוֹמֵר בָּהּ - טְמֵאָה. וְרַבִּי נְחֶמְיָה אָמַר: חִלּוּף הַדְּבָרִים. וְשֶׁל עֵץ

[1] שׁוּלֵי הַכְּלִי.

[2] צִנּוֹרוֹת.

[3] בְּמִשְׁנָיוֹת כֵּלִים (פֶּרֶק ב, מִשְׁנָה ה) הַגִּרְסָה הִיא: ״הָרוּנְקִי״. וּפֵרֵשׁ רַבִּי עוֹבַדְיָה בַּרְטְנוּרָא (וְכֵן בְּפֵרוּשׁ הַמִּשְׁנָיוֹת לְרַמְבַּ״ם): ״הַיְרָקוֹת לְאַחַר שֶׁנִּתְבַּשְּׁלוּ וּדְבוּקִים זֶה בָּזֶה וְנַעֲשִׂים גּוּף אֶחָד, נִקְרָאִים רוּנְקִי״.

הַשָּׁלֵם

וְשֶׁל עֵצֶם וְשֶׁל זְכוּכִית שֶׁל בַּעֲלֵי בָּתִּים - טְהוֹרִין, וְשֶׁל רוֹכְלִין - טְמֵאִים, מִפְּנֵי שֶׁהוּא כְּשֶׁל מִדָּה; דִּבְרֵי רַבִּי יְהוּדָה בֶּן בְּתֵירָה. וְרַבִּי עֲקִיבָה אוֹמֵר: מִפְּנֵי שֶׁהוּא מַטָּה עַל צִדּוֹ וּמֵרִיחַ בּוֹ לְלוֹקֵחַ. כְּסוּי כַּדֵּי יַיִן וְכַדֵּי שֶׁמֶן וְכְסוּי חֲבִיּוֹת וּנְיָרוֹת שֶׁמִּשְׁתַּמֵּשׁ בָּהֶן עֲרַאי וּמַשְׁלִיכָן - טְהוֹרִין. וְאִם הִתְקִינוּ לְתַשְׁמִישׁ - טְמֵאִין. כְּסוּי אִלְפָּס, בִּזְמַן שֶׁנָּקוּב וְיֵשׁ לוֹ חֲדוּד - טָהוֹר, וְאֵין לוֹ חֲדוּד - טָמֵא, מִפְּנֵי שֶׁמְּסַנֶּנֶת לְתוֹכוֹ אֶת הַיָּרָק. רַבִּי אֶלְעָזָר בְּרַבִּי צָדוֹק אוֹמֵר: מִפְּנֵי שֶׁהוֹפְכָהּ עָלָיו אֶת הָרוֹקֶמָה[3]. זֶה הַכְּלָל: כָּל הַמְּשַׁמֵּשׁ כְּפוּי בִּכְלִי חֶרֶס - טָהוֹר.

ב. גִּסְטְרָא שֶׁנִּסְדְּקָה בַּכִּבְשָׁן, כֵּיצַד מְשַׁעֲרִין אוֹתָהּ? אִם הָיוּ שִׁבְרֶיהָ שָׁוִין וְתוֹכָהּ מַאֲדִים, בְּיָדוּעַ שֶׁעַד שֶׁלֹּא נִגְמְרָה מְלַאכְתָּהּ נִסְדְּקָה. בֵּית תַּבְלִין שֶׁל עֵץ הֶעָשׂוּי מְגוּרוֹת מְגוּרוֹת, וְאֵין לוֹ לִזְבֹּז נִטְמָא אֶחָד מֵהֶן בְּמַשְׁקֶה - הוּא טָמֵא וַחֲבֵרוֹ טָהוֹר. וּבַשֶּׁרֶץ - כֻּלּוֹ טָמֵא. הָרָחָב שֶׁלּוֹ - רַבִּי יוֹסֵי אוֹמֵר מִשֵּׁם רַבִּי יוֹחָנָן בֶּן נוּרִי: חוֹלְקִין אֶת עָבְיוֹ. הַמְּשַׁמֵּשׁ אֶת הַטָּמֵא - טָמֵא. וְהַמְּשַׁמֵּשׁ אֶת הַטָּהוֹר - טָהוֹר. גִּסְטְרָא - שְׁעוּרָהּ כְּמוֹצִיא מַשְׁקֶה. נָפְלוּ מַשְׁקִין - נִדּוֹן כְּאַחוֹרִים. קָבְעוּ בְּמִסְמֵר - חִבּוּר לַטֻּמְאָה וּלְהַזָּאָה. תָּקְעוּ - חִבּוּר לַטֻּמְאָה וְאֵין חִבּוּר לְהַזָּאָה. נוֹטֵל וְנוֹתֵן - אֵין חִבּוּר לֹא לַטֻּמְאָה וְלֹא לְהַזָּאָה.

ג. מִסְרָק שֶׁל צַרְצוּר[4], רַבִּי אֶלְיעֶזֶר אוֹמֵר: אֵין מְטַמֵּא בְּאֲוִיר. וַחֲכָמִים אוֹמְרִים: מְטַמֵּא בְּאֲוִיר. הֶעָשׂוּי לְכָךְ וּלְכָךְ, כְּגוֹן הַכַּבְכָּב,

[4] **צַרְצוּר** – הוּא כְּלִי חֶרֶס שֶׁעוֹשִׂים עַל פִּיו כְּפוּי שֶׁיֵּשׁ בּוֹ נְקָבִים קְטַנִּים כְּעֵין כְּבָרָה, כְּדֵי שֶׁיִּכָּנֵס עַל יְדֵי הַנְּקָבִים אֲוִיר לְתוֹךְ הַכְּלִי וְלֹא יִתְעַפְּשׁוּ הַמַּיִם, וְהַמְּעָרֶה מִמֶּנּוּ מַיִם, הַמַּיִם נִשְׁפָּכִים עַל יְדֵי הַנְּקָבִים הַצָּרִים. וְסָבִיב כְּפוּי זֶה בּוֹלְטִים שְׁנַיִם כְּשֶׁנֵּי הַמַּסְרֵק לְנוֹי.

תּוֹסֶפְתָּא

וְהָאִלְפָס, וְהַקְּדֵרָה - מַטִּילִין אוֹתוֹ לְחַמֵּר, לְהַכְנִיס וּלְהוֹצִיא טָמְאָה לְאַחֲרִים כְּכוֹנֵס מַשְׁקֶה, אֲבָל הוּא עַצְמוֹ - אֵין טָהוֹר אֶלָּא בְּמוֹצִיא זֵיתִים בִּלְבַד. נִבְלֵי יַיִן - שְׁעוּרָן בְּמַשְׁקִין. וְרַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר: נִבְלֵי שֵׁמֶן - שְׁעוּרָן בְּמַשְׁקִין. וְרַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר: בִּזְרוֹעוֹנִין. גְּסָטְרָא שְׁעוּרָהּ בְּמוֹצִיא מַשְׁקֶה. הַפְּתִיקָה[5] - הֲרֵי זֶה טָהוֹר. הַפַּכִּין הַגְּלִילִין שֶׁמּוֹלִיכִין בָּהֶן שֶׁמֶן לַמֶּרְחָץ. וְהַצְּרוֹרִין[6], וְהַשִּׁקּוּדִין[7], עַד שֶׁלֹּא הוֹסִקּוּ - טְהוֹרִין. וּמִשֶּׁהוֹסִקּוּ - טְמֵאִין. הוֹסִקּוּ וְהֵן נָאִין - טְמֵאִין. חֶרֶשׁ שֶׁפֵּרֵשׁ מִן הֶחָבִיּוֹת וּמִן הַקְּדֵרָה. אִם מְקַבֵּל כְּשִׁעוּר - טָמֵא. אִם לָאו - טָהוֹר. נִקַּב וַעֲשָׂאוֹ בְּזֶפֶת - טָהוֹר. שֶׁכְּלִי חֶרֶשׁ שֶׁטָּהַר שָׁעָה אַחַת - אֵין לוֹ טֻמְאָה לְעוֹלָם.

מַסֶּכֶת כֵּלִים קַמָּא פֶּרֶק שְׁלִישִׁי

א. הֵבִיא שִׁבְרֵי כְלֵי חֶרֶס וְדִבְקָן זֶה לָזֶה וַעֲשָׂאָן תַּנּוּר, וְעָשָׂה לָהֶן טְפֵלָה בֵּין מִבִּפְנִים וּבֵין מִבַּחוּץ, וְהִסִּיקוֹ, אַף עַל פִּי שֶׁאֵין בְּכָל אֶחָד וְאֶחָד כְּשִׁעוּר - כֻּלָּן מְטַמְּאִין בְּמַגָּע וּבָאֲוִיר. הַקְּנוֹנוֹת הַגְּדוֹלִים שֶׁטְּפָלוּם בְּיָבָלוֹת וּבָאֲדָמָה - הֲרֵי אֵלּוּ הֵן חִבּוּר. הַטְּבִילָן - הֲרֵי זוֹ חוֹצֶצֶת עָלָיו. חֶרֶשׁ שֶׁטְּפָלוּ לִהְיוֹת מְכַשֵּׁל - הֲרֵי זֶה אֵינוֹ חִבּוּר. הַיְקָרִין שֶׁטְּפָלָן לִהְיוֹת זוֹפֶת בָּהֶן - הֲרֵי אֵלּוּ חִבּוּר. מוֹדִים חֲכָמִים לְרַבִּי מֵאִיר וּלְרַבִּי שִׁמְעוֹן בְּמֵחַם שֶׁטְּפָלוּ עַד מָקוֹם שֶׁהָאוּר שׁוֹלֵט בּוֹ - שֶׁהוּא חִבּוּר, וְעַד מָקוֹם שֶׁאֵין הָאוּר שׁוֹלֵט בּוֹ - שֶׁאֵין חִבּוּר. הַטְּבִילָהּ - אֵין חוֹצֵץ עָלָיו. בְּהִדּוּק הַקְּרוּיָה הַבְּרִיאָה - הֲרֵי זֶה חִבּוּר. הַטְּבִילָהּ - הֲרֵי זֶה אֵינוֹ חִבּוּר. הַטְּבִילָהּ - אֵינָהּ חוֹצֶצֶת עָלָיו. כִּשּׁוּת שֶׁלְּקָטָן - הֲרֵי זֶה אֵינוֹ חִבּוּר. הַטְּבִילָן, צוֹאָה שֶׁעַל הַכִּסֵּא - אֵינָהּ חוֹצֶצֶת עָלָיו. הָאֹבֶר וְהַבָּשָׂר הַמִּדְלַדְּלִין בָּאָדָם - הֲרֵי אֵלּוּ אֵינָן חִבּוּר. טָבַל - אֵין חוֹצְצִין עָלָיו.

ב. הַזֶּפֶת, חִבּוּר בִּכְלֵי מַתָּכוֹת בְּדָבָר הָרָאוּי לָהּ, אֲבָל דָּבָר שֶׁאֵין רָאוּי לָהּ - הֲרֵי זֶה אֵין חִבּוּר. הַטְּבִילוֹ - הֲרֵי זֶה חוֹצֶצֶת. כֵּיצַד? קִתּוֹן הַנִּקָּב וַעֲשָׂאוֹ בְּזֶפֶת - הֲרֵי זוֹ אֵינוֹ חִבּוּר. הַטְּבִילוֹ - הֲרֵי זוֹ חוֹצֶצֶת עָלָיו. אֲבָל חָבִית שֶׁנִּקְּבָה וַעֲשָׂאוֹ בְּבַעַץ, וּבְקַנְטָרִין, וּבְגִפְרִית, וּבְזֶפֶת, וּבְסִיד, וּבְגִפְסִית - חִבּוּר, וּשְׁאָר כָּל הַדְּבָרִים - אֵינוֹ חִבּוּר. וְרַבִּי עֲקִיבָה מְטַמֵּא בְּשֶׁל עֵץ, מִפְּנֵי שֶׁהוּא מִינוֹ.

ג. עֲרֵבָה גְּדוֹלָה שֶׁל חֶרֶס, אַף עַל פִּי שֶׁבָּאָה בְּמִדָּה - טְמֵאָה. נִפְחֲתָה - בְּמוֹצִיא זֵיתִים, אַף עַל פִּי שֶׁהוּא מַטֶּה עַל צִדָּהּ וְלָשׁ בָּהּ - טְהוֹרָה, שֶׁמִּתְחִלָּה לֹא לְכָךְ נַעֲשֵׂית.

ד. הַמֵּבִיא אַרְנִיוֹת, וְתַנּוּרִין, וּסְפָלִים, וּכְלֵי חֶרֶשׁ - מְחוּצָה לָאָרֶץ לָאָרֶץ, עַד שֶׁלֹּא הוֹסִקּוּ - טְמֵאִין מִשּׁוּם אֶרֶץ הָעַמִּים, וּטְהוֹרִין מִשּׁוּם כְּלֵי חֶרֶשׁ. הוֹסִקּוּ - טְמֵאִין מִשּׁוּם כְּלֵי חֶרֶשׁ וּטְהוֹרִין מִשּׁוּם אֶרֶץ הָעַמִּים, נִמְצָאתָ אוֹמֵר: בִּשְׁעַת שֶׁהֵן טְמֵאִין מִשּׁוּם אֶרֶץ הָעַמִּים - טְהוֹרִים מִשּׁוּם כְּלֵי חֶרֶשׁ, וּבִשְׁעַת שֶׁהֵם

---

[5] בְּגִרְסַת הַסְּפָרִים כָּתוּב "**הֶעָתִיקָה**". וְהֵבִיא בַּ'חֲזוֹן יְחֶזְקֵאל' אֶת מַה שֶּׁגָּרַם הַגְּרָ"א בְּבֵאוּרוֹ, "הֶעָתִיקָה שֶׁל כְּלִי". וּפֵרֵשׁ הַ'חֲזוֹן יְחֶזְקֵאל': הֶעָתֵק שֶׁל כְּלִי שֶׁעוֹשִׂים לְרַאֲוָה. אֲבָל בְּגִרְסַת הַגְּרָ"א גָּרַם "**הַפְּתִיקָה**", וְכֵן גָּרַם בְּ'חַסְדֵי דָוִד', וּבֵאֵר שָׁם, שֶׁהוּא מִלְּשׁוֹן **פּוֹתְקִין** אֶת הַגִּנָּה, שֶׁהוּא כְּלִי הֶעָשׂוּי לִזְרֹק מַיִם לַגִּנָּה וְאֵינוֹ בֵּית קִבּוּל, לָכֵן אֵינוֹ מְקַבֵּל טֻמְאָה.

[6] כְּלִי שֶׁמַּשְׁקִים בּוֹ שָׂדוֹת וְיֵשׁ בּוֹ נְקָבִים רַבִּים, וְהַמַּיִם שׁוֹטְפִים עַל יָדָם אֶת הַשָּׂדוֹת כְּמוֹ גֶּשֶׁם.

[7] הָיוּ לָהֶם כֵּלִים שֶׁהָיוּ נַעֲשִׂים לְפִי הַצֹּרֶךְ בְּמְהִירוּת וּבְזְרִיזוּת (וְלָכֵן שְׁמָם 'שְׁקוּדִין', מִפְּנֵי שֶׁהָיוּ עוֹשִׂים אוֹתָם **בִּשְׁקִידָה** וּבְמְהִירוּת), מִכְּלִי שֶׁיְּצָרוּהוּ אוֹתָם צְרוּפִּ גָּמוּר בַּכִּבְשָׁן, אֶלָּא בְּהַסָּקָה אוֹ בַּחֲצִי הַסָּקָה.

תּוֹסֶפְתָּא

טְמֵאִים מְשׁוּם כְּלֵי חֶרֶשׂ - טְהוֹרִים מְשׁוּם אֶרֶץ הָעַמִּים. הֵבִיא עָפָר מִמָּקוֹם הַטָּמְאָה וְנָבְלוּ בְּמָקוֹם הַטָּהֳרָה, אוֹ מִמָּקוֹם הַטָּהֳרָה וְנָבְלוּ בְּמָקוֹם הַטָּמְאָה - טָמֵא. נָבְלוּ עַל גַּבֵּי הַסֶּלַע, אֲפִלּוּ בְּמָקוֹם הַטָּהֳרָה - טָמֵא. הִלְבֵּן לְבֵנִים בְּבֵית הַפְּרָס בְּמָקוֹם הַטָּמְאָה - טָמֵא. בְּמָקוֹם הַטָּהֳרָה - טָהוֹר. רַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר: אֲפִילּוּ לְבֵנָה מִבֵּית הַפְּרָס מִמָּקוֹם הַטָּמְאָה - טָהוֹר. שֶׁלֹּא אָמְרוּ אֶלָּא גּוּשׁ כִּבְרִיתוֹ. חֶזְקַת חַרְסִין הַנִּמְצָאִין בְּכָל מָקוֹם - טְהוֹרִין, חוּץ מִן הַנִּמְצָאִין בְּבֵית הַיּוֹצֵר, מִפְּנֵי שֶׁרֻבָּן מִן הַגִּסְטְרָאוֹת. חֶרֶשׂ שֶׁפָּרַשׂ מִדָּפְנָהּ שֶׁל חָבִית, וּמִן דָּפְנָהּ שֶׁל קְדֵרָה. רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן אֶלְעָזָר אוֹמֵר מִשֵּׁם רַבִּי מֵאִיר, וְכֵן הָיָה רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר כִּדְבָרָיו: כְּדֶרֶךְ קַבָּלָתָהּ - טְמֵאָה. שֶׁלֹּא כְּדֶרֶךְ קַבָּלָתָהּ - טְהוֹרָה. נִטְלָה הָאֶזֶן וְנִשְׁבַּר הַחִדּוּד; רַבִּי יְהוּדָה מְטַמֵּא, וַחֲכָמִים מְטַהֲרִין, שֶׁכְּלֵי שֶׁטָּהַר שָׁעָה אַחַת - אֵין לוֹ טֻמְאָה לְעוֹלָם.

ה. חָבִית שֶׁנִּפְחֲתָה וּמְקַבֵּל עַל דָּפְנָהּ, אוֹ שֶׁנֶּחְלְקָה כְּמִין שְׁתֵּי עֲרֵבוֹת. רַבִּי יְהוּדָה מְטַהֵר וַחֲכָמִים מְטַמְּאִין, שֶׁמִּתְחִלָּה לְכָךְ נַעֲשֵׂית, לִהְיוֹת מָטָּה עַל צַדָּהּ וּמוֹצִיא מַה שֶּׁבְּתוֹכוֹ לַצַּדְדִין, וְאִם הָיְתָה גִּסְטְרָא - הֲרֵי זוֹ טְהוֹרָה, שֶׁלֹּא אָמְרוּ שִׁירַיִן לַשִּׁירַיִן אֶלָּא שִׁירַיִן לַכֵּלִים. אֵיזוֹ הִיא גִּסְטְרָא? כָּל שֶׁנִּסְדָּקִים אָזְנֶיהָ, וַאֲפִלּוּ אַחַת מֵהֶן נִסְדְּקָה לְמַטָּה מֵאָזְנֶיהָ, אַף עַל פִּי שֶׁאָזְנֶיהָ קַיָּמוֹת - הֲרֵי זוֹ כְּגִיסְטְרָא. וְאִם מִתְּחִלָּה עֲשָׂאָהּ יָד שֶׁל אָזְנַיִם - נִדּוֹנֶת כְּחָבִית, הָיְתָה מָטָּה עַל צַדָּהּ כְּמִין קַתְּדְּרָא הוּא הַדָּבָר כָּל הַמִּתְקַבֵּל עִמָּהּ, מַיִם בְּשָׁעָה שֶׁהוּא מְעָרֶה מַשְׁקִין לְתוֹכָהּ - מְטַמֵּא בְּמַגָּע וּבְאֲוִיר, כָּל שֶׁאֵין מְקַבֵּל עִמָּהּ מַיִם בְּשָׁעָה שֶׁמְּעָרֶה מַשְׁקִין לְתוֹכָהּ - מְטַמֵּא בְּמַגָּע, וְאֵין מְטַמֵּא בְּאֲוִיר.

ו. שׁוּלֵי הַקַּרְפָּאוֹת וְשׁוּלֵי הַקְּסוֹם הַצִּידוֹנִיִּים, וּכְלֵי חֶרֶשׂ שֶׁשּׁוּלָיו חֲדִים וּכְדִבְרֵי רַבִּי נָתָן. הַקּוֹז וְהַקּוֹד הַבַּבְלִי שֶׁנִּסְדְּקוּ מִלְמַעְלָה וּמְקַבְּלִין כְּשִׁעוּר מִלְמַטָּה, אַף עַל פִּי שֶׁאֵינָן יְכוֹלִין לִישֵׁב שֶׁלֹּא מְסַמְּכִין טְמֵאִין, שֶׁלָּכֵן נַעֲשׂוּ מִתְּחִלָּתָן. שׁוּלֵי כְּלֵי עֵצִים וּכְלֵי זְכוּכִית וּכְלֵי עֵצֶם, קַרְטִיסִין שָׁפָן וַעֲשָׂאָן וּמְקַבְּלִין כָּל שֶׁהֵן - טְמֵאִין. הָיָה שָׁוֹוּת, מִן הַשָּׁפָה הַפְּנִימִית וְלִפְנִים הֵימֶנָּה וְלַחוּץ - טְהוֹרָה. כְּלֵי חֶרֶשׂ מְקַבְּלִין טֻמְאָה מִשֶּׁתִּגָּמֵר מְלַאכְתָּן; דִּבְרֵי רַבִּי מֵאִיר. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: מִשֶּׁיְּצָרְפוּ בַּכִּבְשָׁן. צֵרָפָן, אֲפִלּוּ בְּגֶפֶת - טְמֵאָה, וְאֵינוֹ חוֹשֵׁשׁ שֶׁמָּא מִצָּה מַשְׁקִין, וּמִשֵּׁם רְשׁוּת עַם הָאָרֶץ אֵין חוֹשֵׁשׁ לָהֶן, וַחֲבֵרְתָּהּ, אֲפִלּוּ בָּא לְאַחַר שְׁלֹשָׁה יָמִים וְנוֹטֵל.

ז. גֹּלָה חֻפָּאִין וּמָצָא אָבָק עַל גַּבֵּי כֻּלָּם - הֲרֵי זוֹ נוֹטֵל. נִטַּל אֶחָד מֵהֶן בִּרְשׁוּת בְּעַם הָאָרֶץ, מָקוֹם שֶׁמְּשַׁקְּעִין אֶת הַנָּאוֹת, בְּטִיט הַלָּבָן, וְהֶחְבֵּר עוֹמֵד עַל שִׁקּוּעוֹ, וְעַם הָאָרֶץ עוֹמֵד עַל הָעַמּוּד - אֵינוֹ טָמֵא אֶלָּא אוֹתוֹ עַמּוּד בִּלְבַד. חֶבֶר עוֹמֵד מִלְמַעְלָה וְעַם הָאָרֶץ עוֹמֵד מִלְמַטָּה וְשׁוֹלֶה וְנוֹתֵן לוֹ, וְעַם הָאָרֶץ נֶאֱמָן לוֹמַר: "לֹא טִמֵּאתִי", מִפְּנֵי שֶׁהוּא בְּחֶזְקַת הַמְשַׁתֵּמֵר.

מַסֶּכֶת כֵּלִים קַמָּא פֶּרֶק רְבִיעִי

א. תַּנּוּר שֶׁל לְבֵנוֹת, תְּחִלָּתוֹ בְּכָל שֶׁהוּא, וּשְׁיָרָיו בְּרִבּוֹ, שֶׁרַבִּי מֵאִיר אוֹמֵר: תְּחִלָּתוֹ אַרְבָּעָה וּשְׁיָרָיו אַרְבָּעָה. תַּנּוּר, מַאֵימָתַי מְקַבֵּל טֻמְאָה? מִשֶּׁהוּסַךְ כְּדֵי לֶאֱפוֹת בּוֹ סְפָגְנִין. רַבִּי יוֹסֵי אוֹמֵר: רוֹאִין אֶת הָעֵצִים שֶׁהוּסַךְ בָּהֶן, כְּאִלּוּ הוּסְקוּ לְאַחַר רְדִיַּת הַפַּת. רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר מִשֵּׁם רַבִּי יוֹחָנָן: טְפֵילַת הַתַּנּוּר, עַד כַּמָּה חִבּוּר לַתַּנּוּר? עַד כְּדֵי צָרְכָּךְ! וְכַמָּה הוּא צָרְכָּךְ? בַּתַּנּוּר - טָפַח, וּבַכִּירָה שָׁלֹשׁ אֶצְבָּעוֹת.

ב. שָׁלֹשׁ אֲבָנִים שֶׁחִבְּרָן זוֹ לְזוֹ, וַעֲשָׂאָן תַּנּוּר וְעָשָׂה לָהֶן טְפֵלָה, בֵּין מִבִּפְנִים וּבֵין בַּחוּץ - מְטַמְּאוֹת בְּמַגָּע וּבְאֲוִיר; דִּבְרֵי רַבִּי מֵאִיר. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: מִבִּפְנִים מְטַמְּאוֹת בְּמַגָּע וּבְאֲוִיר, וּמִבַּחוּץ מְטַמְּאוֹת בְּמַגָּע וְאֵין מְטַמְּאוֹת בְּאֲוִיר. חִבְּרָן לַתַּנּוּר וְלֹא חִבְּרָן זוֹ לְזוֹ - מְטַמְּאוֹת. חִבְּרָן זוֹ לְזוֹ וְלֹא חִבְּרָן לַתַּנּוּר - הֲרֵי הֵן כִּירָה. חָפַר בָּאָרֶץ וְעָשָׂה לָהֶן טִירָה - טְהוֹרָה, וְטִירַת כִּירָה - טְהוֹרָה.

הַשָּׁלֵם

תּוֹסֶפְתָּא

ק ד,ג תַּנּוּר שֶׁהִסִּיקוֹ לְהִיוֹת צוֹלֶה בּוֹ - טָמֵא. לְהִיוֹת טוֹמֵן בּוֹ אוּנִין שֶׁל פִּשְׁתָּן - טָהוֹר שֶׁאֵינוֹ עוֹשֶׂה מְלָאכָה בְּגוּפוֹ. תַּנּוּר שֶׁהִסִּיקוֹ עַד שֶׁלֹּא נִגְמְרָה מְלַאכְתּוֹ; רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: טָהוֹר. אָמַר רַבִּי יְהוּדָה: זֶה הָיָה מַעֲשֶׂה בְּתַנּוּרֵי כְּפַר סִיגְנָא, וְהָיָה רַבָּן גַּמְלִיאֵל מְטַמֵּא וַחֲכָמִים מְטַהֲרִין. מִפְּנֵי מַה מוּסָף תַּנּוּר שֶׁל נַחְתּוֹמִין טָמֵא? מִפְּנֵי שֶׁהוּא סוֹמֵךְ עָלָיו שַׁפּוּד שֶׁל צָלִי. וְרַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: מִפְּנֵי שֶׁהוּא תּוֹלֶה, יוֹרֵד בְּשַׁפּוּד וְנוֹתְנָהּ עָלָיו. רַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר מִשֵּׁם רַבִּי יוֹחָנָן הַסַּנְדְּלָר: מוּסָף תַּנּוּר - טָפַח, מוּסָף יוֹרָה שֶׁל שׁוֹלְקֵי זֵיתִים - טְפָחַיִם, וְאֵינוֹ מְטַמֵּא בְּאֲוִיר אֶלָּא כְּנֶגֶד הַמּוּסָף. וּמֵאֵימָתַי הוּא מְטַמֵּא? מִשֶּׁיַּתְחִיל לְשׁוֹלְקוֹ.

ד. תַּנּוּר הַנִּתָּן בּוֹ עָפָר עַד חֲצָיוֹ, מֵעָפָר וּלְמַטָּה - מְטַמֵּא בְּמַגָּע, מֵעָפָר וּלְמַעְלָה - מְטַמֵּא בְּאֲוִיר; דִּבְרֵי רַבִּי מֵאִיר. וַחֲכָמִים אוֹמְרִים: אֵין חוֹלְקִין כְּלִי חֶרֶס אֶלָּא כֻּלָּהּ מְטַמֵּא בְּאֲוִיר. רַבִּי יוֹסֵי אוֹמֵר: מֵעָפָר וּלְמַטָּה מְטַמֵּא בְּמַגָּע, מֵעָפָר וּלְמַעְלָה מְטַמֵּא בְּאֲוִיר; דִּבְרֵי רַבִּי מֵאִיר. וַחֲכָמִים אוֹמְרִים: אֵין חוֹלְקִין, אֶלָּא כֻּלָּהּ מְטַמֵּא בְּמַגָּע וּבְאֲוִיר. אָמַר רַבִּי יְהוּדָה: בַּמֶּה דְּבָרִים אֲמוּרִים? בִּזְמַן שֶׁנָּתַן בּוֹ עָפָר, וְאַחַר כָּךְ הִסִּיקוֹ. אֲבָל הִסִּיקוֹ וְאַחַר כָּךְ נָתַן בּוֹ עָפָר - כֻּלּוֹ מְטַמֵּא בְּמַגָּע וּבְאֲוִיר. וּמוֹדָה רַבִּי יְהוּדָה לַחֲכָמִים: בְּתַנּוּר שֶׁנִּתְּנוּ עַל פִּי הַבּוֹר, אוֹ עַל פִּי הַדּוּת וְנָתַן שָׁם אֵבֶן וּמִרְחוֹ בְּטִיט מִן הַצְּדָדִין, שֶׁהוּא טָמֵא, וַחֲכָמִים אוֹמְרִים: בֵּין כָּךְ וּבֵין כָּךְ טָמֵא.

ה. תַּנּוּר שֶׁחָצְצוֹ לִשְׁנַיִם, וְהִסַּק אֶחָד מֵהֶן וְנִטְמָא, הוּא טָמֵא וַחֲבֵרוֹ טָהוֹר. בִּשְׁרֵץ - כֻּלּוֹ טָמֵא. וְהָעֹבֵי שֶׁבִּינֵיהֶן - כֻּלּוֹ טָמֵא. הוֹסְקוּ שְׁנֵיהֶן וְנִטְמָא אֶחָד מֵהֶן, רַבִּי יוֹסֵי אוֹמֵר מִשֵּׁם רַבִּי יוֹחָנָן בֶּן נוּרִי: חוֹלְקִין אֶת עָבְיוֹ. הַמְשַׁמֵּשׁ אֶת הַטָּמֵא - טָמֵא. וְהַמְשַׁמֵּשׁ אֶת הַטָּהוֹר - טָהוֹר. בַּמֶּה דְּבָרִים אֲמוּרִים? בִּזְמַן שֶׁחָצְצוֹ וְאַחַר כָּךְ הִסִּיקוֹ, אֲבָל הִסִּיקוֹ וְאַחַר כָּךְ חָצְצוֹ - מְטַמֵּא בְּמַגָּע וּבְאֲוִיר. נִטְמָא אֶחָד מֵהֶן בְּמַשֶּׁקֶה - חֲבֵרוֹ טָהוֹר.

הַשָּׁלֵם

ו. תַּנּוּר שֶׁנֶּחְלַק לִשְׁנַיִם, וַאֲפִלּוּ כָּל שֶׁהוּא, וַאֲפִלּוּ מִבֵּית הָאֻמָּן - טָמֵא לְפִי שֶׁאִי אֶפְשָׁר לְכַוֵּן.

ז. תַּנּוּר שֶׁל סְדָקִין שְׁנָתַן הַסֶּדֶר כִּכְלֵפֵי הַזָּוִית, וּמֵרְחוֹ בְּטִיט מִן הַצְּדָדִין, רַבִּי נָתָן מְטַמֵּא, מִפְּנֵי שֶׁזְּוִית מְחַבְּרְתּוֹ. וַחֲכָמִים מְטַהֲרִין. דַּף שֶׁל תַּנּוּר שֶׁנִּתָּנוֹ בְּזָוִית לִהְיוֹת אוֹפֶה בּוֹ - טָהוֹר. וְאִם יֵשׁ בּוֹ רֹב תַּנּוּר - טָמֵא. תַּנּוּר שֶׁל סְדָקִין שֶׁעָשָׂה טְפֵלָה לְכָל אֶחָד וְאֶחָד, וּמָקוֹם הַסְּדָקִים מְגֻלֶּה - טָמֵא. נָתַן חוֹל לְצֵרוֹרוֹת - טָהוֹר. כְּפָרָן טִיט עַל גַּבֵּי הַסֶּדֶר - טָמֵא. חֶרֶשׂ עַל גַּבֵּי סֶדֶר - טָהוֹר. מֵרְחוֹ בְּטִיט מִלְמַעְלָה, אוֹ שֶׁעָשָׂה לוֹ מַעְלָה מִבַּחוּץ - טָמֵא. מִפְּנֵי שֶׁהַטְּפֵלָה עוֹשָׂה אֶת כֻּלּוֹ אֶחָד. נָתַן עָלָיו טִיט חַרְסִית אֲדָמָה, סִיד וְגִפְסִית, אֲפִילּוּ כָּל שֶׁהוּא, וַאֲפִילּוּ מִבֵּית הָאֻמָּן - טָמֵא. זֶפֶת וְגִפְרִית, שַׁעֲוָה וּשְׁמָרִים, בָּצָק וּגְלָלִין. וְכֵן דָּבָר שֶׁאֵין עוֹשִׂין בּוֹ תַּנּוּרִים - טָהוֹר. כְּלָלוֹ שֶׁל דָּבָר: כָּל דָּבָר שֶׁאֵין עוֹשִׂין בּוֹ תַּנּוּרִים - אֵין מְחַבֵּר אֶת הַסְּדָקִין.

ח. תַּנּוּר שֶׁבָּא מִחֻתָּךְ מִבֵּית הָאֻמָּן, עָשָׂה לְמוּדִין וְנָתַן עָלָיו - טָהוֹר. מֵרְחוֹ בְּטִיט טָמֵא - נִטְמָא. סִלֵּק אֶת הַלְּמוּדִין - טָהוֹר. הֶחְזִירָן לוֹ - טָהוֹר. מֵרְחוֹ בְּטִיט - מְקַבֵּל טֻמְאָה, וְאֵין צָרִיךְ לְהַסִּיקוֹ, שֶׁכְּבָר הֶסֵּק מְשֻׁיָּסִיקֻנּוּ כְּדֵי לֶאֱפוֹת בּוֹ סְפָגְנִין. וְרַבִּי שִׁמְעוֹן מְטַמֵּא מִיָּד. תַּנּוּר שֶׁל חַלּוֹנוֹת, שֶׁכָּל אַחַת וְאַחַת פְּחוּתָה מֵאַרְבָּעָה טְפָחִים, וְהָיְתָה בָּהֶן אַחַת שֶׁיֵּשׁ בָּהּ אַרְבָּעָה טְפָחִים - הֵיא מְטַמְּאָה בְּמַגָּע וּבְאֲוִיר, וְהַשְּׁאָר מְטַמְּאוֹת בְּמַגָּע וְאֵין מְטַמְּאוֹת בְּאֲוִיר. תַּנּוּר שֶׁל חֲלִיּוֹת שֶׁכָּל אַחַת וְאַחַת פְּחוּתָה מֵאַרְבָּעָה טְפָחִים, וְהָיְתָה בָּהֶן אַחַת שֶׁיֵּשׁ בָּהּ אַרְבָּעָה טְפָחִים, הִיא מְטַמֵּא בְּמַגָּע, וְאֵין מְטַמֵּא בְּאֲוִיר וְהַשְּׁאָר טָהוֹר. רַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר: הָרוֹצֶה לַעֲשׂוֹת לוֹ תַּנּוּר בְּטָהֳרָה - מֵבִיא תַּנּוּר שֶׁל סְדָקִים, וּמֵבִיא תַּנּוּר שֶׁל חֶרֶשׂ וּמַלְבִּישׁוֹ מִבַּחוּץ, וְנוֹתֵן חוֹל אוֹ צְרוֹרוֹת בֵּינֹתַיִם, וְאַף עַל פִּי שֶׁעָשָׂה טְפֵלָה לַחִיצוֹן - טָהוֹר. פִּיטִים שֶׁקִּירוּ לוֹ וַעֲשָׂאוּ תַּנּוּר וְעָשָׂה לוֹ טְפֵלָה מִבַּחוּץ, אַף

תוֹסֶפְתָּא

עַל פִּי שֶׁמְּקַבֵּל טְמְאָה עַל דַּפְנוֹתָיו כְּשִׁעוּר - טָהוֹר.

ט. תַּנּוּר, מֵאֵימָתַי טָמֵא? מִשֶּׁיְּסַיְּקֶנּוּ כְּדֵי לֶאֱפוֹת בּוֹ סְפָגְנִין. וְרַבִּי שִׁמְעוֹן מְטַמֵּא מִיָּד. רַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר מִשֵּׁם רַבִּי שִׁילָא: הֵטִיחוֹ בְּטָהֳרָה וְנִטְמָא, מֵאֵימָתַי טָהֳרָתוֹ? אָמַר רַבִּי חֲלַפְתָּא אִישׁ כְּפַר חֲנַנְיָא: שָׁאַלְתִּי אֶת שִׁמְעוֹן בֶּן חֲנַנְיָא שֶׁשָּׁאַל אֶת בְּנוֹ שֶׁל רַבִּי חֲנַנְיָא בֶּן תְּרַדְיוֹן, וְאָמַר מְשַׁיְּסִיעֲנוּ מִמְּקוֹמוֹ. וּבְתוֹ אוֹמֶרֶת: מְשֻׁיְּפְשָׁטוּ אֶת חֲלוּקוֹ, כְּשֶׁנֶּאֶמְרוּ דְּבָרִים לִפְנֵי רַבִּי יְהוּדָה בֶּן בְּבָא, אָמַר: יָפָה אָמְרָה בִתּוֹ מֵהוּא.

י. תַּנּוּר שֶׁל מַתֶּכֶת שֶׁעָשָׂה לוֹ טְפֵלָה, וְעָשָׂה לוֹ מוֹסָף, וְחִלְּקוֹ לִשְׁנַיִם וְנִטְמָא אֶחָד מֵהֶן בְּאֲוִיר - הוּא טָמֵא וַחֲבֵרוֹ טָהוֹר. נָגַע בּוֹ הַשֶּׁרֶץ מִתּוֹכוֹ - הוּא מְטַמֵּא בְּמַגָּע וּבָאֲוִיר, וַחֲבֵרוֹ מְטַמֵּא בְּמַגָּע וּבָאֲוִיר. וּטְפֵלָה טְהוֹרִין. נָגַע בּוֹ הַשֶּׁרֶץ מֵאֲחָרָיו - כֻּלּוֹ מְטַמֵּא מַגָּע אֶחָד וּפוֹסֵל אֶחָד. נָגַע בּוֹ כַּזַּיִת מִן הַמֵּת מֵאֲחָרָיו - כֻּלּוֹ מְטַמֵּא מַגָּע שְׁנַיִם וּפוֹסֵל אֶחָד, וַאֲוִירוֹ מְטַמֵּא אוֹכְלִין וּמַשְׁקִין וְיָדַיִם, מִפְּנֵי שֶׁנַּעֲשָׂה אַב הַטֻּמְאָה וּמְטַמֵּא אֶת גּוּפוֹ דִּבְרֵי רַבִּי. רַבִּי יִשְׁמָעֵאל בְּרַבִּי יוֹסֵי אוֹמֵר מִשֵּׁם אֲבִיו: אֵינוֹ מְטַמֵּא אוֹכְלִין וּמַשְׁקִין וְיָדַיִם, שֶׁאֵין כְּלִי חֶרֶשׂ מְטַמֵּא מֵאֲחוֹרָיו. נִקַּב, נִפְגַּם נִסְדַּק וַעֲשָׂאוֹ בְּטִיט, אֲפִלּוּ כָּל שֶׁהוּא טָמֵא, נָפַל הַשֶּׁרֶץ לְאֲוִירוֹ - כֻּלּוֹ מְטַמֵּא בְּמַגָּע וּבָאֲוִיר. נָפַל לְתוֹכוֹ שֶׁלֹּא בְּאֹהֶל - כֻּלּוֹ מְטַמֵּא אוֹכְלִין וּמַשְׁקִין וְיָדַיִם, בֵּין מִתּוֹכוֹ וּבֵין מֵאֲחוֹרָיו. כְּלָלוֹ שֶׁל דָּבָר: שֶׁהוּא טָמֵא מִשּׁוּם כְּלִי חֶרֶס נִדּוֹן מִשּׁוּם כְּלֵי חֶרֶס מִשּׁוּם כְּלֵי מַתָּכוֹת - נִדּוֹן מִשּׁוּם כְּלֵי מַתָּכוֹת. מֵרֹחַ בְּטִיט בֵּין מִבַּחוּץ בֵּין מִבִּפְנִים - טָהוֹר. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: מִבִּפְנִים, אִם לְהַטִּיחוֹ בִּפְנֵי עַצְמוֹ - טָהוֹר. וְאִם לְאו - טָמֵא, בֵּין כָּךְ וּבֵין כָּךְ - טָמֵא מִשּׁוּם כְּלִי מַתֶּכֶת. כִּירָה שֶׁל מַתֶּכֶת שֶׁעָשָׂה לָהּ מָגוֹר, וְעָשׂוּ לָהּ פְּטִפּוּטִים - טְהוֹרָה. מֵרַח בְּטִיט, בֵּין מִבִּפְנִים וּבֵין מִבַּחוּץ - טְהוֹרָה. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: מִבִּפְנִים, אִם יָכוֹל לְהַטִּיחוֹ לַעֲמֹד בִּפְנֵי עַצְמוֹ - טְהוֹרָה, וְאִם לָאו - טְמֵאָה מִשּׁוּם כְּלֵי מַתָּכוֹת.

הַשָּׁלֵם

מַסֶּכֶת כֵּלִים קַמָּא פֶּרֶק חֲמִישִׁי

א. שְׁלֹשָׁה מַסְמְרִים, שָׁלֹשׁ יְתֵדוֹת, שְׁלֹשָׁה פִּטְפָּטִין שֶׁנָּתַן בָּאָרֶץ, וְחִבְּרָן בְּטִיט לִהְיוֹת שׁוֹפֶת עֲלֵיהֶן אֶת הַקְּדֵרָה - טְמֵאָה. וְרַבִּי יְהוּדָה מְטַהֵר עַד שֶׁיְּחַבְּרֵם זֶה לָזֶה בְּטִיט. וּמוֹדֶה רַבִּי יְהוּדָה, שֶׁאִם נָתָן עַל גַּבֵּי הָאֶבֶן, וְחִבְּרָן לָהּ - שֶׁהִיא טְמֵאָה, מִפְּנֵי שֶׁהָאֶבֶן מְחַבְּרָתָן.

ב. שְׁלֹשׁ אֲבָנִים שֶׁחִבְּרָן זוֹ לְזוֹ, וְלֹא חִבְּרָן בְּקַרְקַע, חִבְּרָן בְּקַרְקַע וְלֹא חִבְּרָן זוֹ לְזוֹ - טְמֵאוֹת. וְרַבִּי יְהוּדָה מְטַהֵר, עַד שֶׁיְּחַבְּרֵם זוֹ בְּזוֹ בְּקַרְקַע, וְכַמָּה הִיא חִבּוּרָן בְּטִיט? כָּל שֶׁהוּא.

ג. שְׁתֵּי אֲבָנִים גְּדוֹלוֹת, שְׁתֵּי חֲלִיּוֹת שֶׁל עַמּוּד, שֶׁהִתְקִינָן לִהְיוֹת שׁוֹפֶת עֲלֵיהֶן יוֹרָה גְּדוֹלָה, אוֹ מֵיחַם גָּדוֹל - אֵינוֹ טָמֵא אֶלָּא צָרָךְ, וְכַמָּה הוּא צָרָךְ? מָקוֹם שְׁפִיתָה טֶפַח שְׁתֵּי חֲבִיוֹת, שְׁנֵי הַלְּפָסִין וּשְׁתֵּי קְדֵרוֹת כִּירָה, וְנִטְמָא בֵּינֵיהֶן - מְטַמֵּא בְּמַגָּע וּבָאֲוִיר, וְתוֹכָן טָהוֹר, וְהָעֹבִי שֶׁבֵּינֵיהֶן חוֹלְקִין הַמְּשַׁמֵּשׁ אֶת הַטָּמֵא - טָמֵא, וְהַמְּשַׁמֵּשׁ אֶת הַטָּהוֹר - טָהוֹר. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: עָלָיו וְעַל הַיַּיִן, אִם נִטַּל הַכֹּתֶל וְהַיַּיִן עוֹמֵד בִּפְנֵי עַצְמוֹ - טָהוֹר. וְאִם לְאו - טָמֵא.

ד. כִּירָה שֶׁנּוֹתְנָהּ עַל גַּבֵּי הַטִּיחַ שֶׁל אֶבֶן - אֵינוֹ טָמֵא אֶלָּא צָרָךְ. וְכַמָּה הוּא צָרָךְ? רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר מִשֵּׁם רַבִּי יְהוּדָה: צָרָךְ שֶׁלֹּשׁ אֶצְבָּעוֹת. רַבִּי נָתָן אוֹמֵר: אִם נִטְּלָה כִּירָה וְהַטִּיחַ עוֹלֶה עִמָּהּ - חִבּוּר. וְאִם לָאו - אֵינוֹ חִבּוּר. רַבִּי אֶלְעָזָר בְּרַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר: אִם מַטָּה אֶת הַטִּיחַ וְכִירָה עוֹמֶדֶת - הֲרֵי זֶה חִבּוּר, וְאִם לָאו - אֵין חִבּוּר.

ה. הַקְּלָלוֹת שֶׁל בַּעֲלֵי בָתִּים שֶׁנִּפְחֲתָה - הֲרֵי זוֹ טְהוֹרָה. וְכַמָּה הִיא שִׁעוּרָהּ? בְּפִזּוּר גָּחָלִין. חֲצַר הַבִּירָה; רַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר: נְטְמֵאת הַבִּירָה - נִטְמֵאת הֶחָצֵר. נִטְמֵאת הֶחָצֵר - לֹא נִטְמֵאת הַבִּירָה. וְאִם הָיְתָה חֲלָקָה - טְהוֹרָה.

תּוֹסֶפְתָּא

רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: נִטֶּלֶת כְּאֶחָד - טְמֵאָה. אִם לָאו - טְהוֹרָה.

ו. בֵּית הַבַּד וּבֵית הַטְּבָלִים, וּבֵית הַגֹּר הַבְּנוּיִם בְּבִירָה - תּוֹכָן נִדּוֹן כַּאֲחוֹרֵי כִירָה. בֵּית הַיּוֹצֵא מִן הַבִּירָה עַד שָׁלֹשׁ אֲצָבָעוֹת - טָמֵא, פָּחוֹת מִכָּן - טָהוֹר. דִּבְרֵי רַבִּי מֵאִיר. וְרַבִּי שִׁמְעוֹן מְטַהֵר. כְּסָאוֹ שֶׁעָשָׂאוֹ דָּכִין, אַף עַל פִּי שֶׁמִּשְׁתַּמֵּשׁ בּוֹ - טָהוֹר. הָיָה טָמֵא וַעֲשָׂאוֹ דָּכִין - טָמֵא, עַד שֶׁיִּקָּבְעֶנּוּ בְּמַסְמֵר. דָּכִין שֶׁל מַחֲכֶת שֶׁל בַּעֲלֵי בָתִּים, אַף עַל פִּי שֶׁהַטִּיט שׁוֹקֵעַ בּוֹ - טָהוֹר. עָשָׂה לוֹ פִּטְפּוּטִים - טָמֵא. כִּוֹרֶת שֶׁל חֶבֶן שֶׁל בַּעֲלֵי בָתִּים הֶעֱשׂוּיָה כְּכִפָּיָה, אַף עַל פִּי שֶׁהַטִּיט שׁוֹקֵעַ לְתוֹכָהּ - טְהוֹרָה, עָשָׂה לָהּ פִּטְפְּטִין טְמֵאָה, דְּכִין שֶׁל אוּלִירִין אַף עַל פִּי שֶׁעָשָׂה לוֹ פִּטְפְּטִין - טָהוֹר. שֶׁלֹּא נַעֲשָׂה אֶלָּא לְשַׁמֵּשׁ עִם הַקַּרְקַע.

ז. אַרְבָּעָה פִּטְפּוּטֵי כִירָה, שֶׁנִּטְלוּ שְׁנַיִם מֵהֶן. אֲלַכְסוֹן שְׁנַיִם - הַשְּׁנַיִם מְטַמְּאִין בְּמַגָּע וּבָאֲוִיר, מִפְּנֵי שֶׁהוּא שׁוֹפֵת עֲלֵיהֶן אֶת הָאִלְפָּס וְאֶת הַקְּדֵרָה; דִּבְרֵי רַבִּי מֵאִיר. וְרַבִּי שִׁמְעוֹן מְטַהֵר, שֶׁהָיָה רַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר: כָּל פִּטְפּוּטֵי כִירָה - אֵין מְטַמְּאִים בְּמַגָּע.

מַסֶּכֶת כֵּלִים קַמָּא פֶּרֶק שִׁישִׁי

א. אֵין כְּלִי חֶרֶשׂ מִטַּמֵּא אֶלָּא בְּאַב הַטֻּמְאָה וּמַשְׁקִין. כָּל שֶׁאָב הַטֻּמְאָה בִּשְׁעָתוֹ, וּבָא לְהָקֵל עָלָיו, אֲפִלּוּ בְּבִיאַת מַיִם - מִטַּמֵּא אֶחָד לִפְסֹל אֶחָד. אֵין מִטַּמֵּא אָדָם וּכְלֵי חֶרֶשׂ. כָּל שֶׁאָב הַטֻּמְאָה בִּשְׁעָתוֹ לֹא הֵקֵל עָלָיו אֶלָּא בְּבִיאַת מַיִם, לְטַמֵּא אֶחָד וְלִפְסֹל אֶחָד - הֲרֵי זֶה מְטַמֵּא אָדָם וּכְלֵי חֶרֶשׂ, כָּל הַמְטַמֵּא אָדָם - מְטַמֵּא כְּלֵי חֶרֶשׂ, חוּץ מִן הַמַּשְׁקִין. כָּל שֶׁכְּלֵי חֶרֶשׂ מְטַמֵּא מְתוֹכוֹ - מְטַמֵּא מֵאֲחוֹרָיו וְאֵין טֻמְאָה לִכְלֵי חֶרֶשׂ אֶלָּא מֵאֲוִירוֹ. וּבְהֶסֵּט עַל גַּבֵּי הָאֶבֶן מִסְמָא - אֵינוֹ מְטַמֵּא אֶלָּא אוֹכְלִין וּמַשְׁקִין וְיָדִים.

ב. כִּוֹרֶת פְּחוּתָה פְּקוּקָה בְּקַשׁ וּמְשֻׁלְשֶׁלֶת לַאֲוִיר תַּנּוּר. וְשֶׁרֶץ בְּתוֹכָהּ, הַתַּנּוּר - טָמֵא. שֶׁרֶץ בַּתַּנּוּר - אוֹכְלִין שֶׁבְּתוֹכָהּ טְמֵאִין. וְרַבִּי אֱלִיעֶזֶר מְטַהֵר. אָמַר רַבִּי אֱלִיעֶזֶר: מִקֵּל וָחֹמֶר, אִם מַצֶּלֶת הִיא מִיַּד אֹהֶל הַמֵּת הֶחָמוּר - אֵינוֹ דִין שֶׁתַּצִּיל מִיַּד כְּלִי חֶרֶשׂ הַקַּל? אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן בֶּן נוּרִי: נַמְתִּי לוֹ לְרַבִּי אֱלִיעֶזֶר, אִם הִצִּילוּ אֹהָלִין מִיַּד אֹהֶל הַמֵּת, שֶׁכֵּן חוֹלְקִין אֹהָלִין, יַצִּילוּ אֹהָלִין מִיַּד אֹהָלִין בְּאֹהֶל הַשֶּׁרֶץ, שֶׁאֵין חוֹלְקִין כְּלֵי חֶרֶשׂ. אָמַר רַבִּי יוֹסֵי: נַמְתִּי לוֹ לְרַבִּי יוֹחָנָן בֶּן נוּרִי, תָּמַהּ אֲנִי, אִם קִבֵּל הַמָּךְ רַבִּי אֱלִיעֶזֶר תְּשׁוּבָה, אֶלָּא תְּשׁוּבָה לְדִבְרֵיהֶם, אִם הִצִּילוּ אֹהָלִין מִיַּד אֹהָלִין בְּאֹהֶל הַמֵּת, שֶׁכֵּן הוּא עוֹשֶׂה טָפַח עַל טָפַח בַּבַּיִת טָהוֹר, יַצִּילוּ אֹהָלִין בְּשֶׁרֶץ, שֶׁכֵּן הוּא עוֹשֶׂה טָפַח עַל טָפַח בִּכְלֵי חֶרֶשׂ טָמֵא. אָמַר רַבִּי: הִיא תְּשׁוּבַת רַבִּי יוֹסֵי הִיא תְּשׁוּבַת רַבִּי יוֹחָנָן בֶּן נוּרִי. הַכֹּל מַצִּילִין מִיָּד כְּלֵי חֶרֶשׂ אֲפִילּוּ כְּלֵי גְלָלִים כְּלֵי אֲבָנִים וּכְלֵי אֲדָמָה, חוּץ מִן הָאָדָם. כֵּיצַד? טָהוֹר שֶׁהָיוּ אוֹכְלִין וּמַשְׁקִין לְתוֹךְ פִּיו, וְהִכְנִיס רֹאשׁוֹ לַאֲוִיר תַּנּוּר - טָמֵא וּמְטַמֵּא, וְאֵין חוֹשְׁשִׁין שֶׁמָּא מְחֻבָּרִים בַּמַּעְיָן. הַסָּגוֹס וְהָרְדִּיד שֶׁהָיוּ נְתוּנִים עַל פִּי הַתַּנּוּר, מְשׁוּקָעִין לְתוֹכוֹ. שֶׁרֶץ בְּתוֹכוֹ - הַתַּנּוּר טָמֵא. שֶׁרֶץ בַּתַּנּוּר - אוֹכְלִין שֶׁבְּתוֹכָן טְמֵאִים. אֵין לְךָ שֶׁהוּא מַצִּיל מִיַּד כְּלֵי חֶרֶס אֶלָּא כֵּלִים, שֶׁיֵּשׁ לָהֶן תּוֹךְ, כְּלָגוֹן, הַסַּל, וְהַקֻּפָּה, וְהַחֻמָּת.

ג. הַסַּל וְהַקֻּפָּה וְהַחֻמָּת שֶׁהָיוּ נְתוּנִין בַּתַּנּוּר, וּפִיהֶן לְמַעְלָה מִן הַתַּנּוּר, הַשֶּׁרֶץ בְּתוֹכָן - הַתַּנּוּר טָהוֹר. שֶׁרֶץ בַּתַּנּוּר - אוֹכְלִין שֶׁבְּתוֹכָן טְהוֹרִין. נִקְּבוּ וַעֲשָׂאָן בְּטִיט, שֶׁרֶץ בְּתוֹכָן - הַתַּנּוּר טָמֵא. שֶׁאֵין צָמִיד פָּתִיל לַטֻּמְאָה, שֶׁרֶץ בְּתוֹכוֹ - אוֹכְלִים שֶׁבְּתוֹכָהּ טְמֵאִין.

ד. חָבִית שֶׁהִיא מְשֻׁקַּעַת בְּתַנּוּר וּפִיהָ לְמַעְלָה מִן הַתַּנּוּר, הַשֶּׁרֶץ בְּתוֹכָהּ - תַּנּוּר טָהוֹר. שֶׁרֶץ בַּתַּנּוּר - אוֹכְלִין שֶׁבְּתוֹכָהּ טְהוֹרִין. נִקְּבָהּ וַעֲשָׂאָהּ טִיט, שֶׁרֶץ בְּתוֹכָהּ - תַּנּוּר טָמֵא, שֶׁאֵין צָמִיד פָּתִיל לַטֻּמְאָה. שֶׁרֶץ בַּתַּנּוּר - אוֹכְלִין שֶׁבְּתוֹכָהּ טְהוֹרִין. וְאִם עֲשָׂאָהּ בְּזֶפֶת - הַתַּנּוּר טָהוֹר, שֶׁהַזֶּפֶת חִבּוּר לָהּ, וּשְׁאָר כָּל הַכֵּלִים שֶׁעֲשָׂאָן בְּזֶפֶת - אֵין הַזֶּפֶת חִבּוּר לָהֶן.

ה. חָבִית שֶׁהִיא נְתוּנָה עַל פִּי הַתַּנּוּר, פִּיהָ לְצַד זֶה וְשׁוּלֶיהָ לְצַד זֶה, הַשֶּׁרֶץ בְּתוֹכָהּ -

תוֹסֶפְתָּא

הַתַּנּוּר טָהוֹר. שֶׁרֶץ בְּתוֹכָהּ - אוֹכְלִין שֶׁבְּתוֹכָהּ טְהוֹרִין. הָיְתָה דּוֹפְנָהּ מְעֻבֶּה לְתוֹכָהּ, שֶׁרֶץ בְּתוֹכָהּ - תַּנּוּר טָמֵא. שֶׁרֶץ בַּתַּנּוּר - אוֹכְלִין שֶׁבְּתוֹכָהּ טְמֵאִין. קְדָרָה שֶׁהִיא מְלֵאָה אוֹכְלִין וּמַשְׁקִין, וּמַקֶּפֶת צָמִיד פְּתִיל וּנְתוּנָה בְּתוֹךְ הַתַּנּוּר, שֶׁרֶץ בַּתַּנּוּר - אוֹכְלִין וּמַשְׁקִין שֶׁבַּקְּדָרָה הֲרֵי טְמֵאִין - הַתַּנּוּר טָמֵא, שֶׁאֵין צָמִיד פְּתִיל לַטֻּמְאָה. כְּלִי שֶׁטֶף שֶׁהוּא מַקֶּף צָמִיד פְּתִיל וְנָתוּן לְתוֹךְ הַתַּנּוּר - הֲרֵי זֶה טָמֵא. שֶׁכָּל שֶׁאֵינוֹ מַצִּיל בְּאֹהֶל הַמֵּת, אֵינוֹ מַצִּיל בְּאֹהֶל הַשֶּׁרֶץ.

ו. שְׁלֹשָׁה דְּבָרִים מַצִּילִין בְּאֹהֶל הַמֵּת: הַבְּלוּעִין וְצָמִיד פָּתִיל וְאֹהָלִין. יֵשׁ בַּבְּלוּעִין שֶׁאֵין בְּצָמִיד פָּתִיל וְאֹהָלִין, יֵשׁ בְּצָמִיד פָּתִיל וְאֹהָלִים שֶׁאֵין בַּבְּלוּעִין. הַבְּלוּעִין מַצִּילִין עַל הַטְּהוֹרִין מִלְּמַטָּה וְאֵין מַצִּילִין עַל הַטְּמֵאִין מִלְּמַטָּה. הַבְּלוּעִין אֵין מִטַּמְּאִין בְּמַשָּׂא הַזָּב, וְצָמִיד פָּתִיל וְאֹהָלִין מִטַּמְּאִין בְּמַשָּׂא הַזָּב. הַחֻמָּת וְהַכְּפִישָׁה שֶׁנִּפְחֲתוּ בְּמוֹצִיא רִמּוֹנִין, אַף עַל פִּי שֶׁבָּטְלוּ מִתּוֹרַת הַכֵּלִים - מַצִּילִין בְּאֹהֶל הַשֶּׁרֶץ.

ז. הַשֶּׁרֶץ שֶׁהִיא נְתוּנָה בַּתַּנּוּר וּפִיהָ לְמַעְלָה מִן הַתַּנּוּר, וְעֻצָּם כְּשְׁעוֹרָה כָּרוּךְ בְּסִיב אוֹ בְּנֵיר, וְנָתוּן בְּתוֹכָהּ - הִיא טְהוֹרָה וְהַתַּנּוּר טָהוֹר, בָּא הַטָּהוֹר וְאָחַז בּוֹ וְהֶעֱלָהוּ - מְטַמֵּא וְנִטְמָא הַחֻמָּת, חָזְרָה הַחֻמָּת וְטִמְּאָה אֶת הַתַּנּוּר.

ח. שְׁנֵי תַּנּוּרִים זֶה עַל גַּבֵּי זֶה, וְחָבִית מְשֻׁקַּעַת בֵּינֵיהֶן, וּפִיהָ בָּעֶלְיוֹן וְשׁוּלֶיהָ בַּתַּחְתּוֹן, שֶׁרֶץ בָּחָבִית - הַתַּנּוּר טָהוֹר, שֶׁרֶץ בַּתַּחְתּוֹן - אוֹכְלִין וּמַשְׁקִין שֶׁבָּחָבִית טְהוֹרִין. שֶׁרֶץ בָּעֶלְיוֹן - אוֹכְלִין וּמַשְׁקִין שֶׁבָּחָבִית כְּנֶגֶד אֲוִירוֹ שֶׁל עֶלְיוֹן - טְמֵאִין. תַּנּוּר שֶׁשִּׁפָּתֶיהָ שׁוֹפְעוֹת לְתוֹכוֹ וְנָפְלוּ שָׁם מַשְׁקִין, מִשֶּׁם רַבִּי נְחֶמְיָה אָמְרוּ: מֵבִיא אַמָּה אוֹ מַחַק שֶׁל מַתֶּכֶת וְנוֹתְנָהּ עָלָיו, הֵימֵנּוּ וְלִפְנִים - טָמֵא. הֵימֵנּוּ וְלַחוּץ - טָהוֹר. שִׁפָּתָיו שׁוֹפְעוֹת לְאֲחוֹרָיו - נִדּוֹן כַּאֲחוֹרִים. רַבִּי אֶחָא אוֹמֵר מִשּׁוּם רַבִּי עֲקִיבָה: עַיִן שֶׁל תַּנּוּר שֶׁעֲשָׂאָהּ בְּעָפָר אוֹ בִּצְרוֹרוֹת - אֵינָהּ מְבִיאָה טֻמְאָה

הַשָּׁלֵם

לַתַּנּוּר, אֶלָּא בְּפוֹתֵחַ טָפַח. מִן הַסְּתוּמָה וְלִפְנִים - מְטַמֵּא בְּמַגָּע וּבָאֲוִיר. מִן הַסְּתוּמָה וְלַחוּץ - מְטַמֵּא בְּמַגָּע וְאֵין מְטַמֵּא בָּאֲוִיר.

ט. כּוֹר שֶׁל נַפָּחִין שֶׁהוּא עוֹמֵד בָּאָרֶץ, וְחִבְּרוּ בְּטִיט לִהְיוֹת שׁוֹפֵת עֲלֵיהֶן אֶת הַקְּדֵרָה - טָמֵא וְאֵינוֹ טָמֵא, אֶלָּא הַמְשַׁמֵּשׁ אֶת הַצָּרְךָ. כֵּירָה שֶׁנִּתְּנָה עַל גַּבֵּי אֲרֻבָּה הָעֶלְיוֹנָה, אַף עַל פִּי שֶׁהוּא שׁוֹפֵת עֲלֵיהָ אֶת הַקְּדֵרָה - טְהוֹרָה. עָשָׂה לָהּ פִּטְפּוּטִין - טְמֵאָה. פּוּרְנָא - הֲרֵי זוֹ טְהוֹרָה, שֶׁלֹּא נַעֲשֵׂית אֶלָּא לְשַׁמֵּשׁ עִם הַקַּרְקַע. רַבִּי מֵאִיר אוֹמֵר מִשֵּׁם רַבָּן גַּמְלִיאֵל: אִם יֵשׁ לָהּ לִזְבֹּז - טְמֵאָה. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר מִשֵּׁם רַבָּן גַּמְלִיאֵל: אִם יֵשׁ לָהּ סְפוֹנָאוֹת. רַבִּי יוֹסֵי אוֹמֵר מִשֵּׁם רַבָּן גַּמְלִיאֵל: אִם יֵשׁ לָהּ שְׁפִיּוֹת, וְכֵלָן שֵׁם אֶחָד הֵן. גֶּפֶת שֶׁנַּעֲשֵׂית בְּטָהֳרָה, וְנִפְלָה לָאֲוִיר הַתַּנּוּר, אֲפִלּוּ בְּשָׁעַת הֶסֵּיקוֹ - טָהוֹר, וְשֶׁנַּעֲשֵׂית בְּטָהֳרָה, וְנִטְמֵאת, נָפְלָה לָאֲוִיר הַתַּנּוּר, בְּשָׁעַת הֶסֵּיקוֹ - טְמֵאָה. שֶׁלֹּא בְּשָׁעַת הֶסֵּיקוֹ - טָהוֹר. וְרַבִּי שִׁמְעוֹן מְטַהֵר, רַבִּי אֶלְעָזָר בֶּן רַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר: בֵּית שַׁמַּאי מְטַמְּאִין וּבֵית הִלֵּל מְטַהֲרִין. בְּמֶה דְּבָרִים אֲמוּרִים? בַּחֲדָשָׁה, אֲבָל בִּישָׁנָה - הַכֹּל מוֹדִין שֶׁהִיא טְהוֹרָה. וְאֵי זוֹ הִיא יְשָׁנָה? לְאַחַר שְׁנַיִם עָשָׂר חֹדֶשׁ. אַבָּא יוֹסֵי בֶּן דּוֹסָאִי וְרַבִּי יוֹסֵי בֶּן הַמְּשֻׁלָּם אוֹמְרִים: נִגְבָּהּ - לְאַחַר שְׁלוֹשִׁים יוֹם. לֹא נִגְבָּהּ - אֲפִלּוּ לְאַחַר שְׁנֵים עָשָׂר חֹדֶשׁ.

י. פְּתִילָה שֶׁהִיא מְלֵאָה מַשְׁקִין טְמֵאִין, וְנִגְּבוּ מִבַּחוּץ, וְנָפְלוּ לָאֲוִיר הַתַּנּוּר, בְּשָׁעַת הֶסֵּיקוֹ - טְמֵאָה. שֶׁלֹּא בְּשָׁעַת הֶסֵּיקוֹ - טְהוֹרָה. אֲבָל סְפוֹג - בֵּין כָּךְ וּבֵין כָּךְ טְמֵאָה, מִפְּנֵי שֶׁהוּא עָשׂוּי לְהַכְנִיס. רַבִּי מֵאִיר מְטַמֵּא בְּגָמִי, מִפְּנֵי שֶׁאִיגַּרְאנְמִין בּוֹדְקִין אֶת הַיַּיִן. רַבִּי יוֹסֵי מְטַמֵּא בְּגָמִי, מִפְּנֵי שֶׁהָרוֹפֵא נוֹתְנוֹ עַל גַּבֵּי הַמַּכָּה, שֶׁהוּא מוֹצֵץ אֶת הַלֵּיחָה.

מַסֶּכֶת כֵּלִים קַמָּא פָּרָק שְׁבִיעִי

א. מַחַט וְטַבַּעַת שֶׁנִּמְצְאוּ בְּמִגּוּפָה שֶׁל חָבִית, בְּצִדָּהּ שֶׁל חָבִית, אִם הָיוּ טְמֵאִין - לֹא טִמְּאוּ אֶת הֶחָבִית, וְאִם הָיוּ טְהוֹרִים - אֵין הֶחָבִית מְצֻלֶּלֶת עֲלֵיהֶן בְּאֹהֶל הַמֵּת, נִמְצְאוּ לְמַעְלָה

תּוֹסֶפְתָּא

מִשְׁפָּתָהּ שֶׁל חָבִית כְּנֶגֶד תּוֹכָהּ שֶׁל חָבִית, בֵּין שֶׁהַטִּיט צָף תַּחְתֶּיהָן וּבֵין שֶׁאֵין הַטִּיט צָף תַּחְתֶּיהָן, אִם הָיוּ טְמֵאִין - לֹא טִמְּאוּ אֶת הֶחָבִית, וְאִם הָיוּ טְהוֹרִין - חָבִית מַצֶּלֶת עֲלֵיהֶן בְּאֹהֶל הַמֵּת. נִמְצְאוּ לְמַטָּה מִשְׁפָּתֶיהָ כְּנֶגֶד תּוֹכָהּ שֶׁל חָבִית, בִּזְמַן שֶׁהַטִּיט צָף תַּחְתֶּיהָן, אִם הָיוּ טְמֵאִין - טִמְּאוּ אֶת הֶחָבִית, אִם הָיוּ טְהוֹרִין - אֵין הֶחָבִית מַצֶּלֶת עֲלֵיהֶן בְּאֹהֶל הַמֵּת.

ב. שָׂרֶץ שְׁנִטְמָא בְּאֶפְרוֹ שֶׁל תַּנּוּר, לְמַטָּה מִנַּחוּשְׁתּוֹ שֶׁל תַּנּוּר - טָהוֹר, מִפְּנֵי שֶׁיֵּשׁ לוֹ בַּמֶּה יִתְלֶה, מַחַט אוֹ טַבַּעַת שֶׁנִּמְצְאוּ בְּאֶפְרוֹ שֶׁל תַּנּוּר - טָמֵא, מִפְּנֵי שֶׁאֵין לוֹ בַּמֶּה יִתְלֶה. רַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר: כְּעֵין שְׁנֵי שְׂעוֹרִין מִן הָאֶמְצַע נִכְנַס, וּמִן הַצַּד אֵינוֹ נִכְנַס.

ג. כֵּיצַד בּוֹדְקִין כְּלִי חֶרֶס לֵידַע אִם אֵינוֹ כְּכוֹנֵס מַשְׁקֶה? הָיָה מְמַלֵּא עֲרֵבָה מַיִם וְנוֹתֵן אֶת הַקְּדֵרָה לְתוֹכָהּ, וְאִם לֹא כְּנָסָהּ בְּיָדוּעַ שֶׁאֵינוֹ כְּכוֹנֵס מַשְׁקֶה. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: בַּתְּחִלָּה הָיָה כּוֹפֵף אֶת הַקְּדֵרָה לְתוֹךְ עֲרֵבָה וְנוֹתֵן לְתוֹכָהּ מַיִם, וְאִם לֹא כְּנָסָהּ, בְּיָדוּעַ שֶׁאֵינוֹ כְּכוֹנֵס מַשְׁקֶה, הָיָה נוֹתְנוֹ עַל גַּבֵּי הָאוּר, וְהָאוּר מַעֲמִידוֹ - בְּיָדוּעַ שֶׁאֵינוֹ כְּכוֹנֵס מַשְׁקֶה, אֵין הָאוּר מַעֲמִידוֹ - בְּיָדוּעַ שֶׁהוּא כְּכוֹנֵס מַשְׁקֶה. רַבִּי יוֹסֵי אוֹמֵר אִם נוֹתְנוֹ עַל גַּבֵּי הָרֶמֶץ וְהָרֶמֶץ מַעֲמִידוֹ בְּיָדוּעַ שֶׁאֵינוֹ כְּכוֹנֵס מַשְׁקֶה, אֵין הָרֶמֶץ מַעֲמִידוֹ בְּיָדוּעַ שֶׁהוּא כְּכוֹנֵס מַשְׁקֶה.

ד. עֲצָמוֹת וְהָעוֹפוֹת וְגוּלְמֵי כְּלֵי מַתָּכוֹת וּכְלֵי עֵץ מַצִּילִין צָמִיד פָּתִיל. וְרַבִּי יוֹסֵי מוֹסִיף אַכְסֵי קַמְטָרָא, וּמִקֶּף, חֲקַק שֶׁבַּבְּקָעָה וְשֶׁבַּקּוֹרָה וְהַמִּיעַךְ שֶׁבֶּחָבִית - אֵין מַצִּילִין צָמִיד פָּתִיל, וְאִם בָּהֶן טֶפַח עַל טֶפַח - מַצִּילִין.

ה. חָבִית שֶׁכְּפָאָהּ עַל הַפָּתִיל וּמֵרַח שִׁפְתּוֹתֶיהָ עַל הַכֹּתֶל - מַצֶּלֶת עַל מַה שֶּׁבְּתוֹכָהּ וְעַל מַה שֶּׁכְּנֶגְדָּהּ בַּכֹּתֶל. כְּפָאָהּ וּמֵרַח שִׁפְתּוֹתֶיהָ עִם הַקַּרְקַע - מַצִּיל עַל מַה שֶּׁבְּתוֹכָהּ, וְעַל מַה שֶּׁכְּנֶגְדָּהּ בַּקַּרְקַע. רַבִּי אֶלִיעֶזֶר אוֹמֵר: כְּפוּי עַל פִּיו אֵינוֹ מַצִּיל, וּמוֹדָה רַבִּי אֶלִיעֶזֶר בִּשְׁנֵי פַּסִּין וּשְׁתֵּי קְדֵרוֹת שֶׁכְּפָאָן זֶה עַל גַּבֵּי זֶה, וּמֵרְחָן בְּטִיט מִן הַצָּדָדִין - אֵין מַצִּילִין בְּצָמִיד פָּתִיל, וְאִם הָיָה כְּלִי קָטָן וְאֵין בּוֹ טֶפַח עַל טֶפַח וְכָפוּי עַל פִּיו - אֵינוֹ מַצִּיל.

ו. אֵין מַקִּיפִין בְּקַסְטְרוֹן מִפְּנֵי שֶׁהוּא פָּתִיל וְאֵינוֹ צָמִיד, וְאִם עָשָׂאוֹ לְחִזּוּק - הֲרֵי זֶה מַצִּיל. כְּפִיתִין שֶׁל מוֹרְיָס שֶׁנִּפְתִּית עִם הַשָּׂפָה וְשִׂפְתוֹתֶיהָן נִרְאִין, אַף עַל פִּי שֶׁהַטִּיט שׁוֹקֵעַ לְתוֹכָן מָלֵא זֶרֶת - אֵינָן מַצִּילִין, שֶׁכָּל מִי שֶׁאֵינוֹ מַצִּיל בְּאֹהֶל הַמֵּת בְּאֹהֶל הַשֶּׁרֶץ. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: אֵין צָמִיד פָּתִיל מַבְפִּנִים. וַחֲכָמִים אוֹמְרִים: יֵשׁ צָמִיד פָּתִיל מַבְפִּנִים. כֵּיצַד? חָבִית שֶׁנִּקְּבָה וּסְתָמוּהָ שְׁמָרִים. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: אֵינָהּ מַצֶּלֶת. וַחֲכָמִים אוֹמְרִים: מַצֶּלֶת. נִתְקַלְּפָה וְהַזֶּפֶת שָׁלָהּ עוֹמֵד. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: אֵינָהּ מַצֶּלֶת. וַחֲכָמִים אוֹמְרִים: מַצֶּלֶת.

ז. עַיִן שֶׁל תַּנּוּר שֶׁעָשָׂה לָהּ לְמוּדִים מְבַפְנִים. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: אֵינָהּ מַצֶּלֶת. וַחֲכָמִים אוֹמְרִים: מַצֶּלֶת. כְּפִישָׂה שֶׁנָּתַן בָּהּ טִיט עַד חֲצָיָהּ, וְהִשְׁקִיעַ בָּהּ אֶת הַכֵּלִים, רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: אֵינָהּ מַצֶּלֶת. וַחֲכָמִים אוֹמְרִים: מַצֶּלֶת. כְּפָאָהּ עַל פִּי הֶחָבִית וּמֵרַח דּוּפְנוֹתֶיהָ עִם דְּפָנוֹת הֶחָבִית - מַצֶּלֶת עַל מַה שֶּׁבֶּחָבִית וְעַל מַה שֶּׁבֵּינָהּ לְחָבִית. רַבִּי יוֹסֵי בְּרַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: עַל שֶׁבֶּחָבִית אֵינָהּ מַצֶּלֶת עַד שֶׁיִּמְרַח עִם הַשָּׂפָה. הַחֵמֶת מֵעוֹר הַדָּג, וְהַנֵּיר שֶׁהִלְבִּישׁ בָּהּ אֶת הֶחָבִית, וְצָרַף לְמַטָּה - הֲרֵי זֶה מַצֶּלֶת. עוֹר הַדָּג וְהַנֵּיר שֶׁהִלְבִּישׁ בָּהֶן אֶת הֶחָבִית וְצָדָדָן לְמַטָּה, אַף עַל פִּי שֶׁמֵּרַח בַּטִּיט מִן הַצְּדָדִין - אֵינָן מַצִּילִין.

ח. קְדֵרָה שֶׁכְּפָאָהּ עַל פִּי חָבִית, וּמֵרַח שִׁפְתוֹתֶיהָ עִם דְּפָנוֹת הֶחָבִית - מַצֶּלֶת עַל מַה שֶּׁבֶּחָבִית, וְעַל מַה שֶּׁבֵּינָהּ לְחָבִית, נִתְּנָהּ כְּדַרְכָּהּ וְטִמְּאָהּ - אֵין כְּלִי טָמֵא חוֹצֵץ.

ט. שְׁנֵי לְפָסִין וּשְׁתֵּי קְדֵרוֹת שֶׁכְּפָאָן זוֹ עַל גַּב זוֹ - הָעֶלְיוֹן כָּנוּס, אַף עַל פִּי שֶׁמֵּרַח בְּטִיט מִן הַצְּדָדִין - אֵינָן מַצִּילִין, שֶׁכָּל שֶׁאֵינוֹ מַצִּיל בְּאֹהֶל הַמֵּת - אֵינוֹ מַצִּיל בְּאֹהֶל הַשֶּׁרֶץ.

הַשָּׁלֵם

תּוֹסֶפְתָּא

מַשְׁפֵּךְ - אֵינוֹ מַצִּיל; דִּבְרֵי רַבִּי מֵאִיר. וַחֲכָמִים אוֹמְרִים: מַצִּיל בְּכִסּוּי. וְאֵין טָהֳרָה לִכְלִי חֶרֶס אֶלָּא שְׁבִירָתוֹ, וַאֲפִילּוּ חִבְּרוֹ בְּקֶרְקַע, וַאֲפִילּוּ קָבְעוֹ בְּמִסְמֵר, מִלְּאוֹ סִיד וְגִפְסִית; רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל מְטַהֵר.

י. שׁוּלֵי הַמִּחֲצִין וְשׁוּלֵי הַפִּחְתִּין וְקַרְקָרוֹת הַכֵּלִים וְדָפְנוֹתֵיהֶן מְאַחֲרִיהֶן - אֵין מְמַלְּאִין בָּהֶן, וְאֵין מְקַדְּשִׁים בָּהֶן, וְאֵין מַזִּין בָּהֶן, וְאֵין מַצִּילִים בְּצָמִיד פָּתִיל, וְאֵין מַצִּילִין מִיָּד כְּלֵי קַרְדָּסָן. שָׁפָן וַעֲשָׂאָן כֵּלִים - מְמַלְּאִין בָּהֶן, וּמְקַדְּשִׁין, וּמַזִּין מֵהֶן, וּמַצִּילִין בְּצָמִיד פָּתִיל, וּמַצִּילִין מִיָּד כְּלֵי חֶרֶס, וּמְקַבְּלִין טֻמְאָה מִכָּאן וּלְהַבָּא; דִּבְרֵי רַבִּי מֵאִיר. וַחֲכָמִים אוֹמְרִים: כָּל כְּלֵי חֶרֶס, שֶׁמַּאֲחַר שָׁעָה אַחַת אֵין לוֹ טֻמְאָה לְעוֹלָם. שׁוּלֵי כְּלֵי עֵץ, כְּלֵי עֶצֶם וּכְלֵי זְכוּכִית - אֵין מְמַלְּאִין בָּהֶן וְאֵין מְקַדְּשִׁין בָּהֶן, וְאֵין מַזִּין בָּהֶן, וְאֵין מַצִּילִין בְּצָמִיד פָּתִיל, וְאֵין מַצִּילִין מִיָּד כְּלֵי חֶרֶס. קִירְדָּסָן, שָׁפָן וַעֲשָׂאָן כֵּלִים - מְמַלְּאִין בָּהֶן וּמְקַדְּשִׁין בָּהֶן, וּמַזִּין מֵהֶן, וּמַצִּילִין בְּצָמִיד פָּתִיל, וּמַצִּילִין מִיָּד כְּלֵי חֶרֶס. שֶׁבְּרֵי כְּלֵי חֶרֶס שֶׁמְּקַבְּלִין אֲפִלּוּ כָּל שֶׁהֵן - מְמַלְּאִין בָּהֶן, וּמְקַדְּשִׁין בָּהֶן, וּמַזִּין מֵהֶן - אֵין מַצִּילִין בְּצָמִיד פָּתִיל, אֲבָל מַצִּילִין מִיָּד כְּלֵי חֶרֶס. שִׁבְרֵי כְּלֵי מַתָּכוֹת חָזְרוּ לְטָמְאָתָן הַיְשָׁנָה, גוֹלְמֵי כְּלֵי מַתָּכוֹת - הֲרֵי הֵן כִּכְלִים אֶלָּא שֶׁהֵן טְהוֹרִין.

מַסֶּכֶת כֵּלִים מְצִיעָא פֶּרֶק רִאשׁוֹן

א. רַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר: לֹא כָל טֻמְאָה אֶלָּא לְטָמְאַת נֶפֶשׁ. רַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר: אֲפִלּוּ כְּלֵי מַתֶּכֶת שֶׁהָיָה טָמֵא טְבוּל יוֹם וּטְמֵא מֵת, וְחָזַר לִהְיוֹת טְבוּל יוֹם. הָעוֹשֶׂה כְּלִי מִן הָעָקָל שֶׁהוּא עָשׂוּי לְהַכְבִּיד בּוֹ אֶת הַסְּפִינָה, וּמִכְלִי גָּדוֹל שֶׁעָשָׂאוֹ לִגְבוֹת בּוֹ אֶת הַמֶּכֶס; רַבִּי מֵאִיר מְטַמֵּא וַחֲכָמִים מְטַהֲרִין. רַבִּי יוֹסֵי אוֹמֵר: הָעוֹשֶׂה מִן הַקְּצִיצוֹת - טְמֵאִין. רַבִּי יוֹחָנָן בֶּן נוּרִי אוֹמֵר: הָעוֹשֶׂה כֵלִים מִן הַגְּרוּדוֹת - טְמֵאִין. אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר: בְּרַבִּי יוֹסֵי: לֹא נֶחְלְקוּ בֵּית שַׁמַּאי וּבֵית הִלֵּל עַל הַמַּסְמְרוֹת, שֶׁיְּדוּעַ שֶׁנַּעֲשָׂה מִן הַכֵּלִים שֶׁהֵן טְמֵאִים, וְעַל הַמַּסְמְרוֹת שֶׁלֹּא יָדוּעַ שֶׁנַּעֲשִׂים מִן הַכֵּלִים שֶׁהֵן טְהוֹרִין, עַל מַה נֶּחְלְקוּ? עַל הַסְּתָם, שֶׁבֵּית שַׁמַּאי מְטַמְּאִין וּבֵית הִלֵּל מְטַהֲרִין.

ב. הָעוֹשֶׂה כֵּלִים מִן הַגְּרוּטָאוֹת, בֵּין מִשֶּׁל הָאָרֶץ וּבֵין מִשֶּׁל חוּץ לָאָרֶץ - טְמֵאִין. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: הָעוֹשֶׂה כֵּלִים מִן הַגְּרוּטָאוֹת שֶׁל חוּץ לָאָרֶץ - טְהוֹרִים. כֵּלִים הַטְּהוֹרִין שֶׁאָנְכָן בָּאָנָךְ הַטָּמֵא - טְהוֹרִין. הָעוֹשֶׂה כֵּלִים מִן הָאָנָךְ הַטָּמֵא - טְמֵאִין. קַרְדֹּם שֶׁעָשָׂאוֹ מִן הַטָּמֵא וְעִשְּׁפוֹ מִן הַטָּהוֹר - טָהוֹר. עָשָׂאוֹ מִן הַטָּהוֹר וְעִשְּׁפוֹ מִן הַטָּמֵא - טָמֵא, הַכֹּל הוֹלֵךְ אַחַר עוֹשֶׂה מְלָאכָה. עָשָׂאוֹ מִן הַטָּהוֹר, אַף עַל פִּי שֶׁחִסּוֹמִיתוֹ מִן הַטָּמֵא - טָהוֹר. קִיתוֹן שֶׁעָשָׂאוֹ מִן הַטָּמֵא וְשׁוּלָיו מִן הַטָּהוֹר - טָהוֹר. עָשָׂאוֹ מִן הַטָּהוֹר וְשׁוּלָיו מִן הַטָּמֵא - טָמֵא, הַכֹּל הוֹלֵךְ אַחַר הַמְקַבֵּל. כּוֹרֶת שֶׁעָשָׂאָהּ מִן הַחֶלְמָא וְשׁוּלֶיהָ מִן הַגְּלָלִין - טְהוֹרָה. עָשָׂאָהּ מִן הַגְּלָלִין וְשׁוּלֶיהָ מִן הַחֶלְמָא - הַכֹּל הוֹלֵךְ אַחַר הַשּׁוּלַיִם; דִּבְרֵי רַבִּי. רַבִּי נָתָן אוֹמֵר: עַד שֶׁיְּהוּ שׁוּלַיִם מְקַבְּלִין. הַחֶלְמָא וְהַגְּלָלִין שֶׁטָּרְפָן זֶה בָּזֶה וְעָשָׂה מֵהֶן כֵּלִים, אִם רֹב מִן הַטָּמֵא - טָמֵא, וְאִם רֹב מִן הַטָּהוֹר - טָהוֹר, מֻחֶצָּה עַל מֻחֶצָּה; רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר: שׁוֹרְפִין עֲלֵיהֶן אֶת הַתְּרוּמָה וְאֵין חַיָּבִין עֲלֵיהֶן עַל טָמְאַת מִקְדָּשׁ וְקָדָשָׁיו. אָמַר רַבִּי יוֹסֵי: בָּא רַבִּי יוֹחָנָן בֶּן נוּרִי אֵצֶל רַבִּי חֲלַפְתָּא. אָמַר לוֹ: מַה אַתָּה אוֹמֵר בִּפְקֵקָה שֶׁל מַתֶּכֶת. אָמַר לוֹ: טְמֵאָה. אָמַר לוֹ: אַף אֲנִי אוֹמֵר כֵּן, אֶלָּא שֶׁעַקִּיבָה מְטַהֵר.

ג. קְלוֹסְטָרָא; רַבִּי טַרְפוֹן מְטַמֵּא וַחֲכָמִים מְטַהֲרִין. וּבְרוּרְיָא אוֹמֶרֶת: שׁוֹמְטָהּ מִן הַפָּתַח זֶה וְתוֹלָהּ בַּחֲבֵרוֹ בַּשַּׁבָּת, כְּשֶׁנֶּאֶמְרוּ דְּבָרִים לִפְנֵי רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ, אָמַר: ״פָּה אָמְרָה בְּרוּרְיָא׳. סְמִפּוֹנְיָא מְצָפָּה - טְהוֹרָה. עָשָׂה בֵּית קִבּוּל כְּנָפַיִם - טְמֵאָה, וְאֵינוֹ טָמֵא אֶלָּא הַמְשַׁמֵּשׁ אֶת הַצָּרָךְ. חָלִיל הַמְצָפֶּה - טָהוֹר, עָשָׂה בּוֹ בֵּית קִבּוּל כּוֹסוֹת - טָמֵא, וְאֵין טָמֵא אֶלָּא הַמְשַׁמֵּשׁ אֶת הַצָּרָךְ. וְהַכּוֹסוֹת שֶׁלּוֹ - טְמֵאִין, וְאֵינָן חִבּוּר לוֹ. הָיְתָה מְצוּפֶּה שֶׁל

הַשָּׁלֵם

תּוֹסֶפְתָּא

מַתֶּכֶת, כְּלֵי חִבּוּר לְמַצֶּבוֹת, חֲצוֹצְרֹת שֶׁל פְּרָקִים - הֲרֵי זוֹ טְמֵאָה. נִתְפָּרְקָה, הָעֶלְיוֹנָה טְמֵאָה וְהַתַּחְתּוֹנָה טְהוֹרָה. מַסְמֵר שֶׁהוּא מוֹצִיא בּוֹ הַפְּתִילָה, וּמֶלְקָחַיִם שֶׁהוּא מְמָעֵךְ בּוֹ הַפְּתִילָה - טְמֵאִין. מַסְמֵר שֶׁהוּא מַעֲלֶה וּמוֹרִיד בּוֹ קָנֶה לְבָסִיס - טָהוֹר. וְרַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל מְטַהֵר. עֻשָּׁאוֹ בְּבַעַץ וּבְקַסְטְרוֹן - חִבּוּר לְטָמְאָה וּלְהַזָּאָה. תִּקְּעוֹ - חִבּוּר לְטָמְאָה וְאֵין חִבּוּר לְהַזָּאָה. נוֹטֵל וְנוֹתֵן - אֵינוֹ חִבּוּר, לֹא לְטָמְאָה וְלֹא לְהַזָּאָה. הָרְחוּשׁ שֶׁנִּפְרָץ, וְשֶׁנִּטַּל עוּקְצוֹ - טָהוֹר, נִשְׁתַּיְּרוּ בּוֹ אוּנְקְלְיוֹת מִכָּאן וּמִכָּאן - טָמֵא, קְטָלָא שֶׁחָלְיוֹת שֶׁל אַלְמוֹג אֲחוּזוֹת בְּאוּנְקְלָאוֹת שֶׁל מַתֶּכֶת - הֲרֵי אֵלּוּ טְהוֹרוֹת, שֶׁאֵין עֲשׂוּיוֹת אֶלָּא לְחִזּוּק. נִתְפָּרְקָה. כָּל אַחַת וְאַחַת טְהוֹרָה בִּפְנֵי עַצְמָהּ. רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר: צִינוֹרָא שֶׁל כּוֹס, טְהוֹרָה בִּפְנֵי עַצְמָהּ.

ד. כָּל הַפַּרְצוּפוֹת טְמֵאִין וּפַרְצוּף הַדַּקָּה - טָהוֹר. מִנְעָל שֶׁלּוֹ שֶׁל מַתֶּכֶת - הֲרֵי זֶה טָמֵא טְמֵא מֵת. כָּל הַחוֹתָמוֹת טְהוֹרִין, וְאֵינוֹ טָמֵא אֶלָּא חוֹתָם שֶׁל מַתֶּכֶת, שֶׁחוֹתְמִין בּוֹ בִּלְבַד. קֶמִיעַ שֶׁל מַתֶּכֶת - הֲרֵי זֶה טָמֵא טְמֵא מֵת. נִתְפָּרֵק - הַתַּחְתּוֹן טָמֵא, וְהָעֶלְיוֹן - טָהוֹר. עוֹר שֶׁכּוֹרְךְ בּוֹ אֶת הַקֶּמִיעַ - טָמֵא, פְּשָׁטוֹ - טָהוֹר. מְטַמֵּא וּמְטַהֵר אֲפִלּוּ עֲשָׂרָה פְּעָמִים. פְּסָלִין שֶׁהוּא כּוֹתֵב עָלָיו אֶת הַקֶּמִיעַ - טָהוֹר. סָפַת הֵימֶנּוּ וְנַעֲשָׂה חוּלְיָא לְתַכְשִׁיט - טְמֵאָה. אַפְטָט שֶׁיֵּשׁ בּוֹ מַתֶּכֶת - הֲרֵי זֶה טָמֵא טְמֵא מֵת. כָּל תַּכְשִׁיטֵי בְּהֵמָה, כְּגוֹן הַשִּׁירִים הַנְּזָמִים וְהַקְּטָלָאוֹת וְהַטַּבָּעוֹת - טְהוֹרִין, וְאֵין טָמֵא אֶלָּא זוֹג הַמַּשְׁמִיעַ קוֹל לְאָדָם. הָעוֹשֶׂה זָגִין לַמַּכְתֶּשֶׁת וְלַעֲרִיסָה וּלְמִטְפָּחוֹת הַסְּפָרִים, וּלְמִטְפָּחוֹת הַתִּינוֹקוֹת - טְהוֹרִין. עָשָׂה לָהּ הָעַנְבִילִין - טְמֵאִין. נִטְלוּ עַנְבִילֶיהָן - טְהוֹרוֹת. זוֹג שֶׁל דֶּלֶת - טָהוֹר, שֶׁל בְּהֵמָה - טָמֵא. זוֹג שֶׁל דֶּלֶת שֶׁעָשָׂאוֹ לִבְהֵמָה - טָהוֹר, וְשֶׁל בְּהֵמָה שֶׁעָשָׂאוֹ לְדֶלֶת, אֲפִלּוּ חִבְּרוֹ בְּקַרְקַע וַאֲפִלּוּ קָבְעוֹ בְּמַסְמֵר - טְמֵאָה.

ה. חֶזְקַת זָגִין הַנִּמְצָאִין בְּכָל מָקוֹם - טְהוֹרִין, חוּץ מִן הַנִּמְצָאִים בַּכְּרָכִין, מִפְּנֵי שֶׁרֻבָּן שֶׁל דְּלָתוֹת הֵן. אָמַר לְאָמָּן: עֲשֵׂה לִי שְׁנֵי זָגִין, אֶחָד לְדֶלֶת וְאֶחָד לַבְּהֵמָה, עֲשֵׂה לִי שְׁתֵּי מַחֲצָלוֹת: אַחַת לְשָׁכִיבָה וְאַחַת לְאֹהָלִין. עֲשֵׂה לִי שְׁנֵי סְדִינִין: אֶחָד לַצּוּרוֹת וְאֶחָד לְאֹהָלִין - הֲרֵי אֵלּוּ טְמֵאִין, עַד שֶׁעָה שֶׁיְּפָרִישׁ. וְרַבִּי שִׁמְעוֹן מְטַהֵר עַד שָׁעָה שֶׁיְּפָרִישׁ. אֲבָל אָמַן שֶׁהוּא עוֹשֶׂה, וּמַנִּיחַ זָגִין לַבְּהֵמָה, לַדְּלָתוֹת וּמַחֲצָלוֹת לְשָׁכִיבָה, וּמַחֲצָלוֹת לְאֹהָלִין, סְדִינִין לַצּוּרוֹת, וּסְדִינִין לְאֹהָלִים, אִם רֹב מִן הַטָּמֵא - טָמֵא, עַד שֶׁיְּפָרִישׁ לְטָהֳרָה. אִם רוֹב מִן הַטָּהוֹר טָהוֹר עַד שֶׁיַּפְרִישׁ לַטָּמֵא.

הַשָּׁלֵם

שמואל ב פרק יב

א וַיִּשְׁלַח יְהוָה אֶת-נָתָן, אֶל-דָּוִד; וַיָּבֹא אֵלָיו, וַיֹּאמֶר לוֹ שְׁנֵי אֲנָשִׁים הָיוּ בְּעִיר אֶחָת, אֶחָד עָשִׁיר, וְאֶחָד רָאשׁ. ב לְעָשִׁיר, הָיָה צֹאן וּבָקָר--הַרְבֵּה מְאֹד. ג וְלָרָשׁ אֵין-כֹּל, כִּי אִם-כִּבְשָׂה אַחַת קְטַנָּה אֲשֶׁר קָנָה, וַיְחַיֶּהָ, וַתִּגְדַּל עִמּוֹ וְעִם-בָּנָיו יַחְדָּו; מִפִּתּוֹ תֹאכַל וּמִכֹּסוֹ תִשְׁתֶּה, וּבְחֵיקוֹ תִשְׁכָּב, וַתְּהִי-לוֹ, כְּבַת. ד וַיָּבֹא הֵלֶךְ, לְאִישׁ הֶעָשִׁיר, וַיַּחְמֹל לָקַחַת מִצֹּאנוֹ וּמִבְּקָרוֹ, לַעֲשׂוֹת לָאֹרֵחַ הַבָּא-לוֹ; וַיִּקַּח, אֶת-כִּבְשַׂת הָאִישׁ הָרָאשׁ, וַיַּעֲשֶׂהָ, לָאִישׁ הַבָּא אֵלָיו. ה וַיִּחַר-אַף דָּוִד בָּאִישׁ, מְאֹד; וַיֹּאמֶר, אֶל-נָתָן, חַי-יְהוָה, כִּי בֶן-מָוֶת הָאִישׁ הָעֹשֶׂה זֹאת. ו וְאֶת-הַכִּבְשָׂה, יְשַׁלֵּם אַרְבַּעְתָּיִם: עֵקֶב, אֲשֶׁר עָשָׂה אֶת-הַדָּבָר הַזֶּה, וְעַל, אֲשֶׁר לֹא-חָמָל. {ס} ז וַיֹּאמֶר נָתָן אֶל-דָּוִד, אַתָּה הָאִישׁ; {ס} כֹּה-אָמַר יְהוָה אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל, אָנֹכִי מְשַׁחְתִּיךָ לְמֶלֶךְ עַל-יִשְׂרָאֵל, וְאָנֹכִי הִצַּלְתִּיךָ, מִיַּד שָׁאוּל. ח וָאֶתְּנָה לְךָ אֶת-בֵּית אֲדֹנֶיךָ, וְאֶת-נְשֵׁי אֲדֹנֶיךָ בְּחֵיקֶךָ, וָאֶתְּנָה לְךָ, אֶת-בֵּית יִשְׂרָאֵל וִיהוּדָה; וְאִם-מְעָט--וְאֹסִפָה לְךָ, כָּהֵנָּה וְכָהֵנָּה. ט מַדּוּעַ בָּזִיתָ אֶת-דְּבַר יְהוָה, לַעֲשׂוֹת הָרַע בְּעֵינוֹ (בְּעֵינַי), אֶת אוּרִיָּה הַחִתִּי הִכִּיתָ בַחֶרֶב, וְאֶת-אִשְׁתּוֹ לָקַחְתָּ לְךָ לְאִשָּׁה; וְאֹתוֹ הָרַגְתָּ, בְּחֶרֶב בְּנֵי עַמּוֹן. י וְעַתָּה, לֹא-תָסוּר חֶרֶב מִבֵּיתְךָ--עַד-עוֹלָם: עֵקֶב, כִּי בְזִתָנִי, וַתִּקַּח אֶת-אֵשֶׁת אוּרִיָּה הַחִתִּי, לִהְיוֹת לְךָ לְאִשָּׁה. {ס} יא כֹּה אָמַר יְהוָה, הִנְנִי מֵקִים עָלֶיךָ רָעָה מִבֵּיתֶךָ, וְלָקַחְתִּי אֶת-נָשֶׁיךָ לְעֵינֶיךָ, וְנָתַתִּי לְרֵעֶךָ; וְשָׁכַב עִם-נָשֶׁיךָ, לְעֵינֵי הַשֶּׁמֶשׁ הַזֹּאת. יב כִּי אַתָּה, עָשִׂיתָ בַסָּתֶר; וַאֲנִי, אֶעֱשֶׂה אֶת-הַדָּבָר הַזֶּה, נֶגֶד כָּל-יִשְׂרָאֵל, וְנֶגֶד הַשָּׁמֶשׁ. {ס} יג וַיֹּאמֶר דָּוִד אֶל-נָתָן, חָטָאתִי לַיהוָה; {ס} וַיֹּאמֶר נָתָן אֶל-דָּוִד, גַּם-יְהוָה הֶעֱבִיר חַטָּאתְךָ--לֹא תָמוּת. יד אֶפֶס, כִּי-נִאֵץ נִאַצְתָּ אֶת-אֹיְבֵי יְהוָה, בַּדָּבָר, הַזֶּה; גַּם, הַבֵּן הַיִּלּוֹד לְךָ--מוֹת יָמוּת. טו וַיֵּלֶךְ נָתָן, אֶל-בֵּיתוֹ; וַיִּגֹּף יְהוָה, אֶת-הַיֶּלֶד אֲשֶׁר יָלְדָה אֵשֶׁת-אוּרִיָּה לְדָוִד--וַיֵּאָנַשׁ. טז וַיְבַקֵּשׁ דָּוִד אֶת-הָאֱלֹהִים, בְּעַד הַנָּעַר; וַיָּצָם דָּוִד צוֹם, וּבָא וְלָן וְשָׁכַב אָרְצָה. יז וַיָּקֻמוּ זִקְנֵי בֵיתוֹ, עָלָיו, לַהֲקִימוֹ, מִן-הָאָרֶץ; וְלֹא אָבָה, וְלֹא-בָרָא אִתָּם לָחֶם. יח וַיְהִי בַּיּוֹם הַשְּׁבִיעִי, וַיָּמָת הַיָּלֶד; וַיִּרְאוּ עַבְדֵי דָוִד לְהַגִּיד לוֹ כִּי-מֵת הַיֶּלֶד, כִּי אָמְרוּ הִנֵּה בְהִיוֹת הַיֶּלֶד חַי דִּבַּרְנוּ אֵלָיו וְלֹא-שָׁמַע בְּקוֹלֵנוּ, וְאֵיךְ נֹאמַר אֵלָיו מֵת הַיֶּלֶד, וְעָשָׂה רָעָה. יט וַיַּרְא דָּוִד, כִּי עֲבָדָיו מִתְלַחֲשִׁים, וַיָּבֶן דָּוִד, כִּי מֵת הַיָּלֶד; וַיֹּאמֶר דָּוִד אֶל-עֲבָדָיו הֲמֵת הַיֶּלֶד, וַיֹּאמְרוּ מֵת. כ וַיָּקָם דָּוִד מֵהָאָרֶץ וַיִּרְחַץ וַיָּסֶךְ, וַיַּחֲלֵף שִׂמְלֹתָו, וַיָּבֹא בֵית-יְהוָה, וַיִּשְׁתָּחוּ; וַיָּבֹא, אֶל-בֵּיתוֹ, וַיִּשְׁאַל, וַיָּשִׂימוּ לוֹ לֶחֶם וַיֹּאכַל. כא וַיֹּאמְרוּ עֲבָדָיו אֵלָיו, מָה-הַדָּבָר הַזֶּה אֲשֶׁר עָשִׂיתָה; בַּעֲבוּר הַיֶּלֶד חַי, צַמְתָּ וַתֵּבְךְּ, וְכַאֲשֶׁר מֵת הַיֶּלֶד, קַמְתָּ וַתֹּאכַל לָחֶם. כב וַיֹּאמֶר--בְּעוֹד הַיֶּלֶד חַי, צַמְתִּי וָאֶבְכֶּה: כִּי אָמַרְתִּי מִי יוֹדֵעַ, יחנני (וְחַנַּנִי) יְהוָה וְחַי הַיָּלֶד. כג וְעַתָּה מֵת, לָמָּה זֶּה אֲנִי צָם-הַאוּכַל לַהֲשִׁיבוֹ, עוֹד: אֲנִי הֹלֵךְ אֵלָיו, וְהוּא לֹא-יָשׁוּב אֵלָי. כד וַיְנַחֵם דָּוִד, אֵת בַּת-שֶׁבַע אִשְׁתּוֹ, וַיָּבֹא אֵלֶיהָ, וַיִּשְׁכַּב עִמָּהּ; וַתֵּלֶד בֵּן, ויקרא (וַתִּקְרָא) אֶת-שְׁמוֹ שְׁלֹמֹה, וַיהוָה, אֲהֵבוֹ. כה וַיִּשְׁלַח, בְּיַד נָתָן הַנָּבִיא, וַיִּקְרָא אֶת-שְׁמוֹ, יְדִידְיָהּ--בַּעֲבוּר, יְהוָה. {פ} כו וַיִּלָּחֶם יוֹאָב, בְּרַבַּת בְּנֵי עַמּוֹן; וַיִּלְכֹּד, אֶת-עִיר הַמְּלוּכָה. כז וַיִּשְׁלַח יוֹאָב מַלְאָכִים, אֶל-דָּוִד; וַיֹּאמֶר נִלְחַמְתִּי

בְּרַבָּה, גַּם-לָכַדְתִּי אֶת-עִיר הַמָּיִם. כח וְעַתָּה, אֱסֹף אֶת-יֶתֶר הָעָם, וַחֲנֵה עַל-הָעִיר, וְלָכְדָהּ: פֶּן-אֶלְכֹּד אֲנִי אֶת-הָעִיר, וְנִקְרָא שְׁמִי עָלֶיהָ. כט וַיֶּאֱסֹף דָּוִד אֶת-כָּל-הָעָם, וַיֵּלֶךְ רַבָּתָה; וַיִּלָּחֶם בָּהּ, וַיִּלְכְּדָהּ. ל וַיִּקַּח אֶת-עֲטֶרֶת-מַלְכָּם מֵעַל רֹאשׁוֹ וּמִשְׁקָלָהּ כִּכַּר זָהָב, וְאֶבֶן יְקָרָה, וַתְּהִי, עַל-רֹאשׁ דָּוִד; וּשְׁלַל הָעִיר הוֹצִיא, הַרְבֵּה מְאֹד. לא וְאֶת-הָעָם אֲשֶׁר-בָּהּ הוֹצִיא, וַיָּשֶׂם בַּמְּגֵרָה וּבַחֲרִצֵי הַבַּרְזֶל וּבְמַגְזְרֹת הַבַּרְזֶל וְהֶעֱבִיר אוֹתָם בְּמַלְכֵן (בַּמַּלְבֵּן), וְכֵן יַעֲשֶׂה, לְכֹל עָרֵי בְנֵי-עַמּוֹן; וַיָּשָׁב דָּוִד וְכָל-הָעָם, יְרוּשָׁלָם. {פ}

שמואל ב פרק יג

א וַיְהִי אַחֲרֵי-כֵן, וּלְאַבְשָׁלוֹם בֶּן-דָּוִד אָחוֹת יָפָה- -וּשְׁמָהּ תָּמָר; וַיֶּאֱהָבֶהָ, אַמְנוֹן בֶּן-דָּוִד. ב וַיֵּצֶר לְאַמְנוֹן לְהִתְחַלּוֹת, בַּעֲבוּר תָּמָר אֲחֹתוֹ--כִּי בְתוּלָה, הִיא; וַיִּפָּלֵא בְּעֵינֵי אַמְנוֹן, לַעֲשׂוֹת לָהּ מְאוּמָה. ג וּלְאַמְנוֹן רֵעַ, וּשְׁמוֹ יוֹנָדָב, בֶּן-שִׁמְעָה, אֲחִי דָוִד; וְיוֹנָדָב, אִישׁ חָכָם מְאֹד. ד וַיֹּאמֶר לוֹ, מַדּוּעַ אַתָּה כָּכָה דַּל בֶּן-הַמֶּלֶךְ בַּבֹּקֶר בַּבֹּקֶר--הֲלוֹא, תַּגִּיד לִי; וַיֹּאמֶר לוֹ, אַמְנוֹן, אֶת-תָּמָר אֲחוֹת אַבְשָׁלֹם אָחִי, אֲנִי אֹהֵב. ה וַיֹּאמֶר לוֹ יְהוֹנָדָב, שְׁכַב עַל-מִשְׁכָּבְךָ וְהִתְחָל; וּבָא אָבִיךָ לִרְאוֹתֶךָ, וְאָמַרְתָּ אֵלָיו תָּבֹא נָא תָּמָר אֲחוֹתִי וְתַכְבֵּרֵנִי לֶחֶם וְעָשְׂתָה לְעֵינַי אֶת-הַבְּרִיָּה, לְמַעַן אֲשֶׁר אֶרְאֶה, וְאָכַלְתִּי מִיָּדָהּ. ו וַיִּשְׁכַּב אַמְנוֹן, וַיִּתְחָל; וַיָּבֹא הַמֶּלֶךְ לִרְאוֹתוֹ, וַיֹּאמֶר אַמְנוֹן אֶל-הַמֶּלֶךְ תָּבוֹא-נָא תָּמָר אֲחֹתִי וּתְלַבֵּב לְעֵינַי שְׁתֵּי לְבִבוֹת, וְאֶבְרֶה, מִיָּדָהּ. ז וַיִּשְׁלַח דָּוִד אֶל-תָּמָר, הַבַּיְתָה לֵאמֹר: לְכִי נָא, בֵּית אַמְנוֹן אָחִיךְ, וַעֲשִׂי-לוֹ, הַבְּרִיָּה. ח וַתֵּלֶךְ תָּמָר, בֵּית אַמְנוֹן אָחִיהָ--וְהוּא שֹׁכֵב; וַתִּקַּח אֶת-הַבָּצֵק וַתָּלָשׁ (וַתָּלָשׁ) וַתְּלַבֵּב לְעֵינָיו, וַתְּבַשֵּׁל אֶת-הַלְּבִבוֹת. ט וַתִּקַּח אֶת-הַמַּשְׂרֵת וַתִּצֹק לְפָנָיו, וַיְמָאֵן לֶאֱכוֹל; וַיֹּאמֶר אַמְנוֹן, הוֹצִיאוּ כָל-אִישׁ מֵעָלַי, וַיֵּצְאוּ כָל-אִישׁ, מֵעָלָיו. י וַיֹּאמֶר אַמְנוֹן אֶל-תָּמָר, הָבִיאִי הַבְּרִיָּה הַחֶדֶר, וְאֶבְרֶה, מִיָּדֵךְ; וַתִּקַּח תָּמָר, אֶת-הַלְּבִבוֹת אֲשֶׁר עָשָׂתָה, וַתָּבֵא לְאַמְנוֹן אָחִיהָ, הֶחָדְרָה. יא וַתַּגֶּשׁ אֵלָיו, לֶאֱכֹל; וַיַּחֲזֵק-בָּהּ וַיֹּאמֶר לָהּ, בּוֹאִי שִׁכְבִי עִמִּי אֲחוֹתִי. יב וַתֹּאמֶר לוֹ, אַל-אָחִי אַל-תְּעַנֵּנִי--כִּי לֹא-יֵעָשֶׂה כֵן, בְּיִשְׂרָאֵל: אַל-תַּעֲשֵׂה, אֶת-הַנְּבָלָה הַזֹּאת. יג וַאֲנִי, אָנָה אוֹלִיךְ אֶת-חֶרְפָּתִי, וְאַתָּה תִּהְיֶה כְּאַחַד הַנְּבָלִים, בְּיִשְׂרָאֵל; וְעַתָּה דַּבֶּר-נָא אֶל-הַמֶּלֶךְ, כִּי לֹא יִמְנָעֵנִי מִמֶּךָּ. יד וְלֹא אָבָה, לִשְׁמֹעַ בְּקוֹלָהּ; וַיֶּחֱזַק מִמֶּנָּה וַיְעַנֶּהָ, וַיִּשְׁכַּב אֹתָהּ. טו וַיִּשְׂנָאֶהָ אַמְנוֹן, שִׂנְאָה גְּדוֹלָה מְאֹד--כִּי גְדוֹלָה הַשִּׂנְאָה אֲשֶׁר שְׂנֵאָהּ, מֵאַהֲבָה אֲשֶׁר אֲהֵבָהּ; וַיֹּאמֶר-לָהּ אַמְנוֹן, קוּמִי לֵכִי. טז וַתֹּאמֶר לוֹ, אַל-אוֹדֹת הָרָעָה הַגְּדוֹלָה הַזֹּאת, מֵאַחֶרֶת אֲשֶׁר-עָשִׂיתָ עִמִּי, לְשַׁלְּחֵנִי; וְלֹא אָבָה, לִשְׁמֹעַ לָהּ. יז וַיִּקְרָא, אֶת-נַעֲרוֹ מְשָׁרְתוֹ, וַיֹּאמֶר, שִׁלְחוּ-נָא אֶת-זֹאת מֵעָלַי הַחוּצָה; וּנְעֹל הַדֶּלֶת, אַחֲרֶיהָ. יח וְעָלֶיהָ כְּתֹנֶת פַּסִּים, כִּי כֵן תִּלְבַּשְׁן בְּנוֹת-הַמֶּלֶךְ הַבְּתוּלֹת מְעִילִים; וַיֹּצֵא אוֹתָהּ מְשָׁרְתוֹ הַחוּץ, וְנָעַל הַדֶּלֶת אַחֲרֶיהָ. יט וַתִּקַּח תָּמָר אֵפֶר עַל-רֹאשָׁהּ, וּכְתֹנֶת הַפַּסִּים אֲשֶׁר עָלֶיהָ קָרָעָה; וַתָּשֶׂם יָדָהּ עַל-רֹאשָׁהּ, וַתֵּלֶךְ הָלוֹךְ וְזָעָקָה. כ וַיֹּאמֶר אֵלֶיהָ אַבְשָׁלוֹם אָחִיהָ, הַאֲמִינוֹן אָחִיךְ הָיָה עִמָּךְ, וְעַתָּה אֲחוֹתִי הַחֲרִישִׁי אָחִיךְ הוּא, אַל-תָּשִׁיתִי אֶת-לִבֵּךְ לַדָּבָר הַזֶּה; וַתֵּשֶׁב תָּמָר וְשֹׁמֵמָה, בֵּית אַבְשָׁלוֹם אָחִיהָ. כא וְהַמֶּלֶךְ דָּוִד--שָׁמַע, אֵת כָּל-הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה; וַיִּחַר לוֹ, מְאֹד. כב וְלֹא-דִבֶּר אַבְשָׁלוֹם עִם-אַמְנוֹן, לְמֵרָע

וְעַד-טוֹב: כִּי-שָׁנֵא אַבְשָׁלוֹם, אֶת-אַמְנוֹן, עַל-דְּבַר אֲשֶׁר עִנָּה, אֶת תָּמָר אֲחֹתוֹ. {פ}
כג וַיְהִי, לִשְׁנָתַיִם יָמִים, וַיִּהְיוּ גֹּזְזִים לְאַבְשָׁלוֹם, בְּבַעַל חָצוֹר אֲשֶׁר עִם-אֶפְרָיִם; וַיִּקְרָא אַבְשָׁלוֹם, לְכָל-בְּנֵי הַמֶּלֶךְ. כד וַיָּבֹא אַבְשָׁלוֹם, אֶל-הַמֶּלֶךְ, וַיֹּאמֶר, הִנֵּה-נָא גֹּזְזִים לְעַבְדֶּךָ; יֵלֶךְ-נָא הַמֶּלֶךְ וַעֲבָדָיו, עִם-עַבְדֶּךָ. כה וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ אֶל-אַבְשָׁלוֹם, אַל-בְּנִי אַל-נָא נֵלֵךְ כֻּלָּנוּ, וְלֹא נִכְבַּד, עָלֶיךָ; וַיִּפְרָץ-בּוֹ וְלֹא-אָבָה לָלֶכֶת, וַיְבָרְכֵהוּ. כו וַיֹּאמֶר, אַבְשָׁלוֹם, וְלֹא, יֵלֶךְ-נָא אִתָּנוּ אַמְנוֹן אָחִי; וַיֹּאמֶר לוֹ הַמֶּלֶךְ, לָמָּה יֵלֵךְ עִמָּךְ. כז וַיִּפְרָץ-בּוֹ, אַבְשָׁלוֹם; וַיְשַׁלַּח אִתּוֹ אֶת-אַמְנוֹן, וְאֵת כָּל-בְּנֵי הַמֶּלֶךְ. {ס} כח וַיְצַו אַבְשָׁלוֹם אֶת-נְעָרָיו לֵאמֹר, רְאוּ נָא כְּטוֹב לֵב-אַמְנוֹן בַּיַּיִן וְאָמַרְתִּי אֲלֵיכֶם הַכּוּ אֶת-אַמְנוֹן וַהֲמִתֶּם אֹתוֹ--אַל-תִּירָאוּ: הֲלוֹא, כִּי אָנֹכִי צִוִּיתִי אֶתְכֶם--חִזְקוּ, וְהְיוּ לִבְנֵי-חָיִל. כט וַיַּעֲשׂוּ נַעֲרֵי אַבְשָׁלוֹם, לְאַמְנוֹן, כַּאֲשֶׁר צִוָּה, אַבְשָׁלוֹם; וַיָּקֻמוּ כָּל-בְּנֵי הַמֶּלֶךְ, וַיִּרְכְּבוּ אִישׁ עַל-פִּרְדּוֹ--וַיָּנֻסוּ. ל וַיְהִי, הֵמָּה בַדֶּרֶךְ, וְהַשְּׁמֻעָה בָּאָה, אֶל-דָּוִד לֵאמֹר: הִכָּה אַבְשָׁלוֹם אֶת-כָּל-בְּנֵי הַמֶּלֶךְ, וְלֹא-נוֹתַר מֵהֶם אֶחָד. {פ}
לא וַיָּקָם הַמֶּלֶךְ וַיִּקְרַע אֶת-בְּגָדָיו, וַיִּשְׁכַּב אָרְצָה; וְכָל-עֲבָדָיו נִצָּבִים, קְרֵעֵי בְגָדִים. {ס} לב וַיַּעַן יוֹנָדָב בֶּן-שִׁמְעָה אֲחִי-דָוִד וַיֹּאמֶר, אַל-יֹאמַר אֲדֹנִי אֵת כָּל-הַנְּעָרִים בְּנֵי-הַמֶּלֶךְ הֵמִיתוּ--כִּי-אַמְנוֹן לְבַדּוֹ, מֵת: כִּי-עַל-פִּי אַבְשָׁלוֹם, הָיְתָה שׂוּמָה, מִיּוֹם עַנּוֹתוֹ, אֶת תָּמָר אֲחֹתוֹ. לג וְעַתָּה אַל-יָשֶׂם אֲדֹנִי הַמֶּלֶךְ אֶל-לִבּוֹ, דָּבָר לֵאמֹר, כָּל-בְּנֵי הַמֶּלֶךְ, מֵתוּ: כִּי-אִם ( ) אַמְנוֹן לְבַדּוֹ, מֵת. {פ} לד וַיִּבְרַח, אַבְשָׁלוֹם; וַיִּשָּׂא הַנַּעַר הַצֹּפֶה, אֶת-עֵינָו, וַיַּרְא וְהִנֵּה עַם-רַב הֹלְכִים מִדֶּרֶךְ אַחֲרָיו, מִצַּד הָהָר. לה וַיֹּאמֶר יוֹנָדָב אֶל-הַמֶּלֶךְ, הִנֵּה בְנֵי-הַמֶּלֶךְ בָּאוּ: כִּדְבַר עַבְדּוֹ, כֵּן הָיָה. לו וַיְהִי כְּכַלֹּתוֹ לְדַבֵּר, וְהִנֵּה בְנֵי-הַמֶּלֶךְ בָּאוּ, וַיִּשְׂאוּ קוֹלָם, וַיִּבְכּוּ; וְגַם-הַמֶּלֶךְ, וְכָל-עֲבָדָיו, בָּכוּ, בְּכִי גָּדוֹל מְאֹד. לז וְאַבְשָׁלוֹם בָּרַח, וַיֵּלֶךְ אֶל-תַּלְמַי בֶּן-עַמִּיחוּר (עַמִּיהוּד) מֶלֶךְ גְּשׁוּר; וַיִּתְאַבֵּל עַל-בְּנוֹ, כָּל-הַיָּמִים. לח וְאַבְשָׁלוֹם בָּרַח, וַיֵּלֶךְ גְּשׁוּר; וַיְהִי-שָׁם, שָׁלֹשׁ שָׁנִים. לט וַתְּכַל דָּוִד הַמֶּלֶךְ, לָצֵאת אֶל-אַבְשָׁלוֹם: כִּי-נִחַם עַל-אַמְנוֹן, כִּי-מֵת. {ס}

שמואל ב פרק יד

א וַיֵּדַע, יוֹאָב בֶּן-צְרוּיָה: כִּי-לֵב הַמֶּלֶךְ, עַל-אַבְשָׁלוֹם. ב וַיִּשְׁלַח יוֹאָב תְּקוֹעָה, וַיִּקַּח מִשָּׁם אִשָּׁה חֲכָמָה; וַיֹּאמֶר אֵלֶיהָ הִתְאַבְּלִי-נָא וְלִבְשִׁי-נָא בִגְדֵי-אֵבֶל, וְאַל-תָּסוּכִי שֶׁמֶן, וְהָיִית, כְּאִשָּׁה זֶה יָמִים רַבִּים מִתְאַבֶּלֶת עַל-מֵת. ג וּבָאת, אֶל-הַמֶּלֶךְ, וְדִבַּרְתְּ אֵלָיו, כַּדָּבָר הַזֶּה; וַיָּשֶׂם יוֹאָב אֶת-הַדְּבָרִים, בְּפִיהָ. ד וַתֹּאמֶר הָאִשָּׁה הַתְּקוֹעִית, אֶל-הַמֶּלֶךְ, וַתִּפֹּל עַל-אַפֶּיהָ אַרְצָה, וַתִּשְׁתָּחוּ; וַתֹּאמֶר, הוֹשִׁיעָה הַמֶּלֶךְ. {ס} ה וַיֹּאמֶר-לָהּ הַמֶּלֶךְ, מַה-לָּךְ; וַתֹּאמֶר, אֲבָל אִשָּׁה-אַלְמָנָה אָנִי-וַיָּמָת אִישִׁי. ו וּלְשִׁפְחָתְךָ, שְׁנֵי בָנִים, וַיִּנָּצוּ שְׁנֵיהֶם בַּשָּׂדֶה, וְאֵין מַצִּיל בֵּינֵיהֶם; וַיַּכֵּו הָאֶחָד אֶת-הָאֶחָד, וַיָּמֶת אֹתוֹ. ז וְהִנֵּה קָמָה כָל-הַמִּשְׁפָּחָה עַל-שִׁפְחָתֶךָ, וַיֹּאמְרוּ תְּנִי אֶת-מַכֵּה אָחִיו וּנְמִתֵהוּ בְּנֶפֶשׁ אָחִיו אֲשֶׁר הָרָג, וְנַשְׁמִידָה, גַּם אֶת-הַיּוֹרֵשׁ; וְכִבּוּ, אֶת-גַּחֲלָתִי אֲשֶׁר נִשְׁאָרָה, לְבִלְתִּי שׂוּם- (שִׂים-) לְאִישִׁי שֵׁם וּשְׁאֵרִית, עַל-פְּנֵי הָאֲדָמָה. {פ}
ח וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ אֶל-הָאִשָּׁה, לְכִי לְבֵיתֵךְ; וַאֲנִי, אֲצַוֶּה עָלַיִךְ. ט וַתֹּאמֶר הָאִשָּׁה הַתְּקוֹעִית, אֶל-

הַמֶּלֶךְ, עָלַי אֲדֹנִי הַמֶּלֶךְ הֶעָוֹן, וְעַל-בֵּית אָבִי; וְהַמֶּלֶךְ וְכִסְאוֹ, נָקִי. {ס} י וַיֹּאמֶר, הַמֶּלֶךְ: הַמְדַבֵּר אֵלַיִךְ וַהֲבֵאתוֹ אֵלַי, וְלֹא-יֹסִיף עוֹד לָגַעַת בָּךְ. יא וַתֹּאמֶר יִזְכָּר-נָא הַמֶּלֶךְ אֶת-יְהוָה אֱלֹהֶיךָ, מהרבית (מֵהַרְבַּת) גֹּאֵל הַדָּם לְשַׁחֵת, וְלֹא יַשְׁמִידוּ, אֶת-בְּנִי; וַיֹּאמֶר, חַי-יְהוָה, אִם-יִפֹּל מִשַּׂעֲרַת בְּנֵךְ, אָרְצָה. יב וַתֹּאמֶר, הָאִשָּׁה, תְּדַבֶּר-נָא שִׁפְחָתְךָ אֶל-אֲדֹנִי הַמֶּלֶךְ, דָּבָר; וַיֹּאמֶר, דַּבֵּרִי. {ס} יג וַתֹּאמֶר, הָאִשָּׁה, וְלָמָּה חָשַׁבְתָּה כָּזֹאת, עַל-עַם אֱלֹהִים; וּמִדַּבֵּר הַמֶּלֶךְ הַדָּבָר הַזֶּה, כְּאָשֵׁם, לְבִלְתִּי הָשִׁיב הַמֶּלֶךְ, אֶת-נִדְּחוֹ. יד כִּי-מוֹת נָמוּת--וְכַמַּיִם הַנִּגָּרִים אַרְצָה, אֲשֶׁר לֹא יֵאָסֵפוּ; וְלֹא-יִשָּׂא אֱלֹהִים, נֶפֶשׁ, וְחָשַׁב מַחֲשָׁבוֹת, לְבִלְתִּי יִדַּח מִמֶּנּוּ נִדָּח. טו וְעַתָּה אֲשֶׁר-בָּאתִי לְדַבֵּר אֶל-הַמֶּלֶךְ אֲדֹנִי, אֶת-הַדָּבָר הַזֶּה--כִּי יֵרְאֻנִי, הָעָם; וַתֹּאמֶר שִׁפְחָתְךָ אֲדַבְּרָה-נָּא אֶל-הַמֶּלֶךְ, אוּלַי יַעֲשֶׂה הַמֶּלֶךְ אֶת-דְּבַר אֲמָתוֹ. טז כִּי יִשְׁמַע הַמֶּלֶךְ, לְהַצִּיל אֶת-אֲמָתוֹ מִכַּף הָאִישׁ, לְהַשְׁמִיד אֹתִי וְאֶת-בְּנִי יַחַד, מִנַּחֲלַת אֱלֹהִים. יז וַתֹּאמֶר, שִׁפְחָתְךָ, יְהִי-נָא דְּבַר-אֲדֹנִי הַמֶּלֶךְ, לְמְנֻחָה: כִּי כְמַלְאַךְ הָאֱלֹהִים, כֵּן אֲדֹנִי הַמֶּלֶךְ לִשְׁמֹעַ הַטּוֹב וְהָרָע, וַיהוָה אֱלֹהֶיךָ, יְהִי עִמָּךְ. {פ} יח וַיַּעַן הַמֶּלֶךְ, וַיֹּאמֶר אֶל-הָאִשָּׁה, אַל-נָא תְכַחֲדִי מִמֶּנִּי דָּבָר, אֲשֶׁר אָנֹכִי שֹׁאֵל אֹתָךְ; וַתֹּאמֶר, הָאִשָּׁה, יְדַבֶּר-נָא, אֲדֹנִי הַמֶּלֶךְ. יט וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ, הֲיַד יוֹאָב אִתָּךְ בְּכָל-זֹאת; וַתַּעַן הָאִשָּׁה וַתֹּאמֶר חֵי-נַפְשְׁךָ אֲדֹנִי הַמֶּלֶךְ אִם-אִשׁ לְהֵמִין וּלְהַשְׂמִיל, מִכֹּל אֲשֶׁר-דִּבֶּר אֲדֹנִי הַמֶּלֶךְ--כִּי-עַבְדְּךָ יוֹאָב הוּא צִוָּנִי, וְהוּא שָׂם בְּפִי שִׁפְחָתֶךָ אֵת כָּל-הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה. כ לְבַעֲבוּר סֹבֵב אֶת-פְּנֵי הַדָּבָר, עָשָׂה עַבְדְּךָ יוֹאָב אֶת-הַדָּבָר הַזֶּה; וַאדֹנִי חָכָם, כְּחָכְמַת מַלְאַךְ הָאֱלֹהִים, לָדַעַת, אֶת-כָּל-אֲשֶׁר בָּאָרֶץ. {ס} כא וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ אֶל-יוֹאָב, הִנֵּה-נָא עָשִׂיתִי אֶת-הַדָּבָר הַזֶּה; וְלֵךְ הָשֵׁב אֶת-הַנַּעַר, אֶת-אַבְשָׁלוֹם. כב וַיִּפֹּל יוֹאָב אֶל-פָּנָיו אַרְצָה וַיִּשְׁתַּחוּ, וַיְבָרֶךְ אֶת-הַמֶּלֶךְ; וַיֹּאמֶר יוֹאָב הַיּוֹם יָדַע עַבְדְּךָ כִּי-מָצָאתִי חֵן בְּעֵינֶיךָ, אֲדֹנִי הַמֶּלֶךְ, אֲשֶׁר-עָשָׂה הַמֶּלֶךְ, אֶת-דְּבַר עבדו (עַבְדֶּךָ). כג וַיָּקָם יוֹאָב, וַיֵּלֶךְ גְּשׁוּרָה; וַיָּבֵא אֶת-אַבְשָׁלוֹם, יְרוּשָׁלִָם. {ס} כד וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ יִסֹּב אֶל-בֵּיתוֹ, וּפָנַי לֹא יִרְאֶה; וַיָּסֹב אַבְשָׁלוֹם אֶל-בֵּיתוֹ, וּפְנֵי הַמֶּלֶךְ לֹא רָאָה. {ס} כה וּכְאַבְשָׁלוֹם, לֹא-הָיָה אִישׁ-יָפֶה בְּכָל-יִשְׂרָאֵל--לְהַלֵּל מְאֹד: מִכַּף רַגְלוֹ וְעַד קָדְקֳדוֹ, לֹא-הָיָה בּוֹ מוּם. כו וּבְגַלְּחוֹ, אֶת-רֹאשׁוֹ, וְהָיָה מִקֵּץ יָמִים לַיָּמִים אֲשֶׁר יְגַלַּח, כִּי-כָבֵד עָלָיו וּגְלָחוֹ; וְשָׁקַל אֶת-שְׂעַר רֹאשׁוֹ, מָאתַיִם שְׁקָלִים בְּאֶבֶן הַמֶּלֶךְ. כז וַיִּוָּלְדוּ לְאַבְשָׁלוֹם שְׁלוֹשָׁה בָנִים, וּבַת אַחַת וּשְׁמָהּ תָּמָר; הִיא הָיְתָה, אִשָּׁה יְפַת מַרְאֶה. {פ}

כח וַיֵּשֶׁב אַבְשָׁלוֹם בִּירוּשָׁלִַם, שְׁנָתַיִם יָמִים; וּפְנֵי הַמֶּלֶךְ, לֹא רָאָה. כט וַיִּשְׁלַח אַבְשָׁלוֹם אֶל-יוֹאָב, לִשְׁלֹחַ אֹתוֹ אֶל-הַמֶּלֶךְ, וְלֹא אָבָה, לָבוֹא אֵלָיו; וַיִּשְׁלַח עוֹד שֵׁנִית, וְלֹא אָבָה לָבוֹא. ל וַיֹּאמֶר אֶל-עֲבָדָיו רְאוּ חֶלְקַת יוֹאָב אֶל-יָדִי, וְלוֹ-שָׁם שְׂעֹרִים-לְכוּ, והוצתיה (וְהַצִּיתוּהָ) בָאֵשׁ; וַיַּצְתוּ עַבְדֵי אַבְשָׁלוֹם, אֶת-הַחֶלְקָה--בָּאֵשׁ. {פ}

לא וַיָּקָם יוֹאָב, וַיָּבֹא אֶל-אַבְשָׁלוֹם הַבָּיְתָה; וַיֹּאמֶר אֵלָיו, לָמָּה הִצִּיתוּ עַבָדֶיךָ אֶת-הַחֶלְקָה אֲשֶׁר-לִי בָּאֵשׁ. לב וַיֹּאמֶר אַבְשָׁלוֹם אֶל-יוֹאָב הִנֵּה שָׁלַחְתִּי אֵלֶיךָ לֵאמֹר בֹּא הֵנָּה וְאֶשְׁלְחָה אֹתְךָ אֶל-הַמֶּלֶךְ לֵאמֹר, לָמָּה בָּאתִי מִגְּשׁוּר--טוֹב לִי, עוֹד אֲנִי-שָׁם; וְעַתָּה, אֶרְאֶה פְּנֵי הַמֶּלֶךְ, וְאִם-

יֶשׁ-בִּי עָוֹן, וֶהֱמִתָנִי. לג וַיָּבֹא יוֹאָב אֶל-הַמֶּלֶךְ, וַיַּגֶּד-לוֹ, וַיִּקְרָא אֶל-אַבְשָׁלוֹם וַיָּבֹא אֶל-הַמֶּלֶךְ, וַיִּשְׁתַּחוּ לוֹ עַל-אַפָּיו אַרְצָה לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ; וַיִּשַּׁק הַמֶּלֶךְ, לְאַבְשָׁלוֹם. {ס}

שמואל ב פרק טו

א וַיְהִי, מֵאַחֲרֵי כֵן, וַיַּעַשׂ לוֹ אַבְשָׁלוֹם, מֶרְכָּבָה וְסֵסִים; וַחֲמִשִּׁים אִישׁ, רָצִים לְפָנָיו. ב וְהִשְׁכִּים, אַבְשָׁלוֹם, וְעָמַד, עַל-יַד דֶּרֶךְ הַשָּׁעַר; וַיְהִי כָּל-הָאִישׁ אֲשֶׁר-יִהְיֶה-לוֹ-רִיב לָבוֹא אֶל-הַמֶּלֶךְ לַמִּשְׁפָּט, וַיִּקְרָא אַבְשָׁלוֹם אֵלָיו וַיֹּאמֶר אֵי-מִזֶּה עִיר אַתָּה, וַיֹּאמֶר, מֵאַחַד שִׁבְטֵי-יִשְׂרָאֵל עַבְדֶּךָ. ג וַיֹּאמֶר אֵלָיו אַבְשָׁלוֹם, רְאֵה דְבָרֶיךָ טוֹבִים וּנְכֹחִים; וְשֹׁמֵעַ אֵין-לְךָ, מֵאֵת הַמֶּלֶךְ. ד וַיֹּאמֶר, אַבְשָׁלוֹם, מִי-יְשִׂמֵנִי שֹׁפֵט, בָּאָרֶץ; וְעָלַי, יָבוֹא כָּל-אִישׁ אֲשֶׁר-יִהְיֶה-לוֹ-רִיב וּמִשְׁפָּט--וְהִצְדַּקְתִּיו. ה וְהָיָה, בִּקְרָב-אִישׁ, לְהִשְׁתַּחֲוֹת, לוֹ; וְשָׁלַח אֶת-יָדוֹ וְהֶחֱזִיק לוֹ, וְנָשַׁק לוֹ. ו וַיַּעַשׂ אַבְשָׁלוֹם כַּדָּבָר הַזֶּה, לְכָל-יִשְׂרָאֵל, אֲשֶׁר-יָבֹאוּ לַמִּשְׁפָּט, אֶל-הַמֶּלֶךְ; וַיְגַנֵּב, אַבְשָׁלוֹם, אֶת-לֵב, אַנְשֵׁי יִשְׂרָאֵל. {פ} ז וַיְהִי, מִקֵּץ אַרְבָּעִים שָׁנָה; וַיֹּאמֶר אַבְשָׁלוֹם, אֶל-הַמֶּלֶךְ, אֵלְכָה נָּא וַאֲשַׁלֵּם אֶת-נִדְרִי אֲשֶׁר-נָדַרְתִּי לַיהוָה, בְּחֶבְרוֹן. ח כִּי-נֵדֶר נָדַר עַבְדְּךָ, בְּשִׁבְתִּי בִגְשׁוּר בַּאֲרָם לֵאמֹר: אִם-ישיב (יָשׁוֹב) יְשִׁיבֵנִי יְהוָה יְרוּשָׁלַם, וְעָבַדְתִּי אֶת-יְהוָה. ט וַיֹּאמֶר-לוֹ הַמֶּלֶךְ, לֵךְ בְּשָׁלוֹם; וַיָּקָם, וַיֵּלֶךְ חֶבְרוֹנָה. {פ} י וַיִּשְׁלַח אַבְשָׁלוֹם מְרַגְּלִים, בְּכָל-שִׁבְטֵי יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר: כִּשְׁמֹעֲכֶם, אֶת-קוֹל הַשֹּׁפָר, וַאֲמַרְתֶּם, מָלַךְ אַבְשָׁלוֹם בְּחֶבְרוֹן. יא וְאֶת-אַבְשָׁלוֹם, הָלְכוּ מָאתַיִם אִישׁ מִירוּשָׁלַם, קְרֻאִים, וְהֹלְכִים לְתֻמָּם; וְלֹא יָדְעוּ, כָּל-דָּבָר. יב וַיִּשְׁלַח אַבְשָׁלוֹם אֶת-אֲחִיתֹפֶל הַגִּילֹנִי יוֹעֵץ דָּוִד, מֵעִירוֹ מִגֹּלָה, בְּזָבְחוֹ, אֶת-הַזְּבָחִים; וַיְהִי הַקֶּשֶׁר אַמִּץ, וְהָעָם הוֹלֵךְ וָרָב אֶת-אַבְשָׁלוֹם. יג וַיָּבֹא, הַמַּגִּיד, אֶל-דָּוִד, לֵאמֹר: הָיָה לֵב-אִישׁ יִשְׂרָאֵל, אַחֲרֵי אַבְשָׁלוֹם. יד וַיֹּאמֶר דָּוִד לְכָל-עֲבָדָיו אֲשֶׁר-אִתּוֹ בִּירוּשָׁלַם, קוּמוּ וְנִבְרָחָה--כִּי לֹא-תִהְיֶה-לָּנוּ פְלֵיטָה, מִפְּנֵי אַבְשָׁלֹם; מַהֲרוּ לָלֶכֶת, פֶּן-יְמַהֵר וְהִשִּׂגָנוּ וְהִדִּיחַ עָלֵינוּ אֶת-הָרָעָה, וְהִכָּה הָעִיר, לְפִי-חָרֶב. טו וַיֹּאמְרוּ עַבְדֵי-הַמֶּלֶךְ, אֶל-הַמֶּלֶךְ: כְּכֹל אֲשֶׁר-יִבְחַר אֲדֹנִי הַמֶּלֶךְ, הִנֵּה עֲבָדֶיךָ. טז וַיֵּצֵא הַמֶּלֶךְ וְכָל-בֵּיתוֹ, בְּרַגְלָיו; וַיַּעֲזֹב הַמֶּלֶךְ, אֵת עֶשֶׂר נָשִׁים פִּלַגְשִׁים--לִשְׁמֹר הַבָּיִת. יז וַיֵּצֵא הַמֶּלֶךְ וְכָל-הָעָם, בְּרַגְלָיו; וַיַּעַמְדוּ, בֵּית הַמֶּרְחָק. יח וְכָל-עֲבָדָיו עֹבְרִים עַל-יָדוֹ, וְכָל-הַכְּרֵתִי וְכָל-הַפְּלֵתִי; וְכָל-הַגִּתִּים שֵׁשׁ-מֵאוֹת אִישׁ, אֲשֶׁר-בָּאוּ בְרַגְלוֹ מִגַּת, עֹבְרִים, עַל-פְּנֵי הַמֶּלֶךְ. {ס} יט וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ אֶל-אִתַּי הַגִּתִּי, לָמָּה תֵלֵךְ גַּם-אַתָּה אִתָּנוּ; שׁוּב וְשֵׁב עִם-הַמֶּלֶךְ כִּי-נָכְרִי אַתָּה, וְגַם-גֹּלֶה אַתָּה לִמְקוֹמֶךָ. כ תְּמוֹל בּוֹאֲךָ, וְהַיּוֹם אנועך (אֲנִיעֲךָ) עִמָּנוּ לָלֶכֶת, וַאֲנִי הוֹלֵךְ, עַל אֲשֶׁר-אֲנִי הוֹלֵךְ; שׁוּב וְהָשֵׁב אֶת-אַחֶיךָ עִמָּךְ, חֶסֶד וֶאֱמֶת. כא וַיַּעַן אִתַּי אֶת-הַמֶּלֶךְ, וַיֹּאמַר: חַי-יְהוָה, וְחֵי אֲדֹנִי הַמֶּלֶךְ, כִּי אִם ( ) בְּמָקוֹם אֲשֶׁר יִהְיֶה-שָׁם אֲדֹנִי הַמֶּלֶךְ אִם-לְמָוֶת אִם-לְחַיִּים, כִּי-שָׁם יִהְיֶה עַבְדֶּךָ. כב וַיֹּאמֶר דָּוִד אֶל-אִתַּי, לֵךְ וַעֲבֹר; וַיַּעֲבֹר אִתַּי הַגִּתִּי, וְכָל-אֲנָשָׁיו, וְכָל-הַטַּף, אֲשֶׁר אִתּוֹ. כג וְכָל-הָאָרֶץ, בּוֹכִים קוֹל גָּדוֹל, וְכָל-הָעָם, עֹבְרִים; וְהַמֶּלֶךְ, עֹבֵר בְּנַחַל קִדְרוֹן, וְכָל-הָעָם עֹבְרִים, עַל-פְּנֵי-דֶרֶךְ אֶת-הַמִּדְבָּר. כד וְהִנֵּה גַם-צָדוֹק וְכָל-הַלְוִיִּם אִתּוֹ, נֹשְׂאִים אֶת-אֲרוֹן בְּרִית הָאֱלֹהִים, וַיַּצִּקוּ אֶת-אֲרוֹן הָאֱלֹהִים, וַיַּעַל אֶבְיָתָר--עַד-תֹּם כָּל-

הָעָם, לַעֲבוֹר מִן-הָעִיר. {ס} כה וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ לְצָדוֹק, הָשֵׁב אֶת-אֲרוֹן הָאֱלֹהִים הָעִירָה: אִם-אֶמְצָא חֵן, בְּעֵינֵי יְהוָה--וֶהֱשִׁבַנִי, וְהִרְאַנִי אֹתוֹ וְאֶת-נָוֵהוּ. כו וְאִם כֹּה יֹאמַר, לֹא חָפַצְתִּי בָּךְ: הִנְנִי--יַעֲשֶׂה-לִי, כַּאֲשֶׁר טוֹב בְּעֵינָיו. {ס} כז וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ, אֶל-צָדוֹק הַכֹּהֵן, הֲרֹאֶה אַתָּה, שֻׁבָה הָעִיר בְּשָׁלוֹם; וַאֲחִימַעַץ בִּנְךָ וְיוֹנָתָן בֶּן-אֶבְיָתָר, שְׁנֵי בְנֵיכֶם--אִתְּכֶם. כח רְאוּ אָנֹכִי מִתְמַהְמֵהַּ, בְּעַרְבוֹת (בְּעַרְבוֹת) הַמִּדְבָּר--עַד בּוֹא דָבָר מֵעִמָּכֶם, לְהַגִּיד לִי. כט וַיָּשֶׁב צָדוֹק וְאֶבְיָתָר אֶת-אֲרוֹן הָאֱלֹהִים, יְרוּשָׁלִָם; וַיֵּשְׁבוּ, שָׁם. ל וְדָוִד עֹלֶה בְמַעֲלֵה הַזֵּיתִים עֹלֶה וּבוֹכֶה, וְרֹאשׁ לוֹ חָפוּי, וְהוּא, הֹלֵךְ יָחֵף; וְכָל-הָעָם אֲשֶׁר-אִתּוֹ, חָפוּ אִישׁ רֹאשׁוֹ, וְעָלוּ עָלֹה, וּבָכֹה. לא וְדָוִד הִגִּיד לֵאמֹר, אֲחִיתֹפֶל בַּקֹּשְׁרִים עִם-אַבְשָׁלוֹם; וַיֹּאמֶר דָּוִד, סַכֶּל-נָא אֶת-עֲצַת אֲחִיתֹפֶל יְהוָה. לב וַיְהִי דָוִד בָּא עַד-הָרֹאשׁ, אֲשֶׁר-יִשְׁתַּחֲוֶה שָׁם לֵאלֹהִים; וְהִנֵּה לִקְרָאתוֹ, חוּשַׁי הָאַרְכִּי, קָרוּעַ כֻּתָּנְתּוֹ, וַאֲדָמָה עַל-רֹאשׁוֹ. לג וַיֹּאמֶר לוֹ, דָּוִד: אִם עָבַרְתָּ אִתִּי, וְהָיִתָ עָלַי לְמַשָּׂא. לד וְאִם-הָעִיר תָּשׁוּב, וְאָמַרְתָּ לְאַבְשָׁלוֹם עַבְדְּךָ אֲנִי הַמֶּלֶךְ אֶהְיֶה--עֶבֶד אָבִיךָ וַאֲנִי מֵאָז, וְעַתָּה וַאֲנִי עַבְדֶּךָ; וְהֵפַרְתָּה לִי, אֵת עֲצַת אֲחִיתֹפֶל. לה וַהֲלוֹא עִמְּךָ שָׁם, צָדוֹק וְאֶבְיָתָר הַכֹּהֲנִים; וְהָיָה, כָּל-הַדָּבָר אֲשֶׁר תִּשְׁמַע מִבֵּית הַמֶּלֶךְ--תַּגִּיד, לְצָדוֹק וּלְאֶבְיָתָר הַכֹּהֲנִים. לו הִנֵּה-שָׁם עִמָּם, שְׁנֵי בְנֵיהֶם--אֲחִימַעַץ לְצָדוֹק, וְיוֹנָתָן לְאֶבְיָתָר; וּשְׁלַחְתֶּם בְּיָדָם אֵלַי, כָּל-דָּבָר אֲשֶׁר תִּשְׁמָעוּ. לז וַיָּבֹא חוּשַׁי רֵעֶה דָוִד, הָעִירָה; וְאַבְשָׁלוֹם, יָבוֹא יְרוּשָׁלִָם. {ס}

שמואל ב פרק טז

א וְדָוִד, עָבַר מְעַט מֵהָרֹאשׁ, וְהִנֵּה צִיבָא נַעַר מְפִיבֹשֶׁת, לִקְרָאתוֹ; וְצֶמֶד חֲמֹרִים חֲבֻשִׁים, וַעֲלֵיהֶם מָאתַיִם לֶחֶם וּמֵאָה צִמּוּקִים וּמֵאָה קַיִץ-וְנֵבֶל יָיִן. ב וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ אֶל-צִיבָא, מָה-אֵלֶּה לָּךְ; וַיֹּאמֶר צִיבָא הַחֲמֹרִים לְבֵית-הַמֶּלֶךְ לִרְכֹּב, ולהלחם (וְהַלֶּחֶם) וְהַקַּיִץ לֶאֱכוֹל הַנְּעָרִים, וְהַיַּיִן, לִשְׁתּוֹת הַיָּעֵף בַּמִּדְבָּר. ג וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ, וְאַיֵּה בֶּן-אֲדֹנֶיךָ; וַיֹּאמֶר צִיבָא אֶל-הַמֶּלֶךְ, הִנֵּה יוֹשֵׁב בִּירוּשָׁלִַם--כִּי אָמַר, הַיּוֹם יָשִׁיבוּ לִי בֵּית יִשְׂרָאֵל אֵת מַמְלְכוּת אָבִי. ד וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ, לְצִבָא, הִנֵּה לְךָ, כֹּל אֲשֶׁר לִמְפִיבֹשֶׁת; וַיֹּאמֶר צִיבָא הִשְׁתַּחֲוֵיתִי, אֶמְצָא-חֵן בְּעֵינֶיךָ אֲדֹנִי הַמֶּלֶךְ. ה וּבָא הַמֶּלֶךְ דָּוִד, עַד-בַּחוּרִים; וְהִנֵּה מִשָּׁם אִישׁ יוֹצֵא מִמִּשְׁפַּחַת בֵּית-שָׁאוּל, וּשְׁמוֹ שִׁמְעִי בֶּן-גֵּרָא, יֹצֵא יָצוֹא, וּמְקַלֵּל. ו וַיְסַקֵּל בָּאֲבָנִים אֶת-דָּוִד, וְאֶת-כָּל-עַבְדֵי הַמֶּלֶךְ דָּוִד; וְכָל-הָעָם, וְכָל-הַגִּבֹּרִים, מִימִינוֹ, וּמִשְּׂמֹאלוֹ. ז וְכֹה-אָמַר שִׁמְעִי, בְּקַלְלוֹ; צֵא צֵא אִישׁ הַדָּמִים, וְאִישׁ הַבְּלִיָּעַל. ח הֵשִׁיב עָלֶיךָ יְהוָה כֹּל דְּמֵי בֵית-שָׁאוּל, אֲשֶׁר מָלַכְתָּ תַּחְתָּו, וַיִּתֵּן יְהוָה אֶת-הַמְּלוּכָה, בְּיַד אַבְשָׁלוֹם בְּנֶךָ; וְהִנְּךָ, בְּרָעָתֶךָ, כִּי אִישׁ דָּמִים, אָתָּה. ט וַיֹּאמֶר אֲבִישַׁי בֶּן-צְרוּיָה, אֶל-הַמֶּלֶךְ, לָמָּה יְקַלֵּל הַכֶּלֶב הַמֵּת הַזֶּה, אֶת-אֲדֹנִי הַמֶּלֶךְ; אֶעְבְּרָה-נָּא, וְאָסִירָה אֶת-רֹאשׁוֹ. {ס} י וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ, מַה-לִּי וְלָכֶם בְּנֵי צְרוּיָה; כי (כֹּה) יְקַלֵּל, וכי (כִּי) יְהוָה אָמַר לוֹ קַלֵּל אֶת-דָּוִד, וּמִי יֹאמַר, מַדּוּעַ עָשִׂיתָה כֵּן. {ס} יא וַיֹּאמֶר דָּוִד אֶל-אֲבִישַׁי וְאֶל-כָּל-עֲבָדָיו, הִנֵּה בְנִי אֲשֶׁר-יָצָא מִמֵּעַי מְבַקֵּשׁ אֶת-נַפְשִׁי; וְאַף כִּי-עַתָּה בֶּן-הַיְמִינִי, הַנִּחוּ לוֹ וִיקַלֵּל--כִּי אָמַר-לוֹ, יְהוָה. יב אוּלַי יִרְאֶה יְהוָה, בְּעוֹנִי (בְּעֵינִי); וְהֵשִׁיב יְהוָה לִי טוֹבָה, תַּחַת

קִלְלָתוֹ הַיּוֹם הַזֶּה. יג וַיֵּלֶךְ דָּוִד וַאֲנָשָׁיו, בַּדָּרֶךְ;
{ס} וְשִׁמְעִי הֹלֵךְ בְּצַלַע הָהָר לְעֻמָּתוֹ, הָלוֹךְ
וְקַלֵּל, וְיַסֵּקֵל בָּאֲבָנִים לְעֻמָּתוֹ, וְעִפַּר בֶּעָפָר. {פ}
יד וַיָּבֹא הַמֶּלֶךְ וְכָל-הָעָם אֲשֶׁר-אִתּוֹ, עֲיֵפִים;
וַיִּנָּפֵשׁ, שָׁם. טו וְאַבְשָׁלוֹם, וְכָל-הָעָם אִישׁ
יִשְׂרָאֵל, בָּאוּ, יְרוּשָׁלִָם; וַאֲחִיתֹפֶל, אִתּוֹ. טז וַיְהִי,
כַּאֲשֶׁר-בָּא חוּשַׁי הָאַרְכִּי רֵעֵה דָוִד--אֶל-
אַבְשָׁלוֹם; וַיֹּאמֶר חוּשַׁי אֶל-אַבְשָׁלוֹם, יְחִי הַמֶּלֶךְ
יְחִי הַמֶּלֶךְ. יז וַיֹּאמֶר אַבְשָׁלוֹם אֶל-חוּשַׁי, זֶה
חַסְדְּךָ אֶת-רֵעֶךָ; לָמָּה לֹא-הָלַכְתָּ, אֶת-רֵעֶךָ. יח
וַיֹּאמֶר חוּשַׁי, אֶל-אַבְשָׁלֹם, לֹא, כִּי אֲשֶׁר בָּחַר
יְהוָה וְהָעָם הַזֶּה וְכָל-אִישׁ יִשְׂרָאֵל--לא (לוֹ)
אֶהְיֶה, וְאִתּוֹ אֵשֵׁב. יט וְהַשֵּׁנִית, לְמִי אֲנִי אֶעֱבֹד-
-הֲלוֹא, לִפְנֵי בְנוֹ: כַּאֲשֶׁר עָבַדְתִּי לִפְנֵי אָבִיךָ, כֵּן
אֶהְיֶה לְפָנֶיךָ. {פ} כ וַיֹּאמֶר אַבְשָׁלוֹם, אֶל-
אֲחִיתֹפֶל: הָבוּ לָכֶם עֵצָה, מַה-נַּעֲשֶׂה. כא
וַיֹּאמֶר אֲחִיתֹפֶל, אֶל-אַבְשָׁלֹם, בּוֹא אֶל-פִּלַגְשֵׁי
אָבִיךָ, אֲשֶׁר הִנִּיחַ לִשְׁמוֹר הַבָּיִת; וְשָׁמַע כָּל-
יִשְׂרָאֵל, כִּי-נִבְאַשְׁתָּ אֶת-אָבִיךָ, וְחָזְקוּ, יְדֵי כָּל-
אֲשֶׁר אִתָּךְ. כב וַיִּטּוּ לְאַבְשָׁלוֹם הָאֹהֶל, עַל-הַגָּג;
וַיָּבֹא אַבְשָׁלוֹם אֶל-פִּלַגְשֵׁי אָבִיו, לְעֵינֵי כָּל-
יִשְׂרָאֵל. כג וַעֲצַת אֲחִיתֹפֶל, אֲשֶׁר יָעַץ בַּיָּמִים
הָהֵם, כַּאֲשֶׁר יִשְׁאַל- (אִישׁ), בִּדְבַר הָאֱלֹהִים;
כֵּן כָּל-עֲצַת אֲחִיתֹפֶל, גַּם-לְדָוִד גַּם לְאַבְשָׁלֹם.
{ס}

שמואל ב פרק יז

א וַיֹּאמֶר אֲחִיתֹפֶל, אֶל-אַבְשָׁלוֹם: אֶבְחֲרָה נָּא,
שְׁנֵים-עָשָׂר אֶלֶף אִישׁ, וְאָקוּמָה וְאֶרְדְּפָה אַחֲרֵי-
דָוִד, הַלָּיְלָה. ב וְאָבוֹא עָלָיו, וְהוּא יָגֵעַ וּרְפֵה
יָדַיִם, וְהַחֲרַדְתִּי אֹתוֹ, וְנָס כָּל-הָעָם אֲשֶׁר-אִתּוֹ;
וְהִכֵּיתִי אֶת-הַמֶּלֶךְ, לְבַדּוֹ. ג וְאָשִׁיבָה כָל-הָעָם,
אֵלֶיךָ: כְּשׁוּב הַכֹּל--הָאִישׁ אֲשֶׁר אַתָּה מְבַקֵּשׁ,
כָּל-הָעָם יִהְיֶה שָׁלוֹם. ד וַיִּישַׁר הַדָּבָר, בְּעֵינֵי
אַבְשָׁלֹם, וּבְעֵינֵי, כֹּל-זִקְנֵי יִשְׂרָאֵל. {ס} ה
וַיֹּאמֶר, אַבְשָׁלוֹם, קְרָא נָא, גַּם לְחוּשַׁי הָאַרְכִּי;
וְנִשְׁמְעָה מַה-בְּפִיו, גַּם-הוּא. ו וַיָּבֹא חוּשַׁי, אֶל-
אַבְשָׁלוֹם, וַיֹּאמֶר אַבְשָׁלוֹם אֵלָיו לֵאמֹר כַּדָּבָר
הַזֶּה דִּבֶּר אֲחִיתֹפֶל, הֲנַעֲשֶׂה אֶת-דְּבָרוֹ; אִם-אַיִן,
אַתָּה דַבֵּר. {ס} ז וַיֹּאמֶר חוּשַׁי, אֶל-אַבְשָׁלוֹם:
לֹא-טוֹבָה הָעֵצָה אֲשֶׁר-יָעַץ אֲחִיתֹפֶל, בַּפַּעַם
הַזֹּאת. ח וַיֹּאמֶר חוּשַׁי, אַתָּה יָדַעְתָּ אֶת-אָבִיךָ
וְאֶת-אֲנָשָׁיו כִּי גִבֹּרִים הֵמָּה וּמָרֵי נֶפֶשׁ הֵמָּה, כְּדֹב
שַׁכּוּל, בַּשָּׂדֶה; וְאָבִיךָ אִישׁ מִלְחָמָה, וְלֹא יָלִין
אֶת-הָעָם. ט הִנֵּה עַתָּה הוּא-נֶחְבָּא בְּאַחַת
הַפְּחָתִים, אוֹ בְּאַחַד הַמְּקוֹמֹת; וְהָיָה, כִּנְפֹל בָּהֶם
בַּתְּחִלָּה, וְשָׁמַע הַשֹּׁמֵעַ וְאָמַר, הָיְתָה מַגֵּפָה בָּעָם
אֲשֶׁר אַחֲרֵי אַבְשָׁלֹם. י וְהוּא גַּם-בֶּן-חַיִל, אֲשֶׁר
לִבּוֹ כְּלֵב הָאַרְיֵה--הֵמֵס יִמָּס: כִּי-יֹדֵעַ כָּל-יִשְׂרָאֵל
כִּי-גִבּוֹר אָבִיךָ, וּבְנֵי-חַיִל אֲשֶׁר אִתּוֹ. יא כִּי
יָעַצְתִּי, הֵאָסֹף יֵאָסֵף עָלֶיךָ כָּל-יִשְׂרָאֵל מִדָּן וְעַד-
בְּאֵר שֶׁבַע, כַּחוֹל אֲשֶׁר-עַל-הַיָּם, לָרֹב; וּפָנֶיךָ
הֹלְכִים, בַּקְרָב. יב וּבָאנוּ אֵלָיו, באחת (בְּאַחַד)
הַמְּקוֹמֹת אֲשֶׁר נִמְצָא שָׁם, וְנַחְנוּ עָלָיו, כַּאֲשֶׁר
יִפֹּל הַטַּל עַל-הָאֲדָמָה; וְלֹא-נוֹתַר בּוֹ וּבְכָל-
הָאֲנָשִׁים אֲשֶׁר-אִתּוֹ, גַּם-אֶחָד. יג וְאִם-אֶל-עִיר,
יֵאָסֵף--וְהִשִּׁיאוּ כָל-יִשְׂרָאֵל אֶל-הָעִיר הַהִיא,
חֲבָלִים; וְסָחַבְנוּ אֹתוֹ עַד-הַנַּחַל, עַד אֲשֶׁר-לֹא-
נִמְצָא שָׁם גַּם-צְרוֹר. {פ}
יד וַיֹּאמֶר אַבְשָׁלוֹם, וְכָל-אִישׁ יִשְׂרָאֵל, טוֹבָה
עֲצַת חוּשַׁי הָאַרְכִּי, מֵעֲצַת אֲחִיתֹפֶל; {ס} וַיהוָה
צִוָּה, לְהָפֵר אֶת-עֲצַת אֲחִיתֹפֶל הַטּוֹבָה, לְבַעֲבוּר
הָבִיא יְהוָה אֶל-אַבְשָׁלוֹם, אֶת-הָרָעָה. {ס} טו

וַיֹּאמֶר חוּשַׁי, אֶל-צָדוֹק וְאֶל-אֶבְיָתָר הַכֹּהֲנִים, כָּזֹאת וְכָזֹאת יָעַץ אֲחִיתֹפֶל אֶת-אַבְשָׁלֹם, וְאֶת זִקְנֵי יִשְׂרָאֵל; וְכָזֹאת וְכָזֹאת, יָעַצְתִּי אָנִי. טז וְעַתָּה שִׁלְחוּ מְהֵרָה וְהַגִּידוּ לְדָוִד לֵאמֹר, אַל-תָּלֶן הַלַּיְלָה בְּעַרְבוֹת הַמִּדְבָּר, וְגַם, עָבוֹר תַּעֲבוֹר--פֶּן יְבֻלַּע לַמֶּלֶךְ, וּלְכָל-הָעָם אֲשֶׁר אִתּוֹ. יז וִיהוֹנָתָן וַאֲחִימַעַץ עֹמְדִים בְּעֵין-רֹגֶל, וְהָלְכָה הַשִּׁפְחָה וְהִגִּידָה לָהֶם, וְהֵם יֵלְכוּ, וְהִגִּידוּ לַמֶּלֶךְ דָּוִד: כִּי לֹא יוּכְלוּ לְהֵרָאוֹת, לָבוֹא הָעִירָה. יח וַיַּרְא אֹתָם נַעַר, וַיַּגֶּד לְאַבְשָׁלֹם; וַיֵּלְכוּ שְׁנֵיהֶם מְהֵרָה וַיָּבֹאוּ אֶל-בֵּית-אִישׁ בְּבַחוּרִים, וְלוֹ בְאֵר בַּחֲצֵרוֹ--וַיֵּרְדוּ שָׁם. יט וַתִּקַּח הָאִשָּׁה, וַתִּפְרֹשׂ אֶת-הַמָּסָךְ עַל-פְּנֵי הַבְּאֵר, וַתְּשְׁטַח עָלָיו, הָרִפוֹת; וְלֹא נוֹדַע, דָּבָר. כ וַיָּבֹאוּ עַבְדֵי אַבְשָׁלוֹם אֶל-הָאִשָּׁה הַבַּיְתָה, וַיֹּאמְרוּ אַיֵּה אֲחִימַעַץ וִיהוֹנָתָן, וַתֹּאמֶר לָהֶם הָאִשָּׁה, עָבְרוּ מִיכַל הַמָּיִם; וַיְבַקְשׁוּ וְלֹא מָצְאוּ, וַיָּשֻׁבוּ יְרוּשָׁלִָם. {ס} כא וַיְהִי אַחֲרֵי לֶכְתָּם, וַיַּעֲלוּ מֵהַבְּאֵר, וַיֵּלְכוּ, וַיַּגִּדוּ לַמֶּלֶךְ דָּוִד; וַיֹּאמְרוּ אֶל-דָּוִד, קוּמוּ וְעִבְרוּ מְהֵרָה אֶת-הַמַּיִם--כִּי-כָכָה יָעַץ עֲלֵיכֶם, אֲחִיתֹפֶל. כב וַיָּקָם דָּוִד, וְכָל-הָעָם אֲשֶׁר אִתּוֹ, וַיַּעַבְרוּ, אֶת-הַיַּרְדֵּן: עַד-אוֹר הַבֹּקֶר, עַד-אַחַד לֹא נֶעְדָּר, אֲשֶׁר לֹא-עָבַר, אֶת-הַיַּרְדֵּן. כג וַאֲחִיתֹפֶל רָאָה, כִּי לֹא נֶעֱשְׂתָה עֲצָתוֹ, וַיַּחֲבֹשׁ אֶת-הַחֲמוֹר וַיָּקָם וַיֵּלֶךְ אֶל-בֵּיתוֹ אֶל-עִירוֹ, וַיְצַו אֶל-בֵּיתוֹ וַיֶּחְנַק; וַיָּמָת, וַיִּקָּבֵר בְּקֶבֶר אָבִיו. {ס} כד וְדָוִד, בָּא מַחֲנָיְמָה; וְאַבְשָׁלֹם, עָבַר אֶת-הַיַּרְדֵּן--הוּא, וְכָל-אִישׁ יִשְׂרָאֵל עִמּוֹ. כה וְאֶת-עֲמָשָׂא, שָׂם אַבְשָׁלֹם תַּחַת יוֹאָב--עַל-הַצָּבָא; וַעֲמָשָׂא בֶן-אִישׁ, וּשְׁמוֹ יִתְרָא הַיִּשְׂרְאֵלִי, אֲשֶׁר-בָּא אֶל-אֲבִיגַל בַּת-נָחָשׁ, אֲחוֹת צְרוּיָה אֵם יוֹאָב. כו וַיִּחַן יִשְׂרָאֵל וְאַבְשָׁלֹם, אֶרֶץ הַגִּלְעָד. {ס} כז וַיְהִי, כְּבוֹא דָוִד מַחֲנָיְמָה; וְשֹׁבִי בֶן-נָחָשׁ מֵרַבַּת בְּנֵי-עַמּוֹן, וּמָכִיר בֶּן-עַמִּיאֵל מִלֹּא דְבָר, וּבַרְזִלַּי הַגִּלְעָדִי, מֵרֹגְלִים. כח מִשְׁכָּב וְסִפּוֹת וּכְלִי יוֹצֵר, וְחִטִּים וּשְׂעֹרִים וְקֶמַח וְקָלִי, וּפוֹל וַעֲדָשִׁים, וְקָלִי. כט וּדְבַשׁ וְחֶמְאָה, וְצֹאן וּשְׁפוֹת בָּקָר, הִגִּישׁוּ לְדָוִד וְלָעָם אֲשֶׁר-אִתּוֹ, לֶאֱכוֹל: כִּי אָמְרוּ--הָעָם רָעֵב וְעָיֵף וְצָמֵא, בַּמִּדְבָּר. {ס}

שמואל ב פרק יח

א וַיִּפְקֹד דָּוִד, אֶת-הָעָם אֲשֶׁר אִתּוֹ; וַיָּשֶׂם עֲלֵיהֶם, שָׂרֵי אֲלָפִים וְשָׂרֵי מֵאוֹת. ב וַיִּשְׁלַח דָּוִד אֶת-הָעָם, הַשְּׁלִשִׁית בְּיַד-יוֹאָב וְהַשְּׁלִשִׁית בְּיַד אֲבִישַׁי בֶּן-צְרוּיָה אֲחִי יוֹאָב, וְהַשְּׁלִשִׁת, בְּיַד אִתַּי הַגִּתִּי; {ס} וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ אֶל-הָעָם, יָצֹא אֵצֵא גַּם-אֲנִי עִמָּכֶם. ג וַיֹּאמֶר הָעָם לֹא תֵצֵא, כִּי אִם-נֹס נָנוּס לֹא-יָשִׂימוּ אֵלֵינוּ לֵב וְאִם-יָמֻתוּ חֶצְיֵנוּ לֹא-יָשִׂימוּ אֵלֵינוּ לֵב--כִּי-עַתָּה כָמֹנוּ, עֲשָׂרָה אֲלָפִים; וְעַתָּה טוֹב, כִּי-תִהְיֶה-לָּנוּ מֵעִיר לעזיר (לַעְזוֹר). {ס} ד וַיֹּאמֶר אֲלֵיהֶם הַמֶּלֶךְ, אֲשֶׁר-יִיטַב בְּעֵינֵיכֶם אֶעֱשֶׂה; וַיַּעֲמֹד הַמֶּלֶךְ, אֶל-יַד הַשַּׁעַר, וְכָל-הָעָם יָצְאוּ, לְמֵאוֹת וְלַאֲלָפִים. ה וַיְצַו הַמֶּלֶךְ אֶת-יוֹאָב וְאֶת-אֲבִישַׁי וְאֶת-אִתַּי, לֵאמֹר, לְאַט-לִי, לַנַּעַר לְאַבְשָׁלוֹם; וְכָל-הָעָם שֹׁמְעִו, בְּצַוֹּת הַמֶּלֶךְ אֶת-כָּל-הַשָּׂרִים--עַל-דְּבַר אַבְשָׁלוֹם. ו וַיֵּצֵא הָעָם הַשָּׂדֶה, לִקְרַאת יִשְׂרָאֵל; וַתְּהִי הַמִּלְחָמָה, בְּיַעַר אֶפְרָיִם. ז וַיִּנָּגְפוּ שָׁם עַם יִשְׂרָאֵל, לִפְנֵי עַבְדֵי דָוִד; וַתְּהִי-שָׁם הַמַּגֵּפָה גְּדוֹלָה, בַּיּוֹם הַהוּא--עֶשְׂרִים אָלֶף. ח וַתְּהִי-שָׁם הַמִּלְחָמָה נפצות (נָפוֹצֶת), עַל-פְּנֵי כָל-הָאָרֶץ; וַיֶּרֶב הַיַּעַר לֶאֱכֹל בָּעָם, מֵאֲשֶׁר אָכְלָה הַחֶרֶב בַּיּוֹם הַהוּא. ט וַיִּקָּרֶא, אַבְשָׁלוֹם, לִפְנֵי, עַבְדֵי דָוִד; וְאַבְשָׁלוֹם

רֹכֵב עַל-הַפֶּרֶד, וַיָּבֹא הַפֶּרֶד תַּחַת שׁוֹבֶךְ הָאֵלָה הַגְּדוֹלָה וַיֶּחֱזַק רֹאשׁוֹ בָּאֵלָה וַיֵּתֶן בֵּין הַשָּׁמַיִם וּבֵין הָאָרֶץ, וְהַפֶּרֶד אֲשֶׁר-תַּחְתָּיו, עָבָר. י וַיַּרְא אִישׁ אֶחָד, וַיַּגֶּד לְיוֹאָב; וַיֹּאמֶר, הִנֵּה רָאִיתִי אֶת-אַבְשָׁלֹם, תָּלוּי, בָּאֵלָה. יא וַיֹּאמֶר יוֹאָב, לָאִישׁ הַמַּגִּיד לוֹ, וְהִנֵּה רָאִיתָ, וּמַדּוּעַ לֹא-הִכִּיתוֹ שָׁם אָרְצָה; וְעָלַי, לָתֶת לְךָ עֲשָׂרָה כֶסֶף, וַחֲגֹרָה, אֶחָת. יב וַיֹּאמֶר הָאִישׁ, אֶל-יוֹאָב, ולא (וְלוּא) אָנֹכִי שֹׁקֵל עַל-כַּפַּי אֶלֶף כֶּסֶף, לֹא-אֶשְׁלַח יָדִי אֶל-בֶּן-הַמֶּלֶךְ: כִּי בְאָזְנֵינוּ צִוָּה הַמֶּלֶךְ, אֹתְךָ וְאֶת-אֲבִישַׁי וְאֶת-אִתַּי לֵאמֹר, שִׁמְרוּ-מִי, בַּנַּעַר בְּאַבְשָׁלוֹם. יג אוֹ-עָשִׂיתִי בנפשו (בְנַפְשִׁי) שֶׁקֶר, וְכָל-דָּבָר לֹא-יִכָּחֵד מִן-הַמֶּלֶךְ; וְאַתָּה, תִּתְיַצֵּב מִנֶּגֶד. יד וַיֹּאמֶר יוֹאָב, לֹא-כֵן אוֹחִילָה לְפָנֶיךָ; וַיִּקַּח שְׁלֹשָׁה שְׁבָטִים בְּכַפּוֹ, וַיִּתְקָעֵם בְּלֵב אַבְשָׁלוֹם--עוֹדֶנּוּ חַי, בְּלֵב הָאֵלָה. טו וַיָּסֹבּוּ עַשָּׂרָה נְעָרִים, נֹשְׂאֵי כְּלֵי יוֹאָב; וַיַּכּוּ אֶת-אַבְשָׁלוֹם, וַיְמִתֻהוּ. טז וַיִּתְקַע יוֹאָב, בַּשֹּׁפָר, וַיָּשָׁב הָעָם, מִרְדֹּף אַחֲרֵי יִשְׂרָאֵל: כִּי-חָשַׂךְ יוֹאָב, אֶת-הָעָם. יז וַיִּקְחוּ אֶת-אַבְשָׁלוֹם, וַיַּשְׁלִכוּ אֹתוֹ בַיַּעַר אֶל-הַפַּחַת הַגְּדוֹל, וַיַּצִּבוּ עָלָיו גַּל-אֲבָנִים, גָּדוֹל מְאֹד; וְכָל-יִשְׂרָאֵל--נָסוּ, אִישׁ לְאָהָלָו. יח וְאַבְשָׁלֹם לָקַח, וַיַּצֶּב-לוֹ בְחַיָּו אֶת-מַצֶּבֶת אֲשֶׁר בְּעֵמֶק-הַמֶּלֶךְ--כִּי אָמַר אֵין-לִי בֵן, בַּעֲבוּר הַזְכִּיר שְׁמִי; וַיִּקְרָא לַמַּצֶּבֶת, עַל-שְׁמוֹ, וַיִּקָּרֵא לָהּ יַד אַבְשָׁלוֹם, עַד הַיּוֹם הַזֶּה. {ס} יט וַאֲחִימַעַץ בֶּן-צָדוֹק, אָמַר, אָרוּצָה נָּא, וַאֲבַשְּׂרָה אֶת-הַמֶּלֶךְ: כִּי-שָׁפְטוֹ יְהוָה, מִיַּד אֹיְבָיו. כ וַיֹּאמֶר לוֹ יוֹאָב, לֹא אִישׁ בְּשֹׂרָה אַתָּה הַיּוֹם הַזֶּה, וּבִשַּׂרְתָּ, בְּיוֹם אַחֵר; וְהַיּוֹם הַזֶּה לֹא תְבַשֵּׂר, כִּי-עַל- (כֵּן) בֶּן-הַמֶּלֶךְ מֵת. כא וַיֹּאמֶר יוֹאָב לַכּוּשִׁי, לֵךְ הַגֵּד לַמֶּלֶךְ אֲשֶׁר רָאִיתָה; וַיִּשְׁתַּחוּ כוּשִׁי לְיוֹאָב, וַיָּרֹץ. כב וַיֹּסֶף עוֹד אֲחִימַעַץ בֶּן-צָדוֹק, וַיֹּאמֶר אֶל-יוֹאָב, וְיהִי מָה, אָרֻצָה-נָּא גַם-אֲנִי אַחֲרֵי הַכּוּשִׁי; וַיֹּאמֶר יוֹאָב, לָמָּה-זֶּה אַתָּה רָץ בְּנִי, וּלְכָה, אֵין-בְּשׂוֹרָה מֻצֵּאת. כג וְיהִי-מָה אָרוּץ, וַיֹּאמֶר לוֹ רוּץ; וַיָּרָץ אֲחִימַעַץ דֶּרֶךְ הַכִּכָּר, וַיַּעֲבֹר אֶת-הַכּוּשִׁי. כד וְדָוִד יוֹשֵׁב, בֵּין-שְׁנֵי הַשְּׁעָרִים; וַיֵּלֶךְ הַצֹּפֶה אֶל-גַּג הַשַּׁעַר, אֶל-הַחוֹמָה, וַיִּשָּׂא אֶת-עֵינָיו וַיַּרְא, וְהִנֵּה-אִישׁ רָץ לְבַדּוֹ. כה וַיִּקְרָא הַצֹּפֶה, וַיַּגֶּד לַמֶּלֶךְ, וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ, אִם-לְבַדּוֹ בְּשׂוֹרָה בְּפִיו; וַיֵּלֶךְ הָלוֹךְ, וְקָרֵב. כו וַיַּרְא הַצֹּפֶה, אִישׁ-אַחֵר רָץ, וַיִּקְרָא הַצֹּפֶה אֶל-הַשּׁוֹעֵר, וַיֹּאמֶר הִנֵּה-אִישׁ רָץ לְבַדּוֹ; וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ, גַּם-זֶה מְבַשֵּׂר. כז וַיֹּאמֶר, הַצֹּפֶה, אֲנִי רֹאֶה אֶת-מְרוּצַת הָרִאשׁוֹן, כִּמְרֻצַת אֲחִימַעַץ בֶּן-צָדוֹק; וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ אִישׁ-טוֹב זֶה, וְאֶל-בְּשׂוֹרָה טוֹבָה יָבוֹא. כח וַיִּקְרָא אֲחִימַעַץ, וַיֹּאמֶר אֶל-הַמֶּלֶךְ שָׁלוֹם, וַיִּשְׁתַּחוּ לַמֶּלֶךְ לְאַפָּיו, אָרְצָה; {ס} וַיֹּאמֶר, בָּרוּךְ יְהוָה אֱלֹהֶיךָ, אֲשֶׁר סִגַּר אֶת-הָאֲנָשִׁים, אֲשֶׁר-נָשְׂאוּ אֶת-יָדָם בַּאדֹנִי הַמֶּלֶךְ. {ס} כט וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ, שָׁלוֹם לַנַּעַר לְאַבְשָׁלוֹם; וַיֹּאמֶר אֲחִימַעַץ רָאִיתִי הֶהָמוֹן הַגָּדוֹל לִשְׁלֹחַ אֶת-עֶבֶד הַמֶּלֶךְ יוֹאָב, וְאֶת-עַבְדֶּךָ, וְלֹא יָדַעְתִּי, מָה. ל וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ, סֹב הִתְיַצֵּב כֹּה; וַיִּסֹּב, וַיַּעֲמֹד. לא וְהִנֵּה הַכּוּשִׁי, בָּא; וַיֹּאמֶר הַכּוּשִׁי, יִתְבַּשֵּׂר אֲדֹנִי הַמֶּלֶךְ-כִּי-שְׁפָטְךָ יְהוָה הַיּוֹם, מִיַּד כָּל-הַקָּמִים עָלֶיךָ. {ס} לב וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ אֶל-הַכּוּשִׁי, הֲשָׁלוֹם לַנַּעַר לְאַבְשָׁלוֹם; וַיֹּאמֶר הַכּוּשִׁי, יִהְיוּ כַנַּעַר אֹיְבֵי אֲדֹנִי הַמֶּלֶךְ, וְכֹל אֲשֶׁר-קָמוּ עָלֶיךָ, לְרָעָה. {ס}

הודפס לזכות
ולעילוי נשמת
האשה הכשרה
בעלת החסד
מלכה ציונה
מועלם ז"ל
בת שרה ויצחק
ת.נ.צ.ב.ה

לוח ברסלב

לפי אופק יבנאל עיר ברסלב - עיר השמחה

פרשת חקת

ערב ראש חודש, יום כיפור קטן עלות השחר (72 דק') .. 4:18 | סו"ז קר"ש - גר"א .. 9:05 נץ החמה ..... 5:30 | שקיעה ..... 7:47 סו"ז קר"ש - מג"א ... 8:22 | צה"כ לשיטת ר"ת .. 8:59	**לימוד יומי:** **בבלי:** גיטין לג **ירושלמי:** תרומות ג **תוספתא:** כלים קמא ב **נ"ך:** שמואל ב יב	כט 18	יום ראשון
א' דראש חודש תמוז עלות השחר (72 דק') .. 4:18 | סו"ז קר"ש - גר"א .. 9:05 נץ החמה ..... 5:30 | שקיעה ..... 7:47 סו"ז קר"ש - מג"א ... 8:22 | צה"כ לשיטת ר"ת .. 8:59	**לימוד יומי:** **בבלי:** גיטין לד **ירושלמי:** תרומות ד **תוספתא:** כלים קמא ג **נ"ך:** שמואל ב יג	ל 19	יום שני
ב' דראש חודש תמוז עלות השחר (72 דק') .. 4:18 | סו"ז קר"ש - גר"א .. 9:05 נץ החמה ..... 5:30 | שקיעה ..... 7:48 סו"ז קר"ש - מג"א ... 8:22 | צה"כ לשיטת ר"ת .. 9:00	**לימוד יומי:** **בבלי:** גיטין לה **ירושלמי:** תרומות ה **תוספתא:** כלים קמא ד **נ"ך:** שמואל ב יד	א 20	יום שלישי
עלות השחר (72 דק') .. 4:19 | סו"ז קר"ש - גר"א .. 9:05 נץ החמה ..... 5:31 | שקיעה ..... 7:48 סו"ז קר"ש - מג"א ... 8:22 | צה"כ לשיטת ר"ת .. 9:00	**לימוד יומי:** **בבלי:** גיטין לו **ירושלמי:** תרומות ו **תוספתא:** כלים קמא ה **נ"ך:** שמואל ב טו	ב 21	יום רביעי
עלות השחר (72 דק') .. 4:19 | סו"ז קר"ש - גר"א .. 9:05 נץ החמה ..... 5:31 | שקיעה ..... 7:48 סו"ז קר"ש - מג"א ... 8:22 | צה"כ לשיטת ר"ת .. 9:00	**לימוד יומי:** **בבלי:** גיטין לז **ירושלמי:** תרומות ז **תוספתא:** כלים קמא ו **נ"ך:** שמואל ב טז	ג 22	יום חמישי
ערב שבת קודש עלות השחר (72 דק') .. 4:19 | סו"ז קר"ש - גר"א .. 9:06 נץ החמה ..... 5:31 | שקיעה ..... 7:48 סו"ז קר"ש - מג"א ... 8:23 | צה"כ לשיטת ר"ת .. 9:00	**לימוד יומי:** **בבלי:** גיטין לח **ירושלמי:** תרומות ח **תוספתא:** כלים קמא ז **נ"ך:** שמואל ב יז	ד 23 **הדלקת נרות** (40 דק'): 7:08	יום שישי
שבת קודש פרשת חקת עלות השחר (72 דק') .. 4:19 | סו"ז קר"ש - גר"א .. 9:06 נץ החמה ..... 5:31 | שקיעה ..... 7:48 סו"ז קר"ש - מג"א ... 8:23 | צה"כ לשיטת ר"ת .. 9:00	**לימוד יומי:** **בבלי:** גיטין לט **ירושלמי:** תרומות ט **תוספתא:** כלים מציעה א **נ"ך:** שמואל ב יח	ה 24 **מוצש"ק לשיטת ר"ת:** 9:00	יום שב"ק

אִם רוֹצִים לִפְעֹל אֵיזֶה דָּבָר בַּבַּיִת - זֶה רַק בִּדְרָךְ שֶׁל רַצַּע וְאַהֲבָה, לֹא בְּתוֹקְפָנוּת! רַבֵּנוּ פַּעַם אָמַר, שֶׁבִּדְרָךְ טוֹבָה יְכוֹלִים לִפְעֹל הַרְבֵּה יוֹתֵר מֵאֲשֶׁר בִּדְרָךְ קָשָׁה; אִם תֵּלֵךְ בְּיַד תַּקִּיפָה - אַתָּה יָכוֹל לַעֲשׂוֹת הַרְבֵּה יוֹתֵר גְּרוּעַ! אִם תֵּלֵךְ בִּדְרָכֵי נֹעַם וְאַהֲבָה - תִּפְעָל בְּגָדוֹל! (משיחותיו של מו"ר הרה"צ שליט"א)